LYNN PICKNETT

LUCIFER

TITKOS TÖRTÉNETE

A tudás ősi útja
és az igazi Da Vinci-kód

Constable & Robinson Ltd
3 The Lanchesters
162 Fulham Palace Road
London W6 9ER
www.constablerobinson.com

Első kiadás Angliában:
Robinson,
Constable & Robinson Ltd, 2005

Jelen fordítás a Robinson 2006-os kartonált kiadása alapján készült

Az eredeti nyomtatott könyv:
Oldalszáma: 352 oldal
Mérete: 167 x 235 x 33 mm
Kiadója: Gold Book Kft., Debrecen, 2008
ISBN: 978 963 426 103 2

E pdf fájl oldalszáma: 353 oldal

Debbie Bensteadnek szeretetettel...
Létezik egy tizedik kapu? Ott vagyunk már?

BEVEZETÉS

Mindenki tudja, mi a gonosz. Mindenki hordoz a fejében olyan ikonszerű képeket, amelyek az igazi gonoszság iszonyatát szimbolizálják: a 2001. szeptember 11-én az ikertoronyból előtörő füst- és tűzfelhő, amely mozdulatlanná dermesztette az egész világot; a csupa csont és bőr holttestek hátborzongató halmai a náci haláltáborokban; sok ezernyi vigyorgó koponya Pol Pot halálmezőin; a napalmmal borított meztelen kislány, amint sikoltva rohan a kamera felé... Terror, agónia, háború, és halál halál után, véghetetlenül. Habár teljes mértékben az emberiség cselekedetei, mégis a "sátáni", és hasonló jelzőkkel írjuk le a történelmi atrocitások ezen iszonyatos példáit, az ősellenség, a sátán nevét emlegetve - mindannak megszemélyesítőjét, ami rettenetes, undorító, bestiális, minden képzeletet felülmúló... A sátán, mint tényleges entitás szó szerinti értelemben véve talán létezik, talán nem; mindenesetre kétségtelen, hogy erőteljes metaforája az elképzelhető legeslegrosszabb dolgoknak. Ez a könyv azonban egy másik igen erőteljes metafora - Lucifer - dicséretét zengi, aki hangsúlyozottan nem a gonosz, hanem az emberi fejlődés szelleme, a küzdelem a tanulásért és fejlődésért, valamint azért, hogy függetlenek és büszkék, egyúttal spirituálisan szabadok lehessünk. A "Lucifer" név egyszerűen azt jelenti: "a fényhozó", avagy a megvilágosító, és könyvem ebben a szellemben igyekszik megvizsgálni, hogy az általa képviselt értékekbe vetett hit milyen módon formálta-alakította világunkat, a judeo-keresztény Nyugatot, amelyben épp az általa kutatott és elérni vágyott szabadság mállik oly gyorsan szét.

Amint azt a XIX. századi nagy francia okkultista és bölcs, Eliphas Lévi írta: "Mi lehetne még abszurdabb és szentségtörőbb, mint a Lucifer nevet az ördögnek, vagyis a megszemélyesített gonosznak tulajdonítani? Az intellektuális Lucifer az értelem és a szeretet szelleme; ő a Vigasztaló; a Szentlélek; míg a fizikai Lucifer az univerzális vonzerő nagy képviselője."

A szörnyű múltban, a boszorkányégetések és tömeges bigottság napjaiban nem sok szabadságot találhatunk. Manapság, mikor igyekszünk ráerőltetni a demokráciát a keleti kultúrákra, úgy tűnhet, hogy mindazon szabadság a rendelkezésünkre áll, amit csak akarhatunk, vagy amire szükségünk lehet. Ám ez nincs így: a politikai korrektség alattomos fasizmusa - annak dermesztően orwelli felhangjaival -, és a mindenféle fundamentalizmus egyre növekvő fenyegetése azt jelenti, hogy a mi mindennapos szabadságunk igenis veszélyben forog. A bürokrácia az Atlanti-óceán mindkét oldalán elhomályosította az igazi Lucifer sugárzó alakját, pedig ritkán volna rá nagyobb szükségünk, mint éppen most. Az oktatási rendszer összeomlása, a tudatlanság, a nihilizmus és az önmagunk iránti tisztelet hiányának gyakorisága egyrészt haragot, erőszakot és bűnözést szül, másrészt veszélyesen merev és dogmatikus vallási hiteket. Mindkettő a gonoszság sajátos formáját képviseli, és mindkettő fenyegetést jelent kultúránk jövőjére - ám ha megengedjük magunknak, hogy néhány pillanatig elcsendesedjünk, és hogy őszinték és tárgyilagosak legyünk, meghallhatjuk a Hajnalcsillag, Lucifer, minden fény és remény egyre erősödő és magával ragadó kiáltását. Hagyjuk hát, hadd ragyogjon fel bennünk a Fény!

Egy nem várt folytatás

Mikor nekikezdtem ennek a könyvnek, szinte fogalmam sem volt róla, milyen szépen illeszkedik majd előző, Mária Magdolna: a kereszténység titkos istennője (2003) című munkámhoz, amely az egész kereszténység egyik leginkább befeketített és megrágalmazott szentjének igazi szerepét vizsgálta, és felfedte, hogy nem kevesebb volt, mint Jézus szeretője és egyenesen választott utódja. Az egyház két évezrede szándékosan elrejti és homályba burkolja a Magdolnával kapcsolatos igazságot, attól rettegve, hogy a státusza más nőket is arra inspirált volna, hogy intelligens, spirituális vezetőkként betöltsék saját sorsukat. A feltárt bizonyítékok fényében szinte hihetetlen, hogy még mindig heves viták folynak az egyházi vezetők között a női papok - vagy ha már kénytelenek "elviselni" őket, a női püspökök - létjogosultságának kérdésében. Ám ha Mária Magdolnával kapcsolatos igazság széles körben ismertté válna, azt hiszem, nem maradna helye semmiféle ellenvetésnek: hiszen épp ő

szolgált mintájául annak, hogy a nők a férfiak egyenrangú társai a vallási vitákban és a lelki vezetőségben - és ebben maga Jézus választotta ki őt utódjául. Rendkívül jelentős tény, hogy dél-franciaországi hívei "Mária Lucifer" - "Mária, a fényhozó" - néven ismerték.

Ez egy igen régi hagyomány volt: az ősi pogány istennőket például a "Diána Lucifera" vagy "Ízisz Lucifer" jelzővel illették, hogy kifejezzék a hatalmukat, amellyel képesek voltak megvilágosítani az elmét és a lelket, és létrehozni egy misztikus köteléket az istenség és a hívő között, és egyaránt megnyitni a testet és a pszichét a Szent Fény számára. Természetesen a tudatlanok még ma is rutinszerűen elutasítanak és ördöginek tartanak minden pogány istent és istennőt, mint ahogy maga a nagy természetisten, Pán alakja is eggyé vált a sátán képével - szarvaival és patáival -, mikor a keresztények vasszigorral uralkodni kezdtek az egész akkor ismert világ felett. Mindazonáltal léteznek bizonyítékok, amelyek határozottan arra utalnak, hogy Magdolnát és még Jézust is nagymértékben befolyásolták a pogány istennőkultuszok, különösen az egyiptomi Íziszé (amelyből Keresztelő János átvette - az akkoriban újdonságnak számító - keresztelési rítusát).

Természetesen mára sok millióan olvastak Dan Brown bestsellere, A Da Vinci-kód oldalain az egyházi összeesküvésről, amely megfosztott minket a Magdolna által közvetített igazi spirituális örökségünktől. Egészen mostanáig túlságosan nagy sötétség honolt a szellem világában, túlságosan hosszú ideig. És ha ebbe a sötétbe akár csak egy kis fényt is beengedünk - akár egy kiváló tudományos kötet, akár egy zajos sikerű, letehetetlen thriller formájában -, az csak javíthat a kultúránk helyzetén. Ám a helyzet az, hogy ez a kérdéses regény korántsem megy elég messzire az igazság feltárásában. Az igazi Da Vinci-kód jóval sokkolóbb pusztán annál a feltételezésnél, hogy Jézus és Mária férj és feleség voltak, és hogy gyerekeik születtek.

1997-ben megjelent The Templar Revelation. Secret Guardians of the True Identity of Christ* című könyvem, melynek társszerzője legközelebbi barátom és régi kollégám, Clive Prince. Ez a mű ismertette először a nagy reneszánsz géniusz úgynevezett "vallásos" festményeiben elrejtett eretnek szimbolizmus elméletét, a "Leonardo

da Vinci titkos kódja" című (első) fejezetben. Noha ez szolgált azután Dan Brown thrillerének elsődleges forrásául, ő épp csak a felszínét kaparta meg annak, amit Leonardo valójában üzenni próbált az utókornak...

* Magyarul: A templomosok titka - Krisztus valódi kilétének titkos őrzői, Gold Book, Debnerecen 2005.

Leonardo (ahogy "da Vincit" helyesen nevezni kellene) volt a tökéletes luciferi hős: merész, sokkoló, kihívó, vég nélkül törekvő és kutató, aki nem ismert el semmiféle határt és korlátot, és folyton kijjebb tolta az emberi megismerés korlátait. A főleg a különféle repülő masinák és harckocsik kiötlőjeként elhíresült Maestro mindenféle egyéb eszközt is feltalált, többek között például a varrógépet, a biciklit (lánccal és azonos méretű kerekekkel). Sőt még a fotográfia egy primitív, ám hatékony formáját is felfedezte, amellyel csaknem egészen bizonyosan ő alkotta meg a világ leghíresebb és legzavarbaejtőbb csalását: a torinói lepel néven ismert "ereklyét", amint azt a Turin Shroud: How Leonardo Fooled History* című könyvünkben részletesen bemutattuk. A "szent" leplen ráadásul a saját arcmása szerepel. Más szóval hihetetlen módon a vásznon valójában Jézus Krisztus csodálatos képmása helyett egy ötszáz éves fényképet láthatunk magáról Leonardo da Vinciről, a XV. századi homoszexuális eretnekről, aki gyűlölte Jézust és Szűz Máriát!

* Magyarul: A torinói lepel - Leonardo da Vinci legnagyobb történelmi csalása, Goold Book, Debrecen, 2006

Az egyház kivételes ellenszenvet táplált mindazok iránt - és sokan voltak ilyenek -, akik olyasmibe kontárkodtak, amit manapság a fotográfia kezdeti, kísérleti fázisainak nevezhetnénk. Ezért hát különösen rosszindulatú tréfa, amellyel Leonardo megalkotta valószínűleg minden idők végső keresztény ereklyéjét, jól tudván, hogy ugyanannak az egyháznak a papjai fogják féltő gonddal őrizni, amelyet ő oly mélyen megvetett - talán egészen addig a napig, míg végül fel nem ismerik, hogy valójában miről is van szó. Ám tévedés ne essék: egykor a fotográfiát bizony "okkult" dolognak tartották, és semmi okunk kétségbe vonni, hogy Leonardo ténylegesen azt hitte, egy mágikus folyamat részesen, mikor megalkotta a "leplet". Jól tudta: ha rajtakapnák, amint az "ördögi" fényképészettel foglalkozik, biztosítva volna a helye egy lángoló máglyarakás tetején.

(Azoknak, akik minden ellenkező bizonyíték dacára mégis égnek a vágytól, hogy kijelentsék: a lepel igenis eredeti, és valóban Jézus halotti leple, amelyen az ő csodálatos módon megjelent arcképe látható, hadd hívjam fel a figyelmüket a képmás bizonyos kirívó anomáliáira - lásd később, az ötödik fejezetben -, amelyek nemcsak azt bizonyítják meggyőző erővel, hogy az ereklye hamisítvány, de egyúttal azt is, hogy vetített képről, vagyis fényképről van szó. A további részletek megtalálhatók első könyvünkben, A torinói lepelben.)

És persze - amint azt Clive-val bemutattuk A templomosok titka oldalain - az is a mi elméletünk, hogy Leonardo Mária Magdolnát festette közvetlenül Jézus mellé az Az utolsó vacsora című freskóján, akik együttes testtartásukkal egy óriási, szétterjesztett szárú M betűt formáznak. Leonardo, a briliáns pszichológus jól tudta, hogy az emberek úgyis csak azt fogják majd észrevenni, amire számítanak, amit látni akarnak. Hogy ez pontosan mit árul el az én saját elmémről - tekintve, hogy én voltam (legjobb tudomásom szerint) az első, aki felismerte a Mária feje felett meredező hatalmas péniszt a Sziklás Madonna festményen -, egyelőre kérdéses...

Semmi esetre sem Leonardo da Vinci volt az egyetlen ragyogó csillaga az intellektuális és spirituális luciferizmusnak a történelem során; a mozgalomba olyan titkolózó alkimisták is tartoztak, mint például I. Erzsébet királynő asztrológusa, dr. John Dee - aki úrnője kémmestereként már akkor felvette a 007 kódnevet! -, és olyan eminens úttörő tudósok, mint például Sir Isaac Newton és Andrew Crosse. Valamint a brit és amerikai fejlődés hajtóerejét jelentő szabadkőművesség tagjai, akiket még mindig rutinszerűen vádolnak egy sátáni Lucifer imádásával...

Azonban mivel sokan teljesen téves módon egy és ugyanazon entitásnak tartják Lucifert és a sátánt, ez a könyv azokkal is foglalkozik majd, akik a sátánizmus mellett döntöttek, és akik mágikus szertartásaik révén veszélyesen közel jutottak ahhoz, hogy átlépjenek egy sokkal sötétebb és barátságtalanabb világba. Ám semmi nem lehet sötétebb és barátságtalanabb az ördögimádók létezésébe vetett hit eredményénél. Hiszen Európában (és később Észak-Amerika bizonyos részein) legalább teljes három évszázadig tombolt a boszorkányüldözések tébolya, amely képes volt

boszorkánynak nyilvánítani akár a legártatlanabb lényeket is, egész közösségek pusztulását okozva... Mikor a falusi házak falát a rettenetes és látszólag végeérhetetlen égetésekből származó emberi zsír szaga itatta át - olykor akár kisgyermekeké is. (Egy alkalommal egy az agóniától sikoltozva vonagló terhes nő ténylegesen a lángok között szülte meg a magzatát. Mikor aztán valahogyan sikerült kivetnie a csecsemőt a tűzből, a tömeg azonnal visszadobta azt, ördögfiókának tartva a csöppséget.) Az ördögbe és hű követőibe vetett hit kétségtelenül több szenvedést, gonoszságot és iszonyatot okozott a világban, mint akár bármilyen tényleges sátánizmus.

Olyan téboly volt ez, amiről sosem szabad megfeledkeznünk, mert mint minden borzalmas történelmi esemény, ez is egyedülálló leckét hordoz az utókor számára, persze már amennyiben hajlandóak vagyunk szembesülni vele és tanulni belőle. Ez nem valami közepesen érdektelen botlásocskája volt az európai történelemnek, ami egyszerűen száműzendő a száraz és unalmas tankönyvekbe - nem! Itt a hozzánk hasonló átlagemberek (férfiak és nők) szintén hozzánk hasonló átlagemberek (férfiak és nők) által történő démonizálása zajlott!

Ám amíg e borzalmas hajtóvadászatban elkapott mintegy százezernyi vagy még több "boszorkány" közül csak kevesen voltak valóban ördögimádók, addig a vádlóik nagy többségéről bízvást kijelenthetjük, hogy igazi megtestesült ördögfajzatok lehettek. Gyorsan máglyát érdemlő sértéssé vált már csupán a boszorkányság létezésének a megkérdőjelezése is. Ilyen árat kellett fizetni a fundamentalizmus e sajátos fajtájáért. Nehogy elfelejtsük ezt!

A Mária Magdolnával és az ő "luciferi" elődeivel, az istennőimádó "pogány" papokkal és papnőkkel kapcsolatos igazság elkendőzését célzó egyházi összeesküvés bűneitől, a Leonardo da Vincihez és hittestvéreihez hasonló szabadgondolkodók elképesztő bátorságán és intellektuális nagyságán keresztül elérkezünk végül napjainkig, amikor a cenzúra, a politikai korrektség és még rosszabb dolgok fenyegetnek. Paradox módon azonban a XXI. századi Nyugat sötétségébe és mély szorongásaiba vezető utunk az első emberpár, és egy bizonyos beszélő kígyó végzetesen ártalmas mítoszával veszi kezdetét...

LYNN PICKNETT
London, 2005

Sokáig éljen Lucifer - de a pokolba a sátánnal!

CSILLAG SZÜLETIK

Első fejezet - A Sátán rendhagyó története

Minden kultúrának megvan a maga teremtésmítosza - az ősi egyiptomiak például úgy hitték, hogy Atum, a napkorong és maga a Nap istene önkielégítést végzett; ez végül olyan életadó, heves energiakitörést eredményezett, amely megtermékenyítette a sötét, alaktalan semmit, és megszámlálhatatlanul sok galaxissal szórta tele a világot. A piramisok földjén nem számított ízléstelennek vagy botrányosnak az a koncepció, miszerint "maszturbáció" útján jött létre az univerzum, habár évezredekkel később a viktoriánus régészeket várhatóan teljesen sokkolta a mód, ahogyan az ősi egyiptomiak egybeolvasztották a szexualitást és az istenséget.

Az első teremtési aktusában Atumot androgün alaknak (hermafroditának) tekintették: a világot "létrehozó" keze képviselte a feminin aspektust, míg fallosza az azzal egyenlő és azt kiegészítő férfi princípiumot. A kiváló amerikai tudós, Karl Luckert professzor szavait idézve: "Az egész rendszer a kreatív vitalitás hömpölygő áradataként is vizualizálható, amely az istenségből ömlik elő, és az áramlás ereje egyre gyengül, ahogy fokozatosan távolodik a forrásától".[1]

Ez a látszólag primitív - noha meglehetősen szókimondó - történet azonban valójában a kozmológia igen magas fokú és kifinomult megértését rejti magában. Ahogy azt Clive Prince-szel A csillagkapu-összeesküvésben (1999) megjegyeztük:

Szó szerint leírja a "Big Bang"-et, amely során minden anyag egyetlen szingularitáspontból robban a létbe, majd kiterjed és kibontakozik: egyre összetettebbé válik, amint a fundamentális erők betörnek a létbe, és kölcsönhatásra lépnek egymással, míg végül elérik az elementáris anyag szintjét.2

Sajnos a mi kultúránk teremtésmítosza nem büszkélkedhet a "Big Bang" orgazmussal, semmiféle univerzum nem sarjadt szégyentelenül vagy akar egyenesen büszkén a nagy teremtő Isten kirobbanóan férfias falloszából.

Ehelyett a "hat napig tartó" isteni teremtés története vár ránk, amit Ádám és Éva megalkotásának mítosza követ - mindez lényegében véve homlokegyenest az ellenkezője az egyiptomi mítosznak a maga alattomos, bűntudattól terhes hozzáállásával a meztelenség iránt, és a szexuális bűnre, a női vétkességre és egy patologikusan haragvó, zsarnoki és kicsinyes teremtő isteni megtorlására fektetett szembetűnő hangsúlyával. A prédikációk és a teológiai viták két évezrede tartó sora ellenére - amelyekben a Jahve teljes komiszsága, rosszindulata és inkompetenciája okozta károkat az övénél szemlátomást messze ragyogóbb elmék filozófiája igyekezett csökkenteni - a történetnek, amint az az Ószövetség első fejezetében, a Teremtés könyvében olvasható, igazolhatóan sikerült több gonoszságot és neurózist ébresztenie az emberekben, mint amiről Sztálin és Freud valaha is álmodhatott volna.

A zsidó-keresztény hagyomány szerint minden emberi bánat és csapás állítólag az Édenkertből ered: a boldog földi Paradicsomból, amit Isten azért teremtett, hogy ártatlan és hamisítatlan örömmel halmozza el a két lényt, akiket a saját képére teremtett - Ádámot, az ember prototípusát, és botrányosan akaratos, önfejű társát, az első nőt, Évát. Nyilvánvalóan nem akarván sokat bajlódni a dologgal, Isten egyszerűen Ádám egyik oldalbordájából teremtette meg az emberiség ősanyját - habár valójában a történet ezen aspektusa egy ősi sumer istennő mítoszának elferdítése, aki érthetőbb módon anyjuk oldalbordáiból teremtette meg a gyermekeket "a Borda és az Élet Úrnőjeként" betöltött szerepében.3

Sajnos az Édenkert más teremtményeinek egyike az egész emberiséget sújtó borzalom súlyával siklott feléjük, hogy hamarosan kissé túlságosan is bizalmas kapcsolatba kerüljön velük...

A Paradicsomban

Míg maga az "Éden" szó talán a sumer edinuból származik, ami egyszerűen síkságot, lapályt jelent, a Teremtés könyvében a "Paradicsom" leírására alkalmazott kifejezés különböző közel-keleti szavak keveréke. Közéjük tartozik az ősi perzsa paradeida, ami "királyi parkot" vagy "zárt kertet" is jelenthet,[4] burkoltan egyfajta exkluzivitásra, vagy akar fényűzésre is utalva. Valójában a görög paradeisos szót gyakran használtak a Xenophónhoz hasonló írók az olyan tehetős uralkodók fallal övezett, buja kertjeinek leírására, mint például Kürosz király, akinek gazdagságát és pompáját az egész Közel-Keleten irigyelték. A királyba mint "kertészbe" vetett ősrégi mezopotámiai hit talán szintén alátámasztotta az Éden képiségét,[5] ahol maga Isten teremti a kertet, Ádám pedig - az igazi király emberi ősalakja a bukás előtt - gondozza és fenntartja azt. (És jelentős lehet, hogy a különféle ősi mediterrán vallások - például az egyiptomi Ozirisz-kultusz - papjait "kertészekként" ismerték, és hogy Mária Magdolna, aki másutt részletesen kifejtett érvelésem szerint[6] egy istennőimádó vallás papnője volt, először szintén "kertésznek" hitte a feltámadt Jézust.)

Az "Éden" arra a nagyobb területre is utalhat, amelyen belül a közhit szerint az első kert elhelyezkedett. Ezt az Ószövetség különféle módon jellemzi, úgymint "az Úr kertje"[7] vagy "Isten kertje",[8] az a zöldellő hely, ami hamarosan a béke, nyugalom és mindenekfelett az ártatlanság szinonimájává vált. A kert buja termékenységét négy folyó biztosította, amelyek bőséges táplálékot nyújtottak a hely nyüzsgő és változatos flórájának és faunájának, és keresztény művészek és írók nemzedékeinek hosszú sorát ihlette meg.
Számos zsidó és korai keresztény krónikás hasztalan igyekezettel próbálta meghatározni a Paradicsom négy folyójának helyét. Ezeket a Biblia a Tigris és Eufrátesz névvel illeti - mindkettő a Közel-Kelet valós és jelentős földrajzi eleme - a látszólag mitikus Gichon és Pison mellett, habár az I. századi zsidó történetíró, Josephus Flavius úgy hitte, hogy utóbbiak egyike valójában a Nílus, amivel értelemszerűen

Észak-Afrikába helyezte az Édent. Tulajdonképpen egyes korai egyházatyák és kései klasszikus írók szerint az Éden Etiópia, Mongólia, vagy akár India részét képezte. Mások Törökország keleti részére helyezték a földi Paradicsomot, ahol azt az Eufrátesz, a Tigris és a Murat-folyó táplálta volna, mely esetben az Eufrátesz északi oldalága szolgálhatott a rejtélyes negyedik folyóként.

Számos régész és teológus régóta úgy tartja, hogy az Éden Sumerben helyezkedett el, a Perzsa-öböl északi csúcsától megközelítőleg 125 mérföldnyire (200 km) húzódó ősi területen, ám az 1980-as években dr. Juris Zarin úgy érvelt, hogy az eredeti Paradicsomot már rég betemették a hullámok, mivel a Perzsa-öböl vízszintje drámaian megemelkedett a Teremtés könyvében leírt "kezdeti" idők óta. Zarin azt is indítványozta, hogy a "Gichon" a mai Darun-folyó, ami Iránban ered, és délnyugati irányba Golyva végül beleömlik a Perzsaöbölbe. Ez volna aztán a tökéletes irónia - hiszen a mai Irak senkinek nem Paradicsom!

Aligha számít azonban, hol lehetett eredetileg az Éden - feltételezve persze, hogy indokolt ennyire szó szerint értelmezni az Ószövetség sorait -, mivel a Szent Grálhoz hasonlóan a jelentősége sokkal nagyobb, ha az ember a szívével, és nem a fejével vizsgálja azt. Az Édennek talán valóban megvolt a maga földrajzi realitása, mondjuk New Yorkban vagy Madridban (netán ehhez képest valószerűtlen módon Las Vegasban vagy Blackpoolban), a térképe azonban valójában sokkal inkább lelki és szellemi kincs, mint például Shangri-La vagy Atlantisz. Mindenesetre az Éden az aranykort képviseli, mikor a természet békében élt önmagával, és az ember "Isten színe előtt járt". Sajnos azonban a Paradicsom elvesztése - akár csak mitikus koncepcióként - sokkal traumatikusabbnak bizonyult az emberi faj számára mondjuk a Camelot örömei utáni bármilyen keserédes vágyakozásnál.

Az "Éden" a végső, romlatlan és kimondhatatlanul szépséges hely szinonimája maradt. Mikor Charles Dickens szerette volna kihangsúlyozni egy amerikai mocsár állítólag paradicsomi szegletének igazi silányságát és értéktelenségét Martin Chuzzlewit című munkájában,[9] jellegzetes iróniával egyszerűen "Édennek" nevezte azt. Kétségtelen, hogy az ősi mítoszok azon kevés, azonnal

felismerhető neveinek egyike ez, amit ma is épp oly jól ismerünk, mint évezredekkel ezelőtt.

Az élet átka

Az ember10 Édenből való hirtelen kiűzetésének története - legyen az bár kitalált esemény, metafora vagy szó szerint értendő tény - túlságosan mélyen beivódott a kollektív tudattalanunkba ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyhassuk, hiszen gyakorlatilag kőbe véste a zsidó-keresztény világ attitűdjét az emberek, a nők, az eredendő bűn (ennélfogva pedig a gyermekek), a Teremtő és ellenfele, a sátán/ördög/Lucifer iránt. Ez a mindennél erősebb mítosz az észlelés bizonyos szintjén mindannyiunkat átitatott azzal a hittel, hogy az élet tulajdonképpen átok, a halál pedig a vég, ahol a test újra porrá hull, amelyből vétetett, és semmi több; hogy a nők természetüknél fogva meghitt, bensőséges kapcsolatban állnak a gonosszal; hogy a férfiaknak carte blanche* jogukban áll azt tenni, amit csak akarnak, nem Csupán a világ minden élőlényével (állatokkal és növényekkel), de az asszonyokkal is; és hogy Istentől mindenekfelett félni kell. A kígyó, mint a gonosz megtestesítője - a médium, amelyen keresztül a sátán megkísért minket, szánalmas emberi lényeket - szintén elég rosszul jön ki a dologból. Másrészt az egész történetben az ördög az egyetlen olyan szereplő, aki némi intelligenciáról - talán még humorról is - tesz, tanúbizonyságot azáltal, ahogy egy kígyószerűen vonagló, feltételezhetően elbűvölő fallikus szimbólum alakját ölti magára, hogy azon keresztül kísértse meg a nőt.

* Korlátozások nélküli felhatalmazás - a ford.

Mivel mind a judaizmus, mind a kereszténység nagymértékben a Teremtés könyvének alapfeltevéseire épül, az Ó- és Újszövetség is több helyütt felidézi a léleknek ezt az elveszett paradicsomát. A megfeszített Jézus megígéri a szomszédos kereszten függő tolvajnak: "Bizony mondom neked, még ma velem leszel a mennyben" [paradicsomban],11 habár nem világos, hogy a jelenlévő fültanúk hogy értelmezték ezt a kifejezést. Vajon az "égi mennyországgal" tekintették szinonimnak, egy olyan boldog állapottal, ami az élőknek megismerhetetlen marad (a gonosz lelkeknek pedig mindörökké

elérhetetlen)? Vagy valamiképpen a pazar és buja kert ősi eszméjét foglalta magában?

A kert, mint a Paradicsom képe újra meg újra felbukkan az Ószövetségben, erősen érzéki színezetet öltve annak szerelmi költeményében, az Énekek énekében - amelyről úgy tartják, Salamon király kedvesének, Sába királynőjének írt erotikus magasztalása - olyan erőteljes és érzékletes kifejezések formájában, mint például "Nyoszolyánk üdezöld";12 "Húgom, mátkám akár az elzárt kert";13 és "A kertnek forrása élő víz kútfeje, amely a Libanonról csörgedezik alá".14

(Ezeket a szembetűnően szexuális töltésű verseket még ma is széles körben úgy értelmezik a modern hívők és teológusok, mint "a bűn és bűnhődés nagy keresztény drámájának allegóriáját, amely egyaránt megerősíti Krisztusnak az egyéni lelkek és az egyház iránti szeretetét"15 - ami igazán figyelemre méltó volna, mivel ezek a költemények hosszú évszázadokkal Jézus születése előtt keletkeztek. Mitöbb, azt az érett bujaságot, amely olykor meghökkentően élénk képekkel idézi meg Salamon és Sába királynőjének szerelmeskedését sátras budoárjukban, mintha egy világ választaná el a papság, a keresztény egyház puritán és mértékletes szeretetétől. Viszont, amint azt látni fogjuk, az Énekek éneke vethet némi fényt egy nagy keresztény misztériumra - ám olyanra, ami aligha szerepelne bármelyik misén.)

Mint minden igazán jó drámában, a kezdeti harmóniának vesznie kell - máskülönben egyszerűen nem lenne semmilyen érdemleges történet -, ezért a Teremtés könyve elején lefestett kép nem tartós: hiszen végtére is semmiféle földi boldogság nem maradhat fenn örökké. A teremtés után az egész idillre a bukás várt.

A tiltott gyümölcs

Miközben az eredetileg naturista Ádám és Éva meztelenül mulatozott a kedves és szelíd állatok között a Paradicsomban, azok egyike máris kifejlesztett egy figyelemre méltó képességet. Egy beszélő kígyóról van szó, amelynek a tehetsége a jelek szerint még

teremtőjét is készületlenül érte - noha semmi esetre sem ez volt az utolsó alkalom, mikor Jahve istent meglepték saját teremtményei.

Miután "saját képmására" megteremtette Ádámot és Évát, megtiltotta nekik, hogy egyenek a kert közepén álló "jó és rossz tudás fájának" gyümölcséből, méghozzá halálbüntetés terhe mellett ("mert amely napon eszel róla, meghalsz") - amely koncepció megértése alighanem okozott némi nehézséget nekik. Ám íme, egyszerre elősiklott a bőbeszédű kígyó, amely gyorsan megragadta az alkalmat, hogy villásan elágazó nyelvét öltögetve azt sziszegje Évának: "Valóban mondta Isten, hogy nem ehettek a kert valamennyi fájáról?"16

Mikor Éva kötelességtudóan elismételte Isten intését "a kert közepén álló fa gyümölcséről", a kígyó így felelt: "Semmi esetre sem fogtok meghalni. Isten jól tudja, hogy amely napon abból esztek, szemetek felnyílik, *olyanok lesztek, mint az istenek*, akik ismerik a jót és a rosszat"17 [saját kiemelésem]. Míg tehát az emberpárt látszólag elsősorban a tiltott gyümölcs édessége csábítja, addig a kígyó arra koncentrál, hogy világosan ráébressze őket az istenszerűvé válás varázsára, amelyben kimondatlanul is ott rejlik a teremtő hatalmának és tekintélyének potenciális megkérdőjelezése. Ha a célja egyszerűen annyi lett volna, hogy kegyvesztetté tegye az. emberiséget - vagyis hogy öncélúan gonoszkodjon -, akkor semmi szükség nem lett volna rá, hogy ilyen világosan elmagyarázza nekik a dolgot. A "Nézzétek, milyen gyönyörű gyümölcs!" éppúgy megtette volna. Lehetséges, hogy a kígyónak tényleg szívügye volt Ádám és Éva intellektuális fejlődése? Akárhogyan is, kellett lennie valami igen különlegesnek Abban a gyümölcsben, hiszen Isten olyan egyértelműen eltiltotta őket a megízlelésétől. Így hát ettek belőle.

Az asszony látta, hogy a fa élvezhető, tekintetre szép, és csábít a tudás megszerzésére. Vett tehát gyümölcséből, megette, adott férjének, aki vele volt, és az is evett belőle. Erre felnyílt a szemük...18

Valójában talán csak az íze foglalkoztatta őket - az, hogy a gyümölcs "csábít a tudás megszerzésére", némiképp utólagos megfontolásnak tűnik -, ám azzal, hogy mohón lenyelték, mindent tönkretettek. Bűnös falatozásuk a színtiszta kataklizma pillanata, hiszen távolról

sem annyi történt csupán, mintha rajtakapták volna őket torkoskodás közben, hanem kaput nyitottak a gonosz számára - bár természetesen a sátán máris jelen volt, hogy megkísértse és elcsábítsa az asszonyt, ezért feltételezhető, hogy a bukás gyümölccsel vagy anélkül is csak idő kérdése lett volna.

Az érzéki élvezet mindent megváltoztatott. A férfi és asszonya hirtelen ráébredtek nem csupán arra, hogy meztelenek, hanem hogy fedetlenségük szégyenletes dolog - ami hallgatólagosan magában foglalja, hogy ez valójában természetellenes, valamiféle perverzió -, ezért sietve ruhát készítettek maguknak falevelekből, feltárva ezzel, hogy ha semmi más, a jelek szerint a varrás legalábbis ösztönös emberi viselkedés szükséghelyzetben.

Ám amint fügefalevéllel takarva elrejtőztek a bokrok között, felismerték, hogy minden elveszett: Isten "a nappali szellőben a kertben járkált", és "hívta az embert és így szólt hozzá: »Hol vagy?«" Ádám erre elmondta a Mindenhatónak, hogy elrejtőzött előle, mivel "féltem, mert meztelen vagyok". Isten felháborodva kérdőre vonta őket (a legcsekélyebb irónia nélkül): "Ki adta tudtodra, hogy meztelen vagy?" Majd mint egy haragos tanító, aki igyekszik vallomásra bírni konok osztályát, hozzátette: "Ettél a fáról, amelyről megtiltottam, hogy egyél?[19]

Mikor Isten haragosan választ követelt arra, honnan szereztek tudomást meztelenségükről, Ádám áruló módon beszélni kezdett: "Az asszony ,adott a fáról, akit mellém rendeltél, azért ettem." Miután a világ első spiclije végzett felesége beárulásával, miközben burkoltan még arra is célzott, hogy Istent vádolja, amiért az Évát adta mellé társául, a nő szintén buzgón igyekezett áthárítani a felelősséget a kígyóra, akiről az Úr kijelentette:

Mivel ezt tetted, átkozott leszel minden állat és a mező minden vadja között. Hasadon csúszol, és a föld porát eszed életed minden napján. Ellenkezést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka közé. Ő széttiporja fejedet, te meg a sarkát veszed célba. [20]

A kígyó szimbolikája azonban egészen másféle értelmezésekre is lehetőséget nyújt. Az ősi Egyiptomban az ureuszként, vagyis a kobraként használták, amely "élet és halál uraként"[21] díszítette az

uralkodói család tagjainak fejékét, a világi hatalom végső jelképeként. A középkori zsidó kabbalisták szerint az Édenkert kígyójának titkos vagy ezoterikus száma megegyezik a Messiáséval: amint azt a rituális mágia hírhedt - ám rendkívül művelt - mestere, Aleister Crowley írta: "[a kígyó] a Megváltó", megjegyezve, hogy "a kígyó egyszersmind... a férfiúi energia elsődleges szimbóluma",22 valamint "a teremtő és pusztító, aki előidéz minden változást".23 (Továbbá azzal szórakoztatta és sokkolta a nőket - különös előszeretettel pedig azokat, akikkel akkor találkozott először -, hogy felajánlotta nekik "a kígyó csókját". Természetesen ez egy többé-kevésbé fájdalmas harapás volt csupán.) Az eretnek gnosztikus keresztények az élet fája köré feltekeredő kígyót a gnózis - a szellem intenzív, személyes megvilágosodása - előidézőjeként és adományozójaként ünnepelték. A tantra, a szent szexualitás keleti hívei számára pedig a kígyó a kundalini erejét képviselte - azt a kreatív szexuális energiát, amiről általában úgy tartják, hogy a gerincoszlop alján pihen feltekeredve. Amikor pedig a gerinc mentén felemelkedik, mozgása élénk hőt és erőt idéz elő - ám jaj annak a személynek, aki nem készült fel alaposan a kundalini ébredésére szigorú önfegyelemmel végzett mágikus és spirituális gyakorlatokkal, mivel az félelmetesen irányíthatatlanná válhat.

Az eredeti édeni mítoszban azonban, miközben a kígyó elkúszott megalázó végzete felé,24 Isten váratlanul nekitámadt Évának, és őt is - megátkozta:

Megsokasítom terhességed kínjait. Fájdalmak közepette szülöd gyermekeidet. Vágyakozni fogsz férjed után, ő azonban uralkodni fog rajtad."25

Éva és a kígyó vétkessége és büntethetősége felett vég nélkül lehetne vitatkozni, ám a fenti néhány sor nagyon is befolyásolta a férfiak gondolkodását, nem csupán jóváhagyva és mintegy "isteniieg szentesítve" a feleségüket verők és egyéb házastársi visszaéléseket elkövetők tetteit, de ráadásul - amint azt látni fogjuk - különösen és minden képzeletet felülmúlóan kegyetlen kínzással és halállal sújtva a bábák nemzedékeit. Mivel az ő orvosi és gyógynövényekkel kapcsolatos tudásuk enyhítette a szülés fájdalmát, eretneknek és boszorkánynak kiáltotta ki őket a felháborodott egyház, amely szántszándékkal semmibe vette Isten szent törvényeit. Ennek

megfelelően azután szülésznők ezreit kutatták fel és juttatták rettenetes és kegyetlen halálra.

(Noha mikor Isten eltávolította Ádám egyik oldalbordáját, amiből azután megformálta Évát, először legalább kegyesen álmot bocsátott rá, egészen hihetetlen, hogy még az egészen közeli múltban, a XIX. században is elborzadva hallották Viktória királynő doktorai, mikor úrnőjük azt kérte tőlük, hogy az új, anesztézia nevű módszerrel enyhítsék szülési fájdalmait utolsó hét gyermeke születésénél. A modern éra, a vasút, a fényképészet és telegráf korának e "derék" férfiúi komolyan azzal tiltakoztak, hogy a szülési fájdalmak enyhítésével a Mindenható megsértését kockáztatnák, aki teljesen világossá tette a kérdéssel kapcsolatos véleményét a Teremtés könyvében. A viktoriánus nők és a későbbi nemzedékek nyugtalan leendő anyái szerencséjére a királynő végül megnyerte a kérdéses csatát.)

Marilyn Yalom A History of the Wife (2001) című könyvében leírja, hogy a korai keresztény egyházatyák, mint például Tertullianus és Szent Ágoston úgy hitték, Éva bukása "morálisan beszennyezett minden testi egyesülést, még a házasságon belülieket is". Míg Ágoston kijelentette, hogy "a házasfeleknek csak utódnemzés céljából szabadna nemileg érintkezniük, és gondosan el kellene kerülniük, hogy pusztán a hús öröméért közösüljenek", addig:

Szent Jeromos meg ennél is továbbment. Úgy tekintett a szexre, mint ami még a házasság keretein belül is eredendően gonosz. Elutasította a nemi gyönyört, mint mocskos, utálatos, lealacsonyító és végső soron az embert megrontó dolgot. A szex és a bűn ezen összekapcsolódása, és Éva leányainak hibáztatása egyre nagyobb mértékben megerősödött az egyház berkeiben, és az V. századra a papi hatalmasságok között már teljes közhasználatban állt. Szorosan összefüggött a szerzetesi rendszer felvirágzásával is, amely a VI. századra a házasság bevett alternatíváját kínálta a keresztény férfiak és nők számára. (Az intézményesített cölibátus nem képezte részét a zsidó és muzulmán gyakorlatnak.)26

Visszatérve a Paradicsomhoz, a katasztrófa szélén reszkető Ádám Éva (akik immár új, maga Isten által állati bőrökből készített öltözéket viseltek) rövid úton kiűzettek az Édenből: megakadályozva

hogy visszasettenkedhessenek, és a fenséges bölcsesség további segítségéhez folyamodhassanak, "odaállította a kerubokat és a fenyegető tüzes kardot, hogy őrizzék az élet fájához vezető utat"27. A vak angol poéta, John Milton (1608-74), Oliver Cromwell latin titkár - egyébiránt pedig lelkes protestáns - Paradise Lost (Elveszett Paradicsom) című epikus vallási költeményének zárósorait idézve:

Előttük a Világ, hol nyughelyet lelnek,
vezérük lesz a Gondviselés.
Kéz kézbe, lassú vándorlépteik
magányban az Édenen át vezetnek.28

Habár elcsigázottak és kiábrándultak, Milton Ádáma és Évája mint ha egy nagy kaland kezdetén állnának, amint rezignáltan, újonnan felöltöztetve hátat fordítanak a Paradicsomnak. "Előttük a Világ' - azaz bármi megtörténhet most, hogy többé már nincsenek "intézményesítve", és szabadon mehetnek, amerre akarnak, és azt tehetnek, amit csak szeretnének. Talán megátkozták őket, és akár sorsuk is megpecsételődött, ám mégis felvillant előttük egy halvány reménysugár.

Mégis, noha ám int azt a francia író, Jean Markale megjegyzi ősszüleinkről: "a gonosz felfedezésével egyben a jót is megismerték", találóan azzal folytatja: "Az embernek immár bűntudata lett. Bűnös Volt - de miben? Fogalmunk sincs." 29

A bukás után

Nos, nem lett könnyű utazás. Ádám verítékes munkára, "fájdalmas robotolással" telő életre lett kárhoztatva a brutális emlékeztetővel: "por vagy és a porba térsz vissza". A keresztény teológia szerint az ő bukásuk az az eredendő bűn, ami mindannyiunkat terhel, még - sőt különösen - az újszülött csecsemőket is, akik Éva átkának rugdalózó, sivalkodó bizonyságaként jönnek a világra; nem beszélve arról a tényről, hogy létük a szülői közösülés elkerülhetetlen bizonyítéka. Maga a születés (és szülés) szégyenteljes dolog volt. (A művelt társaságokban csupán az 1950-es évek óta eshet szó nyíltan a várandósságról. Azt megelőzően eufemizmusokat alkalmaztak,

például "másállapotban van", és hasonló kifejezéseket, és még akkor is elvártak melléjük némi pirulást.)

A bibliai beszámoló azonban sehol nem említi, hogy a kígyó lett volna az ördög, a sátán vagy Lucifer. Egyszerűen csak egy kígyó, amely szemlátomást azt teszi, amihez a legjobban ért - vagyis a nő elcsábításához. A szexuális mellékjelentés talán óvatosan nyilvánvaló lehetett a posztfreudi világ számára, a Szentírást idéző őseinknek azonban nem feltétlenül volt annyira szembeszökő. Nem nagy lépés azonban a gonosz kígyó történetétől eljutni ahhoz a képzethez, hogy maga a megtestesült gonosz - legyen az bárki vagy bármi - utasította, vagy egyenesen szállta meg őt: Milton világosan kiemeli ezt "a kígyó, vagy inkább a sátán a kígyóban"30 leírásakor.

(A kígyók és a gonosz azonosítása oly mélyen belénk vésődött, hogy R. K. Rowling írónő Harry Potter-regényeiben egyszerűen nem lehetett más a Roxfort máguskképző Mardekár-házának, minden rossz útra tért mágusnövendék alma materének szimbóluma, mint egy villás nyelvét rémisztően nyújtogató kígyó. Mégis: Harry öntudatlan képessége kiszabadít a londoni állatkertben egy Boa constrictort, amely elég udvarias ahhoz, hogy még egy "kösssszönöm"-öt is odasziszegjen neki, mielőtt sietve elkígyózik.)

A Paradicsomból való kiűzetés nem túl épületes történetéről úgy tartják, lényegében véve a bűnnek az emberek világában történő megjelenéséről szól - az emberiség kegyvesztettségéről és jövőjéről, amely során a gonosz játékszerévé, és minden ismert kín és szenvedés letéteményesévé lesz. Míg az előnyben részesített modern álláspont elveti a mítoszt, mint születlenséget, vagy legjobb esetben is csak allegóriát lát benne, a keresztények meglepően nagy százaléka még ma is hiszi, hogy Ádám és Éva a szó szoros értelmében léteztek, és hogy azóta is az ő "bűnük" miatt szenvedünk.

A történet azonban leginkább talán Isten saját természetéről árulkodik. A jelek szerint legalább annyira tanácstalan Ádámmal és Évával kapcsolatban, mint ők az új körülményeik között - és nem valami ragyogó pszichológus annak ellenére, hogy maga teremtette az első, eredeti emberpárt. Vajon valóban azt hitte, ha tilalom alá helyez egy bizonyos anyagot, egy adott fának a gyümölcsét - azt ott, nézzétek! -, azt jelenti, hogy majd engedelmesen távol tartják

magukat tőle? Nyilvánvaló, hogy "atyaként" elég sok tanulnivaló vár még rá.

A jelek szerint az egész balszerencsés epizód nemcsak megdöbbentette Istent, de úgy tűnik, ráadásul sem azt nem értette, hogy ő teremtette az intellektuális kíváncsiságot és az érzéki kielégülés iránti vágyat, sem pedig azt, hogy a kígyó is a saját keze munkája, akit olyan tulajdonságokkal ruházott fel, amelyeknek elkerülhetetlenül az asszony elcsábításához kellett vezetniük. Mint Júdás, aki Jézus áldozati tettében katalizátor szerepet kapott, ugyanígy a kígyó sorsa is kezdettől fogva meg volt pecsételve. De mégis mindkettőre úgy tekintenek, mint a gonosz szó szerinti megtestesülésére, vagy legjobb esetben is a szolgájára. És - Éva végzetes bukását követően - hagyományosan a nőket sem tekintik sokkal jobbnak náluk.

A mítosz talán egy olyan elemet is tartalmaz, amely általános a modern science fiction irodalomban: a robotok lázadásától való félelmet. Mint ahogy a középkori és reneszánsz zsidó legendák bemutatták a gólem, az életre keltett ember rettenetességét és a tőle való iszonyodást, a bukás történetében Isten robotszerű teremtményei szintén magukhoz ragadták a kezdeményezést, egy olyan bennük rejlő - és potenciálisan veszélyes - intelligenciáról árulkodva ezzel, amit a teremtőjük nem akart elismerni. A teremtésmítosz hírhedt paródiája Mary Shelley Frankenstein című műve, habár talán kevésbé parodisztikus, és közelebb áll az eredeti történethez, mint azt általában gondolják.

Mindazonáltal hír értelmetlennek tűnhet egy ilyen modern interpretációt vallatni, vagy bármi hasonlót belemagyarázni abba, ami lényegében véve ősi mítoszok gyűjteménye, mégis: azok és nagy hatású változataik még a mai legkifinomultabb kultúrákat is erősen befolyásolják. A zsidó-keresztény örökség jó része még most, a XXI. században is mélyen áthatja akár a legmaterialistább szkeptikusok gondolkodását és viselkedését is. Tetszik vagy sem, ez az örökség hozta létre azt a történelmet, aminek mi magunk is az utódai vagyunk, és megformálta azokat az attitűdöket és nézeteket, amelyek ott időznek - olykor kellemetlenül - elménk sötét szögleteiben.

Azonban Isten talán mégis megértette Évát (lélektani szempontból), tudván, hogy elkerülhetetlenül a kígyó áldozatává válik majd. Netán az egész bukásepizód csak afféle tesztként szolgált, hogy próbára tegye az első emberpár hűségét? Ám ebben az esetben a kiűzetés kétségtelenül túl kemény büntetésnek tűnhet, nemde? Talán több értelme lett volna annak, ha alaposan megdorgálja őket, szó szerint beléjük plántálva az istenfélelmet, majd ad nekik egy újabb esélyt a bizonyításra. Nagyon is könnyű Isten reakcióját egy elkényeztetett gyermekéhez hasonlítani, aki új játékain, a meglehetősen buta Ádámon és Éván tölti ki kicsinyes bosszúját, mikor azoknak nem sikerül betartaniuk a kapott instrukciókat. Valójában ha soha nem tapasztalta volna meg, hogy bármely más lény szembeszáll vele, igen valószínű, hogy tényleg egy elkényeztetett gyerekké vált volna. De vajon megkérdőjelezte-e az ő hatalmát valaki - eltekintve Ádámtól és Évától, és attól a tettüktől, ami az ő kritikus "lázadásuknak" bizonyult?

Az Ószövetség szerint Jahvéval saját vezérangyalainak egyike, Lucifer szállt szembe, egyfajta "palotaforradalom" formájában - ami természetesen látványos kudarcot vallott, és azzal végződött, hogy a lázadó vezért a Földre száműzték, és még azon is túl, a pokol rémálomba illő birodalmaiba.

A zsidók hitében a pokoli régiókban a Gehenna nevű tűzfolyam lángjai lobogtak, habár az elnevezést gyakran az egész birodalomra alkalmazták. A pokol mint tüzes verem koncepciója, amit olyannyira kedveltek a középkori teológusok és boszorkányvadászok, tulajdonképpen ősi egyiptomi falfestményekből ered, amelyeken a "gonoszokat" tűz emészti el - habár valójában ezekkel a megkínzott lelkekkel nem emberi bűnösöket akartak ábrázolni, hanem elemi lényeket, a napisten, Atum ellenségeit. 31 Az a vallás azonban sosem fektetett semmilyen hangsúlyt bűnök miatti örök büntetésre: a túlvilág ehelyett náluk a szörnyek és démonok egyfajta sorozatos rohamtámadása, ami legyőzhető a megfelelő varázsigék alkalmazásával.

Habár az egyiptomiak egész életüket (és gyakran minden vagyonukat) arra fordították, hogy megpróbáljanak megmenekülni a haláltól - amit ők "irtózatnak" neveztek -, hitük lényeges

aspektusának számított, hogy a meghaló és feltámadó isten, Ozirisz saját feltámadása révén megmentette az emberiséget a haláltól.

Nyugaton viszont régóta hasznosnak bizonyult a pokol koncepciója, mint a gyengék és kiszolgáltatottak istenfélelemben tartásának eszköze. Habár ezt a kérdést később részletesen tárgyalom, a XIX. századi Furniss atya Sight of Hell című, a fiatal növendékek tökéletesítésére és okulására írt értekezéséből idézett alábbi kivonat épp elég, hogy ízelítőt nyújtson ezekből a szadista képzelgésekből:

Két tizenhat éves szűz leány közül az egyik csak a csinos ruhákkal törődött, tánciskolába járt, és vasárnap a parkban merészelt szórakozni ahelyett, hogy részt vett volna a misén; a leány most és mindörökké egy vörösen izzó padlón áll. A másik éjjelente az utcákat járta, és nagyon rossz és erkölcstelen dolgokat művelt; most egy lángoló kemencében sikoltozik, a kínok kínja között. Iszonyú szenvedés gyötör egy zubogó üstbe nyakig merített fiatal fiút is, aki rossz társaságba keveredett, és túlságosan rest volt ahhoz, hogy misére járjon, hanem inkább iszákos lett; most jogos bosszúként olthatatlan lángok csapnak ki a füléből. Egy lánynak, aki színházba ment, hasonló ízléstelen viselkedéséért forr a vér az ereiben; hallatszik, ahogy zubog, a velő pezseg a csontjaiban, az agya pedig bugyborékolva zubog a fejében. "Gondoljatok csak bele - mondja a szánakozó atya -, micsoda fejfájás kínozhatja azt a lányt! "32

A fentiekhez nyilván nem szükséges semmilyen külön megjegyzést fűzni.

Amint azt egy későbbi fejezetben látni fogjuk, a pokoli büntetések legrosszabb és legmértéktelenebb fajtáinak némelyikét a patriarchális társadalmak találták fel, hogy terrorizálják a nőket. Barbara Walker megjegyzi például, hogy ebben a férfiuralmi pokolban a perlekedő nőket arra kényszerítették, hogy a nyelvükkel forró kemencét nyaljanak. Azokat az asszonyokat, akik hűtlenséget tanúsítottak a férfiak iránt, egyik lábuknál fogva fellógatták, miközben skorpiók, kígyók, hangyák, és mindenféle csúszómászó férgek fúrták keresztül magukat a testükön.33

A "férfiak iránti hűtlenség" persze megfelelően tág fogalom a különféle értelmezések széles skálájához.

Az írás nem beszél róla, vajon létezett-e pokol a mennyei háború előtt, utána azonban kétségtelenül, mikor Lucifer elvesztette égi státuszát. Izajás próféta érzékletesen leírja ezt a mérföldkőnek számító eseményt:

Hogy is hullottál le az égből, te fényes csillag, hajnalnak fia? (Helel ben Shahar)

Hogyan buktál a földre, te, aki szolgaságba döntötted a nemzeteket?

Azt gondoltad magadban: én az égbe megyek föl, az Isten
(El) csillagai fölé állítom trónomat.

Az egybegyűlés hegyén telepszem majd meg, messze fenn, északon.

Felszállok a felhők magasába, hasonló leszek a Fölségeshez! (Elion)

És lám! Az alvilágba zuhantál alá, a mélységes szakadékba.[34]

Bár ennek az egykor hatalmas és nagyszerű, ám a jelek szerint névtelen mennybéli hősnek a vélelmezett létezése biztosítja az Isten jóságával szembehelyezkedő erőt - a cinikusok számára pedig ürügyet a világ gonoszságaira -, valójában a fent idézett passzus könnyen lehet egyszerűen csak utalás egy föníciai vagy kánaánita mítoszra Helelről, a Shaher nevű isten fiáról, aki mindenható apja trónja után sóvárgott, és levettetett a mélységbe. Ám amíg Észak-Szíriában létezik egy ősi költemény Shaherről (hajnal) és Shalimról (alkony) - akik az El nevű istenség utódai -, a kánaánita forrásokban furcsamód említés sem esik semmiféle Luciferről vagy az Isten elleni lázadásról.

Lucifert a villámlás asszír-babiloni istenével, Zuval, a viharmadárral is azonosították, akit olykor "a tüzes repülő kígyó" néven is ismertek. Bűnösnek tartották, amiért Zeusz Sorstábláit kereste, amiket meg az anyjától, Tiamat istennőtől kapott. Zu így kiáltott: "Elviszem magammal az istenek sorsának tábláit, még a sajátomét is; és én irányítok majd minden jövendölést; trónt emelek, és parancsokat

osztogatok, és én uralkodom majd a mennyei birodalom minden szelleme fölött!"35

Azonban a bukott lény jellemzését a fenti idézetben az apokaliptikus írók és keresztények - különösen az evangélikusok és a fundamentalisták - közül sokan az ő kilétével kapcsolatos nyomra vezető jelnek tekintik. A "Hogy is hullottál le az égből, te fényes csillag, hajnalnak fia?" passzust Luciferre való utalásnak veszik, akinek a neve "fényhozót" jelent, és ennélfogva tágabb értelemben a tündöklő Hajnalcsillaggal társítják: a remény tökéletes szimbólumával, amely minden ragyogó új nappal eljön. Lucifert a mennyek korábbi hősével azonosítják, aki kihívást intézett Isten ellen, veszített, és hű angyali seregeivel együtt száműzetett a pokolba. Milton leírja a bukott angyal agóniáját, aki egykor Isten kedvence volt, most pedig sátánként a gonosz megtestesítője: "Kínokban égve szólt a pártos angyal, kérkedve, bár szaggatta mély iszony".36

Az apokrif Enok könyvének első fejezete csillagokként hivatkozik az alábukó angyalokra, az alábbi neveket sorolva fel: "Semiazaz, Arakiba, Rameel, Kokabiel, Tamiel, Danel, Ezeqeel, Baraqijal, Asael, Armaros, Batarel, Ananel, Zaqiel, Samsapeel, Satarel, Turel, Jomjael és Sariel".37 Talán ez a passzus lehetett a kiindulópontja a Figyelők - az angyalok, akiken elhatalmasodott a vágy a földi emberasszonyok iránt, és óriásokat nemzettek nekik - és Izajás története összekeverésének. Későbbi keresztény írók, mint például Szent Jeromos szintén Luciferrel társítják az Ezekiel 28:13-15 verseiben leírt bukott lényt:

Az Édenben voltál, az Isten kertjében. Sokfajta drágakő ékesítette ruhádat: karneol, topáz, jáspis, krizolit, ónix, berill, zafír, rubin és smaragd. Csörgő dobjaid és fuvoláid aranyból készültek, ez mind elkészült már a teremtésed napján. Oltalmazó kerub mellé állítottalak, az istenek szent hegyére helyeztelek, tüzes kövek közt járkáltál. Tökéletes voltál teremtésed napjától addig, amíg gonoszságot nem találtam benned. Kiterjedt kereskedést folytattál, és közben gonoszsággal telt meg bensőd és vétkeztél. Levetettelek az istenek hegyéről, és az oltalmazó kerub a tüzes kövek közül romlásba taszított.

Itt egy nagy antihős káprázatos ragyogása kap hangsúlyt: a világ legnagyobb gazdagsága közelében élt, és a legmesésebb drágakövek és arany ékszerek tündököltek rajta. Ő azonban vétkezett "kiterjedt kereskedése" révén (ez a jelek szerint egy népszerűtlen üzleti szerződésre utal - ami kissé különös -, ám "társas kapcsolatokat", vagy akár "nemi érintkezést" is jelenthet), és mindent elveszített. Az anyagi javak elvesztésénél is sokkal rosszabb volt azonban a tény, hogy levettetett "a tüzes kövek közül", és az elképzelhető legalacsonyabb helyzetbe került, a jelek szerint anyagilag és szellemileg egyaránt. Felületesen szemlélve ez a történet megerősíteni látszik a Teremtés könyvében szereplő bukott angyalét, nyomatékosan kiemelve a luciferi száműzetés rettenetes dinamikáját.

Ismét csak léteznek azonban egyéb interpretációs lehetőségek is. Egyesek azzal érveltek, hogy ez a passzus valójában a büszke Nabú-kuduri-uszur királyra utal, aki drámai módon vált kegyvesztetté.[38] A Luciferrel kapcsolatos asszociációk azonban makacsul tovább élnek, noha nem minden esetben a gonosz kontextusában. A Hajnalcsillag kánaánita istenéről, Shaherről mind a mai napig megemlékeznek a zsidó Shaharit (avagy reggeli istentisztelet) során.[39] Ikertestvére, az Esthajnalcsillag, Shalem jelenti be a Nap naponként megismétlődő halálát, és ejti ki a Béke Szavát: shalom. Az ikeristeneket nyíltan imádták "Shalem házában" - vagyis Jeruzsálemben.

Édesanyjuk a nagy anyaistennő, Asera (Asherath/Asherah] volt, avagy Helel, a "verem". A kánaániták hite szerint Shaher igyekezett elbitorolni a dicső napisten trónját, azonban vereséget szenvedett, és villámcsapás formájában levettetett a mennyből. Egy a bukott istennek írt VII. századi pogány gyászdal így szól:

Hogy lezuhantál a mennyből, Helel fia, Shaher! Azt mondád szívedben, felemelkedek a mennyig, a sark körüli csillagok fölé emelem trónomat, és a Tanács hegyén lakom majd, messze északon; egy felhő hátán ülök majd, és olyan leszek, mint Elion.[40]

A Lucifer bukását elbeszélő történet prototípusa Ahrimán, a Nagy Kígyó, vagy a Sötétség Urat ősi perzsa mítoszából ered. Ahrimán párbajra hívta riválisát, a napistent, Ahura Mazdát, azaz a Mennyei

Atyát. (Az "Ahura" egykor női név volt.[41] Amint azt Jean Markale megjegyzi: "Ahura-Mazda eredetileg fényesen világító lény volt, aki istennő formájában öltött testet.")[42] Miután kiűzték a mennyből, Ahrimán megkísértette az első emberpárt a kígyó formájában, a próféták pedig kihirdették, hogy örökre vereséget szenved majd a világ végezetén. O azonban nem Ahura Mazda alárendeltje volt, hanem az ikertestvére, aki ugyanúgy a Végtelen Idő, az Ősi Teremtőanya méhéből származott! Valójában Ahrimánt tisztelik a fizikai világ megteremtéséért, és jelentős befolyást gyakorolt Mithrász - egy újabb meghaló és feltámadó isten - kultuszában is "Armanius"-ként, azaz a mágia titkos isteneként. A perzsák által a Fény és Sötét egymással ellentétes, ám egyenrangú isteneire fektetett hangsúly - mint hamarosan látni fogjuk - később újra felvirágzott a keresztény gnosztikusok hitrendszerében.

A Lucifer bukását elbeszélő történetek egyes verzióiban Lucifer Mihály arkangyallal küzdött, és tőle szenvedett vereséget, aki ezért örökre a személyes ellensége marad. (Mindkét angyal hasonló tulajdonságokkal bírt: egyaránt a tűzzel és a fénnyel társították őket.) Az égi seregek egy része azonban nem volt hajlandó állást foglalni, és - valamiképpen - sikerült semlegesnek és pártatlannak maradniuk. Ok később központi szereplőkként bukkannak fel újból a Szent Grált övező mítoszokban.

A Biblia utolsó könyvében, az újszövetségi Jelenések könyvében így szól a történet:

Ezután nagy harc támadt a mennyben. Mihály és angyalai megtámadták a sárkányt. A sárkány és angyalai védekeztek, de nem tudtak ellenállni, és nem maradt számukra hely a mennyben. Levetették a nagy sárkányt, az ősi kígyót, aki maga az ördög, a sátán, aki tévútra vezeti az egész világot. A földre vetették, és vele együtt letaszították angyalait is. [43]

A Jelenések könyve azt is elbeszéli, hogy "farkával lesöpörte az ég csillagainak egyharmadát, és a földre szórta",[44] amit úgy értelmeznek, hogy Lucifer angyali követőinek harmada együtt zuhant vele a mélységbe.

A bukás későbbi verziói leírják, hogy Lucifer feldühödött, mivel Isten teremtett neki egy fivért: Jesualt, a Fiút, akinek a fejéből előpattant a Bűn, aki viszont megszülte a Halált. Csak e külön megaláztatás elszenvedése után történt, hogy Lucifert kiűzték mennybéli otthonából.

Milton szerint az égi seregeket - akiket feltételezhetően kissé megzavart Lucifer váratlan és drámai távozása soraikból, ám kétségtelenül inkább önelégülten azon örvendeztek, hogy jó döntést hoztak, és így a mennyben maradhattak - az alábbi hierarchikus kategóriákba lehet sorolni: szeráfok (seraphim; a szeretet szellemei), kerubok (cherubim; a harmónia szellemei), trónok (az akarat szellemei), uraságok (a bölcsesség szellemei), erők (a mozgás szellemei), hatalmasságok (a forma szellemei), archék (korszellemek), arkangyalok (népszellemek) és végül angyalok (védőangyalok). Habár az utóbbi években nagy népszerűségnek örvendenek, különösen a new age-hívők köreiben, az angyalok eredetileg csupán Isten egyszerű hírnökei voltak, és gyakran öltötték magukra a közönséges emberek alakját.

Az i. sz. I. században azonban nem a Teremtés könyvében bemutatott bukás volt az emberiség első napjait elbeszélő egyetlen mítosz, amely a keresztények és zsidók között egyaránt elterjedt. Ugyanis bizonyos apokrif, lazán a Teremtés könyvének 6. fejezetére alapuló történetek kezdtek közkézen forogni.

Amikor az emberek kezdtek elszaporodni a földön és leányaik születtek, az Isten fiai látták, hogy az emberek lányai szépek. Feleségül vették mindazokat, akik tetszettek nekik.[45]

Minthogy az "Isten fiai" angyalok, az ő lelkes párosodásuk Éva leszármazottaival voltaképpen Isten törvényének égbekiáltó áthágása volt. Ám akárhogyan is, az ő utódaik lettek a félig emberi, félig angyali "óriások" (vagy egyes verziókban "hősök") "a földön... nagy hírű, hatalmas emberek", akiket a későbbi írók minden lelkiismeret-furdalás nélkül a démonok közé soroltak. (A korai keresztények úgy hitték, állandóan ki vannak szolgáltatva a mindenféle rangú, méretű és erejű démonok támadásainak, olykor a szó szoros értelmében. Szent Pál elrendelte, hogy a nők feje legyen fedett a templomban "az angyalokra való tekintettel",[46] mivel ténylegesen féltek attól, hogy a

női haj és szőrzet daemonest, vagyis túlvilági entitásokat vonz, nagyjából úgy, ahogy a lekvár a darazsakat. A női fátyolt ezért helyes és ésszerű óvintézkedésnek tekintették, egyfajta "szent szúnyoghálónak".)

Egy másik nem bibliai mítoszban Isten összehívja angyalait, hogy megcsodálják legújabb teremtményét, Ádámot. Mihály arkangyal kötelességtudóan és alázatosan lelkesedik, Lucifer azonban elborzad, és tudni akarja: "Miért kényszerítesz ilyesmire? Nem fogok olyasvalaki előtt hódolni, aki fiatalabb és alacsonyabb rendű nálam! Idősebb vagyok nála; neki kellene hódolnia *énelőttem*! [Saját kiemelésem]."47

Mi és ők

Amint arra Elaine Pagels rámutat Origin of Satan (1995) című kiváló munkájában, a bukás összes történeti változata, legyen bár bibliai vagy sem, "egy dologban egyezik: hogy ez a legfőbb és legveszélyesebb ellenfél eredetileg... nem kívülálló vagy idegen volt. Sátán nem egy távoli, külső ellenség, hanem nagyon is belső és bizalmas - munkatárs, partner, fivér: olyasvalaki, akiben bízunk."48 Csakúgy, mint Júdás, aki a Szentírás szerint előidézte Jézus megkínzatását és halálát, a sátán teremti meg a választás szabadságát az emberiségnek, habár - mint láttuk - e különös tettét talán csaknem altruista érzések motiválták.

Pagels megjegyzi:

Az ember az eredetének bármelyik verzióját is választja - és bőven van miből választania -, mindegyik változat belső, bizalmas ellenségként ábrázolja a sátánt... Ezért hát azok, akik feltették a kérdést: "Hogyan válhatott Isten saját angyala az Ő ellenségévé?", tulajdonképpen azt kérdezték: "Hogyan válhatott valaki közülünk olyanná, aki közéjük tartozik?"49

Azonban amíg az a hév és buzgalom, ami a "mi" és "ők" merev kategóriáira osztja a világot, semmi esetre sem tekinthető újnak - már a görögök is "barbároknak" nevezték az idegeneket, és (sokatmondóan) az egyiptomiak egyszerűen "ember"-nek nevezték

magukat -, addig a nyugati kereszténység tradíciója elsősorban embertelenné degradálta más hitű ellenfeleit: ha megkérdőjelezték a kereszténységet, Istennek' voltak az ellenségei.

Persze maga Isten is kifogásolhatóan viselkedett a bukás történetében. Jean Markale szavait idézve:

...az Örök Isten rossz természetű és borzasztóan féltékeny... úgy viselkedik, mint egy gazdag kapitalista, akinek esze ágában sincs bárki mással is megosztani az örökkévalóságot. Hiszen mi gyönyör maradna benne, ha mindenkinek a birtokában állna?50

Bár sajnálatos módon úgy tűnik, általános emberi gyarlóság elutasítani a más törzsbe vagy egyházba tartozókat, és úgy tekinteni rájuk, mint akik nem méltók ugyanazokra a jogokra és kiváltságokra, a keresztények morális és vallási kérdéssé tették mindezt, ami fanatikus élt adott későbbi zaklatásaiknak, mivel ezzel az attitűddel "igazolták a mások iránti gyűlöletüket, akár még a tömeges lemészárlásukat is".51 Mint látni fogjuk, az inkvizítorok a végletekig fokozták ezt az önigazolást, főként az "eretnekekkel" - szabadgondolkodókkal, keresztény szakadárokkal, vagy épp nőkkel - szemben. Ugyanakkor "az e doktrína elleni visszatetszés az egyik fő oka annak, hogy a XVIII. század óta egyre gyengül az ördögbe vetett hit".52 Azonban míg a zsidók hajlamosak voltak elvetni a bukás jelentőségét, és egyszerűen a gonosz allegóriájának tekinteni azt, addig sok kereszténynek Lucifer története máig igen hathatós maradt.

Lucifert a Sata nevű halhatatlan kígyóként, a villám uraként is ábrázolják, aki Jézus szavaival öltötte magára a héber sátán nevet: "Láttam a sátánt: mint a villám, úgy bukott le az égből."53 A "sátán" mint "Lucifer" szinonimája csak az I. és II. század végén vált "hivatalossá" a keresztények között, mégpedig Origenész (született i. sz. 185-ben) és Szent Ágoston (354-430) egyházatyák teológiai írásainak köszönhetően. Valójában egyes teológusok szerint maga Órigenész volt az első, aki összefüggésbe hozta egymással a két nevet.54

A híres görög filozófus, Platón számára a Hajnalcsillaghoz társított isten Aster volt (ami egyszerűen azt jelenti: "csillag"). Platón

felismerte, hogy ez az istenség különös, kettős természettel bír, mivel a csillag esténként szintén megjelenik, más égi pozícióban. Platón a végső meghaló és feltámadó istenként magasztalta Astert, így kiáltva: "Aster, egykor Hajnalcsillagként fény vetettél az élőkre! Most, halálodban pedig, Esthajnalcsillagként a holtak közt ragyogsz!"55

Ellenfél és akadályozó

A zsidó-keresztény gondolkodás egyik fő tendenciája, hogy Isten ellenfele egy sátán, az akaratának egy "akadályozója", vagyis kerékkötője - amiből az Újszövetség görög szövegében diabolosz, az ördög lesz. Ám amíg az Újszövetség és a korai keresztények egyre inkább azzal foglalkoztak, hogy kiemeljék a sátán szerepét, miközben ők maguk a barbárok és hóhérok áldozatául estek, addig a zsidók - az amerikai tudós, Jeffrey Burton Russell szavait idézve - "határozottan a másik irányba mozogtak". Majd kifejti: "[A zsidók szerint] a gonoszt a teremtett világ tökéletlen állapota, vagy a szabad akarat helytelen emberi felhasználása eredményezi, nem pedig az Úr holmi kozmikus ellenségének a mesterkedései".56

A régi zsidó hagyományban a sátán Sammael néven ismert:

Egy főangyal, aki elbukik, a kígyót felhasználva megkísérti Adámot és Évát, és csábítóként, vádlóként, pusztítóként és a halál angyalaként ténykedik... A sátánnak nincs független léte az Úrtól, aki az emberi szívek és lelkek tesztelésére használja őt: afféle "ügynökként", aki jelenti vétkeinket az Úrnak, és azok megbüntetésével megbízott "hivatalos tisztviselő".57

Ami a zsidókat illeti, a sátán tovább vesztett személyes varázsából: az 1940-es évekre már annyira eljelentéktelenedett, hogy "alig számított többnek az emberek [egymás iránti] gonosz hajlamának allegóriájánál".58 Ez a kifinomult interpretáció mind a mai napig meglehetősen állandó maradt, a liberális zsidó gyülekezetekben legalábbis bizonyosan. A kereszténység ebben a tekintetben eléggé különbözött, és gyakran ma is különbözik ettől.

Az Újszövetségben a sátán az Antikeimenosz, azaz az Ellenfél vagy ellenség, "e kor archonja" - arktion ton aiomon touton -, vagy Szent Ignác egyházatya, Antiochia püspöke szerint a korai kereszténység idejének "uralkodója". A bukás óta az ördög az uralma alatt tartotta az emberiséget, most azonban Jézus, Isten fia inkarnációja megingatta a befolyását, amit végül teljesen megdönt majd a "Parouszia", valyis Krisztus második eljövetele. Időközben azonban az egyes emberek biztosíthatják a helyüket a mennyországban az engesztelés doktrínája révén, amely kifejezést ("Atonement") elsőként William Tyndale alkalmazta az Újszövetség első fordításakor, még 1526-ban. Valójában ő maga alkotta meg a szót - "at-one-ment" -, hogy tolmácsolja vele a kibékülés ("Reconciliation") mára oly ismerős eszméjét (utóbbi kifejezés egyébként az ő idejében még szintén nem létezett).59 Ez a szó megtalálható a Jakab király-féle későbbi, "hivatalosan jóváhagyott" 1611-es verzióban is, az olyan újszövetségi passzusokban, mint például: "Sőt ezenfelül még dicsekszünk is az Istenben Urunk, Jézus Krisztus által, aki megszerezte nekünk a kiengesztelődést".60

Jézus azonban ember-isteni helyettesítője lett a zsidó bűnbak egy sokkal régebbi elképzelésének, ahol a kiszemelt állatot rituálisan felruházták az emberek bűneivel, és szabadon engedték a pusztaságban, hogy elpusztuljon. Ám amint azt Barbara Walker kifejti, "a jom kippur, vagyis a zsidó »engesztelés napja« a kupparu nevű, ősi sumer-babilóniai engesztelési ceremónián alapult, amely során egy birkát szertartásosan megrakodtak a közösség bűneivel, majd megölték".61 Jézust Isten áldozati bárányaként jelképezték - habár, amint azt hamarosan látni fogjuk, bizonyos eretnekek ennek a koncepciónak egy meglepően eltérő változatát vallották magukénak.

Az Újszövetség kijelenti: "legyen hála Istennek, mert ő győzelemre segít minket Jézus Krisztus, a mi Urunk által",62 vagyis: segít győzelmet aratni "a bűn, a halál és a sátán"63 felett. Ezt a győzelmet Krisztus önkéntes kereszthalála és szent, megváltó vérének kiontása révén sikerült megvalósítani. Amint az a plakátokon olvasható számtalan templom előtt: "Krisztus meghalt a bűneinkért." Jézus kiengesztelte áldozatával az Urat Ádám és Éva vétkéért, és halálával a mi megváltónk lett. Miután a Paradicsom kapui bezárultak mögöttünk, az ő vére volt az ára annak, hogy azok újból

megnyíljanak. A nem teológusok számára azonban ez egy komplex és meglehetősen ellentmondásos talányt nyújt, mivel ha Krisztus már meghalt a bűneinkért, akkor miért kell mégis megkeresztelkednünk, jó és erényes életet élnünk, és a kegyelem állapotában meghalnunk, hogy azt remélhessük, a mennybe jutunk? Ez a probléma nem kerülte el az egyházatyák figyelmét sem. Amint azt Barbara Walker megjegyzi:

A középkori teológusok között az az általános vélemény uralkodott, holy Jézus áldozata nem volt igazán effektív; csupán "néhányat" mentett meg a Megváltó halála. Aquinói Szent Tamás és mások azt állították, hogy az emberek túlnyomó többségére továbbra is örökké tartó szenvedés vár a pokolban.64 Vagyis az egész emberiségre érvényes, örök időkre szóló kiengesztelés elméletét valójában ugyanaz az egyház tagadta meg, amely a világi hatalma alapjának nyilvánította azt.65

Távolítsuk el azonban a képből az engesztelés koncepcióját, és az egész máris több értelmet nyer, mivel a keresztelés külső, jól látható jele annak, hogy az illető személy megtisztult bűneitől, és elkötelezte magát amellett, hogy jó keresztényi életet él és megtagadja az ördögöt. Valójában a korai keresztényeken szertartásos ördögűzést folytattak, mielőtt megkeresztelték volna őket - ami így kétségtelenül sokkal nehezebb és talán sokkal traumatikusabb rítus volt, mint a mai udvarias és erényesen ruhába bújtatott bemerítések. Ez aligha lehetett meglepő, mivel a keresztény rítus előfutára szintén ilyen formát öltött: az Ízisznek és Ozirisznak szentelt, a Nílus partján emelt nagy templomokban zajló egyiptomi kereszteléseket is a bűnök nyilvános megvallása és drámai "ördögűzés" előzte meg.66

Mint láttuk, ez az ördögűzés szükségszerű volt, mivel az akkori emberek őszintén hitték, hogy démonok szó szerint mindenütt vannak: az ételben, amit a jó keresztények fogyasztottak, és a borban, amit megittak; a kútnál egy fiatal nőnek a szeme sarkából odavetett, sanda pillantásában; akár még egy eladósorba került lány fedetlen hajfürtjeiben is. A korai keresztényeknek a mindennapi életet körülzárta a sátán: ez a paranoia bizonyos értelemben jogosnak tekinthető, hiszen ki tudta, melyik kedvesnek tűnő ember volt valójában kém, aki épp fel akarta adni őket pogány üldözőiknek?

Természetesen minden pogányt magától értetődően és elidegeníthetetlen módon eretneknek, vagyis az ördög követőjének tekintettek, habár Ireneus egyházatya szerint bárki emberfia eretnek volt, akit egy püspök kiszemelt, és annak nyilvánított. Amint azt Jeffrey Burton Russell szárazon megjegyzi: "Mivel nem lehetséges az »eretnekséget« objektíven definiálni, ez a meghatározás gyakorlatilag csaknem elkerülhetetlen volt."67

A pogányok nyilvánvalóan sátáni természetűek voltak, hiszen az isteneik még Krisztus életét és halálát is utánozni merészelték. Az egyiptomi Ozirisz, a perzsa Tammuz és a római Mithrász - nem is említve számos egyéb meghaló és feltámadó istent, mint például a görög Orpheuszt és Dionüszoszt - a mítoszok szerint a téli napforduló idején (december 25. körül) született szerény környezetben, például barlangban; érkezésüket pedig új csillagok, pásztorok és mágusok kísérték. Mind tavasszal haltak meg (egy pénteki napon), hogy azután néhány nap múlva csodás módon feltámadjanak, és új életre keljenek. Hihetetlen módon ezt a kellemetlen tényt még ma is sok keresztény igyekszik kimagyarázni egyfajta ördögi paródiaként a pogány mítoszteremtők részéről, noha ez erősen súrolja a vakhit határát, minthogy e történetek többségének keletkezési ideje több száz, vagy akár több ezer évvel előzi meg Jézus életét és korát. Olykor pedig azt sugallják, hogy ezeket a mítoszokat legjobb esetben is csak próbaként találták ki, mintegy a valódi esemény előtti erőtlen és gyenge kísérletekként.68

Ám még az egyházba tartozás sem garantálta senkinek az eredeti, bűntelen lelket. Ignác püspök kijelentette, hogy bárki, aki felettes püspöke jóváhagyása nélkül cselekszik, ördögimádó, habár beismerte, hogy őt is megkísértette a sátán, hogy kivonja magát "kötelessége", a mártíromság alól - ami érdekes teológiai és morális kérdés. Itt van ugyanis egyrészt az ördög, aki arra csábítja, hogy mentse meg az életét, másrészt pedig a jó Isten, aki azt kívánja tőle, hogy kövessen el egyfajta öngyilkosságot, habár természetesen ez egy modern megközelítés, amiért kétségkívül valamelyik nyomorult démont hibáztatták volna, ha azokban a régi időkben valaki egyáltalán hangot adott volna efféle kételynek. Ignác azt írta: "Vágyom a szenvedésre, de nem tudom, vajon méltó vagyok-e rá... Szelídségre és alázatra van szükségem, amivel e világ fejedelme [a sátán] legyőzhető".69 Amint azt Jeffrey Burton Russell megjegyzi: "A

kínszenvedés és a halál a sátán műve volt, és a pogányok részéről még a kedvesség is ördögi kelepcének számított, hiszen meggyengíthette a mártír elhatározását".[70]

Tűnjék bár mégoly visszataszítónak ez a szent mazochizmus a mai szemnek - noha a katolikusokat még mindig arra bátorítják, hogy "ajánlják fel szenvedésüket Istennek", aki mostanra már bizonyosan olyasvalakiket szeretne, akik végre az örömüket és boldogságukat ajánlják fel neki -, nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a vakbuzgó fanatikusok szilárdan hitték, hogy Krisztus bármelyik pillanatban visszatérhet, hogy magához szólítsa az övéit. (Valójában igen valószínűtlen, hogy Jézus valaha is szándékozott volna egyházat alapítani az utókornak, mivel a jelek szerint szilárd meggyőződése volt, hogy közel a világ vége. A közvetlen tanítványai kétségkívül azt várták, hogy dicsőségtől övezve bármelyik pillanatban visszatér majd, ezzel is jelezve a vég elérkeztét. Ironikus módon az, hogy Szent Péter megalapította a római egyházat, azon tény közvetlen eredményének is tekinthető, hogy Jézusnak nem sikerült visszatérnie az apostol életében, amint azt ígérte.) Időközben pedig a vértanúhalál örök boldogságot garantált a korai keresztényeknek.

Talán csak az üldöztetés megszépítésének, vagy egyszerűen az azzal szembeni helytállásnak egy módja volt ez, mikor az engedelmest és az ellenkezőt egyaránt vadállatokkal tépették szét a Colosseumban, vagy eleven, emberi fáklyaként égették el. Az aréna a jó és gonosz közötti csatatér igen hathatós metaforájává vált - valójában egy korai latin szentbeszéd gladiátorként festi le a sátánt, aki igyekszik hálójával kelepcébe csalni a jó keresztényeket.[71] Ez némileg talán szerencsétlen allegória, hisz csak megerősíti az ellenség erőteljes mivoltának képét, méghozzá a saját rovásukra. (És ironikus módon a korai keresztényeknek a ragaszkodása ahhoz, hogy akik fájdalmat okoznak és megaláznak, velejükig gonoszak - és ki vonná ezt kétségbe? - igen kellemetlenül fest a későbbi inkvizíció intézményesített szadizmusának önigazolása mellett.)

Mégis, a keresztény hit legalábbis első két évszázada alatt nem létezett a hitcikkelyek összefüggő, koherens rendszere, de még a szent iratok (az Újszövetség) közös gyűjteménye sem. Az Ádám és Éva bukása, valamint az Isten és az ördög természete iránti általános attitűd keresztény csoportról keresztény csoportra

változott, és olykor gyökeresen különbözött birodalomszerte. Ez a zavaró helyzet csupán akkor ért véget, mikor Constantinus császár az i. sz. IV. században államvallássá emelte a kereszténységet, a régi rabszolgák hitét. Természetesen azonban addigra bármely olyan személyt vagy csoportot, amely a katolikus egyházétól eltérő utakon járt, kárhozatosnak tekintettek és eretneknek bélyegeztek.

A fény és sötétség urai

Habár a legtöbben osztották Polikarposz egyházatya nézetét, miszerint "bárki, aki elferdíti Krisztus urunk szavait, hogy azok megfeleljenek a saját vágyaiknak, és azt mondja, hogy nincs feltámadás vagy utolsó ítélet, a sátán elsőszülött fia",72 mindig is léteztek szakadárok, akiket elkerülhetetlenül megvádoltak Krisztus szavainak a számukra megfelelő "kiforgatásával". Mindent összevéve ők voltak a gnosztikusok, akik végül veszítettek a katolikus egyházzal szemben, és ezáltal - minthogy a sátán szolgáinak tekintették - csaknem teljesen kiirtották őket az üldöztetésük során. Kétségtelen, hogy tápláltak néhány rendkívül provokatív és gondolatébresztő elképzelést a jóval és gonosszal kapcsolatban; még arra is vették a bátorságot, hogy felcseréljék Isten és a sátán szokásos szerepeit...

A "gnosztikus" szó a görög gnósziszból ered, ami tudást jelent, és az istenséggel való egyfajta személyes kapcsolat érzetére utal, amely kapcsolatot az intuíció, kinyilatkoztatás és egyre magasabb szintű beavatások révén tartottak fenn és erősítettek. A gnoszticizmus alapvetően a self, azaz önvaló ismeretét jelentette - Gnothi sze auton ["Ismerd meg önmagad!"]: "A különböző gnosztikus szektákat az a hit egyesítette, hogy a világ teljesen gonosz és megválthatatlan."73 Számukra a világ olyan rettenetes volt, hogy csak egy sötét árnyakkal teli, alsóbb birodalom lehetett, groteszk paródiája csupán valami sokkalta nemesebb és fennköltebb, spirituálisabb dolognak, amely anyagi érzékeinken túl létezik.

Még a kevésbé szélsőséges gnosztikusok is feltételezték, hogy maga a Teremtő valaha jóságos lény volt, aki - Luciferhez hasonlóan - elbukott. Valójában gyakran azonosították ezt a vak, tudatlan és gonosz entitást az ördöggel: a görög gnosztikusok után

"demiurgosznak", vagy "részleges mozgatónak" nevezték, és az elsődleges mozgató, Isten ellentétének tekintették. Robert McL. Wilson szavait idézve: "A gnosztikus teória demiurgosza egyszerűen azonos a zsidó és keresztény teológia sátánjával... akit a domináns gnosztikus pesszimizmus a világ teremtőjévé és jelenlegi uralkodójává változtatott."74

A gnosztikusoknak értelmetlennek tűnt a Jó és a Gonosz - vagy ahogyan gyakran szimbolizálták: a Fény és a Sötét - közötti harc valószínű kimeneteléről folytatott bármilyen vita, mintha (amint azt a legtöbb keresztény hitte) az ördögről máris tudni lehetne, hogy végső soron vereségre van kárhoztatva. Az ősi perzsákhoz hasonlóan a legtöbb gnosztikus is dualista volt, aki a Fény és Sötét egyenlő, ám ellentétes erőinek szakadatlan változási folyamatában látta a világot. Magyarán szólva az egyetlen problémát csak annak ismerete jelentette, hogy melyik melyik...

Habár a proféciáik és szólásaik színessé tették, a gnosztikusok kozmológiája eltekintve attól, milyen mérhetetlenül, hogy azt ne mondjuk: nevetségesen összetett és komplikált - végső soron némiképp lehangoló és nyomasztó volt, amint azt a fentebb idézett passzus is elismeri. Úgy tekintettek a férfiakra és nőkre, mint sebezhető szellemszikrákra, akik csapdába estek egy durva húsbörtönben; számukra az emberiség eredetileg színtiszta szellemből állt, azonban foglyul ejtették a gonosz eónok (az asztrálsíkok hatalmasságai). Természetesen a tény, hogy kiálltak azon elképzelés mellett, miszerint Jahve azonos a sátánnal, nem túl békés jövőre kárhoztatta őket a feltörekvő intézményesített római katolikus egyház hívei között.

Általában az eretnekekre maradt annak kihangsúlyozása, hogy alapvető és zavaró diszkrepancia áll fenn az Ószövetség kíméletlen, zsarnoki Mindenhatója, és Jézus Újszövetség-beli, szerető atyja között. Valójában John Milton, aki Elveszett Paradicsom című költeményében remekül igyekezett "embernek igazolni Isten útját" - ám csak annyit sikerült elérnie, hogy a Lucifer iránti csodálatra tüzelte a romantikus mozgalom nagyságait, mint például Percy Bysshe Shelley-t és William Blake-et, akik a mű igazi hősének tekintették őt -, egy igazi szadista Jahvéről ír:

...győzőnk (kinek végtelen, hiszem, hatalma...)
Azért hagyá meg szellemünk, erőnk,
Hogy még kutyábbul tűrjük így a kínt,
Hogy így lakassuk jól a bosszúját...75_

Nem sokkal tűnik jobbnak, és státusza, valamint mindenhatósága miatt még rosszabb is, mint az inkvizíció kínzómesterei, akik felélesztették áldozataikat, hogy azok tovább szenvedhessenek, vagy akár (amint látni fogjuk) levették lángoktól félig elemésztett testüket az izzó máglyáról, hogy egy néhány órát még kínok közt vergődjenek, mielőtt visszavetették volna őket a tűzre. Isten gondoskodott róla, hogy Ádámnak és Évának elég "szelleme és ereje" legyen, amivel szenvedhetnek, csak hogy csillapítsa saját patologikus haragját. Ám a jelek szerint Milton még itt is vonakodik attól, hogy teljesen és helyrehozhatatlanul megkínoztassa az első emberpárt, hiszen bár "munkára és szenvedésre" lettek kárhoztatva, a helyzetükben "bátorítást adhat a remény".76 És míg a sátán "végzete örökkön-szenvedés", mindez valamiképpen az. "örök igazságot" képviselte.

Valójában számos korai keresztény (és néhány újabb gondolkodó) töprengett azon a gyakran vitatott kérdésen, egy igazságos isten valóban hagyná-e, hogy akár maga a sátán örökké senyvedjen a pokolban - habár idővel fokozatosan elfogadták, hogy még az átlag bűnös halandók is a pokoli régiók valamely bugyrára vannak kárhoztatva egy örökkévalóságon át. Alexandriai Kelemen egyházatya hitte, hogy az idők teljességében minden bűnös - még maga a sátán is - üdvözülhet. Kelemennek a szabad akarat létezése azt jelentette, hogy még az ördögnek is joga van megbánni bűneit. Ám mégis Origenészre maradt, hogy kidolgozza az apokatasztázis koncepcióját, aminek lényege, hogy "végül minden lény, a sátánt is beleértve, visszatér Istenbe, akiből eredt".77 Ma a Vatikán azt hirdeti, hogy még a legelvetemültebb gazembernek is megbocsáthat az egyház, amennyiben őszinte bűnbánatot tanúsít.78

A gnosztikusok azonban - a maguk komoly aggályaival Isten valódi természetét illetően - nem a puszta légből kapták a jóságos Lucifer ideáját. A bukott lény iránti szimpátiájuk hasonló volt az ókori görögök Prométheuszt - kinek neve annyit tesz: "előre megfontolt szándékkal elkövetett" - övező csodálatához, aki ellopta a tüzet Zeusztól, és az emberiségnek adta, csak hogy azután büntetésként

egy sziklához láncolják, ahol "saját totemállata, egy sas mindennap kitépte oldalából a máját, ami éjjelente visszanőtt, hogy aztán újra kitépessék".[79] A kíntól vonagló Prométheusz így panaszkodott: "Megmentettem az emberiséget a súlyos csapástól, ami Hadész mélyére vetette volna... Az emberiségen segítettem, magamon azonban nem tudok."[80] A gnosztikus ikonok - csodálattal adózva ezen altruista antihős előtt, és az igazi luciferizmus fényében szemlélve őt - lefestették Prométheuszt, amint a görög legendának megfelelően agyagból megalkotja az első embert. Talán a mítosz mögé láttak, mivel Luciferhez hasonlóan Prométheusz, aki megadta az embernek az intelligencia "tüzét", végső soron szintén az ügy vesztese lett. Titántársaival, az óriás szellemekkel együtt, akik már azelőtt a földön kóboroltak, hogy Zeusz és panteonja felköltözött az Olümposz csúcsára, Prométheusz szintén elvesztette a főhatalomért vívott későbbi harcot, és a bolygó alatt rabláncra verték.

Ez a történet jelentette az egyik inspirációs forrást a zsidó-keresztény "mennyei háború", valamint Lucifer bukása számára,[81] ha bár úgy tűnik, Prométheusz egyben az olyan szélhámos istenek prototípusa is volt, mint például a skandináv Loki. Barbara G. Walker szerint megtréfálta Zeuszt, ami új alakban szintén felbukkan az Ószövetségben:

...Prométheusz ravaszul rávette Zeuszt, hogy az istenek nevében elfogadja az áldozati állatok kevésbé ehető részeit, úgymint a csontokat és a hájat, miközben az emberek elfogyaszthatták a húst. Zeusz eredetileg nem ezt akarta, és haragjában bosszút esküdött mind Prométheusz, mind emberi barátai ellen.[82]

Zeusz rákényszerült, hogy elfogadja az élvezhetetlen belsőségeket, mivel szent fogadalmat tett, hogy elfogadja az áldozatot, ám amikor hasonló dolog történt Jahvéval - a pap utasítást kapott, hogy "válassza ki az egész hájat, mint ahogy a közösségi áldozat bemutatásakor kiválasztják a hájat, és a pap égesse el az oltáron az Úrnak a megbékélés illatául"[83] -, a zsidók "egyszerűen azt állították, hogy Jahve szerette volna így".[84]

Jelentős módon azonban "Prométheusz szertelen hozzájárulása a racionalizmushoz"[85] volt az, ami ténylegesen és hathatósan térdre kényszerítette az olümposzi vallást. Az intuitív és misztikus vallási

érzületek hajnali harmatként párologtak el a túlzott gondolkodás, a túl sok "bal agyféltekés" logika napszerűen ragyogó, fényes sugaraitól. (Ugyanezt láthattuk működés közben, mikor a XVIII. században beköszöntött a felvilágosodás tudományos kora, és segített elsöpörni a múlt vallási dogmáit és babonás hiedelmeit - habár egyesek szerint azóta maga a tudomány vált a modern bigottság netovábbjává.)

A keresztények szerint Lucifer bűnös elbizakodottsága miatt bukott el. Ám az objektív szemlélőnek az egyház története túlságosan is "ügyes" és remekbe szabott, ahol Lucifer pálfordulása gyanúsan gyorsan végbemegy. A bukás közben - az "Isten kedvenc angyala" státusza és a földre/pokolba érkezése között - a Reggel ragyogó Fiának valahogyan sikerül a puszta büszkeségénél sokkal komiszabb jellemre szert tennie. A fénylő Luciferből sátán lett, minden elképzelhető gonosz szó szerinti megtestesülése, az elmét megdermesztő iszonyat sötét teremtménye, aki nem ismer könyörületet és részvétet. A büntetés örök pokollángjai között trónol démoni alattvalói felett, és arra szövetkezik velük, hogy tisztátalan ölelésükbe csalja az emberiséget.. Ő a végső vámpír, a par excellence lélekszívó, akinek az jelentené a legfőbb győzelmet, ha az embert is olyan gonosszá tenné, mint amilyen saját maga. Alapvető raison d'ëtre-je, hogy megölje a reményt, habár "a hazugságok atyjaként" először csalárdul felajánl mindent, ami csak a kereső szíve vágya.

Milton legjobb szándéka ellenére az ő sátánja - összevetve egy olyan Istennel, akinek minden jel szerint égető szüksége volna egy haragkezelési terápiára - relatíve még egészen normális. Amint lekényszerül a pokolba - avagy "Pandemoniumba", az ördögök lakhelyére - a sátán a jelek szerint eltökéli, hogy kiaknázza a helyzetét, és egyfajta démoni úttörőként kijelenti: "Itt végre szabadok leszünk!"86 és klasszikus módon: "Inkább Pokolban úr, mint szolga Égben...".87 Továbbá Milton egyfajta Parlamentként festi le a Poklot (ő csak tudhatta, hiszen Cromwellnek dolgozott!), ahol a démonok azon vitáznak, hogy megpróbálkozzanak-e visszaszerezni mennybéli státuszukat, ami igazából eléggé demokratikusnak hangzik.

Magukat a korai keresztényeket gyakran zavarba ejtette a gonosz természete és Isten jelleme. Marcion, akit i. sz. 144-ben kiközösítettek a római keresztény gyülekezetből, amiért azon a nagy

kérdésen tűnődött: "Honnan ered a gonosz?", arra a következtetésre jutott, hogy két istennek kell léteznie. Ezek egyike az ószövetségi demiurgosz, akit ő a conditor malorum ("a gonoszság atyja"), és az auctor diaboli ("az ördög teremtője") nevekkel is illetett.88 Másrészt van a jóságos isten, aki végtelenül irgalmas, azonban - feltehetőleg mivel nem sok bizonyítéka található meg ezen jellemvonásának az emberek életében - az ő útjai minden bizonnyal rejtve vannak az emberiség előtt.

A muzulmánoknak az ördög "Iblisz" vagy "Sajtan", amely pogány arab kifejezés "feltehetően a »távol lenni [valamitől]«, vagy a »haraggal születni« szógyökökből ered."89 Ő eredetileg a morálisan kétséges, alakváltó dzsinnek egyike volt, akiket Isten a tűzből teremtett. Ezeket a pajkos lényeket a temetőkhöz és a túlvilághoz társították, és időnként a varázslók "foglyul ejthették" őket, hogy varázshatalmú csatlósokként (famulusokként) szolgáljanak nekik. Maga a sátán csak csábíthat, nem alkalmazhat erőszakot, azonban így is figyelemreméltóan sikeres abban, hogy tévútra vigye az igazakat - különösen pedig hogy hitehagyottá, eretnekké vagy istenkáromlóvá tegye őket.

A sivatag vörös istene

Hagyományosan úgy tekintik, hogy a héber Shaitan - aki a főcsábítót játszotta Jób könyvében - az ősi egyiptomi Széth isten nevéből ered, létezik azonban egy másik, sokkal nyugtalanítóbb és vitatottabb asszociáció is. Habár ez aligha fér meg békésen a hagyományos judaizmussal vagy a kereszténység szó szerinti értelmezésével, a héber bibliatudós, Karl W. Luckert professzor megemlít egy érdekes párhuzamot az ószövetségi Isten és a szamárfejű Széth között (habár utóbbit gyakran ábrázolták sakálszerű mitológiai lényként), aki a judeo-keresztény ördög legközelebbi óegyiptomi megfelelőjének tekinthető. Széth, a panteon egykori uralkodója aljas módon megölte és feldarabolta a jóságos Ozirisz istent, az anyaistennő Ízisz hitvesét (és fivérét). A történet egyes verzióiban ráadásul szexuálisan zaklatta mind Íziszt, mind pedig annak fiát, Hóruszt. Az egyiptomiaknak azonban nem volt kimondott sátánfigurájuk, sem olyan megválthatatlan gonosz istenük, akinek egyéb célja és feladata sincs, minthogy kínozza és

lépre csalja az embereket. Számukra minden istenük az Egyetlen Isten valamely aspektusát képviselte, ezért bizonyos értelemben Széth a Teremtő ugyanolyan becses és értékes részét jelentette, mint az Oziriszhez vagy Thothoz, a tanulás és a gyógyítás istenéhez hasonlóak. Még Széthnek is megvolt a maga haszna: nevezetesen, hogy kiegyenlítse és ellensúlyozza mások hasznosságát és jóságát, és ezért nem lehetett hibáztatni azért, amilyen. (Az ő nevének szintén nagy hasznát vették a varázsigék kimondásakor, amint azt például Az egyiptomi halottak könyvében is láthatjuk, ahol a lélek arra használja azt, hogy elhaladjon a túlvilági kelepcék és akadályok mellett, mondván: "...mert nagy varázsló vagyok, a késsel, amit Széth adott, és az én lábaim mindörökké az enyémek.")91 Széth az Ószövetségben is megjelenik emberi formában, ugyanezen a néven, mint Ábel, a jó pásztor "kitúrója".92

Mindazonáltal Széth egy olyan fizikai birodalom - egy ténylegesen létező földrajzi terület - felett uralkodott, amit az akkori egyiptomiak mindennapos tapasztalataik alapján lidércnyomásosnak ismertek. Csak egy-egy keskeny zöldellő, termékeny földsáv állt a rendelkezésükre a Nílus két partján, és teljes mértékben ezektől függött az élelmük, a megélhetésük; ki voltak szolgáltatva az éhínség rettegett lehetőségének, és felismerték a környező "vörös" sivatag - ami nem más volt, mint Széth királysága - pokolian ellenséges természetét. Az egyiptomiak mindent gyűlöltek, ami vörös volt, amint arról egy Ízisznek szóló könyörgés is tanúskodik: "Szabadíts meg engem minden vörös dologtól!93 Alteregójaként, Typhon alakjában Széth "a vörös bőrű" elnevezést kapta.94

Széth sivataga azonban pontosan ugyanaz a környezet volt, amit a jelek szerint az ószövetségi Isten, Jahve is előnyben részesített, mikor kivezette Mózest és az izraelitákat Egyiptomból nappal felhő, éjjel pedig tűzoszlop alakjában. Valójában a jelek szerint furcsamód kelletlenül engedte, hogy nomád népe kiszabaduljon a végtelen pusztaságból, hisz sikerült "negyven évig" - amit általában nem vesznek szó szerint, hanem egyszerűen csak "hosszú ideig" értelmeznek - vándoroltatnia őket a sivatag homokjában, miközben azok számtalan sok mérföldet megtettek, a jelek szerint körbe-körbe járva. Ádám és Éva bukásának történetében pedig Jahve - tipikus sivataglakóként - előszeretettel járkált "a nappali szellőben a kertben".95 Luckert így ír:

A sivatag isteneként Széthet úgy ismerték az egyiptomiak, mint az idegenek, a villámlás, a mennydörgés és földrengés istenét...

Megtudjuk, hogy Mózes a héberek Istene nevében beszélt a fáraóval (Kiv 5:3). Egy egyiptomi fáraó számára ez azt jelentette: Széth nevében.
[...]

Az Isten, aki megölte az egyiptomiak elsőszülött gyermekeit, nekik maga Széth volt, a sivataglakók igazi istene.96

Érdekes, ahogy Széth ötvözi magában Jahve és Lucifer tulajdonságait, különösen a villámlással való társítása révén. Az egyiptomi fáraók szintén Sata, a kígyó, a villámlás atyja képében ereszkedtek alá a földre, mielőtt győztesen felemelkedtek volna a mennyekbe a feltámadt Oziriszként, ahol a szó szoros értelmében csillaggá váltak. Híveik őszintén hitték, hogy Satához hasonlóan ők is halhatatlanná válhatnak, ha elismétlik az imát, amelyben azonosították velük a kígyót:

Sata vagyok, a kígyó, kinek évei megszámlálhatatlanok. Holtan elterülök. Naponta megszületek újra. Sata vagyok, a kígyó, aki a föld legtávolabbi pontjain lakik. Hol tan elnyúlok. Majd megszületek. Újjá válok, nap mint nap megújítom az ifjúságom.97

Lukács evangéliumában Jézus azt mondja: "Láttam a sátánt: mint a villám, úgy bukott le az égből.98 Ám a fényes Lucifer csillaghoz legközelebb eső egyiptomi isten a sólyomfejű Hórusz volt, aki mágikusan fogant Ízisztől és a meggyilkolt Ozirisztől. Hórusz Széth esküdt ellensége volt - utóbbi oly nagyon emlékeztetett az izraeliták Jahve istenére: ő sem volt kimondottan jóságos és jóindulatú isten. Azonban bár élvezetét lelte az emberi dőreségben, mint láttuk, megvolt a maga haszna. A gnosztikusok, mint az ősi egyiptomiak - akik örvendeztek a végső kiegyenlítő triád, az Atya, Anya és Gyermek általuk vallott szentháromságában - szintén egyfajta lényegi egyensúlyt láttak a Jó és a Gonosz között: a ragasztóanyagot, ami egyben tartotta az egész kozmoszt. A gnosztikus Fülöp evangéliuma (amit csaknem 1500 évvel keletkezése után, 1945-ben fedeztek fel ismét az egyiptomi Nag

Hammadi mellett)[99] kihangsúlyozza, hogy: "A Fény és a Sötét, az élet és a halál, a jobb és a bal egymás édestestvérei."[100]

Az eretnek Marcion egyik kortársa, az egyiptomi Valentine i. sz. 139-ben érkezett Rómába, és hatalmas feltűnést keltett, nem utolsósorban "összetett, zsúfolt, emanacionista mitológiája miatt, amely elsődlegesen a gonosz problémáját vette célba".[101] Ám a nyolc "magasabb eónról" és legalább huszonkét alacsonyabbról való összes locsogása mögött, amely az ő hagymázas világnézetében felölelte az istenség egész természetét, valójában ott rejlett az eredendő bűn koncepciójának nyílt megkérdőjelezése. Ó úgy hitte, hogy Ádám és Éva lázadása a gonosz teremtő Istenük ellen az emberiségnek adott ajándék volt, a kígyó pedig a jótevőnk, amiért bölccsé tett minket, és felnyitotta a szemünket a jó és gonosz princípiumaira, amiket Jahve el akart rejteni előlünk.

Egyéb gnosztikus csoportok, mint például az ophiták (a görög ophis, azaz "kígyó" szóból) jórészt e koncepció alapján kifejlesztették a "szerencsés bukás" (felix culpa) hagyományát. Az eredendő bűn miatt az ember képes meghaladni a gyermeki tudatlanságot - vagy talán az ostoba ártatlanságot -, és elindulhat saját istenszerű státusza elérése felé. A legtöbb gnosztikusnak azonban a kígyó mégis a gonosz "sárkány" maradt, amint azt az újszövetségi Jelenések könyvében is találjuk:

Ezután nagy harc támadt a mennyben. Mihály és angyalai megtámadták a sárkányt. A sárkány és angyalai védekeztek, de nem tudtak ellenállni, és nem maradt számukra hely a mennyben. Levetették a nagy sárkányt, az ősi kígyót, aki maga az ördög, a sátán, aki tévútra vezeti az egész világot. A földre vetették, és vele együtt letaszították angyalait is.[102]

Azonban noha Luckert megjegyzi, hogy Széthet és Jahvét egyaránt a gyűlölt vörös színnel társították,[103] egyesek érvelése szerint az újszövetségi apokaliptikus Jelenések könyve "skarlátvörös asszonya" egy női egyiptomi istenségnek, az oroszlánfejű Szehmetnek köszönheti a sugalmazást. Az indiai Kálihoz hasonlóan a láng és pusztítás ezen istennőjének irtózatos volta a jelek szerint különös rettegést váltott ki Evangélista Szent János szívében, akit általánosan a Biblia utolsó könyve szerzőjének tartanak. Habár az ő

tényleges szerzősége semmi esetre sem tekinthető biztosnak, mindenesetre lenne bizonyos irónia a dologban, mivel - mint azt látni fogjuk - talán megvolt rá a maga oka, hogy méltányolja és nagyra becsülje az archetipikus nőiséget.

Éva bukásának mítosza idővel minden nőt a gonosz koncepciójával társított, jó okunk van azonban egy bizonyos történelmi nőszemélyt külön is összekapcsolni Lucifer hatalmas vonzerejével...

Második fejezet - Az ördög és minden tettei

Bár talán szentségtörőnek és bizarrnak tűnhet a hívőknek, igazolhatóan még maga a Biblia sem állítja, hogy Isten, a mennyei Atya alkotta meg a világot - vagy legalábbis egyedül, minden segítség nélkül tette volna. Habár a zsidó és keresztény papok gondosan elkendőzték ezt a Teremtés könyvének összeállítása óta eltelt évezredek alatt, az eredeti héber szövegben, amelyből az egyes számú "Isten"-t fordították, a teremtési passzusokban valójában a többes számú elohim szerepel éppúgy, ahogy a cherubim is egynél több kerubot jelent. Következésképpen az elohim egyaránt magában foglalja a férfi és a női princípiumot - az isteneket és az istennőket.

Az elohimot azonban gyakran Elnek, azaz Istennek rövidítik (arabul Ale vagy Allah), azt a helytelen benyomást keltve ezzel, hogy egyetlen (férfi) isten teremtett és ural mindent - míg az apologéták továbbra is azzal védekeznek, hogy a többes szám használatával egyszerűen az Ó mérhetetlen fenségét igyekeztek jelezni. Bárhogy legyen is, a tény mindenesetre tény marad, hogy még az ismerős Jahve sem volt egyedül a minden emberi élet kezdetén, mivel még a férfi főhatalom ezen alfájának és ómegájának is volt egykor felesége!

És ez még nem minden: a történet egyes verzióiban ő [az istennő] adott életet Lucifernek, míg másokban a szeretőjévé tette! Ami még rosszabb, ő maga is súlyos bűnbe esett az emberek szemében: démonná vált, metaforikus értelemben magával rántva minden nőt. Az Éva gyümölcsök és kígyók iránti kedvtelése, valamint Isten

feleségének a jelek szerint szégyenteljes távozása az Úr hitveseként és társaként betöltött magas rangú helyzetéből együttesen megalapozta a zsidók, majd őket követően a keresztények kollektív tudatalatti attitűdjét. A nőknek, mint a Gonosz megbízhatatlan, kiszámíthatatlan eszközeinek koncepciója egészen a mai napig áthatotta a feleségükkel és leányaikkal való bánásmódjukat (és Évának legalább még csak azután kellett megtapasztalnia a menstruáció előtti feszültséget).

A feleségek kezdettől fogva gondot jelentettek Istennek. A héber legendát: szerint Ádám első hitvese nem az oldalbordájából teremtett, rossz hírű Éva volt, hanem a még nála is fegyelmezetlenebb és problémásabb Lilith, habár ő a kánaániták imádott Baalatjaként ("isteni hölgy") keletkezett. A történet szerint amikor szegény Ádám unta már, hogy a térség vadjaiban lelje örömét, kénytelen volt elvenni feleségül Lilithtet (akinek mellesleg ez nagyon hízelgő lehetett). Ez a házasság azonban nem a mennyben köttetett, különösen mert nem volt hajlandó követni Jahve parancsait, mivel ismerte az ő titkos, kimondhatatlan nevét. [1]

Az új férjet elborzasztotta Lilith öntudatossága és parancsoló modora az ágyban: a nő ugyanis megtagadta, hogy aláfeküdjön a "miszszionárius pózban" (a katolikusok és a muzulmánok egyaránt "átkosnak" tekintettek és elítéltek a "férfi van felül" pozitúrától eltérő minden egyéb intim testhelyzetet). Nem hatották meg Ádám férfiúi felsőbbrendűségéről tett kijelentései, melyekben Istenre hivatkozott a parancsolójaként, és gúnyos megjegyzésekkel illette a férfi szexuális képességeit, majd praktikus szárnyait használva elrepült. Mikor Isten angyalai megérkeztek, hogy visszavigyék, Lilith megátkozta őket. Azután lelkes orgiákba vetette magát "démonokkal", akik a jelek szerint tudtak egyet és mást arról, hogyan okozzanak gyönyört egy hölgynek, és naponta száz gyermeket szült nekik - természetesen ezek mindegyike démoni fattyú volt.

Évával sokkal könnyebben lehetett boldogulni, habár - nő lévén - még mindig sikerült neki is elérnie, hogy kiűzessenek a Paradicsomból rossz magaviseletükért. (Ám amint azt Jeffrey Burton Russell megjegyzi, habár "az Éden története azonnal alkalmat adott a nők elleni támadásra... valójában azonban nem létezett semmilyen

megfelelő indok, amiért Évát bármivel is inkább vádolni lehetne az eredendő bűnért, mint Ádámot".)2

Lilithet már nem találjuk meg a Bibliában, újból felbukkant azonban a középkorban, méghozzá nem kevesebbként, mint az ördög anyjaként, aki "az Áldott Anyát és az angyalokat parodizálva csatlakozik a fia trónusa körül dicshimnuszokat zengő démonok hadához."3 Lilith későbbi mítoszának egyik változatában ő és leányai, az ilim tovább folytatták a dúlást a férfiak életében, méghozzá buja nőstény démonok vagy boszorkányok képében, akik éji támadásai éjszakai magömlést okoztak, és akik ellen a középkori zsidók védőtalizmánokat viseltek. (Notórius anyjukhoz hasonlóan ilim is mindig férfiáldozataik fölé kuporodtak aktus közben, a jelek szerint csak tovább fokozva ezzel a szörnyűséget.) A keresztény szerzetesek a "pokol szajhái", avagy a succubusok támadásától való rettegésben éltek - de legalábbis azt állították -, és alvás közben kényelmetlen módon a nemi szervük fölött összekulcsolták keresztet szorongató kezüket, hogy elhárítsák őket maguktól. "Azt beszélték, hogy valahányszor egy jámbor és istenfélő kereszténynek éjszakai magömlése volt, Lilith hangosan kacagott..."4 Ma talán szórakoztatónak találjuk egy máskülönben teljesen természetes fiziológiai jelenség ilyen naiv értelmezését, emlékeznünk kell azonban, hogy a jó keresztény férfiak számára ez egy valóban félelmetes támadásnak tűnt, mivel úgy hitték, a magjukkal együtt a lelküket is kiszívják belőlük a démonok. Lilith leányai - akiket egyéb titulusok mellett a Lamia, Hora, Hekate lányai nevekkel is illettek - arra késztették a férfiakat, hogy "nőkkel való erotikus légyottokról álmodjanak, hogy a succubusok befogadhassák a magjukat, abból pedig egy-egy új szellem születhessen."5

Valójában a succubusok egyik általános elnevezése a Brizo volt, az álmok görög istenasszonya után, akinek a titulusa viszont a brizein ("elbűvöl, megbabonáz") szóból ered. "Mint Babilon álomistennője, Nanshe, ugyanúgy Brize is profetikus álmokat hozott, amiket azután 'nedves' álmokként (vagyis éjszakai magömlésként) azonosítottak."6 Lilithet és ivadékait "éji banyáknak" is nevezték, pedig valójában gyönyörű succubusok voltak, akik szerelmi szakértelme oly tökéletes volt, hogy ha azt egy halandó ember egyszer megízlelte, soha többé nem csillapíthatta a vágyát a közönséges földi nőkkel való szeretkezéssel. Azonban bár talán boszorkány volt, Lilith továbbra is

nyilvánvalóan erős hatalommal bírt mind a keresztény, mind a zsidó férfiak képzelete fölött. Amint azt A. T. Mann és Jane Lyle Sacred Sexuality (1995) című klasszikus könyvükben írták: "St. Bernard-de Comminges pireneusi katedrálisa révén Lilith még egy templomba is eljutott: az egyik ottani faragvány egy szárnyas, madárlábú nőt ábrázol, amint életet ad egy dionüszoszi figurának, egy Zöld Embernek."7 Dionüszosz egy közel-keleti egyszerű, köznépi boristen volt, akinek a ceremóniái közé tartoztak a részeges tivornyák ("bacchanáliák") is, melyek során a papnői, a menádok darabokra tépték a férfiakat.

Dél-Franciaország ugyanazon területén, ahol Lilith képe megtalálható a templomokban, a legendák szerint Herodes - Heródes felesége, aki rávette lányát, Szalómét, hogy Keresztelő, János fejét kérje a királytól egy helyi patakba fulladva végezte. Ezt követően csatlakozott nővéreihez, az éji boszorkányokhoz, és mind a mai napig várja, hogy lecsaphasson az elővigyázatlan férfi utazókra.

Természetesen, a succubusoknak megvoltak a férfi megfelelői is, az incubusok, akik a nőket látogatták álmukban. A középkorban gyakran beszéltek arról, hogy az apácák "beszennyezve találták magukat, mintha férfival háltak volna"8 - persze számos (ha nem a legtöbb) esetben ez valóban így is történt. Néhány apáca, akinek gyorsan vágott az esze, azt állította, hogy magával Krisztussal hált (lehet, hogy sokan közülük tényleg ezt hitték), ezt azonban gyorsan a démoni megszállás eredményezte istenkáromlásnak bélyegezték azon tény ellenére, hogy valójában "Krisztus menyasszonyaiként" voltak ismeretesek.

Előre megjósolható módon azok a nők, akikről úgy hitték, hogy démonokkal közösültek, (mint látni fogjuk) nagyobb félelmet és irtózást keltettek az istenfélő hívőkben, mint maguk a pokolfajzatok. Egy angolszász könyv mágikus bájitalok-vagy inkább "szent gyógyírok" - használatát javasolta, méghozzá nem maguk az incubusok, hanem azok ellen a nők ellen, akikkel a sátán állítólag paráználkodott. A dél-franciaországi Toulouse-ban 1275-ben egy 56 éves asszonyt addig kínoztak, míg be nem vallotta, hogy éjjelente egy incubussal hancúrozott, és életet adott "a démon gyermekének, ami félig farkas volt, félig kígyó".9 Ám amint azt Barbara Walker zordan megjegyzi: "A végső iróniát talán az egyház hivatalos véleménye

jelentette, amely szerint az incubusok minden ténykedése »isteni engedéllyel« zajlott.10 Csakhogy amit Isten megengedett, azt az ember megbüntette."11

Mindez persze ekkor még a sötét jövőben váratott magára, miután az ember felfedezte, hogyan bánjon Eva és Lilith lányaival. Világos azonban, hogy minden dolgok kezdetekor még magának Jahvénak sem volt fogalma sem arról, hogy birkózzon meg a későbbi rossz lánnyal - szemlátomást soha fel nem merült benne, hogy "büntető üzemmódba váltson", ami oly hírhedtté tette későbbi pályafutását -, az angyalai pedig a jelek szerint hasonlóképpen tehetetlenek voltak a nő merész válaszával szemben. Azzal kapcsolatban, hogyan bánjon Lilithtel, az Úrnak talán tanácsot kellett volna kérnie a feleségétől, aki máris olyan hatalmat képviselt az ókori világban, amivel számolni kellett. Az amerikai tudós, William G. Denver így írt 1984-ben:

A közelmúlt régészeti felfedezései olyan szövegeket és képi ábrázolásokat is kínálnak, amelyek most először világosan Jahve feleségeként azonosítják "Aserát", legalábbis az ősi Izrael egyes részein... Nem kerülhetjük el a konklúziót, miszerint Izraelben Jahve szorosan kapcsolódott Asera kultuszához, és bizonyos körökben az istennőt ténylegesen az ő hitveseként személyesítették meg.12

A Ras Shamra (az ősi Ugarit) közelében végzett ásatások i. e. XIV. századi táblákat hoztak napvilágra, amelyeken az a kijelentés olvasható, hogy "El felesége", "Isten ősanyja", vagy Asera egy és ugyanaz, mint a legtöbb anyaistennő, beleértve a sumer Astartét és a föníciai Tanit istennőt, akinek karthágói templomát a Mennyei Szűz szentélyének nevezték, a görögök és a rómaiak pedig "a Hold templomaként" hivatkoztak rá.14 Az Aquaba-öböl partján álló Elath talán a nagy istennő után kapta a nevét, akit egyértelműen a női princípium megszemélyesítőjeként imádtak az egész Közel-Keleten. Walker szavait idézve:

Egyiptomban [Asera) egyúttal törvényhozó anya is volt, Ashesh, ami Ízisz egy archaikus formája. A név jelentése egyaránt "kiömlő, áradó", illetve "támogató, tápláló", ami a mellei funkciójára utal. Thébai ión szentélye Asher, Ashrel vagy Ashrelt volt. Egyesek

"Ashert Nagy Asszonyának, a mennyek hölgyének, az istenek királynőjének" nevezték őt.[15]

A kánaániták az alábbi nevekkel illették: Quaniyatu elima ("(5, aki megszüli az isteneket"), vagy Rabbatu athiratu yammi ("a Hölgy, aki átkel a tengeren") - más szóval ő maga a Hold.[16] A Nagy Anya mindhárom főbb manifesztációját társították a Hold három fázisával: a Szűz istennőt az újholddal, az Anyát a teliholddal, a Banyát (vagy bölcs vénasszonyt) pedig a Hold fekete részével. Az is jelentős, hogy - amint azt Barbara Walker megjegyzi - "A rabbatu a rabbi korai, női alakja volt".[17] Isten felesége és rabbi! A szürke szakállú patriarchák persze nem engedhették, hogy ez a szituáció tartósan így maradjon, legyen bármi is Isten véleménye ebben a kérdésben. (Léteznek rá régészeti bizonyítékok, hogy áldás során "Jahvét és az ő Aseráját" szólították,[18] amely szófordulat megható, egyenesen akár gyengéd bensőségességet sejtet.) Asera hatalma napjai nyilvánvalóan meg voltak számlálva.

Walker szárazon megjegyzi: "Asera egy ideig elfogadta hitvesé ül a sémi Elt" - ami tetszetős megfordítása a nőket illető általános helyzetnek a Közel-Keleten, különösen a régi időkben. Walker így folytatja: "Asera volt a Mennyei Tehén, férje pedig a Mennyei Bika.[19] Szent házasságuk után az istennő megszülte a Mennyei Ikreket, Shahert és Shalemet, a hajnal és az esthajnal csillagát..."[20]

Amint azt az első fejezetben megjegyeztük, a Hajnalcsillag nem más, mint maga Lucifer - és ebben a legendában szó szerint Isten fia. Az isteni dinasztia örököseként az atyai autoritás ellen intézett kihívása a Közel-Kelet szent királyai kontextusában is értelmezhető. A leköszönő pap-királyt, aki mágikus hatalommal és a törzsét képviselő totemmel bír, rituálisan kihívja - és gyakran megöli - az utódja. Jahve papsága azonban vonakodott megengedni, hogy isten-királyuk hatalmát bárki kétségbe vonja, és akárhogyan is, gyorsan eltemették azt az elképzelést, miszerint Istenüknek felesége lett volna, közös gyermekeikről már nem is beszélve. Aserával kapcsolatban hamarosan minden anatémává vált - még a kecskegida saját anyja tejében való megfőzése is,[21] ami a közhit szerint a Jahvéval tartott házassági ceremónia részét képezte.

Ám Asera nem csupán Jahve hitvese volt, de mágikus és paradox módon egyúttal a teremtője is, akit olykor az "Őszentsége" titulussal is illettek - ez később a férje címe lett (és persze a pápáé). Egyenrangú főistenségként Jahvéval közösen uralkodott mintegy hatszáz éven át más kisebb pogány istenek mellett, miután az izraelita törzsek megérkeztek Kánaánba.[22]

Ha nem hanyatlott volna úgy le a szerencsecsillaga, Asera feltehetően olyan pozícióban lett volna, hogy éles szóváltásba keveredik Jahvéval amiatt, ahogyan utóbbi Évával bánt - mivel a törvény eredetileg az istennő oldalán állt. A sémita "Asherah" valószínűleg az óiráni asha szóból ered, aminek jelentése "univerzális törvény". Ez egyesek szerint a matriarchális törvény szinonimája, "mint a római ius naturale"[23] (ami szó szerint "a természet törvénye", vagy "természeti törvény"). Vagyis Jahvénak fejet kellett volna hajtania az ő ítélete előtt.

Aserának egykor igen jelentős befolyása volt az izraelita átlag emberekre, habár őket hamarosan elítélték az istennő imádása miatt. Az Ószövetségben a nevét gyakran fordítják a "liget" szóval, ami azokra a fasorral szegélyezett szent helyekre utal, ahol a Nagy Anyaistennő előtt áldoztak a korábbi, matriarchális korban: "Mert ők is emeltek magaslati szentélyeket, kőoszlopokat és szent fákat* minden kiemelkedő dombra meg minden zöldellő fa alá."[24] A későbbi jahvisták azonban nem vesztegették az időt, hanem minden teketória nélkül tűzifává aprították az istennő szent ligeteinek fáit, és még Asera papjait és követőit is elégették az oltáraikon - feltehetően nem egyszerűen csak azért, mert azok az istennőt képviselték, akinek a hatalmát addigra félték és meggyűlölték, hanem azért is, mert a hívei közé tartoztak a kedishim/kadishim.

* Az angol szövegben: Asherah poles ("faragott bálványoszlopok")

Ezek női ruhába öltözött, gondosan kisminkelt és felékszerezett fiatalemberek voltak, akik a templomi zarándokoknak kínálták szolgálataikat csakúgy, mint női társaik, a szent prostituáltak. Valójában Asera legendái beszámolnak "Quadesh wa-Amrur" nevű különleges szolgájáról. Ezt az elnevezést hagyományosan - ám pontatlanul - és szemérmes módon "a tengeri Asera úrnő halásza"-ként tolmácsolják. Zavarba ejtően azonban a "kedesh" azt is

jelentheti, hogy "szent" vagy "isteni", ami gyötrő dilemmával szolgálhat a bibliai interpretáció során, különösen néhány újszövetségi passzust illetően - ahogy azt hamarosan látni fogjuk...

A Jeruzsálemi Templomban még külön szentély is állt Aserának. Amint azt a héber tudós, Raphael Patai kihangsúlyozza:

Azon 370 év alatt, míg Salamon templomai álltak Jeruzsálemben, nem kevesebb mint 236 éven át... Asera szobra is jelen volt a templomban, és a király, udvara, és a papság által jóváhagyott és vezetett törvényes vallás részét képezte az ő imádata is, ami ellen csupán elvétve, relatíve nagy időközönként tiltakozott egy-egy próféta magányos hangja.25

Az egyik szentélyt Manasszé király emelte egy Asera-bálvány ("oszlop") formájában,26 amitől az ószövetségi Királyok II. könyve írói szemlátomást teljesen elborzadtak, az Úr Isten és Salamon király, a templom építtetője elleni szentségtörésnek tekintve azt. Ez némileg képmutató dolognak tűnik, hiszen maga Salamon egyáltalán nem idegenkedett az istennőimádattól. Amint azt bibliai kritikusai előszeretettel kihangsúlyozták: "Történt, hogy amikor Salamon megöregedett, szívét [idegen] asszonyai más istenekhez fordították, szíve nem volt többé mindenestül az Úré, az ő Istenéé, mint atyjának, Dávidnak a szíve. Így Salamon a szidoniak istennőjéhez, Astartéhez szegődött, majd Milkomhoz, az ammoniták szörnyéhez. Salamon tehát olyat tett, ami gonosznak számít az Úr szemében..."27

Salamonnak az istennő iránti elfogult szeretetét John Milton is külön kiemelte és kárhoztatta az Elveszett Paradicsomban:

...Astoreth, kit Astarténak neveznek
a phoinixok, Égkirálynő, növő
szarvval; sugár képénél holdsütésben
szidón szüzek dallal fogadnak esküt -
Sionban [Jeruzsálemben] is dalolnák, néki, hol
szentélye áll a Bűn hegyén, amit
a nőbolond király emelt ... szive,
bár nagy, szép bálvány-nőktől elcsalatva
bálványozásba hullt.28

A "nőbolond király" alatt a sokszor házasodott Salamont érti, akinek politikailag legambiciózusabb házasságát egy fáraó lányával kötött frigye jelentette, aki a "szidón szüzek istennőjét" imádta - ez az istennő pedig természetesen nem más, mint Asera.

Salamon egyik idegen nője, aki "elcsalta szívét" más istenek felé, csaknem egészen bizonyosan a szeretője, a legendás Sába királynője volt, akinek mesés Sábia királysága pompás városával, Maribbal a mai Jemen részét képezte. Nem sokat tudunk róla, leszámítva hatalmas vagyonát és káprázatos szépségét - a jelek szerint azonban fekete nő volt, az ószövetségi erotikus szerelmi költemény, az Énekek éneke szerint "Barna a bőröm, de azért szép vagyok".29 Ismeretes azonban, hogy a szabiánus királynők hagyományos titulusát viselte - Makeda vagy Magda ("Fenséges hölgy") -, és végleg eltűnt a történelem lapjairól Etiópiában, ahol a közhit szerint megszülte Salamon fiát. És tudjuk, hogy a Napot (az ősi Istent) és a Holdat imádta: az Anyaistennőt, feltehetőleg Asera egy változatát, akit (mint láttuk) a kánaániták a Quaniyatu elima ("Ő, aki életet ad az Isteneknek"), vagy "Rabbatu athiratu yammi ("a Hölgy, aki átkel a tengeren") - vagyis más szóval a Hold névvel illettek. Akármi lehetett is az inspirációs forrása, Asera mindenesetre kétségtelenül helyet kapott Salamon király panteonjában, a defenzív izraelita kijelentések ellenére, miszerint Sába királynőjét áttérítette a monoteizmusra, amit ő maga sem volt képes hűen követni.

Amint a vadul patriarchális jahvisták szorítása egyre erősödött, Istennek hivatalosan többé már nem volt felesége - valójában szörnyű büntetést vont maga után, ha valaki ennek az ellenkezőjét állította, vagy bármily módon hódolt az istennő előtt. Jahve papjainak gyűlölete miatt Asera, mint a többi istennő is, aki az ő archetipikus bélyegeit viselte, szó szerint démonizálódott, habár a keresztény egyház későbbi "védnöksége" alatt az ősi istenségeknek egy második - és igazolhatóan még sokkal elvetemültebb - diabolizálódása ment végbe. A Nagy Anyaistennő Asera/Astarte/Ízisz/Istár, aki kezdetben Isten teremtője és hitvese/anyja, valamint Lucifer szülőanyja volt, elidegeníthetetlenül gonosz lett. Nem csak véletlen egybeesés, hogy az Ószövetség úgy kihangsúlyozza a tényt, hogy az istennő négyszáz prófétája evett Aháb király (i. e. 873-852) felesége, a gyűlölt és megvetett Izebel

(Jezebel) asztalánál - az efféle társítást nyilvánvalóan tipikusnak tekintették Asera hívei között.

"Most viszont már egyáltalán semmi sem vagyok..."

A Nagy Anya egyszersmind a Pokol metaforájává is válik, habár létezik egy másik, még érdekfeszítőbb és elgondolkodtatóbb interpretáció is. Mikor a bibliai író azt mondja Lucifernek: "Az alvilágba zuhantál alá, a mélységes szakadékba" (Iz 14:15), Barbara Walker szerint:

...ez a "szakadék" Helel, vagy Asera, az Isten saját anyja/ menyasszonya metaforája volt; és Lucifer villám-kígyóként való alászállása az istennő "alvilágába" tulajdonképpen a mélység megtermékenyítését jelképezte a mennyei, maszkulin tűz princípiuma által. Röviden összefoglalva, a Fényhozó kihívást intézett a legfőbb szoláris isten ellen azzal, hogy az Anya kegyét és pártfogását kereste.[30]

Az egyházatyák fordíthatták ugyan "gőgként" vagy "önhittségként" Lucifer bűnét - a hübriszt -, ám amint azt Walker kihangsúlyozza, "a szó igazi jelentése érzéki szenvedély" volt."[31] Habár az, eredeti görög kifejezés tényleg hordozza a "büszkeség, gőg" jelentést, ám ugyanakkor magában foglalja a "kéjelgés, bujálkodás" értelmet is, és mindkét szó a hímvessző erekciójával társítható... A patriarchális istenek különösképpen büntették és megtorolták a hübriszt, bármely olyan elbizakodott feltörekvő bűnét, aki - képletesen és szó szerinti értelemben - "nem fért a saját nadrágjában".[32]

Eredetileg létezett egy argoszi ünnep, a hübrisztika, vagy "a bujálkodás ünnepe", amely során a közönséges emberek megszegtek egy "speciális tabut" azzal, hogy nőnek öltöztek, és ily módon magukra vették azok elismert mágikus hatalmát is. A kereszténység eljövetelével ezt az ünnepet ördögimádásnak bélyegezték és betiltották, minden egyéb olyan gyakorlattal együtt, amely (akár csak burkoltan) magában foglalta a nők erejébe vetett hitet.[33] Sokatmondó, hogy a ma Svájcnak nevezett területen az istennőimádókat arra kényszerítette a kereszténység elhatalmasodása, hogy megszentségtelenítsék a Nagy Anyaistennő

szobrait, miközben azt kellett recitálniuk: "Egykor én voltam az Istennő, most viszont már egyáltalán semmi sem vagyok."34

Az istennők radikális lefokozásával minden női dolog szabadon támadhatóvá vált. Az ószövetségi apokrif Raziel könyvének egy verziója elbeszéli, "hogyan adta át két bukott angyal, Uzza és Azail a nőknek a bűbáj és boszorkányság tudományát, továbbá hogyan tanították meg őket a kozmetikumok használatára, amik a szépség gonosz kihangsúlyozóinak számítottak."35 A közhit szerint az istennők, mint például Ízisz-Hathor és Astarte követőik tudomására hoztak minden női titkot, a tevetrágya fogamzásgátlóként való alkalmazásától kezdve a szerető hűségének varázsigékkel való biztosításáig.

De Jahve és prófétái nem egyedül szenvedtek: más tesztoszteron fűtötte istenségeknek is meggyűlt a bajuk a feminin princípiummal. Már láttuk, hogyan hozta el Luciferhez hasonlóan a görög Prométheusz az emberiségnek a civilizációt és az intellektuális felvilágosodást egyaránt szimbolizáló tüzet, méghozzá Zeusz, a mindenható olümposzi főisten akarata ellenére. Az emberiség szomorú sorsával együttérző Prométheusz részvéttől hajtva cselekedett, amiért örökös kínszenvedés lett a "jutalma": saját totemállata, egy sas mindennap kitépte és megette a máját, ami aztán minden éjjel visszanőtt, és a szörnyűséges ciklus elölről kezdődött. Aeschlus Prometheus Bound ("A leláncolt Prométheusz") című művében Prométheusz panaszosan így mormog: "Az. emberiségen segítettem, magamon azonban nem tudtam", és keserűen töpreng "Zeusz elméjén, [amely] nem ismer változást, sem engedményt, és az újonnan szerzett hatalom mindig kemény". Előre megjósolja azonban a karmikus büntetést, ami Zeuszra vár "a sors három istennője, a Párkák, és a nem feledő fúriák vagy Erinnüszök kezétől" - utóbbiak Ió, a hold-tehén istennő (mint Ízisz-Hathor Egyiptomban) gyermekei, akiknek szintén szenvedniük kellett Zeusz miatt.

Azonban amíg a teljhatalmú Zeuszt végül az általa elnyomott nőiség fogja megfosztani erejétől, addig - legalábbis látszólag - a bibliai mindenható Jahve istent illetően ennek sajnos épp az ellenkezője igaz. Habár a modern judaizmusban is megtalálhatók a nőiség erős,

bár rejtett áramlatai, azt általában nem ismerik fel, az ortodox hívek legalábbis bizonyosan nem.

A fentiek fényében különösen érdekes Lucifer, a bukott angyal "védelmező kerubként" való bibliai jellemzése. A héber K'rubh szóból levezethető - amely viszont a szakértők szerint az akkád karibuból ered - cherubim Isten és az emberiség közötti közvetítők voltak, nem pedig a szentimentális viktoriánus művészek által olyannyira kedvelt, valószínűtlenül kicsiny szárnyú és morbidan elhízott égi kisdedek. Valójában a Jeruzsálemi Templomban létezett egy "faragott kép", amely meglehetősen szemléletes módon ábrázolta két szerelmesen ölelkező kerubnak a szent misztériumot jelképező összefonódását. Érdekes módon még csak nyomát sem találjuk a zsidó irodalomban annak, hogy kifogásolták vagy elítélték volna ezt az ábrázolást annak ellenére, hogy a hívek orgiasztikusan közösültek, miután a vallási körmenetek során megszemlélhették ezeket az előttük felvonultatott képeket. Amint azt Patai megjegyzi ezzel a szokással kapcsolatban:

Mivel a két kerub egyike egy női alak volt, azt találjuk, hogy a kánaánita istennő [Asera] mellett, akinek az imádását a héber próféták és a zsidó bölcsek bűnösnek tartották és elítélték, a Jeruzsálemi Templomban létezett egy másolata a női princípiumnak, amit mindig is legitimnek tekintettek.36

Mikor Aserát törvényen kívül helyezték, a női kerubok háborítatlanul fennmaradhattak - noha végső soron csak oly módon, hogy a női mivoltukra a feledés homálya borult.

Bármennyire is vonakodtak beismerni, az, izraeliták sok mindent magukkal vittek az egyiptomi gondolkodásból, mikor Mózes kivezette őket a piramisok földjén őket sújtó rabszolgaságból. Nem csupán maga Jahve tanúsítja viselkedésével a pusztítás egyiptomi istene, Széth bizonyos jellemvonásait, de a jelek szerint az izraeliták szintén magukba szívták a dinasztikus kor feminin képi világának egy részét. A Szamariában, Aháb izraeli király (i. e. 873-852) palotájának romjai közt ásatásokat végző régészek egy elefántcsont sztélére bukkantak, amelyen két guggoló, határozottan egyiptomi stílusú gallért és ruházatot viselő, a jelek szerint a ceremoniális lótuszt tartó női alak látható.

Raphael Patai felvetése szerint valójában "női védőszellemek" voltak, hasonlóan az ugyanúgy nőnemű Sekinához, akinek a keresztény "Szentlélek", illetve a kirívóbban feminin Sophia - a gnosztikusok szerint a bölcsesség eleven megtestesülése - formájában sikerült inkognitóban fennmaradnia. Patai szavait idézve:

A talmudi "Sekina" kifejezés Isten kézzelfogható - látható és hallható - földi manifesztációit jelenti. Eredetileg azonban a Sekina-koncepció egyetlen független, önálló női istenségre vonatkozott, akit részvételi természete arra késztetett, hogy vitába szálljon Istennel az ember védelmében. Ily módon ő, ha nem is karaktere, mindenesetre szerepe és helyzete-státusza révén közvetlen örököse az olyan ősi héber istennőknek, mint Asera...37

Habár a Sekina mint olyan, nem jelenik meg a Bibliában, metaforikusan a Hokma, avagy "bölcsesség" mégis képviseli azt. Érdekes módon lehetséges, hogy a Hokma név az egyiptomi Ízisz egyik ősi titulusából származik: Heq-Maa, azaz "a mágikus tudományok anyja", amelynek hagyománya még a nagy hatalmú heq, vagy törzsi bölcs asszonyok idejéig nyúlik vissza. Az ebből képzett név, a későbbi görög Hekaté, vagy "bölcs banya", a holdciklus sötét fázisához és általában a női misztériumokhoz lett társítva, beleértve az élet és halál titkait is. Az újplatonista görög tudós, Porfiriusz (kb. i. sz. 234-305) azt írta a magasztalására: "A hold maga Hekaté, az ő változó fázisainak szimbóluma... Hatalma három formában jelenik meg: az újhold szimbólumaként az alak a fehér palástban és aranyszandálban, égő fáklyákkal; a kosár, amit magával visz, mikor a magasba hág, a gabonatermesztés szimbóluma, amit ő növeszt meg a fényének erősödése szerint." 38

Történelmileg elkerülhetetlen módon a sokak által szeretett Hekaté idővel a Pokol Királynőjének egyik keresztény elnevezésévé vált, míg háromszoros erejét beolvasztotta a keresztény vallásba a középkori papság, amely átalakította azt "Krisztus háromszoros erejévé, nevezetesen: a mennyország, a föld és a pokol feletti uralommá."39 Ám amint azt látni fogjuk, az egyház külön kiszemelte magának, és hangsúlyozottan átkosnak nyilvánította Hekatét, amiért állítólag szövetkezett a bábákkal, hogy felforgassa a természet rendjét, és segítsen a nőknek vagy a szülési fájdalmuk enyhítésével, vagy a nem

kívánt magzat elhajtásával - más szóval, amiért segített a nőknek, hogy erősebbé tegyék magukat.40 Ennek egy meghamisított verziójában, egy régi hagyomány szerint a sátán felesége, Lilas állítólag a szülőágy körül lebzselt, és megölte az újszülötteket.41

Az ószövetségi Példabeszédek könyvében a Hokma/bölcsesség, Hekaté elődje jelentős szerepet kap:

Hát a bölcsesség nem kiált,
és az okosság nem hallatja szavát?
Fönt a magaslaton az út fölött,
ott áll, ahol az utak keresztezik egymást.
A város kapuinál, a kapuk nyílásánál hangosan kiáltja:
"Férfiak, hozzátok intézem szózatom,
emberek, nektek szól a szavam!
Ó, ti együgyűek, legyetek okosak végre,
és ti balgatagok, térjetek már észre!
Figyeljetek ide! Amit hirdetek, az helyes,
őszinte szóra nyílnak ajkaim.
Mert az én számat az igazság mozgatja,
ajkaim borzadnak minden álnokságtól.
Számnak minden szava színtiszta igazság,
nincsen benne semmi kitekert vagy hamis.
Az értelmes embernek mind megfelel,
aki szert tett a tudásra, az helyesli őket.
Intelmemet vegyétek szívesebben, mint az ezüstöt,
legyen a tudás kívánatosabb az aranynál,
Mert a bölcsesség jobb a korallnál,
nem érhet föl vele semmilyen drágaság."42

A Példabeszédek könyvének az a szakasza, amelyet Salamon példabeszédeiként ismerünk, megerősíti a bölcsesség nemét: "Az okos ember szíyében bölcsesség lakik, a balgák bensejében azt nem is ismerik."43* A Példabeszédek könyve azt is kijelenti, hogy a bölcsesség a maga aphroditéi galambszimbólumával Isten első teremtése volt, és Sekinaként azóta is - Patai szavaival élve - "ő Isten játszótársa".44 A Sekina, ez a látszólag giling-galangszerű,45 magából intelligens fényt szóró teremtmény a közhit szerint saját határozott véleménnyel rendelkezett, aminek kész volt bármikor habozás nélkül hangot adni feladata teljesítése - Isten befolyásolása,

vagy akár a vele való szembehelyezkedés - közben. Nyilvánvalóan merész teremtés lehetett, aki képes volt keményen kiállni Jahve ellen, és akire ezért nyilván nem várhatott valami fényes jövő. Amint Patai megjegyzi:

A judaizmus istene körülbelül i. e. 400 és i. sz. 1100 között társtalan, büszke atyafigura volt, és ha bármilyen női istenség létezhetett az árnyékában, azt vagy száműzték egy alacsonyabb síkra, vagy elpalástolták feminin mivoltát, és nyelvtani neművé redukálták, mint például Sekina esetében.46

* Az eredeti angol szövegben: "and even among fools the lets herself be known"; a személyes névmás egyértelműen nőnemű. Ez a magyar fordításban elsikkad, mint ahogy sajnos az adott szövegrész jelentése is az ellentétére változik - a ford.

Túlságosan hasonlít a vigasznyújtásuk Krisztuséhoz

A kereszténység mind nagyobb mértékű elterjedésével a mediterráneum és a Közel-Kelet ősi isteneit - a férfi és nőneműeket egyaránt - gyorsan és szinte hisztérikus módon lefokozták a démonok rangjára, gyakran mert a legendáik túlságosan is hasonlítottak Jézus történetéhez abban, ahogy vigaszt nyújtottak az embereknek. A meghaló és feltámadó isten, Tammuz - akinek hitvese Istár-Mari volt - Babilon, azelőtt pedig Sumer révén jutott el Jeruzsálembe, mint "a vér fia" vagy "az egyszülött Fiú". Egyesek úgy vélik, Tammuz meghaló és feltámadó istenként, valamint jelentős jeruzsálemi kultuszközponttal Krisztus prototípusainak egyike volt: például a bölcsője gabonakosárból készült, hasonlóképpen Jézus jászlához.47 Ő volt Isten Áldozati Báránya, a Mennyei Pásztor, a Bánat Embere, és olykor az "Usirir" titulust viselte, ami az "Ozirisz", az ősi Egyiptom rendkívüli befolyással bíró meghaló és feltámadó istene nevének változata. Oziriszt meggyilkolta és feldarabolta a gonosz Széth, aki viszont igazolhatóan Jahve prototípusának tekinthető. Ozirisz hitvesével, Ízisszel, és gyermekükkel, Hóruszal együtt alkotta az Atya, Anya és Fiú nagy egyiptomi szentháromságát, ami pszichológiailag sokkal kiegyensúlyozottabb pszichéről tanúskodik, mint a keresztény egyház látszólag csupa hímnemű "Atya-Fiú-Szentlélek" hármassága - habár utóbbi valójában a nőnemű Sekina vagy Sophia, még ha burkoltan is. (Ez csak újabb példája egy olyan ténynek, amit a teológusok régóta

tudnak, és papok generációinak tanították a szemináriumokon, mindazonáltal az átlagos templomba járó hívek többsége tudatlanságban marad arról, ami kétségtelenül vigaszt és enyhülést nyújtana egy ilyen túlnyomóan férfiuralmi szervezetben.) Az egyiptomiak mindenekfelett az egyensúlyra törekedtek: a jótevő Íziszt sötét aspektusa, Nephthüsz istennő ellensúlyozta, míg a "jó pásztor" Ozirisz ellenfele és ellenpárja Széth volt, Jahve nyilvánvaló ősalakja.

Ozirisz, a túlvilági élet, valamint az emberi és mezőgazdasági megújulás ura, több mint kétszáz isteni titulussal rendelkezett; közéjük tartozott például "a Királyok Királya", "az Urak Ura", "a Jó Pásztor" (mely címen hitvesével, Ízisszel osztozott), és "a Feltámadás és az Élet". Sir E. A. Wallis Budge, a nagy egyiptológus szavait idézve: "Ozirisz az egyiptomiak számára kezdettől végig az ember-isten volt, aki szenvedett, meghalt, majd feltámadt, és örökké uralkodott a mennyben. Szilárdan hitték, hogy hozzá hasonlóan az ő örökségük is az örök élet."48 Az ősi egyiptomi iratok szerint: "Ahogyan igaz, hogy Ozirisz él, úgy igaz, hogy a követői is élni fognak; amennyire igaz, hogy Ozirisz nem halott, úgy ők sem halnak meg többé; és ahogyan Ozirisz nem semmisült meg, úgy ők sem fognak."49

A keresztényeknek meghökkentő módon Ozirisz, az ősi isten eljövetelét szintén egy angyali kórus és három bölcs (a "háromkirályok") harangozták be, habár ők az Órion-öv három csillaga, a Mintaka, az Anilam és az Alnitak formáját öltötték magukra, Krisztus betlehemi csillagának ekvivalensére mutatva. Az izraeliták ezt eredetileg "Ephraim"-ként vagy "Jákob csillagaként" fogadták el, míg a perzsáknak nem kevesebb volt ez az égitest, mint a Messiás -Messaeil. Amint azt Barbara Walker megjegyzi:

"Ozirisz húsát búzából, az "igazság növényéből" sütött áldozati sütemény formájában, egyfajta úrvacsoraként fogyasztották. Ozirisz volt az igazság, és azok, akik ettek belőle, szintén igazsággá váltak, mindannyian egy-egy új Óziriszszá, Isten egy Fiává, egy "Fényistenné, a Fény istenében lakozó lénnyé". Az egyiptomiak idővel kezdték azt hinni, hogy Oziriszen kívül egy isten sem képes [örök] életet adományozni a halandóknak.50

Tammuz rítusaihoz hasonlóan, az évente megrendezett oziriszi misztériumjátékok megkívánták a megözvegyült Íziszt játszó papnőtől, hogy megsirassa a meggyilkolását az egyiptomi nagypénteken, előkészítve a színt a két nappal későbbi feltámadása nyújtotta csodához. Bizarr módon Ozirisz mint Unnefer, "a jó", ténylegesen szerepel a keresztény szentek közt.

Ezékiel napjaiban a nők a templom északi kapujában ültek, és Tammuz, a "Khrisztosz" (jelentése egyszerűen "a felkent") éves halálát siratták - a szent királyét, akit minden évben rituálisan feláldoztak Jeruzsálemben. A siratóasszonyok először anyja/hitvese, Istár-Mari, a Mennyország Királynője[51] (azaz Asera egy újabb manifesztációja) oltalmába ajánlották őt.

Amint női hívei évente összegyűltek a templom kapui előtt, rituális kiáltásokat hallattak, amiket a görögök houloinak neveztek, azt jajgatva: "A nagy Tammuz halott!", és ekképp siránkozva:

"Érte jajgatok, aki meghalt; jaj nekem, elveszítettem a gyermekem...! Krisztusom, aki eltávozott, elment a szent cédrusok közül, ahol az Anya megszülte őt... a nyájat gyászolom, amely nem szaporodik; a házaspárokat, mert... ó, nem lesznek gyermekeik, Sumer népe...[52]

(A koncepció, amely szerint az isten halála terméketlenné teszi a földet, később újra felbukkan a Halászkirály kvázi-keresztény legendájában.)

Mint az összes többi "Jó Pásztort", "Megváltót" és "Emberek Halászát", úgy Tammuzt is diabolizálta az egyház; Spanyolországban még egyenesen a pokol követévé is vált, ahol a középkorban is hódoltak előtte bizonyos mór szekták.[53] (A nevét, melynek jelentése "iker" átváltoztatták Jézus egyik tanítványáévá, Tamássá, ami kultikus kapcsolatot sejtet ezzel az ősi meghaló és feltámadó istennel - és talán egy elgondolkodtató nyomra vezető jelet kínál Krisztus családjának egyik titkát illetően.)

Nem Tammuz és Ozirisz voltak azonban az egyedüli ősi, köztiszteletben álló istenek, akiket a pokolba száműztek a kereszténység eljövetelével. John Milton epikus költeményében, az Elveszett Pamdicsomban nyíltan ujjong bukásuk felett, kijelentvén:

A fők azok voltak, kik úr Pokolból följöttek a Földön keresni zsákmányt,

és merték helyük az Úréhoz emelni, oltárához oltárukat;

imádták istennek őket népek, míg a Sionból mennydörgő

és kherubok között ülő Jahve mellé pimaszkodtak,

bevitték szentélyibe undok szentségeik,

átok förtelmeikkel fertezték szent rítusát és ünnepét,

és merészelt fényével versenyezni éjködük!

Jött velük, kiket ős Euphratestől a szír és egyiptomi határfolyóig

Baalim és Astaroth [sic] közös neven ismernek; amaz férfiú, ez asszony.

Lelkek, ha tetszik, egy- vagy kétneműek, oly finom, öszsze nem tett tiszta lényük,

ízülettel, taggal le nem bilincselt, törékeny csonti vázra sem rakott,

mint akadék hús; bármily alakot válasszanak - tágat, sörűt, sugárost, ködöst...54

Milton némi élvezettel sorolja fel a bukott isteneket, például: "Jött vélük egy csapatban Astoreth, kit Astarténak neveznek a phoinixok, Égkirálynő, növő szarvval", valamint Adónis(z) véresen "Thammuz évente újuló sebétől", és nem felejti Oziriszt sem: "majd jött régtől híres nevű csoport: Osiris, Isis, Horus és híveik; ők szörnyalakjukkal meg bájolással rászedték vakbuzgó Egyiptomot és papjaikat, hogy kóbor isteneik inkább barmok álcáiban keressék, mint emberében."55 Mózes hitehagyott követőinek aranyborjával, valamint a "pogány" istenek és bálványok hatalmas csoportjával Jézus Krisztus eljövetele után mind félresöpörtettnek a pokol régióiba.

Et in Arcadia Ego

Astarte szarvai, melyek - mint számos más holdistennő, többek között Ízisz és Diana ikonográfiájának hasonló elemei - az újholdat jelképezték, a későbbi keresztényeknek az ördögi befolyás fontos bizonyítékaiként szolgáltak. Azonban mégis az ókori világ egy férfi istensége volt az, amely a középkori sátán fizikai modelljét kínálta - szarvakat, farkat, hasított patát, és a pokol összes díszes kellékét. Az egykor "hatalmas Pán" volt az, a görög szatírok királya, az erdő és vadon - talán árkádiai - főistene, akinek hívei körében egykor olyannyira csodált és irigyelt, határtalan libidója a keresztény nőknek az iszonyat és rettegés forrása lett. A kecskeistent, aki olykor közösült az istennő különféle formáival - mint például Szelénével, Athénével, Pénelopével és a jelek szerint minden bősz bacchánsnővel -, a maga szőrös combjaival, bimbózó szarvai körül dúsan növő göndör hajfürtjeivel, és buja, mandulavágású szemeivel a nemi vágy eleven kivonatának tekintették. Számos róla készített bálvány ráadásul még lenyűgözően és szégyentelenül ithyfallikus is volt. Semmiféle fügefalevél nem fedte el Pán büszke férfiasságát - talán mert semmiféle fügefalevél nem is tudta volna elfedni azt.

Aleister Crowley az "Ördög" elnevezésű tarot-kártyáról írt eszszéjében sokatmondóan megjegyzi: "...a kártya Pangenetor Pánt, a Mindenek Nemzőjét jelképezi... a férfias energiát, annak legmaszkulinabb formájában."56 Majd leírja Pán feladatát és szerepét, még annak nem éppen elfogadható módját is: "Minden egyformán felizgatta őt. Ó képviseli azt, aki képes minden jelenségben megtalálni a gyönyört, az eksztázist, legyen az bármilyen visszataszító is természeténél fogva; ő átlép minden korlátot; ő a nagy Pán; ő a minden."57 Pán imádata kétségtelenül erős gyomrot és lázasan túlfűtött libidót kívánt, azonban lénye a higgadtak és szűk látókörűek provokálójaként az igazi luciferi szellem példájául szolgált, és soha nem volt a sátán megtestesülése, amint azt olyan széles körben hiszik.

A görögök úgy hitték, hogy az egyiptomi napisten, Amon-Ré valójában Pán egy verziója: a férfi (maszkulin) princípiumot csaknem univerzálisan mindenütt a Nappal társították - mint ahogy az azzal ellentétes és egyenrangú női (feminin) princípiumot általában (ám nem kizárólag) a holdistennők .személyesítették meg , és a szent

városát Panopolisznak, azaz Pán városának hívták. Szent felvonulásaiból lett a modern angol panoply szó, melynek jelentése "teljes vértezet, illetve bármely ékes viselet, ami elfed vagy védelmez",58 mint például a szertartásosan viselt harci dísz. A panoply a "Pán" és hoplon szavakból ered; utóbbi jelentése "fegyver". Pán saját neve pedig feltehetően a paein ("legelő") szóból származik, ám egyúttal a "kenyér" (mint a modern francia pain) és a "minden" vagy "össz-" (például: Pan American Airlines) jelentést is hordozza. Más isteneket, mint Oziriszt es Tammuzt is a szent kenyérrel szimbolizáltak, amit azért fogyasztottak, hogy bölcsességet nyerjenek. Szentségi étkezéseiken (az "úrvacsorán") a kenyér istenük húsát jelképezte, a bor pedig a vérét. Az egyik ősi legendában, mikor a meghaló és feltámadó költői isten, Orpheusz inni akart, és csak vizet talált, mágikus módon borrá változtatta azt.

Pán halálának és feltámadásának szent drámáját testvéristeneiéhez hasonlóan szintén megünnepelték évente, biztosítva ezzel az eredeti görög tragoidoszt, vagy "kecskedalt", amint termékennyé varázsolta a földet. A Pán ösztönözte szexuális orgiák a Szűz kultuszának egyes elemeivel együtt még jócskán a keresztény érában is fennmaradtak a majális ünnepségei formájában, ahol szüzek táncolták körbe a falloszt szimbolizáló májusfát, mielőtt - esetleg válogatás nélkül - összefeküdtek volna a helybéli legényekkel az egyház mélységes, ám tehetetlen undora és utálata ellenére.

Cromwell puritán protektorátusa betiltotta a májusfák emelését, mint ahogy gyakorlatilag szinte minden mást is, amiért érdemes lehetett élni. A puritánoknak a fesztiválok szexuális szabadossága már magában is épp elég rossz volt, azonban egyes területeken a "Mai" vagy "Maiden" (Szűz), akiről a május hónapot elnevezték, némileg zavarosan még a pápista Szűz Máriával is társították! A májusfa nyers szimbolizmusát értették, ha nem is fogadták el Cromwell hittestvérei, mint például Philip Stubbes író, akinek az ünnepségekről készített részletes leírásai némileg lázasan túlfűtöttnek tűnnek:

Ifjak és szüzek, öregemberek és feleségek szaladgálnak és kóborolnak egész éjjel az erdőben, a ligetekben, dombokon és a hegyoldalban, ahol kellemes mulatozással töltik az egész éjszakát; reggel pedig visszatérnek, nyírfavesszőt és egyéb fák ágait hozva

magukkal, hogy azokkal díszítsék táncos összejövetelük helyszínét. Nem is csoda, mivel nagy Úr van közöttük jelen: maga a sátán, a pokol hercege. A legfőbb ékszer azonban, amit [az erdőből] magukkal hoznak, a májusfa, amit nagy tisztelettel visznek... és két vagy háromszáz ember, asszony és gyermek követi azt áhítatos odaadással. Majd felállítják [a fát]... körülötte teleszórják a földet virágokkal, zöld ágakat kötöznek a törzsére, és közvetlen közelében felépítik nyári lombsátraikat, lugasaikat és virágoskertjeiket. Azután pedig táncra perdülnek körülötte, mint ahogy a pogányok tették hajdanán a bálványaik körül azok felszentelésekor, aminek mindez tökéletes mintája, vagy inkább maga a tényleges bálványimádás.59

A majális olyan eltörölhetetlenül összekapcsolódott az ősi pogány rítusokkal Európa-szerte, hogy Franciaországban a templomharangok egész májusban kongtak, "hogy megvédjék a várost a repülő boszorkányoktól".60 És bár a babonás személyek még ma is balszerencsésnek tartják magát az egész hónapot, különösen végzetes májusban pénteki napon házasodni; ugyanis a péntekek hagyományosan az istennőknek lettek szentelve, mint például az északi Freyának, akiről a hétnek e napja ["Friday"] el lett nevezve.

A kecskelábú istentől származik a "pánik" szavunk is, ami "eredetileg Pán rettenetes kiáltása volt, aki ellenségeit mágikus üvöltéssel szórta szét, amely páni félelemmel töltötte el, és minden erejüktől megfosztotta őket."61 A közhit szerint igazi pánikot csak a vadonban, a természetben lehet megtapasztalni. Ezt a témát ábrázolta a kísértő emlékű ausztrál mozifilm, a Picnic at Hanging Rock (1975),62 amelyben iskolás lányoknak és egy tanárnak rejtélyes módon nyomuk vész útban a Hanging Rock (az alig leplezett Ayers Rock) felé, az elfojtott szexualitás, a lappangó neurózis és valami sötéten paranormális, fenyegető tudatalatti jelenlét - valami elementáris, kéjes és életerős lény - kábító atmoszférájától kísérve...

Pánt a szatírokkal is közvetlen összefüggésbe hozzák, amelyek eredetileg olyannyira félénkek voltak, hogy a totemállatuk a vadnyúl volt - később azonban egyre inkább mohó, kéjsóvár és kecskeszerű lényekként kezdték látni őket: patákkal, szőrös lábbal, csupasz emberi mellkassal és szarvakkal. Az, hogy a szexuális elfojtások

provokálásának archetipikus tulajdonságait öltötték magukra, jól látható a George Orwell A Clergyman'és Daughter (1935) című művének névadó hősnője, Doroth Hare elméjében rejlő "mély, titkos seb" leírásából. Dorothy "az efféle dolgokat" kivételesen visszataszítónak találta, miután gyermekként szemtanúja volt "bizonyos borzasztó jeleneteknek, amik apja és anyja között zajlottak":

...Majd kicsivel később megrémítette valami régi acélvéset, amely nimfákat üldöző szatírokat ábrázolt. Gyermeki elméje számára volt valami megmagyarázhatatlanul és rettenetesen baljós azokban a szarvas, félemberi teremtményekben, akik a bozótban rejtőztek... A szatír azután vele maradt, szimbólumaként... annak a különös rettegésnek, annak a reménytelen menekülésnek valami elől, ami sokkal több a racionálisan félelmetesnél - a patadobbanások a magányos erdőben, a szatír vékony, szőrös combjai... Nem olyasmi volt ez, amit meg lehetett volna változtatni benne, vagy érvekkel semmissé tenni.

Órwell csipetnyi iróniával - és talán a személyes frusztráció élénk emlékképeivel - teszi hozzá: "Egyébiránt ez túlságosan is általános dolog manapság a tanult nők körében ahhoz, hogy bármiféle meglepetést okozzon."

Artemidorusz (akinek a neve szoros kapcsolatot sugall Artemisz istennő kultuszával), a II. század végén élt álomfejtő erősen célzott rá, hogy Pán rendszeresen megjelenik az emberek álmaiban, és a leggyakrabban éjszaka pillantják meg futólag. Horatius, a klasszikus költő büszkén és hálásan írta, hogy Pán megvédte a farmját, és alkalmanként még meg is látogatta őt, noha soha nem sikerült tüzetesen szemügyre vennie.63 Az okkult tanok szerint Pánt "átmeneti" helyeken és időben, afféle "átjárókban" lehet érzékelni - például az erdő szélén pontban délben vagy éjfélkor -, és soha nem szabad közvetlenül ebédidő után megidézni őt, mivel olyankor szokott délutáni sziesztáját élvezi, és vészjósló módon valószínűleg igen felmérgesedne, ha megzavarnák nyugalmát.

Az okkult tudós, "Leo Vinci" Pan: Great God of Nature (1993) című könyvében megjegyzi, hogy "Izajás könyvében, a hivatalos [1611-es] angol bibliafordításban a »szatír« szót a héber,se'rim ("szőrös lény")

visszaadására használják, és egy olyan démonra vagy természetfeletti lényre utal, amely... lakatlan, [embertől] elhagyatott helyeken él."'64 Izajást idézi: "Csak a vadállatok tanyáznak majd a helyén, és baglyok töltik meg házait. Struccok ütnek benne tanyát, és bakkecskék' tánca veri föl csendjét."65 Majd Izajás megismétli a szatír/elhagyatott helyszín vezérmotívumot: "...vadmacskák találkoznak ott hiénákkal, szőrös lények** kiabálnak egymásnak. Ott vesz menedéket Lilit is magának, ott talál nyugvóhelyet." Vinci kihangsúlyozza, hogy az ószövetségi Leviták könyvéből idézett alábbi passzusban a "szellemekre"*** tett célzás szintén a szatírokra utal: "Ne mutassanak be engedelmesség jeleként áldozatot azoknak a szellemeknek, amelyekkel beszennyezték magukat. Ez örök törvény számotokra és utódaitok számára."67

* Az angol szövegben: satyrs - a ford.
** Az eredeti angolban itt szintén a satyr szó szerepel - a ford.
*** Az angol szövegben itt nem a ghost ("szellem"), hanem a devil, azaz "ördög" szó található - a ford.

Mint Tammuz évente megtartott misztériumai esetében, a Pánt siratók is így jajveszékeltek: "A Nagy Pán halott!", ez a rituális frázis azonban hamarosan nem csupán egy újabb év végét jelezte, de a kereszténység eljövetelével egy egész vallási korszak zárófejezetét is, Pán - és tágabb értelemben véve minden nagy pogány istenség - főhatalmának leáldozását. Amint a rejtélyes "Mr. Stranger" kijelenti Stephen McKenna kevéssé ismert The Oldest God (1926) című könyvében:

A világ... túlságosan félénk a pogánysághoz; így aztán az emberiség függve marad a levegőben, a vadállatoknál magasabban, és az angyaloknál alacsonyabban, boldogtalanul az állati kielégülés és a mennyei boldogság közötti ürességben... Pán uralma véget ért azon a napon, mikor egy fanatikus hívő azt prédikálta, hogy a kedves, vidám, vad Pán valójában az eredendő bűn megtestesülése!
Mikor az idegen távozott, "az érthetetlen állatszag megszűnt".68
A mély és nyugtalanító koncepció egy ősi, hatalmas lényről, aki egyszerre "kedves" és "vad", általában túl erősnek bizonyul a modern ember, gyakran még a new age-hívők számára is, akik az újpogány hit saját(os) formáit követik. (Pán egyfajta dekadens söntésalakká vált, míg az ősi, megalkuvást nem ismerő pusztító hatalmak, mint például Szehmet meglepő módon nagyon barátságos figurákká,

csak-nem bolyhos házikedvencekké alakultak át. Bár kevesen szeretnék, ha szülővárosukat elpusztítaná valami bősz, nőstényoroszlán-fejű, tűzokádó egyiptomi istennő, az ennivalóan bájos modern verzió olyannyira kevéssé hiteles, hogy az ősi híveknek valószínűleg teljesen felismerhetetlen volna.)

Ám a Római Birodalom - amely mindenesetre egyre szkeptikusabbá és ateistábbá vált - hanyatlása után a régi istenek közül nem sok őrizte meg a népszerűségét. Ironikus módon azonban a sötét formájában Mendész bakjaként a szarvas-patás ördöggé átalakult Pán, valamint az őt kísérő szatírok démonná változtatott pokoli serege mégis központi helyen maradt a keresztény elmékben. Amint azt Geoffrey Ashe megjegyzi The Virgin (1976) című klasszikus művében: "Róma hosszú hanyatlása alatt csaknem a legutolsó gondolkodó emberek, akik még hittek a régi istenekben, azok saját keresztény ellenségei voltak. Egy pogány talán csak tündérmesének venné, és kinevetné Apollót. Egy keresztény hívő azonban ártó szellemnek vagy démonnak véli, és iszonyodva borzad tőle." 69

Távol árkádiai erdőségeitől, Pán az ördöggé vált és - amint azt látni fogjuk - a középkori európai követőit azzal vádolták, hogy a vidéki tájak rejtekén titkon őt imádják. Európában a szarvat viselő ősi nyugati istent, Cernunnost, a termékenység és az alvilág urát - aki megjelenésében és tulajdonságaiban is emlékeztetett Pánra - szintén az ördöghöz tették hasonlóvá. A tetőtől talpig sátáni vöröset viselő, északi Thor isten pedig egy kecskék húzta kocsit hajtott - mindez persze igen szuggesztív lehetett a keresztényeknek. Szent Pálnak semmi kétsége sem volt afelől, hogy az összes pogány istenség igazából démoni természetű. Így írt a korinthoszbelieknek:

Mit akarok ezzel mondani? Talán azt, hogy az áldozati hús vagy a bálvány ér valamit? Dehogy! Amit a pogányok áldoznak, azt nem Istennek, hanem a sátánnak áldozzák. Igazán nem óhajtom, hogy közösségre lépjetek a gonosz lélekkel. Ti nem ihatjátok az Úr kelyhét is, meg a sátán kelyhét is. Nem részesedhettek az Úr asztaláról, meg a gonosz lélek* asztaláról.70

* Az angol szövegben a "sátán" és a "gonosz lelkek" helyén egyaránt a "demons" [démonok] szó szerepel - a ford.

Majd sokatmondóan Pál kissé idegesen hozzáteszi: "Vagy ingerelni akarjuk az Urat? "falán erősebbek vagyunk nála?"71 Pál talán tudta, hogy különösen óvatosnak és bizalmatlannak kell lennie Pánnal, mivel ő uralkodott a vidéki területek, a paganus felett, amely a nevét kölcsönözte a gyűlölt pogányoknak. A buja, öntudatos és rámenős istennőkkel való kapcsolatai pedig ha lehet, csak még tovább feketítették Pán alakját Szent Pál szemében.

Pán egyik legelőkelőbb női társa - a fúriák mellett - Artemisz volt, a "sértetlen, gyógyító és életerős", aki "egészséget és erőt biztosít másoknak".72 Hívei a latin nevén, Dianaként - "Goddess-Anna", vagyis istennő-anyaként - is ismerték a mai törökországi Efezusban, ahol monumentális aranyszobrát női emlők borították, hogy ezzel is szimbolizálják mindenkit támogató és tápláló mivoltát. Rendelkezett azonban egy sötét és rettenetes aspektussal is, amit Spártában az Artamis, "a Mészáros" néven ismertek. Ez egy Káli-szerű pusztító istenség volt, akinek haragja hasonlított Jahve istenére. Számos állati inkarnációinak egyike egy nőstény medve volt, amelyet a kelták "Art"-nak neveztek, és a nagy Artúr párjának tekintették, akinek a medve volt a totemállata. A középkori Boszorkányok Királyát a "Robin, Art fia" néven ismerték. A keresztények a félelem, babona és vonakodó tiszteletadás tőlük megszokott keverékével egyrészt elítélték és démoninak bélyegezték Artemist, másrészt pedig - szász neve, az "Ursel" után - Szent Orsolyaként kanonizálták.73

(Amint azt Liz Greene megjegyzi a Merovingok állítólagos franciaországi titkairól írt, The Dreamer of the Vine [1980] című felejthetetlen és jelentős regényében: "...mennyire mások voltak ezek az istenek... Amit az egyik megkövetel, a másik utálja. Mégis, bár gyarló elménk nem képes felérni ésszel, jómagam gyakran gyanítom, hogy ezek az istenek tulajdonképpen ugyanazok." Majd bölcsen hozzáteszi: "Azt hiszem, bármelyik isten képes őrületbe kergetni az embert, ha az túl sokat kap belőle.")74

A kecskeisten gyapjas körvonalai ott függtek a boszorkányperek sötét évei felett is: a megtestesült ördögként most szabadjára engedhette hatalmát, kelepcébe csalhatta az óvatlanokat - főként nőket -, és megkaparinthatta a lelküket.

Még az elveszett Árkádia szelíd "erdei nimfáiról [szellemeiről] és faunjairól" is azt hitte az inkvizíció, és annak még sokkal későbbi hittestvérei is - nem utolsósorban a katolikus Montague Summers tiszteletes, aki 1948-ban hunyt el (róla később még sok szó esik majd) -, hogy azokat általánosan "incubusoknak", vagyis szexuáldémonoknak nevezik."75 Ebben, mint sok minden másban is, Summers követte a rég lefektetett pártvonalat: valójában a szatírok, faunok és a dusii nevű (a latin deus, azaz "Isten" szóból) gall természeti szellemek az inkvizíció hivatalos kézikönyvében mind incubiként [az incubus többes száma] lettek felsorolva:

... amelyek a szemtanúk előtt közösültek a boszorkányokkal... A jelek szerint a nők érthetetlen módon hajlandóak a démonjaikkal üzekedni a "nézőik" szeme láttára; utóbbiak jelentették, hogy míg a démon maga láthatatlan maradt, mindazonáltal "nyilvánvaló volt a széttett lábak és egyéb testrészek helyzetéből, amelyek a nemi aktus és orgazmus velejárói, [hogy]... a boszorkányok incubus démonokkal párosodtak."76

Summers tisztán szemlélteti köntörfalazását és ellentmondásosságra való hajlamát, mikor a középkori színtéren megjelenő ördögöt tárgyalja: "Ő valójában az ősi dionüszoszi felvonulások Szatírja; egy természeti szellem, az örömteli szabadság és féktelen gyönyör esszenciája; ha úgy tetszik, szégyentelen, mivel a régi görögök nem ismerték a szégyent." Különös módon, Summers mintha kelletlenül, netán irigykedve csodálná a szatír "örömteli szabadságát", és még azt is hozzáteszi: "...vagyis, ő volt maga a megtestesült pogányság, a pogányság pedig a kereszténység leghalálosabb ellensége; ezért hát fogták ezt a bacchusi élvhajhászt, szarvától a patájáig befeketítették, és ő maradt a keresztény hívek legszörnyűbb ellensége, maga az ördög." Summers tiszteletes a jelek szerint megfeledkezik a tényről, hogy könyve jelentős részét annak szenteli, hogy valóságként írja le a szarvas és hasított patájú ördögöt. Akárhogyan is, mindenesetre megjegyzi, hogy Euripidész Médea című, az i. e. V. században született klasszikus színdarabjában található egy passzus, mely így hangzik: "Tudom, úgy festett, mint egy eszeveszett nőszemély, akire Pán, vagy valamely másik isten elmebajt bocsátott",77 hozzátéve még: "Az őrületről olykor úgy vélték, hogy Pán bocsátotta az illetőre, amiért megfeledkezett a neki való áldozásról és iránta való hódolatról".78

Habár a vidéki lakosság bizonyos csoportjai számára Pán soha nem halt meg igazán, a többség a romantikus mozgalom kibontakozásakor, a XIX. század elején ünnepelhette visszatérését, noha ismét csak: talán kissé (túl)szelídített formában és jellemvonásokkal. A számtalan vidéki rezidencia területe tele lett szórva haszontalan és költséges, gyakran be sem fejezett építményekkel, jobbára templomokkal, szentélyekkel, vagy akár egyenesen klasszikus síremlékekkel és Pánt idéző szobrokkal - szatírok, nimfák, és maga az isten ábrázolásaival. A társadalom egészét áthatották a rég elveszett, erdő borította Árkádiával és egy szelíd aranykorral kapcsolatos elképzelések.

A költő Shelley-nek talán a romantikusok szentimentálisabb és élénkebb képei lebegtek a lelki szemei előtt, mikor az alábbiakat írta Thomas J. Hogg nevű barátjának: "Örömmel hallom, hogy nem hanyagolod el az igaz vallás rítusait. Leveled felébresztette szunnyadó áhítatomat, és még ugyanaznap éjjel egyedül felkapaszkodtam a házam mögött emelkedő magas hegyre, és virágfüzért függesztettem ki, valamint egy kis tőzegoltárt emeltem a hegyet járó Pánnak."79 Shelley hódolata a lehető legteljesebb mértékben pogány Pán iránt a jelek szerint sikeresen betöltötte a kereszténység elutasításával benne keletkezett űrt. Ralph Wedgwood költő egy nemrégiben megtalált levelében - mely 1811 körül születhetett, amikor Shelley-t kicsapták az Oxfordi Egyetemről a "The Necessity of Atheism" ["Az ateizmus szükségessége"] című röpirat kiadásáért - azt írta: "Krisztus soha nem létezett... a filozófusok többé nem adhatnak hitelt az ember bukása eszméjének, és a valójában babonaságok egész szövevényének, amit az támogat."80 Érdekes, hogy Shelley kellemesebben érezte magát a pogány istenségek ezen végső archetípusával, mint a keresztény istennel. A dekadencia főpapja, Lord Byron - akinek számtalan egyéb dévajkodás mellett többek között a saját húgával is volt szerelmi afférja - sajnálkozva írta [Aristomenes című költeményében]:

Némán hallgatnak partjukon a régmúlt istenek,
mióta kimúlt a nagy Pán, és a ión vizek
zúgva törnek meg egy rettegett hangot,
mely hirdeti "Oh, jaj, a Nagy Pán halott!"
Mily sok minden vele veszett! Igaz volt-e vagy sem,

gyönyörű az álom, mely benépesített színesen
minden csermelyt és patakot uszonyos sellőkkel,
és felékesített berket és ligetet félénk tündérekkel,
szemérmes nimfákkal, kik üldözőiken gúnyolódtak:
az isteneken, vagy mennyei ölelésükből világra hoztak
egy szép és nemes fajt, melynek neve máig ott lebeg
a dombok hajlatán és a tengerek habja lelett.

Oscar Wilde, talán zseniálisan, vagy egyszerűen csak ügyelve túlkapásai és perverzitása révén nyert hírnevére - hiszen végtére is ragaszkodott hozzá, hogy ő maga játssza Szalómét ugyanezt a címet viselő színdarabjának első és egyetlen bemutatóján -, így siránkozott: "Oh, Árkádia kecskelábú istene! Mily nagy szüksége van rád ennek a modern világnak!"81

Kevésbé megjósolható módon Pán névtelenül megjelenik Kenneth Grahame The Wind in the Willows című, 1908-as klasszikus meseregényében is, mikor Rat áhítatosan, "mintha transzban lenne", így suttog: "Ez a dalos álmom helyszíne; a hely, ahol a zene szólt nekem... Itt, ezen a szent helyen... ha bárhol a világon, hát itt bizonyosan megtalálom Őt!"

Lucifer és az ő egész társasága

Láttuk, hogy Platón az egyszerűen csillagot jelentő "Aster"-nek nevezte Lucifert, a fényes Hajnalcsillaggal való azonosítása miatt. Azonban Platón, és még sokan mások az ókori világban tudták, hogy a Hajnalcsillagnak létezik egy másik inkarnációja is - amely Esthajnalcsillagként, vagy Vénuszként kering az égbolton. James G. Frazer The Golden Bough (1922)* című klasszikus művében így ír:

* Magyarul: Az Aranyág; Századvég Kiadó, Budapest, 1993 - a ford.

A Szíriusz Ízisz csillaga volt csakúgy, mint ahogy a babilóniaiak a Vénusz bolygót Astarte csillagának tekintették. A jelek szerint a hajnali égboltnak e fényesen ragyogó égiteste mindkét nép számára azt szimbolizálta, ahogy az élet és szeretet istennője eljön, hogy megsirassa elhunyt szeretőjét vagy hitvesét, és feltámassza őt halottaiból.82

Mint a kevéssé ismert Astraea, vagy "Csillagos Fenség",83 atörvény líbiai istennője esetében, aki megszabta az ember sorsát, Vénusz istennő szépségéről és igazságáról is úgy hitték, hogy az Esthajnalcsillagban - a vele egyenrangú Hajnalcsillag, a Lucifer párjában - válik láthatóvá. Ez a különbségtétel azonban túl szubtilis volt a pogányok új ellenségei, a keresztények számára, és a női princípium így gyorsan összemosódott a Gonosszal. Ezt az átmenetet csak még inkább ,megkönnyítette a tény, hogy a rómaiak hajlamosak voltak a "Lucifera", azaz. "megvilágosító" néven hivatkozni a Vénuszra. Vénusz, a szerelem művészetének és a női titkoknak archetipikus, szemérmetlenül szexuális istennője nem csupán a "venereal disease"*, illetve a "venery"** kifejezéseknek kölcsönözte a nevét, de egyesek szerint (és sokkal előzékenyebb módon) talán Velence ("Venice"), az ő őseleme városának is a "Stella Maris", azaz "a Tenger Csillaga" titulus révén (amely címen egyébiránt osztozott Ízisszel, és - jóval később - Szűz Máriával is). Eredetileg, Dianához hasonlóan Vénusz is vadásznő volt, "az állatok úrnője", a szarvakat viselő hitvese pedig Adonisz - "egyszerre a vadász és az áldozati szarvasbika" -, akiből venison,*** azaz "Vénusz fia" lett."84 Ismét azt találjuk tehát, hogy a szarvas-patás istenek és hitveseik között elmosódik a határvonal. Az istennő pedig újra az állati természettel, az animális léttel, a szexuális titkokkal, a kéjvággyal társul - és persze Luciferrel. Barbara Walker leír egy előre megjósolható reakciót:

* Venereás, vagy nemi úton terjedő betegségek. - a ford.
** Érzékiség, kéjelgés - a ford.
*** A szó mai, szótári jelentése: vadhús, szarvashús - a ford

A korai keresztény egyházatyák elítélték a templomokat, amelyek "a Vénusz nevű utálatos démonnak lettek szentelve - az elvetemült gonoszság iskolái a bujaság összes híveinek".85 Mindez azt jelenti, hogy ezeken a helyeken szexuális technikákat oktattak és speciális instrukciókat adtak a venerii vagy szajhapapnők gyámsága alatt.86 Ők a spirituális kegyelem egy sajátos megközelítését, az úgynevezett veniát tanították, a tantráéhoz [a szakrális szex keleti kultuszáéhoz] hasonló szexuális gyakorlatok révén.87

A Vénusz-imádatnak ez az aspektusa nem ment ritkaságszámba az istennőkultuszok között: mint láttuk, Isten feleségének, Aserának

egyaránt voltak női és férfi "templomi prostituáltjai" - habár ez egy pejoratív kifejezés, amit a rosszalló, ítélkező és értetlen viktoriánus tudósok használtak először. E kultúrában ezek a szent nemi rítusokban segédkezők "templomszolgákként" voltak ismeretesek, és ezt a szerepüket méltányolták és mélyen tisztelték. A női "szajhák" és a női ruhába öltözött férfi prostituáltak egyaránt azért voltak ott, hogy olyan eksztatikus gyönyörben részesítsék látogatóikat, amely meghaladta a puszta szex nyújtotta örömöket: úgy hitték, az orgazmus pillanata egy rövid időre felrepíti őket az istenek birodalmába, hogy megajándékozza őket a megvilágosodás transzcendens élményével. Csak férfiak vették igénybe a templomi szolgák szolgálatait, mivel akkoriban úgy hitték, hogy a nők természetüktől fogva megvilágosodottak, ezért nincs is szükségük efféle rítusokra - ami persze homlokegyenest ellenkező attitűd a patriarchális judaizmus és kereszténység elnyomó nőgyűlöletéhez képest.

E férfiuralmi vallásokban a szex gonosz dolognak minősült, mivel a nők arra csábították a férfiakat, hogy szenvedélyesen megkívánják őket és utánuk sóvárogjanak - állítólag gyakran azok saját jobb belátása ellenére: a vonakodó úriembereket szó szerint "megigézte" az ő "bűbájuk" (glamour; definíció szerint azon képességük, hogy hallucinációt okozzanak, vagy ténylegesen alakot váltsanak). A nőket természetüknél fogva gonosznak tekintették Éva miatt, aki "beengedte" a sátánt a világba, és elérte, hogy az emberiség kiűzessen a Paradicsomból.

Ráadásul az istennőket gyakran társították a kígyókkal - valójában a fáraók fejdíszén is látható egyiptomi uraeus (ureusz) kígyó az "istennő" hieroglifája volt.[88] Kleopátra minden egyiptomi királynő után vette fel a "Nílus kígyója" titulust; ők képviselték az istennőt, aki életadó ölelésébe zárta a királyt. Az egyiptomi kígyóistennő, Mehen, a "beborító" minden éjjel beburkolta a kosfejű Auf-Rát-Rá napisten falloszát - szexuális uniójuk szimbólumaként, amint az beutazta az alvilágot. Íziszt és sötét aspektusát, Nephthüszt az anyagi és túlvilági élet kígyóanyjával társították, mivel tudományuk kifejezetten segítette a túlvilági utazókat a vad és kegyetlen kígyók birodalmában. Az ősi Krétán a bronzkor előtt mély hódolat övezte a nőket és kígyókat. A papok még a bikakultusz későbbi dominanciája mellett is alacsonyabb rendűek maradtak a kígyókat irányító

papnőkhöz képest. A "pap" szó ősi akkád megfelelőjének szó szerinti jelentése "kígyóbűvölő".89

Ez talán egy agyi kapcsolat is, mivel a klérus szerint a pogány istennők természettől fogva gonoszak voltak, alapvetően, mivel egyrészt pogányok voltak, másrészt istennők akik hírhedten arra buzdították a Férfiakat és nőhet egyaránt, hogy hódoljanak a női princípium előtt, amit ők oly fenségesen és botrányosan megtestesítettek, és akik női híveiket beavatták az élet és halál misztériumaiba, a szexualitás, fogamzásgátlás és abortusz rejtelmeibe. És mint Ádám első felesége, Lilith úgy az istennők is notóriusan olyan pózban szeretkeztek hitvesükkel, hogy ők legyenek felül - amit a zsidó-keresztény papság igen elvetemült és gonosz dolognak, az isteni Törvény szándékos feje tetejére állításának tartott, és mélyen elítélt. (Számukra a nemi érintkezés egyetlen isteni[leg jóváhagyott] módja a "Venus observa" vagy "misszionárius póz" volt - amit azért neveztek így, mert a keresztény hittérítők ragaszkodtak hozzá, hogy az általuk megtérített bennszülöttek kizárólag ezt a pózt alkalmazzák a hitvesi ágyban. A bennszülöttek ezt rendkívül mulatságos dolognak tartották.)

Azon tény ellenére, hogy a csikló az egyetlen olyan emberi szerv, amelynek kizárólagos funkciója a gyönyörnyújtás, a szexuális örömöket erősen helytelenítették, különösen a nők esetében, akik egyedüli nemi céljának és rendeltetésének az utódszülést tartották. Ízisz, Diana-Lucifer, Artemisz, Asera, Vénusz és a Nagy Istennő összes többi manifesztációjának persze komoly gondot okozott volna ennek a megértése: számukra a női lét minden aspektusa azért létezett, hogy megtapasztalják, ünnepeljék és örömmel megéljék - a szüzességtől az anyaságon át a tisztelettel övezett, bölcs öregkorig, azok minden lehetséges megnyilvánulásával, a harcos királynőtől a szent szajhákig. Az ilyen attitűdben iskolázott pogány nők (nem túl meglepő módon) gyakran igen öntudatosak, magabiztosak és függetlenek voltak - különösen Egyiptomban, ahol az I. században még saját tulajdonnal rendelkezhettek és válást is kezdeményezhettek. A tanult nők is nagy hírnévnek örvendtek: már egy a IV. dinasztia korából (kb. i. e. 2600-2500) származó, megközelítőleg a gízai piramisok építésével egyidejű felirat úgy hivatkozik egy nőre Thot templomában, mint "a Könyvek Házának Úrnője".90 Hüpátiát, az alexandriai származású első nagy női

matematikust és filozófust i. sz. 415-ben darabokra szaggatta a felbőszült csőcselék, amit valamiképpen a keresztény Cyril püspök bujtott fel, irigységtől hajtva.

Éva a saját kezdeményezésére cselekedett, Lilith egyaránt kigúnyolta Istent és angyalait, Asera pedig szeretőjéül fogadta Lucifert. A nők nyilvánvalóan sátáni természetűek voltak, az ördög ivadékai, és mindenáron meg kellett akadályozni, hogy maguk gondolkozzanak vagy cselekedjenek, hacsak nem férfiparancsra és felügyelettel Barbara Walker megemlít egy másik történelmi kapcsot is az istennők és a gonosszal kapcsolatos nyugati képzetek között:

A tripla hatos, a 666 volt a Párkák alakjában megjelenő Aphrodité istennő (vagy Istár) mágikus száma. A Jelenések könyve ezt a fenevad [vagy vadállat] számának nevezi (Jel 13:18), ami a jelek szerint a kéthátú fenevad, az érzéki szerelem androgünje. Salamon, a mágus-király szent házasságot kötött az istennővel, és a misztikus számú 666 aranytalentumot szerzett magának egy esztendő alatt (1Kir 10:04). A keresztények általában a sátán számának nevezték, mégis gyakran meglepő, hogy milyen sűrűn felbukkan ez a szám az ezoterikus hagyományokban. Például a chartres-i katedrális híres labirintusa úgy lett megtervezve, hogy pontosan 666 láb hosszú legyen.[91]

A mai "poklot és kárhozatot" hirdető keresztény fundamentalisták és az összeesküvés-elméleteket gyártók nagy része hajlamos mindenben meglátni az ördögi "666"-ot, mint a sátáni befolyás bizonyítékát a kormányban, a szabadkőművesek soraiban, vagy bárkinél, akinek a démonizásála mellett döntöttek. A legszomorúbb és legnyugtalanítóbb mindebben az, hogy, még ha elődjeikhez hasonlóan tisztában is volnának a kereszténység e legnotóriusabb számának valódi hátterével és jelentésével, valószínűleg akkor is gonosznak tartanák azt. Szerintük Aphrodité pogány istennőként nyilvánvalóan gonosz volt, míg valójában ő a szó igazi értelmében luciferi volt - vagyis a követőinek megvilágosító erejű, fényhozó csakúgy, mint istennőtestvérei. Aphrodité tetteinek egy része még a hagyományhű ókori görögöknek is túl erősnek bizonyult, akik szemében a nők életének a szűk családra és ház körüli teendőkre kellett volna korlátozódnia. Mikor Szapphó, a leszbikus költő az

istennő segítségéért esedezett, hogy elnyerje egy bizonyos lány kegyeit, az így felelt:

"Ki bántott, Sapphó?
Kit küldjek kemény szerelem szavával
téged ölelni?
Ha eddig került, ezután majd üldöz;
hogyha semmit nem fogadott el, eztán
Ő ad már, és ha nem szeretett, szeret majd,
bár ne akarjad.92

Az ember szinte érzi Szapphó saját keze nyomát az istenségnek e kényelmes, mondhatni "kapóra jövő" válaszában.

Mint láttuk, a pogány istennők némelyike, mint például a vadásznő Diana, még fel is vette a "Lucifer/Lucifera" titulust annak jelzéseként, hogy ő az, aki fényt hoz az emberi bajok és megpróbáltatások sötétjébe.

Annak, hogy az ókori istennők rokon értelművé váltak az ördög-el, egy másik oka az, hogy sokukat holdszarvat viselve ábrázolták. Ízisz-Hathor egy pár fenséges tehénszarvat visel, a kérdéses állat patrónusához illően, és ez minden bizonnyal igazán ördöginek tűnhetett a korai keresztényeknek, minthogy a kultusza egészen az i. sz. IV. századig - Itália egyes részein az V. századba nyúlóan - fennmaradt és rivalizált az új vallással. Isten felesége, Asera/Ashereth kölcsönözte a nevét Asteroth-Karnaimnak vagy "a szarvakat viselő Asteroth/ Ashereth"-nek Gileádban. David Lance Goines amerikai kutató úgy hiszi, hogy az istennők szarvai egyáltalán nem lunárisak, hanem a Vénusszal való asszociációjukat tükrözi; vagyis azt a bolygót, amely olykor szintén vizuális "holdsarlót" képez az éjszakai égbolton.93 Ha ez így van, az csak újfent megerősíti azt az érzetet, hogy a korai keresztények társították a feminin princípiumot a szarvakkal és az érzékiséggel - a megtestesült sátánnal.

Ezek után kétségtelenül feltételezhető, hogy a kereszténység, mint maga Jézus is, a szűziesség isteni állapotából pattant elő, mentesen a szexualitás gyűlölt és megvetett szennyezésétől. Azonban mint Jahvének Asera, Adonisznak Vénusz, Ozirisznek pedig az ő Ízisze,

Krisztusnak úgyszintén megvolt a maga szent hitvese: egy olyan nő, aki követőitől még a "Lucifer" titulust is megkapta - és aki a jelek szerint nem csupán a kiválasztottnak tanította meg a szent nemiség misztériumait, de az ő követőinek is...

Harmadik fejezet - A nő, akit Lucifernek hívtak

A mai, XXI. századi nyugati világban a helyesről és helytelenről, a jóról és rosszról alkotott minden képzetünk a saját kultúránk zsidó-keresztény hagyományából ered. Ám amint láttuk, Jahve önmagáról (mint nemes vagy akár különösebben intelligens istenségről) kiállított bizonyítványa jócskán elmarad féltékenységre és megtorlásra való hajlama mögött, és az emberiség bukásának története - valamint a nők rá következő leigázása - a meghamisított mítosz és a kirívó elfogultság szomorú története. Mindez azonban össze sem vethető a kereszténység eredeti történetének szándékos átdolgozásával, ami a jelek szerint gyakran Krisztus saját kívánságával homlokegyenest ellenkezőn zajlott. Ez a fejezet a kereszténység egy teljesen eltérő megközelítésével foglalkozik, amelyet a régóta tiltott ősi szövegtöredékek, elkendőzött és befeketített kulcsszereplők vizsgálata, valamint a botrányosan és önkényesen cenzúrázott/átszerkesztett evangéliumok hiányzó részeinek visszaillesztése nyújtotta információdarabkák összerakása révén nyerhetünk. Az így kapott eredmény sokkoló és erősen gondolatébresztő lesz, és magától értetődően számos keresztény feltételezést visszájára fordít bizonyos szent [kulcs]figurákkal kapcsolatban - sőt még azt illetően is, hogy alapvetően mit értettek ők az ördögien gonosz és az igaz, erényes fogalmak alatt.

Dr. Morton Smith (később az ókori történelem professzora a New York-i Columbiai Egyetemen) 1958-ban különös felfedezést tett a Jeruzsálem közelében fekvő marszabai keleti ortodoxok zárt közösségének könyvtárában. Amit talált, az egy i. sz. II. századi egyházatya, Alexandriai Kelemen levelének másolata volt, amely - mint később látni fogjuk-potenciálisan botrányos szemelvényeket tartalmaz egy apokrif iratból, "Márk titkos evangéliumából". Ez utóbbi a jelek szerint a bibliai változat egy ezoterikus, csak a

beavatottaknak szánt verziója. Kelemen levelében egy 'Teodorusz nevű keresztény papnak írt választ, aki tudni akarta, mihez kezdjen egy (karpokratiánusoknak nevezett) eretnek csoporttal, amely tagjai az előző fejezetben hivatkozott ősi szexuális beavatási rítusok saját - extrém - változatait gyakorolták, amelyek viszont állítólag egy titkos Márk-evangéliumon alapultak.

A karpokratiánusok az i. sz. II. századi gnosztikusok közé tartoztak, vezetőjük pedig egy bizonyos Karpokratész volt (innen a szekta elnevezése), akit Michael Jordan szerző Mary: The Unauthorized Biography (2001) című, erősen revizionista művében az alábbi szavakkal jellemzett: "keresztény úttörő, aki sokat tett a gnoszticizmus ügyének előmozdításáért".[1] Tobias Churton, a gnoszticizmus kiváló modern kutatója pedig így ír Karpokratészről: "őskommunista... intellektuális anarchista, aki megalkotta »A tulajdonlopás« szállóigét."[2] Ez a modern, noha tompított csodálat azonban nagyban különbözik a régiek az iránti iszonyatától, amit ők sokkal inkább Karpokratész radikálisan szabados és feslett erkölcsű hajlamának tekintettek. Előre megjósolhatóan a dogmatikus és hajthatatlan Ireneus, Lyon püspöke valóságos sortűz alá vette ezeket a megbotránkoztatóan szabados gondolkodású személyeket, külön kiszemelve Marcus nevű vezetőjüket:

Marcus, te bálványkészítő, előjelek vizslatója,

Ki jártas vagy a csillagfejtésben, és gyakorlott a fekete mágia sötét fortélyaiban,

Mindig efféle trükkökkel erősítve meg a téves doktrínákat,

Jelekkel látva el azokat, kik csaló félrevezetéseid áldozatai:

Oly hatalom csodáival, mely hitehagyott és teljesen elkülönül az Istenétől,

Mely csodatettek véghezvitelét a sátán, valódi atyád még megengedi,

Azazel, a bukott és mégis hatalmas angyal révén,

Ily módon téve téged saját istentelen tettei előfutárává.[3]

Ireneus nem hagy bennünk kétséget Marcussal kapcsolatos véleményéről, akiről nyíltan kijelenti, hogy "valóban az Antikrisztus előhírnöke". A püspök a bűnök és vétkek egész litániájával támadja a karpokratiánus vezetőt, beleértve a "varázsitalok, szerelmi bájitalok [drogok], "famulus próféciák, nők megbecstelenítése, numerológia... és a sátánizmus iránti szenvedélyes odaadását".[4] Ireneus[5] azonban hamarosan félreteszi a tüzes-kénköves, dagályos dörgedelmeit, és nekilát, hogy konkrétabb vádakkal támadja Marcust. Nem meglepő módon ezek állítólagos szexuális túlkapásokkal - "a nők megbecstelenítésével" - kapcsolatosak, ami időtlen idők óta szokott vád a rivális kultuszok ellen, noha nem feltétlenül alapul mindig a tényeken. Egy igazi kritikus - hogy ne mondjuk: bigott[6] - bizonyosságával jelenti ki:

Marcus különösen a nőknek szenteli magát, főleg a jó családból való, elegánsan öltözködő, vagyonos hölgyeknek, akiket sűrűn igyekszik magához édesgetni, az alábbiakhoz hasonló, mézesmázos szavakkal csábítva őket: ...Díszítsd fel magad, mint a menyasszony, ki vőlegényét várja, hogy az lehess, ami vagyok, és az lehessek, ami vagy! Gyújtsd meg a fény magját nászkamrámban! Fogadj tőlem hitvest, és válj rá fogékonnyá, míg ő fogad téged.[7]

Habár a jelek szerint Ireneus inkább csak a szóbeszédet hallotta, semmint első kézből szerzett tudással rendelkezett volna ezekről a praktikákról, talán nagyon is igaza lehetett Marcus vezetői ténykedésével kapcsolatban, mivel valóban létezett egy korai gnosztikus beavatási forma - a szent nemiség egy fajtája -, amit kifejezetten "a menyegzői kamra" (nászkamra) néven ismertek. A szex azonban minden létező formájában taszította a korai keresztényeket - valójában még a modern katolicizmus is éppen csak tolerálja azt, még a házasság keretein belül is[8] -, a karpokratiánusok pedig hírhedtek voltak szabadosságukról és a női próféták segítségének kihasználásáról, akik a kultusz javára fordították tisztánlátó képességüket és isteni inspirációjukat. Azonban, Benjamin Walker szavait idézve:

A gyakorlatban mindez elkerülhetetlenül visszaélésekhez vezetett. Marcust megvádolták azzal, hogy számos fiatal "prófétanőjét" elcsábította. Ireneus azt írja, hogy különféle szuggesztiókkal elhitette szerencsétlen félrevezetett áldozataival, hogy prófétai hatalommal

bírnak. Az ilyen megcsalt nők azután telve hamis büszkeséggel, és az isteni adomány használatának reményétől izgatottan, magukat csalbatatlannak képzelve rejtett értelmű kijelentéseket kockáztatnak meg. Dobogó szívvel bármilyen nevetséges sületlenséget érthetően elismételnek, ami csak megfordul a fejükben. Ezután pedig a hiúságtól sarkallva, arcátlan módon valóságos Szibillának tartják magukat.9

(Nincs új a nap alatt: a fenti passzust a tengernyi new age médiumkultusz bármelyikéről is írhatták volna, amelyeket gyakran egy kvázi spirituális férfi vezető irányít, buja és kéjelgő személyes ágendával.)

Amint a prófétanő elhelyezkedett frissen szerzett hivatalában és hiúsága meggyőzte, hogy folytassa a ténykedést újdonsült szerepében, Marcus rástartolt, és elcsábította - de legalábbis Ireneus és más egyházatyák ezt állították. Talán igazuk is volt, és Marcus egyszerűen csak elvette magának, ami a hagyományos kultuszvezetők "mellékes hasznaként" szerinte megillette őt, vagy talán valóban komoly rituális tartalommal (is) bírt a nemi aktusuk - a jelek szerint mindenesetre tényleg ez lehetett a helyzet Marcus állítólagos szavai alapján, amint azt Ireneus idézte (lásd fentebb).

Valójában amit a csoport alapítója, Alexandriai Karpokratész (i. sz. 78-138) megalapozott, az lényegében véve egy Ízisz kultuszára épülő pogány-keresztény hibrid vallás volt, amely magába olvasztotta a komplex beavatási rítusokat - a titkos jelszavakkal, kézfogásokkal és egyebekkel kiegészítve -, valamint jelentős szertartásként magát a keresztelést is. És mint látni fogjuk, tűnjék bármily hihetetlennek is a mai keresztényeknek, Karpokratész praktikái talán nem is tértek el annyira a Keresztelő Jánost követőkéitől...

Karpokratész egy Alexandria nevű nővel vándorolt, akitől született egy fia, Epiphanész (a "kiváló"), az Igazságosságról című nagy hatású értekezés későbbi szerzője. A húszéves kora előtt elhunyt Epiphanészt gnosztikus "aeónként" tisztelték, aki saját templommal és múzeumkomplexummal is rendelkezett. A karpokratiánusok hitrendszerét az apa és fia tanításainak keveréke alkotta.

A nagy egyiptomi istenek iránti hódolat mellett (melyben különös hangsúlyt fektettek az Ízisz-Ozirisz-Hórusz ősi szentháromságra) a kultusz a híres görög filozófusokat is tisztelte, mint például Platónt és Püthagoraszt, valamint Jézust, akit csak részben tekintettek isteninek. Szerintük ugyanis nem történt semmiféle csodás szeplőtelen fogantatás, és Mária nem szűzen szült: Krisztus a megszokott, természetes úton jött világra. Az a szóbeszéd járta, hogy a karpokratiánusok birtokában voltak egy vázlatrajznak, ami még Pilátus rendelkezésére született Jézusról, és erre alapozva készítették el azt a szobrot, amit szent körmeneteik során hordoztak - ezáltal pedig ők lettek az első olyan ismert keresztények, akik Krisztus kultikus képmása előtt hódoltak.10

A kultusz a náluk aszketikusabb keresztényeket csaknem minden lehetséges szinten megbotránkoztatta: nem hittek sem a házasságtörés, sem a magántulajdon koncepciójában - mindenen osztoztak, beleértve a szexuális partnereket is -, és az utódnemzés is tilalom alatt állt náluk. Ez a tilalom nyilvánvalóan sokkal inkább elméletben élt, mintsem a gyakorlatban, amint azt a szent Epiphanész puszta léte is bizonyította. Ugyanakkor azonban a szex minden fajtáját kötelezőnek és az istenek iránti imádat egy módjának tekintették, mivel a sperma az isteni életerőt hordozta. A (bármilyen egyéb néven létező) luciferizmus ezen aspektusa az évszázadok során különböző megjelenési formákat öltött magára. A velünk született nemi vágy természetadta sürgetését tisztelni kell: "E vétkezés által, a Teremtő kegyelmének isteni fénye lehetőséget kapott a megnyilvánulásra és működésre, amely tény messzemenően kedvére való Istennek. Ily módon a bűn a megváltás egy módjává vált."11 (Érdekes módon azonban a karpokratiánusok ezzel együtt is elég konvencionálisak maradtak ahhoz, hogy vétekként gondoljanak a szexre.) A csoport pazar és bőséges közösségi lakomája után a terem sötétségbe borult, és az ünnepi étkezést személyválogatás nélküli, általános orgia követte - amint azt Kelemen, az egyházatya fintorogva megjegyzi: "közösültek, ahogy és akivel csak kedvük támadt".12

Az elnémíthatatlan Montague Summers tiszteletes így mennydörög: "Karpokratész egyenesen odáig merészkedett, hogy... az Ószövetségben határozottan megtiltott bűnök minden fajtáját szent kötelességgé tegye a hívek számára, mivel ez nyújtotta a legteljesebb

módját annak, hogy kimutassák dacukat a Gonosz Teremtő és Világ Ura ellen"[13] (aki a gnosztikusok demiurgosza vagy Rex Mundija - avagy az ószövetségi Jahve).

Summers azonban - talán szántszándékkal - elvéti a lényeget, noha még ha teljesen megértette volna, feltehetően akkor sem helyeselte volna. Tobias Churton tárgyilagos szavait idézve:

A szexet allegorikusan, vagy akár ténylegesen is alkalmazhatták a gnosztikus ceremóniák részeként. Az ondót szentségi anyagnak is lehet tekinteni, a logos spermatikos (a világba vetett, illetve "lövellt" mag-Ige) vagy a teremtő szellemi szikrák - a szellemnek a természetben szétszóródó szökevény darabkái - jelképeként. A fertilitást a spirituális növekedés metaforájának tartották. (Egyes keresztény gnosztikusok pontosan így értelmezték Krisztus paraboláját a magvetőről, aki a terméketlen földre hullatta a magot.)[14]

Természetesen mindez csak a "kutyából nem lesz szalonna" egy intellektuális változatának tűnhetett az egyházatyáknak. A karpokratiánusok és hitvédőik tálalhatták a dolgot, ahogy csak akarták, ám mégis csak bűnben dagonyázó, mocskos eretnek radikálisok maradtak.

A karpokratiánusok hitték, hogy a jó és a rossz koncepcióját az emberiség találta fel, és hogy mindenkinek végig kell szenvednie - vagy élveznie - az emberi léttapasztalat teljes skáláját, a legnemesebb és legmagasztosabb tetteket éppúgy beleértve, mint a leglealacsonyítóbbakat és legaljasabbakat. Minden egyes személy újra és újra reinkarnálódik, míg bevégzi az emberi élet rengeteg lehetséges permutációját. Minden személyhez és tetthez egy "szemtanú" angyal lett kijelölve, aki nyilvántartja és feljegyzi a dolgokat, és akit cselekvés közben a helyes karmikus "lajstrom" biztosítása érdekében tudatosan meg kell idézni.

Kelemen szenzációs ballépése

A karpokratiánusok hitének messze legjelentősebb aspektusa azonban az, hogy saját állításuk szerint birtokukban állt Márk egy

titkos evangéliuma, amely nyíltan hirdetett szexuális rítusokat, méghozzá Jézus nevében. Morton Smith professzor erre utaló, erősen kompromittáló hivatkozásokat talált 1958-ban a marszabai kolostor könyvtárában. Ironikus módon a karpokratiánusok elleni vádjaival Kelemen akaratlanul is megőrizte azt az anyagot, amely magában rejti az egész kereszténység alapjaiban való aláaknázásának komoly lehetőségét - az örökké tiszta és szűzies Krisztus képéről már nem is beszélve.

Természetesen az első ellenvetésnek akörül kell forognia, hogy vajon hiteles-e egyáltalán Kelemen levelének másolata, amit Smith egy 1646-os dátumozású könyv díszített előzéklapjaira írva talált - amit bevett szokásként alkalmaztak akkoriban, valahányszor a korosodó kötetek az idő múlásával kezdtek széthullani.15 Érthető módon egy ilyen potenciálisan szenzációs felfedezés esetében mindig fennállhat a gyanú, hogy Smith-t egyszerűen becsapták, talán épp a marszabai szerzetesek, vagy hogy egy ellenséges érzületű XVII. századi másoló egyszerűen egy kis morbid és eretnek humorban lelte kedvét - vagy akár hogy maga a professzor űzött botrányos tréfát. A paleográfusok azonban a levél tüzetes vizsgálata során megállapították, hogy azt valóban Kelemen írta, akinek jól ismertek egyéni kifejezésmódja és stilisztikai modorosságai. Amint azt Clive Prince és jómagam 1997-ben megjegyeztük. A templomosok titka: Krisztus valódi kilétének titkos őrzői című könyvünkben:

Vannak továbbá olyan sajátosságok a levélben idézett ezen "titkos evangélium" szemelvényeiben is, amelyek valószínűsítik, hogy a szövegük eredeti. (Például leírja egy helyütt, hogy Jézus dühbe gurul. A kánoni evangéliumok közül egyedül Márk tulajdonít normális emberi érzéseket Jézusnak- a többiek kiirtották az efféle elemeket beszámolójukból, és igen valószínűtlen, hogy maga Kelemen vagy a hozzá hasonló egyházatyák találták volna ki a dolgot.)16

Valóban, rendkívül valószínűtlen, hogy bármely hagyományos keresztény valaha is elképzelhetett volna olyasmit, amit Kelemen állított, mivel kijelentette, hogy a karpokratiánusok "mocskos" szexrítusai Szent Márk közvetítésével egyenesen Mária Magdolnától erednek - végső soron pedig magától Jézustól. Előre megjósolhatóan Kelemen - akit később kanonizáltak - nagyokat fújtatva háborog

azon, hogy a kultusz "beszennyezte a Szentírás makulátlan és áldott szavait istenkáromló és alantas nemi doktrínáival, ily módon pedig letévedt a keskeny ösvényről, a sötétség mély poklába veszve",17 ugyanakkor azonban elismeri, hogy Márk ezen alternatív evangéliuma eredeti... Ezért hallgatólagosan mégiscsak egyetért azzal, hogy a kereszténységben eredetileg valóban folytattak szexuális természetű rítusokat, habár a jelek szerint azok a fő beavatottak egy szűk, belső körének voltak fenntartva.

Természetesen mindennek az implikációi igazán nagy jelentóségűek, és kettős csapást mérnek a kereszténységre: nem csupán a nemi rítusok egész ideája volt (és maradt mindmáig) visszataszító és undorító, de mindig is úgy hitték, hogy a vallás eredetileg bárki számára nyitva áll, és nincsenek titkai, sem rejtett misztériumai - itt azonban bizonyítékát találhatjuk annak, hogy ténylegesen létezett olyasmi, amit az adeptusok szexuális úton beavatott elitjének nevezhetünk.

Maga Smith professzor kétségtelenül hitte - jórészt ennek a rég elveszett dokumentumnak az alapján -, hogy Jézus egy "szabados kör" vezetője lehetett. Ami pedig egy ilyen figyelemre méltó kijelentésre sarkallta, az egy másik szemelvény Kelemen leveléből, méghozzá Lázár, Betániai Márta és Mária (más néven Mária Magdolna)18 fivére feltámasztásának egy eltérő verziója, amely meglehetősen új színben tünteti fel Jézus eredeti mozgalmát. Az újszövetségi János evangéliuma közismerten elbeszéli, hogyan kapott Jézus hírt róla, hogy szeretett barátja, Lázár súlyos betegen fekszik házában, Betániában, a Jeruzsálemtől mindössze kétmérföldnyire fekvő faluban. Jézus azonban szándékosan várt négy napot, ami alatt Lázár nem csupán elhunyt, de teteme már bűzleni kezdett a sziklasírban, ahová helyezték. Amint Jézus a helyszínre ért, Mária zokogva a lábához hullt: "Uram, ha itt lettél volna, nem halt volna meg testvérem. 19 - ami talán nem is olyan burkolt keserű vád. Jézus azt mondta Mártának: "Én vagyok a feltámadás és az élet. Aki hisz bennem, még ha meghal is, élni fog."20 Majd kérte, hogy hengerítsék el a követ, ami eltorlaszolta a barlangsírt, és emelt hangon felszólította Lázárt, hogy lépjen elő. Figyelemre méltó és jelentős pillanat lehetett, mikor a holttest erre azon nyomban előcsoszogott "bepólyázva és kendővel fedve" - vagyis még mindig magán viselve ravatali gyolcskötését. Ez volt az az

esemény, amely végül a Jézus elleni tettekre sarkallta a zsidókat, mivel ők mindebben a nekromancia ékes bizonyítékát látták. (Az ortodox zsidóknak bármi, ami kapcsolatban áll a sírral és holttesttel, visszataszító és tiltott dolognak számított, és számít ma is.) Az is ezután történt, hogy egy asszony berontott a betániai házba, és felkente Jézust - az egész Újszövetség egyik legkülönösebb és leginkább félreértett rítusaként, amiről hamarosan részletesen is beszélünk.

A karpokratiánusok birtokában álló és Kelemen által idézett titkos Márk-evangéliumban Lázár feltámasztásakor "egy bizonyos nő" szerepel, aki felkeresi Jézust, és a segítségét kéri, mert a fivére meg halt. Ám amikor Jézus a sírhoz ér, hangos kiáltást hall bentről, ami világosan jelzi, hogy a fiatalember nem halott, legalábbis nem a szó betű szerinti, biológiai értelmében. Jézus ezután félregördítteti a követ, és felemeli az ifjút a földről. "És az ifjú feltekintett rá, és szerette őt, és esdekelni kezdett neki, hogy vele maradhasson."[21]

Együtt bementek a házba, ahol Jézus azután hat teljes napig maradt, bevezetve a fiatalembert a mennyei királyság misztériumaiba. Az utolsó napon a két férfi együtt, ébren töltötte az éjszakát, "meztelen [férfi] a meztelen [férfival]".[22] Ez a látszólag elég kompromittáló jelenet talán csupán a titkos Márk-evangélium ismeretlen szerzőjének agyszüleménye volt, akinek akár az is lehetett a feltett szándéka, hogy bemocskolja a kereszténységet a szexuális praktikákra tett erős célzásokkal. A jelek szerint azonban ez a sértő passzus némileg közvetett megerősítést nyer, méghozzá ironikus módon magában az Újszövetségben. Ez az epizód a hivatalosan. jóváhagyott Márk evangéliumában található: "Egy ifjú mégis követte, meztelen testét csak egy gyolcslepel fedte."[23] Ó az, aki követte Jézust annak letartóztatása után, mikor mindenki más menekült, hogy mentse a saját bőrét. Majd szinte traumatikusan kínos helyzetet kellett elszenvednie: "Amikor meg akarták fogni, otthagyta a gyolcsleplet és meztelenül elfutott."[24]

De vajon egy vallási tanítóval meztelenül együtt töltött éjszaka automatikusan feltételezi-e, hogy valamiféle homoszexuális esemény zajlott közöttük? Nos, természetesen nem - Smith professzornak azonban semmi kétsége nincs Jézus "szabados viselkedésű belső körét", valamint annak lehetőségét illetően, hogy követői "egyesével,

éjszakánként lettek bevezetve a királyság misztériumaiba, az ősi erotikus mágiából származó bizonyos szertartások révén".25 Smith e tradíció ismeretére alapozva feltételezi, hogy eltávolították a fiatalember vékony lenvászon öltözékét, majd meztelenül bemerítkezett egy keresztelőmedencébe vagy fürdőbe, amit a háttérben imák kísértek, és "valamiféle kézzel végzett rítus" zajlott - feltehetőleg maszturbáció, esetleg egyéb szexuális rítusok előzményeként. Mindehhez pedig olyan légzéskontroll-technika társult, amely eksztázist és talán mennyei boldogságot idéző hallucinációkat váltott ki a gyakorlójából. "A tanítványt megszállta Jézus szelleme, és így egyesült vele."26 Smith professzor feltételezése szerint "a [zsidó] törvényektől való mentesség azt is eredményezhette, hogy a szellemi egybeolvadást fizikai egyesüléssel tették teljessé."27

Talán jelentős, hogy amint azt Marilyn Yalom A History of the Wife (2001) című könyvében kihangsúlyozza "Ami a kereszténységet illeti, Jézus semmit nem mond a homoszexualitás kérdéséről; ez pedig éles kontrasztban áll azzal, ahogy a házasságtörést számos esetben elítéli."28 (Miközben Andrew Alexander, a Daily Mail újságírója 2004 novemberében a Sir Buttiglione-ra irányuló nyomást tárgyalta, mely azt szorgalmazta, hogy tradicionalista értékrendje miatt mondjon le az Európai Bizottság-beli tisztjéről, közbevetve azt is megjegyezte: "Örömmel megvitatnám itáliai barátunkkal, hogy a homoszexualitást miért nem kárhoztatják az evangéliumok. Talán az ennek az oka, hogy az íróiknak nem sikerült pontos jegyzeteket készíteniük? Isteni inkompetenciáról volna szó? Vagy mégis, miről?")29 Yalom kiemeli, hogy az azonos neműek közötti szexualitás kritizálása a keresztény mozgalomban csupán Szent Pállal vette kezdetét, aki "nyíltan megbélyegezte és elítélte mind a női, mind a férfi homoszexualitást (1Róm 1:26-27, 1Kor 6:9, és 1Tim 1:10)".30

Természetesen egy buzgó keresztény egyszerűen elutasítaná ennek a titkos evangéliumnak a hitelességét, és továbbra is ugyanúgy hinne, mintha soha tudomást sem szerzett volna erről. Hiszen végtére is a hit határozott szerkezettel bír: jelentős konstrukciók készültek, amelyek óvóan körülveszik Krisztus alakját és a vele kapcsolatos hagyományokat; olyan dogmák, amelyek azután megváltoztathatatlanná szilárdulnak, és idővel, valamint a hit erősödésével az egész afféle héjkéreggé, sőt: páncéllá merevedik. De

mi a helyzet, ha a titkos evangélium mégis hiteles, és a fenti passzusának implikációi helytállóak? Mi van akkor, ha Jézus mozgalma valóban beavatásokon és misztériumokon alapult - az erősen erotikus, vagy akár egyenesen homoszexuális természetű rítusokat is beleértve? Úgy mindaz, amit eddig démoninak, ördöginek és sátáninak tartottak, egyszeriben kérlelhetetlenül összekapcsolódna Jézus Krisztussal, ennélfogva pedig a nemes szűziesség és tisztaság kivonatával és szó szerinti megtestesülésével. Kétségtelen, hogy ez az egész elképzelhetetlen.

Valójában jóval több - noha ettől az időtől fogva nyilvánvaló okok miatt csupán közvetett - bizonyíték létezik arra, hogy Jézus és beavatottjai érintettek voltak olyan kultikus tevékenységekben, amiket a modern keresztények nem csupán mocskosnak és erkölcstelennek bélyegeznének, de aktívan igyekeznének kitiltani a közösségükből. Ez az a pont, ahol a jóról és gonoszról, az isteniről és a luciferiről (vagy nyíltan sátániról) alkotott poláris fogalmak puszta előítélet tárgyává fajulnak, következésképpen pedig szabadon támadhatóvá és gúnyolhatóvá válnak.

A Lázár nevű ifjúnak, aki valamiféle rituális újjászületésben, vagy a királyság titkaiba való szexuális beavatási szertartásban vett részt, volt két lánytestvére: a házias Márta és a rejtélyes Mária, akit Magdol -na néven is ismertek - az ő jellemét és szerepét részletesen tárgyaltam Mary Magdalene: Christianity'és Hidden Goddess (2003)* című előző könyvemben.[31] Azért mondom, hogy "rejtélyes", mert csupán ritkán bukkan fel a neve az Újszövetségben, és a személyazonosságát a "Betániai Mária", "egy bizonyos nő", vagy "a város romlott asszonya" kifejezésekkel is igyekeztek elhomályosítani.

* Magyarul: Mária Magdolna - a kereszténység titkos istennője, Gold Book, Debrecen, 2008 - a ford.

Habár bármely templomba járó úgy jellemezné, mint a megtért prostituált, aki felhagyott bűnös életvitelével, hogy kövesse Jézust, valójában az ő állítólagos szajha előéletét csupán I. Gergely pápa találta ki i. sz. 691-ben, a bibliai "vétkes" jelzője alapján. Egyszerűen "kétszer kettő néha öt" alapon levonta a számára kézenfekvő következtetést. Az eredeti görög szó azonban a harmartolosz, amely kifejezés az íjászatból származik, jelentése pedig: "valaki, aki elvétette a célt", és azokra alkalmazták, akik bármilyen oknál fogva

nem tartották be a zsidó törvényeket. Ennek egyik elsődleges magyarázata természetesen az lehetett, ha a kérdéses illető nem zsidó - vagyis külhoni, idegen - volt, vagy talán a judaizmus egy másik formájának követője. Amint azt az előző könyvemben tárgyaltam, léteznek bizonyítékok, amelyek Mária Magdolnát összekapcsolják elsősorban Egyiptommal, és az is lehetséges, hogy akár még Etiópia ősi istennőkultuszaival is.

Az egyház nem csupán bemocskolta és szajhasággal rágalmazta, de az evangéliumok írói határozottan célul tűzték ki, hogy marginalizálják a szerepét. A kánoni evangéliumokban csak a keresztre feszítéskor kerül saját jogos státuszába, mikor megjelenik Jézus női tanítványainak vezetőjeként, hogy kimutassa elkínzott mesterük iránti szeretetét és szolidaritását, miközben a híres férfi tanítványok - az ifjú Szent János kivételével - inkább elmenekültek. A feltámadás történetében is jelentős szerepet játszik, ahol az Ízisz és Ozirisz ősi egyiptomi misztériumjátékait csaknem teljesen pontosan újból előadva találkozik a feltámadt Jézussal. Mindazonáltal elég különösnek tűnik az ilyen jelentős szereplőként vall hirtelen felbukkanása a nagy drámában egészen addig, míg fel nem ismerjük, hogy szándékosan cenzúrázták a történetből, míg az el nem jutott addig a kritikus pontig, ahol már kellett rivaldafényt kapnia, talán egyszerűen mert az eseményekben játszott döntő szerepe túlságosan is ismert volt ahhoz, hogy eltussolják. De vajon miért fokozták le így? Mi kifogásuk lehetett a Szent Máté, Márk, Lukács és János evangéliumai íróinak egy látszólag ártalmatlan és jámbor hívő nő ellen?

Sokan válaszolnák azt, hogy a korai egyház férfiúi túlságosan is elfogultak voltak és előítélettel viseltettek egy hajdani szajha iránt ahhoz, hogy hagyják reflektorfénybe kerülni, vagy pedig alapjában véve mégiscsak patriarkális zsidók lévén, egyszerűen túl szexisták voltak. Valójában azonban csaknem teljesen bizonyos, hogy a válasz egészen eltérő irányban keresendő - és sokkal nagyobb horderejű. Mária Magdolna elkövette azt, ami Júdea korabeli keresztény férfiai számára feltehetően bárki esetében az istenkáromló elbizakodottsággal lett volna egyenértékű - nemhogy egy olyan nőnél, aki valószínűleg külhoni volt és ráadásul lehet, hogy fekete (amint azt korábban megjegyeztük,[32] a rasszizmus nem a Brit Birodalom találmánya). Ugyanis felkente Jézust. Ez Betániában

történt, annak a - feltehetően fiktív - illetőnek a házában, akit a történelem egyszerűen "Simon, a leprás" néven ismer. Amint azt Márk evangéliuma elbeszéli:

Amikor Betániában a leprás Simon házában vendégül látták, odalépett hozzá egy asszony. Alabástrom edényben valódi és igen drága nárdusolajat hozott. Feltörte az alabástromot és (Jézus) fejére öntötte.

Némelyek bosszankodtak magukban: "Miért kell a kenetet így pazarolni? Hisz több mint háromszáz dénárért el lehetett volna adni és szétosztani a szegények közt." És szemrehányást tettek az asszonynak.33

Lukács evangéliumában a meg nem nevezett asszony megkente Jézus fejét és lábát is, amit azután a saját hajával törölt szárazra.34 Ám ha a férfiak szemrehányásukkal dicséretet és hálát akartak kiváltani Jézusból, úgy teljes kudarccal jártak. Ahelyett ugyanis, hogy gratulált volna nekik bölcsességükért és a szegényekkel való törődésükért, vezetőjük az alábbi heves szavakat intézte hozzájuk:

Hagyjátok! Mit akadékoskodtok, hisz jót tett velem! Szegények mindig vannak veletek. Akkor tehettek velük jót, amikor akartok. De én nem vagyok mindig veletek. Azt tette, ami telt tőle. Előre megkente testemet a temetésre...35

Az utolsó mondat rejti a kulcsot a nő cselekedetének igazi jelentőségéhez. Nem pusztán egy ad hoc végrehajtott, ötletszerű "aromaterápiáról" van itt szó - ahogy azt egyesek sugalmazták -, amivel a városi asszony részvételi és kellemes módon pusztán a Jézus iránti hódolatát mutatta ki. Ez valójában egy rituális felkenés volt, és mint olyan, óriási jelentőségű: Jézus titulusa, a Krisztus (Khrisztosz) ugyanis azt jelenti: "a felkent" - és mivel az egész Újszövetségben említett egyetlen felkenési szertartást egy nő végezte, kétségtelenül a kereszténység egyik fő rítusaként kellene ünnepelnünk azt. Valójában Jézus nyomatékkal jelenti ki: "Előre megkente a testemet a temetésre", ám ez a temetés a keresztények hite szerint különbözött az összes többitől, mivel Jézus győzedelmeskedett a halálon és a sírvermen, hogy beteljesítse küldetését, mint az anyagban megtestesült istenség, a feltámadt

áldozati király. A felkenéssel Magdolna Krisztussá tette őt, és mintegy kijelölte a végzetes eseményre. A rituálé valódi jelentése szemlátomást igazi homályban maradt a többi tanítványnak, Jézus azonban nagyon igyekezett megértetni velük Mária Magdolna tettének fontosságát, teljes komolysággal kijelenve: "Bizony mondom nektek, bárhol a világon hirdetik majd az evangéliumot, az ő tettéről is megemlékeznek."36

Egyszerűen fogalmazva, akkor miért nincs mégsem így? Jézusnak ez a jóslata drámaian kudarcot vallott: már az első tanítványok, akik fültanúi voltak, gondoskodtak róla, hogy ez soha ne történjen meg. Nyilvánvaló, hogy amit maga Krisztus szeretett volna, az mit sem számított nekik a saját képükre - vagy még inkább: az általuk kiválasztott és jóváhagyott evangéliumok képére - formált egyház megteremtésének lázas, vakbuzgó igyekezetében. És korántsem ez az egyetlen példája annak, hogy akár már a legkorábbi keresztények átdolgozták Krisztus üzenetét, hogy az jobban megfeleljen saját ágendájuknak - különösen Magdolnát illetően.

Nemhogy a felkenési rítust nem ünnepelték - nincs erről az eseményről megemlékező semmilyen hivatalos katolikus ünnepnap -, de az evangéliumok írói még arra is ügyeltek, hogy a szertartást végző nő személyazonosságát teljes homályba burkolják. János evangéliumábólI37 azonban világosan kiderül, hogy a felkenés valójában Betániában, a Márta, Lázár és Magdolna nevű testvérek házában zajlott, és utóbbi végezte el a rítust. És míg Lukács38 gondosan ügyel rá, hogy a beavató nőt "bűnös asszonyként" jellemezze, rögtön azzal folytatja, hogy most először bemutatja Magdolnát, mintha az asszociáció túl erős lett volna közöttük ahhoz, hogy egyszerűen figyelmen kívül lehessen hagyni.

Mária Magdolna talán soha nem Júdea utcáin kereste meg a betevőjét, amint azt még ma is oly sokan hiszik - annak ellenére, hogy a pápa 1969-ben hivatalosan is visszavonta ezt a "tényt", noha inkább csak suttogva, mint harsogva -, a személye azonban mélyen társult a "szajhaság" egy egészen más fajtájához is. A nárdusolajat ugyanis - ezt a méregdrága és becses parfümöt, amivel Krisztussá avatta Jézust - széles körben alkalmazták a tantra és a taoizmus ősi keleti rendszereinek szent házasságaiban és egyéb szexuális rítusaiban, és kifejezetten arra tartották fenn, hogy megkenjék vele a

fejet és a lábakat. Amint azt Peter Redgrove is elismeri a taoizmust tárgyalva The Black Goddess (1989) című klasszikus munkájában:

Érdekes összevetni mindezt a közel-keleti vallási praktikákkal és azok örökségül ránk maradt képiségével. MariIstár, a Nagy Szajha felkente hitvesét, Tammuzt (akivel Jézust azonosították), ily módon Krisztussá téve őt. Ez az utóbbi alvilágba való alászállásának előkészületeként történt, ahonnan azután az istennő parancsára tért vissza. Ót vagy papnőjét azért nevezték a Nagy Szajhának, mert ez a szertartás horasis, vagyis az egész testtel átélt orgazmus szexuális rítusa volt, amely hitvesét a látnoki [minden tudás dimenziójába juttatta. Az átkelés vagy átlépés rítusa volt ez, amelyből Tammuz teljesen átalakulva tért vissza. Ugyanígy mondta Jézus is, hogy Mária Magdolna felkente őt a temetésére. Csak és kizárólag nők hajthatták végre ezt a rítust az istennő nevében, és ez a magyarázata annak, hogy miért nem mentek el a férfiak a sírjához, csupán Mária Magdolna és női követői. A keresztény művészetben Magdolna fő szimbóluma a szent olajat tartalmazó edény volt - vagyis a taoisták által átélt belső "keresztség" külső jelképe...39

A "horasis", a test egészével átélt szent orgazmust csak egyszer em lítik az egész Újszövetségben, méghozzá az Apostolok cselekede teiben (habár Redgrove úgy véli, azt is félrefordították a "látomás" szóval,40) egy olyan passzusban, amelyben az író Joel prófétát idézi: "A végső napokban - mondja Isten - kiárasztok lelkemből minden testre. Fiaitok és lányaitok prófétálni fognak, az ifjak látomásokat látnak, az öregek álmokat álmodnak..."41 Mindez persze felettébb más értelmet nyerne, és más ízt kölcsönözne az Apostolok cselekedetei fenti szakaszának, ha így volna visszaadva: "Az ifjak a horasis szent nemi rítusát élvezik majd..."

A szent házasság, a hierosz gamosz hagyományos formájában a papnő/királynő/istennő úgyszintén felkeni illatos olajjal a pap/király/isten nemi szervét a horasis rítus előkészületeként. Lehet, hogy a férfi tanítványoknak a drága olaj pazarlása miatti neheztelése, és a szegények helyzete iránti aggodalma mellett egy másik oka is volt annak, hogy ilyen ellenszenvvel viseltettek e rítus iránt? Jézus lábának felkenése - az áldozati király kijelölése - nyilvánvalóan a szemük láttára zajlott, ám a ceremónia betetőzése

talán zárt ajtók mögött folytatódott (ami természetesen rengeteg találgatásra és elfojtott zúgolódásra adhatott okot). Az asszony az alabástromedénnyel* talán felavathatta mesterüket szent királlyá, ám ezzel egyúttal komoly és nagy hatalmú ellenségeket is szerzett magának.

*Helyesebben: alabasztron; lásd pH. Laurence Gardner: Mária Magdolna öröksége, Gold Book, Debrecen, 2006, 179. o. - a ford.

Az apostolok apostola

A Biblia legfrissebb fordításaiban "Mária Magdolnát" a "Mária, akit Magdolnának neveztek" kifejezéssel tolmácsolják, ami meglehetősen eltérő szóhasználat például a "Cirenei Simon" vagy "Tarzuszi Saul" nevekétől, és hallgatólagosan valamilyen, a születési helyén felüli dologra utal. (Bár még ha a "Magdalene" név valóban szülővárosára hivatkozott volna is, igen valószínűtlen, hogy az a Galileai-tó partján álló Magdalát takarná, amint azt sokan idézik, mivel Josephus szerint a kérdéses települést abban az időben Taricheának nevezték. rdekes módon azonban valóban létezett egy Magdolum közvetlenül az egyiptomi határ túloldalán, valamint egy másik Magdala Etiópiában.)42 A "Magdolna" mint például az "a Magdolna" utótagban - csaknem egészen bizonyosan egy titulus lehetett, melynek jelentése "a Nagy Hölgy", és lehetséges, hogy Sába királynőjének Magda címéből ered, amit a Holdistennő iránti hódolatáért kapott.

Hallgatólagosan (és erősen vonakodva) még az Újszövetség könyveinek írói is elismerik Magdolna státuszát, csaknem minden esetben elsőként említve őt Jézus női tanítványai és követői bármilyen felsorolásakor - bár Lukács kurtán-furcsán elintézi őket, mikor elutasítóan fintorogva megjegyzi: "Vele [Jézussal] volt a tizenkettő, és néhány asszony, akiket a gonosz lelkektől és a különféle betegségektől megszabadított: Mária, melléknevén magdalai..."43 A Bibliában megjelenő csaknem összes többi nőtől eltérően - ideértve magát Szűz Máriát is -, őt soha nem egy férfihoz fűződő viszonyával vagy rokonságával jellemeznek. Míg a többi általában "a Megváltó anyja", "Johanna, Kuzának a felesége",44 vagy valami hasonló, addig ő egyszerűen "a Magdolna", mintha túl fontos,

híres és független lett volna bármilyen más elnevezéshez. Valójában az embernek határozottan az az érzése, ha büntetlenül megúszhatták volna, a Máté, Márk, Lukács és János evangéliumainak írói ki is hagyják a történetből, olyan buzgón igyekeztek marginalizálni és homályba burkolni a személyét, valahányszor csak felbukkan az események elbeszélése során - annak ellenére, hogy Jézus abszolút határozottan hangoztatta: a felkenésben játszott szerepéről a történelem során mindvégig megemlékeznek majd, és ünneplik azt.

Azonban amint azt ma sokan tudják - általában a keresztényeket kivéve, akiket a saját papságuk tart szándékosan tudatlanságban -, az újszövetségi könyvek nem az egyedüli létező evangéliumok. Mielőtt Constantinus császár az i. sz. IV. században hivatalos államvallássá tette a kereszténységet az akkor már ingadozó Római Birodalomban, több száz különféle "szentírás", vers, ének és episztola keringett közkézen. Ám miután Constantinus i. sz. 325-ben, a niceai zsinaton[45] eldöntötte, mely könyvek kerülhessenek bele a még nagyon friss Újszövetségbe, a többtucatnyi egyéb jelöltet azonnal egyházi átokkal sújtották mindazokkal együtt, akik voltak olyan ostobák, és azt merték hangoztatni, hogy azok épp olyan joggal tekinthetők "autentikusnak". Jeruzsálemi Cyril (i. sz. 315-386) ellentmondást nem tűrően nyilatkozta:

Az Újszövetségben csupán négy evangélium van, mivel az összes többi hamis címet visel és ártalmas... Tartalmazza továbbá a tizenkét apostol cselekedeteit, és ezek mellett Jakab, Péter, János és Júdás hét katolikus levelét; és mintegy pecsétként mindezek felett és a tanítványok legutóbbi műveként Pál tizennégy levelét [amiket ma ezek közül a keresztény iratok közül az időrendileg legkorábban keletkezettnek tekintenek]. Ám tétessék félre az összes többi irомány, mint másodrendű és mellékes. És amely könyveket nem olvassák fel a templomokban, azokat még magatokban és magatoknak se olvassátok, mivel már hallottátok, miket szóltam az ószövetségi apokrifákról.[46]

David Tresemer és Laura-Lea Cannon a The Gospel of Mary Magdalene Jean-Yves Leloup-féle 1997-es fordítása elé írt előszavukban rámutatnak, hogyan jött létre az Újszövetség:

...a niceai zsinat... eldöntötte, mely szövegek legyenek az egyház mérvadó írásai... és melyeket kell betiltani. Amiket nem választottak ki a standard művek közé, sok éven át - gyakran igen hevesen - támadták. Valójában azokat a püspököket a niceai zsinaton, akik nem értettek egyet Constantinus választásaival, ott helyben kiátkozták.47

Az ember eltűnődik azon, vajon mitől félt ennyire Cyril és a többi egyházatya. Nyomra vezető jelként szolgálhat a tény, hogy bár az újszövetségi evangéliumok alig, és csupán vonakodva említik Magdolnát, az ő szerepe a betiltott könyvek közül sokban olyan jelentős, hogy az már határozottan központinak tekinthető. És ezek közül a könyvek közül legalábbis néhányról tudunk, mivel elrejtették őket Constantinus bosszúszomjas papsága elől - hogy azután évszázadokkal később, a közelmúltban újból napvilágra kerüljenek. Példának okáért, a (hivatalos vélemények szerint az i. sz. II. században írt) Mária (Magdolna) evangéliumát az 1850-es években fedezték fel Kairóban, az elveszett evangéliumoknak pedig egész tárházára bukkantak 1945-ben, az egyiptomi Nag Hammadi mellett. Utóbbi lelet része többek között a Tamás evangéliuma és a Fülöp evangéliuma. Ezeket a legtöbb modern bibliatudós rutinszerűen elveti, mint kétséges teológiai hitelességű és jelentőségű apokrif iratokat, és állítólag ez az oka annak, hogy a bibliaolvasó csoportokban és a papi szószéken miért nem esik róluk soha még csak említés sem. A tény azonban az, hogy bár a felfedezett evangéliumok közül számos igen töredékes vagy érthetetlen, mások ugyanakkor egy olyan koherens és következetes képet nyújtanak Jézus és Mária Magdolna személyéről, ami az egyházak számára teljességgel elfogadhatatlan, és ha gyülekezeteiknek csak egy kis hányada valaha is elég komolyan venné ezeket az evangéliumokat ahhoz, hogy legalább egyszer figyelmesen végigolvassa őket, súlyos kérdések hangzanának el a keresztény vallás történelmi autoritását illetően.

Míg a kánoni könyvek határozottan abba a vonalba tartoznak, amit talán "domináns" vagy "Szent Pál-féle" kereszténységnek nevezhetnénk, ezek a más munkák eredetüket és filozófiai szemléletüket tekintve főként gnosztikusok. A bibliai evangéliumok szinte túl erősen próbálnak autentikusnak tűnni, egyik részletet halmozva a másikra Jézus utazási menetrendjéről, az emberekről,

akikkel találkozott, és akiket meggyógyított, kritikusai vádjairól, letartóztatása, megkínzatása és halála részletes kronológiájáról. A gnosztikus evangéliumok ellenben általában sokkal inkább a tanításokkal és a misztériumokkal foglalkoznak, és határozottan transzcendens, intuitív érzés hatja át őket. Talán még jelentősebb, hogy a bibliai szövegek hangvétele és nézőpontja nagyon maszkulin, míg a gnosztikus szövegeké jóval femininebb - főként hősnőjük, Mária Magdolna iránti hódolatuk miatt. A szerepe itt sokkal világosabbá válik: valójában a Fülöp, Tamás, Mária evangéliumaiba, valamint a későbbi Pistis Sophiába ("Hitbölcsesség") vetett akár csak egy-egy futó pillantás is csaknem kirobbanóan eltérő képet nyújt Jézusról és küldetéséről az általánosan elfogadotthoz képest.

Mária merész, intelligens, talán egy kissé túlságosan is rámenős és öntudatos személyként mutatkozik meg ezekben az iratokban, aki ráadásul ura a saját vagyonának. A Pistis Sophia oldalain - már-már komikus módon - ismételten ragaszkodik hozzá, hogy központi szerepet játsszon Jézus a tanítványaival folytatott, kérdezz-felelek formájú tanítási ülésén, ahol az elhangzó 42 kérdésből 39-et ő tesz fel. Habár más nők, mint Szalómé, Márta, és Mária, az édesanya alkalmanként szintén részt vesznek a társalgásban, a szöveg nem csupán olyan ismétlődő frázisokkal van telehintve, mint "és Mária így folytatta", vagy "ekkor Mária előresietett, és így szólt", de egyúttal a férfiak egyre keserűbb panaszaival és kifogásaival is, akik egyszerre érzik bosszantónak és megalázónak Magdolnának ezt a kiválóságát és magamutogatását. Különösen az egyik férfi tanítvány válik vészesen haragossá. Péter az alábbi szavakkal tör ki Jézusnak: "Uram, ki nem állhatjuk ezt a nőt, mert nem hagyja, hogy mi is szólhassunk, *ő azonban* [saját kiemelésem] *sokszor beszél*." És ha bármily enyhe gyanúnk támad, hogy Péter talán tényleg utálta és megvetette Magdolnát, azt komolyan megerősíti a Pistis Sophia egy másik passzusa, amelyben maga Mária mondja Jézusnak:

Uram, az elmém mindent megért, valahányszor előlépek, hogy megmagyarázzam a szavaid értelmét, amiket mondtál nekünk: *azonban félek Pétertől, mert megfenyegetett, és gyűlöli a női nemet.*[48] [Saját kiemelésem.]

Nyilvánvaló, hogy Péter, a nyers modorú, hirtelen haragú "nagy halász" abszolút gyűlöli Magdolnát, azt mondván Jézusnak: "Uram,

küldd el tőlünk Máriát, mert a nők nem méltóak az életre!"49 - habár Krisztus reakciója, mint látni fogjuk, első pillantásra legalábbis talán nem olyan nőbarát, mint amilyen lehetne. De vajon Péter (és esetleg a küldetés egyéb férfi tanítványai) egyszerűen azért utálják így Magdolnát, mert nő? Habár Péter maga is házasember volt,50 minden lelkiismeret-furdalás nélkül hátrahagyta feleségét, hogy kövesse Jézust - talán örömmel menekült egy boldogtalan kapcsolatból -, noha a nőgyűlölet mindenesetre az adott kor és hely zsidó férfiúi számára természetes életformának számított.

A bor, rózsák és Asera napjai rég letűntek, a Sekina meg lett fosztva nemiségétől, és Jahve lenyűgözően férfias vasszigorral uralkodott. Az istennők a kétes erkölcsű külhoniakhoz tartoztak, mint például - vagy talán különösen - a kifinomult egyiptomiakhoz, és ennélfogva az irtózat tárgyát képezték az Úr szemében. (Mikor a görögök megpróbálták az új meghaló és feltámadó Szerapisz istent rájuk erőltetni, az új vallás csak akkor kezdett erőre kapni és tért hódítani, mikor az emberek szeretett Íziszét visszahelyezték hatalmi státuszába, és odaültették Szerapisz jobbjára - ez a szituáció azután hasonlóképpen, habár erőtlenebbül megismétlődött, mikor a keresztények Szűz Istennőt csináltak Máriából, az anyából.)

A Simon Péterhez hasonlóak szemében a nőknek tudniuk kellene, hol a helyük: otthon a főzőedények között a konyhában, vagy a férfiak ruháit mosva, behódolóan és némán végezve a dolgukat, szemérmesen feltűzött és elfátyolozott hajjal. Másrészt azonban Magdolnáról ismeretes, hogy (minthogy harmartolosz volt) semmibe vette a zsidó törvényeket és szokásokat. Például arcátlan módon kibontva hordta a haját a nyilvánosság előtt amit olyan súlyos társadalmi és vallásos bűnnek ítéltek akkoriban, hogy egy ember elválhatott emiatt a feleségétől. (A kibontott haja, amivel a felkenéskor megszárogatta Jézus lábfejét, valószínűleg egyik fő oka lehetett a férfi tanítványok visszatetszésének.) Habozás nélkül, határozottan felszólalt, akár a "felsőbbrendű" férfiak társaságában is, és azon nők közé tartozott, akik pénzelték Jézus misszióját. A nyilvánvalóan gazdag, független és értelmesen kommunikáló Magdolna olyan titkok birtokosa volt, amikről a tompa eszű Péter legfeljebb ha találgathatott, és igen magas rangot szerzett magának a kultusz tagjai között. A Pistis Sophiában még a cinkos odakacsintás verbális megfelelőjét is megengedi magának, mikor

némileg gúnyos alázattal azt mondja Jézusnak: "Kérlek, ne haragudj meg rám, ha minden dolgokat illetően faggatlak téged." Jézus válasza: "Kérdezz, amit csak akarsz!" Ezért ő a teológia egy adott kérdésére terelve a szót, a leereszkedés eltéveszthetetlen felhangjaival, mintegy a beavatottak egymás közötti cinkosságával így folytatja: "Uram, fedd fel nekünk... *hogy a hittestvéreim is megérthessék* [saját kiemelésem]."51 Péter egyszerűen nem rendelkezett a megfelelő eszközökkel, hogy helyesen bánjon egy olyan nővel, aki máris ennyire sokat tudott Jézus titkait illetően, és aki alkalomadtán engedett a kísértésnek, hogy a többiek orra alá dörgölje ezt. Ám ami még rosszabb, ő volt Jézus kedvence - és a legkevésbé sem maga Péter, amint azt az Újszövetségben olvashatjuk! A feltámadásban játszott szerepe pedig egyfajta botránykő volt az egyháznak, amely - hihetetlen módon - annak a "ténynek" tulajdonítja az autoritását, hogy alapítója, Péter volt az első személy, aki találkozott a feltámadt Krisztussal. Már az újszövetségi történetre vetett futó pillantás is felfedi, hogy ez címeres badarság, habár az igazságot jóval könnyebben ellehetett titkolni a gyülekezettől, mikor még nem volt olyan elterjedt az írni-olvasni tudás.

Márk evangéliuma nyíltan kijelenti: "Miután a hét első napjának reggelén feltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg..." A Vatikán még mindig igyekszik kibúvót találni erre, azzal magyarázva a dolgot, hogy Jézusnak nem voltak női tanítványai: alapjában véve tehát egy spirituálisan alacsonyabb rendű nő, például Mária Magdolna nem számíthat közéjük. És mivel a női püspökök kérdéséről máig folyik a nem túl épületes vita az anglikán egyház soraiban, a régi előítéletek ismét bizonyos fokú rosszindulattal merülnek fel - természetesen nőknek nem volna szabad püspököknek lenniük, de még csak papoknak sem, hiszen köztudott, hogy Jézus csak a férfiak közül választotta ki magának a tanítványait.

Mégis, még a férfiközpontú Újszövetség is nem csupán felsorolja a misszióban részt vevő nőket - mindig Magdolnával kezdve a sort, de egyszersmind "tanítványként" írja le őket; habár sajnos ezt a sokat mondó kifejezést hagyományosan a férfiak [apostolok] tanítványai ként fordítják, azonban a némileg elítélő és lealacsonyítóbb "követők" értelemben, női kontextusban. A valóságban azonban

ugyanarról a szóról van szó, ugyanazzal a jelentéssel. Akárhogyan is, Lukács evangéliuma szerint a nők "vagyonukból gondoskodtak róla [Jézusról, és a férfi tanítványairól]",[53] vagyis alapjában véve ők finanszírozták a férfiak misszióját. (A nőket némileg bizonyára zavarba ejthette Jézus tanítása: "Vegyetek példát a liliomokról, hogyan nőnek: se nem fonnak, se nem szőnek..."[54], vagyis hogy ne aggódjunk a jövő miatt, mert Isten megad mindent, amire csak szükségünk lehet. Ha így tett, anyagi adományai mindenesetre Asera lányainak erszényei formájában jelentek meg.) Magdolna és a többi nő lényegében véve eltartották a férfiakat, és mindvégig hűnek bizonyultak, miközben Péter lerészegedett, háromszor is megtagadta még azt is, hogy egyáltalán ismeri Jézust, és mint testvéreinek az evangéliumban (az ifjú Jánost leszámítva), neki se lehetett híre-hamvát látni a keresztre feszítéskor. A nők valóban kiérdemelték hát a jogot, hogy igazi tanítványoknak nevezzék őket.

A gnosztikus evangéliumok azonban nyíltan kimondják, amit az Újszövetség csupán hallgatólagosan sejtet a nők, különösen pedig Mária Magdolna státuszáról. Ezek a tiltott, egyházi átokkal sújtott könyvek teljesen világossá teszik, hogy Krisztus nem csupán szívesen látta a nőket a küldetésében, de inkább ők tartoztak a beavatottak szűk, belső körébe, mint a lassúbb felfogású, képzeletszegényebb férfiak, akik időről időre "nem értették a szavait", és még annak sem igazán adták jelét, hogy felfogták volna Krisztus halálának igazi jelentőségét. Az a benyomásunk, hogy különösen Péternek nem volt fogalma sem arról, mi is történik: mindössze azt tudta, hogy szereti Jézust, és ideje jó részét a Magdolna - számára - felfoghatatlan státusza miatti irigység és harag indulatának vörös ködében töltötte. Minden nő közül épp Magdaléna, a Nagy Hölgy és felkenést végző papnő még az "apostolok apostola" címet is elnyerte,[55] ami hallgatólagosan feltételezi, hogy Jézus nyíltan elismerte: messze kimagaslik az összes többi tanítvány közül.

Mária evangéliumában még maga Péter is arra kényszerül, hogy elismerje, milyen közel áll ez a nő Jézushoz, mondván: "a Megváltó jobban szeretett téged, mint az összes többi nőt",[56] ám csak miután azt sugallta, hogy Magdolna találta ki a feltámadt Krisztussal való találkozásának egész történetét, és hitetlenkedve így mennydörgött: "Hogy lehetséges, hogy a Tanítónk ily módon beszélt egy nővel olyan

titkokról, melyekről még mi magunk sem tudunk? Vajon valóban őt választotta, és inkább neki kedvezett helyettünk?"57 Mikor Péter hazugságnak bélyegezte Magdolna látomását, természetesen:

"...Mária sírni kezdett, és így felelt: "Testvérem, Péter, hogy gondolhatsz ilyet? Tényleg úgy véled, hogy csak a képzeletem játszik velem, vagy hogy én találtam ki az egészet? Vagy talán azt hiszed, hazudnék nektek a Tanítónkról?" Ekkor Lévi szót emelt érte: "Péter, mindig is hirtelen haragú voltál, most pedig látjuk, ahogy elutasítasz egy nőt, pont mint ahogy az ellenségeink teszik. Ám ha a Megváltó méltónak találta, ki vagy te, hogy elutasítsd őt? A Tanítónk bizonyosan igen jól ismerte őt, hiszen jobban szerette nálunk... Erősítsük hát meg magunk, és induljunk, hirdessük az örömhírt, ahogy meghagyta nekünk, anélkül, hogy megpróbálnánk lefektetni bármilyen szabályt vagy törvényt azon túl, ami mellett ő bizonyságot tett." 58

A kanonizált evangéliumokkal ellentétben a gnosztikus szövegek közül több is teljesen világossá teszi Jézus Magdolna iránt érzett szeretetét (szerelmét?). Annak ellenére, hogy a Pistis Sophia hajlamos a menny és pokol összetett birodalmairól szóló, szokásosan zavaros és mértéktelenül bő lére eresztett gnosztikus fejtegetésekbe bocsátkozni, a tanítványok közötti személyes viszonyt illető passzusok szokatlanul világosak és nyíltak. Ez pedig erősen sugall egy egységes tradíciót - ami talán egyenesen a Jézus missziójában személyesen részt vevők autentikus emlékeivel vette kezdetét. Krisztus az alábbi egyértelmű kijelentést teszi Magdolnának, amitől a lobbanékony Péter bizonyára fortyogni kezdett a dühtől: "Mária, te áldott, akit én teljessé fogok tenni a magasságok minden misztériumában [a legfőbb rejtélyekben], beszélj nyíltan, te, akinek szíve a testvéreidnél inkább a mennyek birodalmára irányul".59 Később, ugyanebben a gnosztikus szövegben Krisztus bejelenti: "Ahol én leszek, ott lesz velem tizen két apostolom is. Azonban Mária Magdolna és János, a Szűz, minden tanítványom közül kimagashk, és minden ember fölé tornyosul, akik csak megkapják a misztériumokat... És ott lesznek ők a jobbomon és balomon. Én és ők, mi egyek vagyunk."60

Mária és az ifjú János Jézus legközelebbi apostolai, akik az örökkévalóságig ott trónolnak majd jobbján és balján - és János, a

Szeretett Tanítvány/Isteni/Evangélista igen speciális szerepet fog játszani jelen kutatómunkánkban. Mária azonban még nyilvánvalóbban Jézus kedvence, akit ő így nevezett: "a Minden", illetve "a nő, aki mindent tud". A kapcsolatuk mélységét sejteti a gnosztikus Fülöp evengéliumának alábbi, nyíltan fogalmazó passzusa:

...Krisztus társa pedig Mária Magdolna. Az Úr jobban szerette Máriát az összes tanítványánál, és sokszor megcsókolta [a száját]. A többi tanítvány ezt sérelmezte... és azt mondták neki: "Miért szereted őt jobban mindnyájunknál?" A Megváltó pedig így válaszolt nekik: "Miért nem szeretlek titeket úgy, mint őt?"[61]

A keresztény tradicionalisták felvetették, hogy Jézus pusztán az agapé, vagyis spirituális szeretet szellemében csókolta szájon Máriát - valójában a gnosztikusok "szeretetlakomákon" ünnepelték vallásukat, amik az adott csoporttól függően többé-kevésbé tiszta és szűzies keretek között folytak. (Természetesen a karpokratiánusok szeretetlakomái némileg "színesebben" zajlottak ennél.) Ám ha mindössze egy gyengéd, szerető spirituális puszit akart adni Máriának, akkor miért a száját csókolta meg, és miért "sérelmezték" volna azt ilyen kirívóan a többiek? Ami azt illeti, senki nem tudja pontosan, hogy Jézus hol csókolta meg őt, mivel - frusztráló módon - az ősi evangéliumban a kérdéses papirosnak ez a darabkája épp hiányzik. A "száján" szó így természetesen merő tudományos spekuláció, ám az mindenesetre rendkívül érdekes, hogy még a tudósok is helyesnek találták a száj sugalmazását a kéz vagy arc helyett. Persze lehet, hogy az eredeti szövegben valami egészen más szerepelt, például "szombaton", vagy "a Galileai-tavon"! Fülöp evangéliuma egy másik szakasza még érdekfeszítőbb és elgondolkodtatóbb:

Három asszony mindig az Úrral járt - Mária, az édesanyja, a [Krisztus] húga, és Magdolna, *akit a társának neveznek*. Mert "Mária" a neve az anyjának és a testvérhúgának és ez a neve *a partnerének is* [saját kiemelésem]. [62]

A "társ" szó eredetije az arámi koinonosz, a görögből kölcsönzött kifejezés megfelelője, melynek jelentése "partner". Korábban,[63] mikor azt indítványoztam, hogy ez "szexuális partnert" jelent,

bizonyos körök felháborodottan nehezteltek. Továbbra sem érzek azonban emiatt semmilyen bűnbánatot. Fenntartom, hogy a koinonosz pontosan a mai, modern értelemben használt "partner" jelentéssel bír, amelynek leghelyesebb, aktuális definíciója csaknem teljes mértékben az adott szövegkörnyezettől függ. Ha valakit hivatalos közegben mutatnak be "partner"-ként, az ember feltételezi, hogy üzlettársról van szó. Ha pedig mondjuk egy partin, akkor valószínűleg a "szerető" a megfelelő jelentés.64 Jelen esetben itt van Magdolna, akiről a Nag Hammadi-i szövegek másutt leírják, hogy Jézus többször megcsókolta, feltehetőleg a száján. Lehet, hogy ő tartotta kézben a pénzes erszényt, de valahogy mégsem úgy tűnik, mintha pusztán "üzlettárs" lett volna - mint ahogy a modern brit "jó barát" vagy "pajtás" értelmezés sem igazán illik a kontextusba. (Mely esetben egyébként is "tanítványként" vagy "követőként" jellemezték volna.) A koinonosz ebben a szövegösszefüggésben ezért csakis szeretőt jelenthet.

Az "akit a társának neveznek" kifejezés szintén kissé mesterkélt, talán egyfajta eufemizmus, mint az "akiről azt beszélik, hogy a Megváltó társa" szófordulatban, és Máriát kifejezetten az ő partnerének hívták.

A Dan Brown bestseller akcióregénye, A Da Vinci-kód által táplált, immár világszerte elterjedt hit ellenére, miszerint Jézus és Mária Magdolna férj és feleség voltak - amely koncepció először 1982-ben jutott az angolszász olvasóközönség elé, Michael Baigent, Richard Leigh és Henry Lincoln The Holy Blood and the Holy Grail című könyve révén* -, igazából nem sok minden támasztja alá ezt a nézetet sem a Bibliában, sem pedig (ami még sokatmondóbb) a gnosztikus iratokban. A víz borrá változtatása a kánai menyegzőn, amely állítólag Jézus és Mária esküvője lett volna, valójában - mint láttuk - a bor meghaló és feltámadó istene, Dionüszosz mítoszaiból ered.65 És a legfontosabb bizonyítéka annak, hogy nem voltak házasok, egy kirívó hiány: egyszerűen említés sem esik semmiféle "Miriam, a Megváltó felesége" vagy "Mária, Krisztus hitvese", vagy hasonló személyről sem az Újszövetségben, sem az ismert gnosztikus iratuk bármelyikében. Habár született egy összeesküvés, amely marginalizálta őt Szent Máté, Márk, Lukács és János evangéliumaiban, a jelek szerint az nem terjedt odáig, hogy "retusálja" házastársi státuszát. Valójában a nyilvánvaló ellenszenv,

amit a férfi tanítványok ellene éreztek, részben talán épp abból a tényből következett, hogy az ő Jézussal való kapcsolatát nem szentesítették az akkori zsidó törvények.

* Magyarul: Az abbé titka - Szent vér, szent Grál, General Press, 2000 -a ford.

Akárhogyan is, Jézus tanítványainak nem volt szabad meghházasodniuk - habár Keresztelő János követőire ez a tilalom nem vonatkozott -, és vannak egyéb lehetséges szempontok is, amik megakadályozhatták, hogy Krisztus "tisztességes asszonnyá" tegye őt. Legyenek bár mégoly elfogadhatatlanok és elképzelhetetlenek is ezek a tényezők, mindazonáltal nem kizárt, hogy egyikük vagy akár mindkettejük már eleve házas volt, vagy netán közeli vérrokonok voltak - túl közeliek ahhoz, hogy legalizálhassák kapcsolatukat. Lehet, hogy egyikük, vagy mindkettejük szüzességet (cölibátust) fogadott, minden bizonnyal valami idegen kultusz papjaként vagy papnőjeként. (Még a templomi "szajháktól" vagy szolgáktól is elvárták, hogy soha ne házasodjanak meg, és csak a templom falain belül végezzék nemi rítusaikat.) A dél-franciaországi Béziers XIII. századi lakosai - mind a húszezren - inkább önként a mártírhalált választották, mintsem hogy visszavonják azon hitüket, miszerint Mária Jézus "ágyasa" volt; ezt a hitüket feltehetőleg az akkoriban azon a vidéken közkézen forgó, ám azóta elveszett gnosztikus iratokból szedegethették össze.66

Magdolna Jézushoz fűződő bensőséges közelsége, a "Szeretett Jánossal" való kapcsolata, és Péter iránta való gyűlölete mind jelentős tényezők abban, hogy "Mária Lucifer"-ként jelent meg a későbbi generációk szemében - előnyére vagy hátrányára. És hogy a kirakó darabkáiból összeállhasson a kép Magdolna személyének igazi jelentőségét illetően, előre kell szaladnunk az időben egészen a XV. század végéig, Itáliába, ahol a történelem egyik leghíresebb alakja éppen az elképzelhető legégbekiáltóbb istenkáromlásokat igyekezett kiagyalni.

A kód felfedezése

Az 1990-es évek elején Clive Prince és jómagam buzgón kutattuk a nagy firenzei Maestro, Leonardo da Vinci titkait. Munkánk

eredményeként megszületett első közös könyvünk, a Turin Shround: In Whose Image? The Shocking Truth Unwelied (1994), amelynek a 2000-es puhafedeles kiadásban az önmagát jobban magyarázó How Leonardo da Vinci fooled History alcímre változott.* Az általunk felfedezett közvetett bizonyítékok sorát - amelyek erősen sugallják, hogy a torinói leplet, amelyen állítólag csodálatos módon megjelent a híres krisztusi képmás, valójában ő alkotta meg egy primitív fényképészeti technikával - a későbbiekben részletesebben is tárgyalom, mikor Leonardo luciferi irányultságának tanúbizonyságait elemzem. Itt és most legyen elég annyit mondani, hogy amint meggyőződtünk a Leonardo és a lepel közötti közvetlen kapcsolat valódiságáról, otthonainkat gyorsan ellepték a Maestro műveinek reprodukciói, amelyeket szokásunkká vált a lehető legtüzetesebben szemügyre venni olyan nyomra vezető jelek után kutatva, amelyek arról árulkodhattak, hogy valójában mit is képviselt a művész. Bárhogy koncentráltunk is azonban, úgy tűnt, hogy az eseményekből következő felfedezéseink mindig mintha tudatalatti szinten zajlottak volna - a jelek szerint spontán módon -, mintha csak egy szorosan feltekeredett rugó pattant volna ki hirtelen az elménkben a többórányi intenzív szemmeresztés eredményeként. "Váratlanul" észrevettük a legelképesztőbb dolgokat azokon a festményeken, amelyek végtére is a világ leghíresebb, ennélfogva pedig legismertebb műalkotásai közé tartoznak. Ezek az elemek azonban nem voltak egyszerűen egyenértékűek azzal, mikor az ember képzelete arcokat vetít a lángok közé, vagy állatalakzatokat a felhőkbe: a festményeken észrevett döbbenetes vonások és a Leonardo sajátos eretnekségével kapcsolatos felfedezéseink fokozatosan egy rendkívül konzisztens, összefüggő egésszé kezdtek összeállni.

* A mű átdolgozott, naprakésszé tett 2006-os kiadása magyarul is megjelent A torinói lepel: Leonardo da Vinci legnagyobb történelmi csalása címmel; Gold Book, Debrecen, 2006 - a ford.

Bizonyosan szándékában állt, hogy az utókor felfedezze a műveiben elrejtett nyomra vezető jeleket és titkos utalásokat, ez pedig jól tükrözi attitűdjét, amint azt a tipikus átlag költőcskék iránti megvetése is felfedi, mert "szavaiknak nincs elég erejük, hogy egyszerre több dolgot fejezzenek ki".67 Az egyik legelső a "rejtett" szimbólumok közül, amit Az utolsó vacsorán sikerült észrevennünk, döbbenetesen kirívónak bizonyult, mégis: mint mindenki más az

elmúlt mintegy ötszáz évben, mi is engedtünk a feltételezések és prekoncepciók szemellenzőjének, ami szinte vakká tett minket. 1994-ben azt írtuk:

Figyeljük meg Jézus alakját vörös palástjával és kék köpenyével, majd tekintsünk a jobbjára, ahol első pillantásra mintha egy fiatalember ülne, tőle elhajolva! Ezt általánosan Jánosnak, a "szeretett tanítványnak" tekintik - ám ez esetben nem kellene éppen Jézus "keblére" hajolnia, amint az a Bibliában szerepel? Figyeljük meg még alaposabban! Ez az alak Jézus öltözékének tükörmását viseli: ez éppen kék palást és vörös köpeny, máskülönben azonban teljesen megegyezik a ruházatuk. Amennyire Jézus nagy és férfias, szomszédja éppoly törékeny, tündérszerű: határozottan nőies. A kezei aprók, és a sötétebb folt a mellkasán bizonyára a kebleit jelzi. Amint azt már az 1990-es évek elején felismertük, ez a figura nem János, a szeretett tanítvány, hanem Mária Magdolna. Egy kéz pedig nyeső mozdulatot tesz a nyaka előtt, pont azzal a dermesztő szabadkőműves gesztussal, ami a végzetes fenyegetés jele.68

Ám ha azt hittük, biztonsággal magunk mögött hagyhatjuk Az utolsó vacsorát, hát nagyot tévedtünk. Annak szimbolizmusa ugyanis központi jelentőségűnek bizonyult következő közös munkánk, a The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ (1997)* számára, és szintén óriási jelentőséggel bírt saját önálló könyvem, a Mary Magdalene: Christianity'és Hidden Goddess (2003)* megszületésében. Mindhárom könyvhöz végzett kutatómunkánk során találtunk valami újat, izgalmasat és felkavarót - amilyen Leonardo összes titka -, amit bemutathattunk. Ez az irány itt is folytatódik, egy jelentős új felfedezéssel. Először azonban következzenek a lényeges háttér-információk:

Az utolsó vacsorán az ifjú "Szent János" a lehető legtávolabb hajol el Jézustól, hogy így kettejük teste együtt egy hatalmas "M" alakot formázzon, ezzel is jelezve a kérdéses karakter valódi kilétét amint az megjelent második közös könyvünkben, majd hatalmas nemzetközi nyilvánosságot kapott A Da Vinci-kód révén, amely bestseller Leonardo kódjainak és titkainak teljes koncepciójához a mi munkánkat használta fő inspirációs forrásként. Igen, ez az alak nyilvánvalóan Mária Magdolna; tükörképruházata elárulja, hogy ő Krisztus "másik fele", aki sok eretnek hite szerint jogos helyét

foglalja el a Megváltó jobbján, miközben az bevezeti a nagy keresztény szentséget, az úrvacsorát, amelyben a bor jeleníti meg áldozati vérét, a kenyér pedig a testét. És amint azt a Mária Magdolna című könyvemben már megjegyeztem, a kéz, ami olyan rosszindulatú, nyeső mozdulatot tesz a nő nyaka előtt, valójában Szent Péterhez tartozik, akivel kapcsolatban a gnosztikus evangéliumok egyértelművé teszik, hogy ténylegesen megfenyegette őt... De vajon hogyan tudhatott e két rég halott tanítvány közötti vészterhes kapcsolatról egy XV. századi itáliai festő? Talán hozzájutott valahogy azokhoz a tiltott könyvekhez, amelyek néhány évszázaddal a születése előtt Dél-Franciaországban közkézen forogtak? (Kétségtelenül felfogta a titkok értékét, hisz írt "az igazságról és a tudás hatalmáról".) És miért hitte Leonardo, hogy Magdolnának illene Jézus jobbján ülnie az utolsó vacsorán?

*Magyarul: A templomosok titka: Krisztus valódi kilétének titkos őrzői; Gold Book, 2005 - a ford.
**Magyarul: Mária Magdolna: A kereszténység titkos istennője, Gold Book, Debrecen, 2008] - a ford.

Talán tudott valamit az eredeti evangéliumokról, ami még ma, a XXI. században is rejtélyes és nehezen megfogható. Timothy Freke és Peter Gandy Jesus and the Goddess: The Secret Teachings of the Original Christians (2001) című könyvükben kijelentik, hogy a bibliai Szent János evangéliumát "ha egyáltalán bárhogyan neveznünk kellene, azt helyesen Mária Magdolna evangéliumának kellene hívnunk". Kifejtik, hogy habár azt a szöveg bizonysága szerint "egy meg nem nevezett »szeretett tanítvány« írta, valójában kizárólag Ireneus az i. sz. II. század végén tett kijelentése lapján tulajdonítjuk Jánosnak! Az egyházatya ugyanis azt állította, hogy egy gyermekkori emléke szerint azt halotta, hogy a kérdéses evangéliumot a János nevű tanítvány írta."69 Majd megjegyezve, hogy az I. század végénél gnosztikusai Cerinthus nevű mesterüknek tulajdonították a szöveget, hozzá teszik:

A modern kutatás azt sugallja, hogy a "szeretett tanítvány ", aki a történet narrátora, valójában nem János, hanem Mária Magdolna... A "szeretett tanítvány" evangéliumát módosították... hogy a "szeretett" Máriát a férfi tanítványt Jánossá változtassák, aki sokkal elfogadhatóbb volt a Szentírás szó szerinti értelméhez ragaszkodó nőgyűlölők számára.70

Az alábbi passzus, amely leírja a bibliai utolsó vacsorának azt a jelenetét, miután Jézus bejelenti, hogy egyik tanítványa elárulja majd, ebben a kontextusban szemlélve - ha mégoly spekulatívan is - különös jelentőséget kap, amennyiben a "Mária" névvel helyettesítjük tanítvány, akit Jézus szeretett"* kifejezést:

* Az angol szövegben a "love" ("szeret") szó szerepel, míg a magyar bibliafordításban a "kedvel" - a ford.

A tanítványok közül az egyik, akit kedvelt Jézus, az asztalnál Jézus mellett ült. Simon Péter intett neki és kérte: "Kérdezd meg, kiről beszél." Erre Jézus keblére hajolt és megkérdezte: "Uram, ki az?"71

Érdekes és megjegyzendő, hogy Péter hallgatólagosan elismeri a szeretett tanítvány státuszát azzal, ahogy megkéri őt, kérdezze meg Jézust - emlékezzünk, Magdolna hogyan sajátította ki magának szinte teljesen a Pistis Sophiában bemutatott kérdezz-felelek ülést, és hogy ő és Jézus milyen nyilvánvalóan lelték örömüket közös és kétségtelenül intim jellegű titkaikban. És az írásnak ebben a verziójában a szeretett tanítvány ismerős módon ráhajol Krisztus kebelére a vacsoraasztalnál. (Ám ha ez a személy valóban Magdolna volt, akkor Jézussal való ilyetén hivalkodó intimitása teljes mértékben az adott hely és kor által illőnek tartott viselkedés tudatos semmibevételének tűnhetett. A Jézussal való leplezetlen és az összes férfi tanítvány szeme láttára történő [szemérmetlen] ölelkezés helyett még egy törvényes feleség is valószínűleg tartotta volna a távolságot, és szerényen, a háttérbe húzódva felügyelte volna a konyhai előkészületeket a vacsorához.)

Ezen érdekfeszítő hipotézis eredeti megalkotója, Ramon K. Jusino (aki jórészt Raymond E. Brown kutatásaira72 alapozza nézetét, noha vitatható konklúziója már teljesen a sajátja) érvelése szerint "a korai egyház férfi vezetősége összehangolt erőfeszítést tett, hogy eltitkolja a női tanítványok bármilyen jelentősebb közreműködéséről való tudást"... "Mária Magdolna örökségének jó része szintén ennek az eltussolásnak esett áldozatul", és azt, hogy a negyedik bibliai evangélium szerzőjének Szent Jánost tartják, egy korai "szerkesztő" ravasz munkájának tulajdonítja, aki - megváltoztatva a személyes névmások nemét alapjában véve "kiírta" őt a történetből. Jusino megjegyzi továbbá: "több bizonyíték mutat arra, hogy ő [Mária

Magdolna] a negyedik evangélium szerzője, mint ami valaha és János szerzőségét igazolta volna".73

Jusino a Magdolna-ellenes ágendát alátámasztó átdolgozás bizonyítékaként idéz bizonyos kínzó következetlenségeket és belső ellentmondásokat a János-evangélium szerkezetében. Igazolhatóan a legmeggyőzőbb példája az alábbi passzus, ahol Mária és a névtelen, hímnemű "szeretett tanítvány" együtt állnak a kereszt lábánál: "Jézus keresztje alatt ott állt anyja, anyjának nővére, Mária, aki Kleofás felesége volt és Mária Magdolna. Amikor Jézus látta, hogy ott áll anyja és szeretett tanítványa, így szólt anyjához..."74

Hirtelen tehát ott a rejtélyes szeretett tanítvány, habár közvetlenül azelőtt még nem lett felsorolva a Máriák mellett, ami hallgatólagosan azt jelenti, hogy a "férfinak" valójában egyiküknek kellett lennie. Az amerikai bibliatudós, Raymond E. Brown - bár nem ért egyet Jusino radikális konklúziójával - mindenesetre elismeri, hogy Jézus anyját "külön említik abban a hagyományban, amely eljutott az evangélista [Jánoshoz]... azonban a szeretett tanítványra történő utalás... a kérdéses tradíció kiegészítése", hozzátéve még, hogy a "szeretett tanítvány" furcsán nem odaillőnek tűnik az adott jelenetben.75

Talán még izgalmasabb, hogy Jusino bizonyítékainak gondolatmenetét követve, most már összevethetjük Szent János evangéliumának bizonyos passzusait, amelyek a Péter és Mária közötti "kivagyiság" és vetélkedés határozott érzetét tárják elénk a gnosztikus szövegekből idézett, fentebb már tárgyalt részletekkel. Mint azt a Mária evangéliumában láttuk, Péter féltékeny Mária látomására a feltámadt Jézusról, kijelentve, hogy az egészet csak a nő találta ki;76 a Tamás evangéliumában azt követeli Jézustól: "küldd el tőlünk Máriát, mert a nők nem méltóak az életre";77 a Fülöp evangéliuma pedig a Magdolna és Jézus közötti szoros kapcsolatot és a Mesternek a többi tanítványaival való viszonyát veti össze - utóbbiak rovására.78 Jusino felsorol öt epizódot a János-evangéliumból, amelyek jól illeszkednek a gnosztikus passzusokhoz. Mint láttuk, a szeretett tanítvány Jézus keblére hajol, Péternek pedig meg kell kérnie őt, hogy kérdezze meg helyette Jézust;79 a szeretett tanítványnak bejárása van a főpap udvarába, míg Péternek nincs;80 a szeretett tanítvány azonnal hisz a Megváltó feltámadásában" Péter és a többi tanítvány azonban nem értik a dolgot;"81 a szeretett

tanítvány az egyetlen, aki felimeri a feltámadt Krisztust, mikor az megszólítja a partról a csónakban ülő tanítványait;82 és végül: Péter féltékenyen faggatja Krisztust a szeretett tanítván sorsáról.83

Azonban még ha el is ismerik, hogy természetesen tényleg létezett egy összeesküvés az evangéliumok írói részéről, amellyel igyekeztek teljesen marginalizálni Magdolnát, az elfogulatlan és előítélet-mentes olvasóknak akkor is bizonyosan marad néhány ellenvetésük Jusino elméletével szemben. Mint megjegyeztük, ha valóban Mária volt a szeretett tanítvány, aki Jézushoz bújt az utolsó vacsorán, a viselkedése rendkívül provokatívnak tűnik még egy egyiptomi neveltetésű, különösen öntudatos papnőnek is! (És bár jelen van Jézus oldalán Leonardo remekművén, valójában olyan messzire elhajol tőle, amennyire csak lehetséges - noha ezt talán egyszerűen a kompozíció miatt kellett így ábrázolni, hogy létrejöjjön a nyomra vezető titkos "M" forma.) Viszont még a gnosztikus szövegekben is (ahol az ember azt várná, hogy a bibliai cenzúra sokkal kevésbé érvényesült) több utalás található "az ifjúra, akit Jézus szeretett" - vagyis Lázárra, Betániai Mária/Mária Magdolna testvérbátyjára -, akiről a jelek szerint a Jézussal folytatott valamiféle szexuális beavatást sejtető, sértő marszabai szakasz született. Nyilvánvaló, hogy volt valami mindkét testvérben, amit az evangéliumok írói olyannyira visszataszítónak találtak, hogy ahol csak tudták, a lehető legkisebbre csökkentették a szerepüket olyan homályos és elutasító frázisokkal, mint "egy bizonyos nő", "ismeretlen/névtelen bűnös", "az ifjú, akit Jézus kedvelt/ szeretett". Leonardo festményén azonban János és Mária az, akik egy személyként lettek kidolgozva, nem pedig Lázár és Magdolna, mintha valamiképpen mindketten egyformán másik felei lettek volna Jézusnak Az utolsó vacsorán.

Ami Leonardót illeti, a válasz lehet egyszerűen az, hogy ez szó szerint így volt: Magdolna és az ifjú Szent János egyaránt részt vettek Jézussal bizonyos titkos és szent nemi rítusokban, amelyekből a többi tanítvány ki volt zárva, és amelyekről talán csak a leghalványabb elképzelésük lehetett. Feltételezhetjük, hogy tudták: valami szexuális töltetű, titkos dolog zajlik a zárt ajtók mögött a két kegyelt tanítvánnyal, és mélyen belül gyűlölték ezt, azonban a nyilvánvalóan karizmatikus gurujuk iránti tiszteletük és szeretetük azt jelentette, hogy hajlandók voltak beletörődni ebbe, még ha csak a felszínen is. Tudjuk, hogy a férfiak különösen Péter hogyan

vélekedtek Magdolnáról, és János evangéliuma ezt a bosszúságot vagy egyenesen nyílt ellenségeskedést kiterjeszti az, ifjú Jánosra is. Habár ismét csak: Lázár látszólag nincs a képben, az egész szituáció érthetőbbé válik, amikor ráébredünk, hogy léteznek bizonyítékok, melyek alapján világos, hogy János és Lázár tulajdonképpen egy és ugyanaz a személy...

Valójában a "Lázár" az "Eliezer" görög megfelelője,84 utóbbi pedig az "Elijah" vagy "Éliás/Illés" verziója - azé az ószövetségi prófétáé, akit az akkori Júdeában szorosan társítottak Keresztelő Jánossal. Tulajdonképpen számos átlagember úgy vélte akkoriban, hogy nem más ő, mint a reinkarnálódott Illés próféta. Ebben a kontextusban Lázárt voltaképpen kétszer is "János"-nak nevezik az evangéliumok írói, habár arra gondosan ügyelnek, hogy eltitkolják a Jézushoz fűződő valódi kapcsolatát. A "Jánost" gyakran választották keresztnévnek a Keresztelő iránti tisztelet jeléül, és a név általában az ő követőjét vagy tanítványát jelezte. A Jézust követő egyik nőt, Heródes intézőjének a feleségét Johannának hívták, ám ő eredetileg valószínűleg "johannita" [Johannite] volt - vagyis Keresztelő János híve, míg a Johannine jelzőt általában inkább az evangélista János követőire alkalmazták.

Ott van azután egy másik marszabai vers bizonyítéka, a Márk titkos evangéliuma egy újabb részlete, amelyre Kelemen a "gonosz és elvetemült karpokratiánusok" ellen írt felháborodott levelében hivatkozott - egy olyan passzus, amely a jelek szerint súlyos visszatetszést keltett az egyházatyákban, mivel valamely oknál fogva óriási érdeklődést szított az említett botrányos kultusz hívei körében. Pedig felületesen szemlélve tökéletesen ártatlannak, sőt egyenesen semmitmondónak tűnik, noha ez szolgáltatja a hiányzó láncszemet két látszólag független, ám kronologikusan egymás után következő szakasz között Szent Márk evangéliumában, amely így szól: "Közben Jerikóba értek. Amikor Jerikót tanítványainak és nagy tömegnek a kíséretében elhagyta, egy vak koldus, Timeus fia, Bartimeus ott ült az útszélen kéregetve."85 A passzus teljesen haszontalannak tűnik - Jézus Jerikóba megy, ám azután hirtelen távozik: nyilvánvalóan valami fontosnak kellett történnie közben, olyasvalaminek, amit az eretnek karpokratiánusok felettébb érdekfeszítőnek találhattak. Ám a hiányzó részlet egyszerűen így szól: "És a húga az ifjúnak, akit Jézus szeretett, és az ő [Jézus]

anyja, és Szalómé ott voltak, és Jézus nem fogadta őket." Első pillantásra ez a passzus elég unalmasnak és semmitmondónak tűnhet - olyannak, amely aligha érte meg ezt a nagy felhajtást -, valójában azonban a legkínzóbb implikációkat rejti magában. Következtetés által ugyanis azt sugallja, hogy Lázár volt Jézus férfi "szeretett tanítványa", ezért ő volt egyben János is. Érdemes továbbá azt is megjegyezni, hogy itt "Szalómé" miként Magdolna, nem egy férfihoz fűződő viszonyával (valaki felesége, lánya, vagy húga) van leírva. Miért? Vajon mert őt is túl jól ismerték, vagy mert a státusza túl magas és impozáns volt a szöveg írója számára ahhoz, hogy szükségét érezze bármilyen további részlet vagy külön magyarázat hozzáfűzését? A későbbiekben még visszatérünk Szalómé sokat vitatott kérdéséhez.

Ám amennyiben Lázár volt az ifjú, akit Jézus szeretett, és a húga (vagy nővére), Mária volt a nő, akit szeretett, és mindketten Betániában éltek Márta nevű testvérükkel, miért öveztek mindent homállyal, kétértelműséggel és félrevezetéssel az újszövetség írói? Vajon a szexuális rítusokkal való asszociációk miatt, amiket a többi tanítvány bizonyára igen vonakodva akart egyáltalán fontolóra venni, akár erkölcsi érzékük megsértése miatt, vagy egyszerűen csak a zavarodott irigység miatt, amiért ők nem tartozhattak a belső kör szerencsés tagjai közé?

A felkenés Szent Lukács-féle verziója több lenyűgöző okból is kimagaslik a másik három újszövetségi evangélium közül. Máté, Márk és János evangéliumi beszámolóival ellentétben az ő változata Betánia helyett Kapernaumban zajlik, és Jézus nyilvános missziójának elején, nem pedig a végén. A nő személye itt ismeretlen és jelentéktelen marad. Az egész incidens mintha csak azért szerepelne a szövegben, hogy még jobban kihangsúlyozza Krisztus hatalmát a bűnök megbocsátására és a bűnösök feloldozására, miközben megvédi a felkenést végző nőt a ház urával, Simonnal szemben:

Látod ezt az asszonyt? Betértem házadba, és nem adtál vizet a lábamra. Ez a könnyeivel áztatta lábamat, és a hajával törölte meg. Csókot sem adtál nekem, ez meg egyfolytában csókolgatja a lábam, amióta csak bejött. Aztán a fejemet sem kented meg olajjal. Ez meg a lábamat keni illatos olajával. Azt mondom hát neked, sok bűne

bocsánatot nyer, mert nagyon szeretett. Akinek kevés bűnét bocsátják meg, az csak kevéssé szeret.86

Az utolsó mondtat amint azt számos szabados gnosztikus szekta szilárdan hitte - a jelek szerint hallgatólagosan szinte helyesli, de legalábbis jóváhagyja azokat, akiknek "sok a megbocsátanivaló a számlájukon", mint a meg nem nevezett nőnek is, aki "nagyon szeretett". Tehát minél nagyobbak a bűnök, annál nagyobb a megbocsátás is. De vajon Lukács miért tér ki az elől, hogy bármi olyan részlettel szolgáljon, amely a mérföldkőnek számító felkenést összefüggésbe hozhatná Magdolnával, vagy ami azt illeti, Jézus missziójának utolsó, betetőző szakaszával? És miért ragaszkodik hozzá, hogy a helyszínt "egy bizonyos falunak" hívja? A többi evangéliumi író nyilvánvalóan tudta, hogy Betániáról van szó, ezért feltehetően maga Lukács is tisztában volt vele, habár minden tőle telhetőt megtett, hogy az epizód teljes kihagyásától eltekintve a lehető legteljesebb mértékben eltitkolja ezt a tényt. Miért?

Egyes szentíráskutatók, mint például Hugh J. Schonfield beismerik, hogy volt valami Betániában és a családban, amit ott Jézus meglátogatott, amit az evangéliumok írói szándékosan elhallgattak. Mindazonáltal ez elég különösnek tűnik, mivel valójában épp a "betániai család" tette meg a szükséges intézkedéseket és előkészületeket - vagy cinikusabban fogalmazva, megrendezte a keresztre feszítéshez vezető eseményeket. Például amint arra Schonfield rámutat The Passover Plot (1965) című, érvekkel gondosan alátámasztott munkájában, ők a kulcsfigurák, akik gondoskodnak arról a szamárról, amely hátán Krisztus győzedelmesen bevonul Jeruzsálembe, szemlátomást szándékosan biztosítva ezzel, hogy a Messiásról szóló ószövetségi prófécia beteljesedjék. Azonban, ha ez volt az ő raison d' être-jük, úgy Jézus ezt követő letartóztatása, megkínzása és megfeszítése minden bizonnyal szinte traumatikul sokként érhette őket, mivel a zsidó Messiástól sosem várták, hogy meghaljon - legalábbis nem azelőtt, hogy felszabadította volna népét a megszálló rómaiak uralmától. És hangsúlyozottan nem lett volna szabad a közönséges bűnözők ilyen szégyenteljes halálát elszenvednie, nyilvánosan a keresztfára szegezve, a társadalom söpredéke által szidalmazva és leköpdösve.

Ám akármilyen mögöttes motiváció rejlett is a betániai család részvételében és a jézusi misszió előmozdításában, van egy másik összefüggés is, ami magyarázattal szolgálhat arra, hogy Lukács miért igyekezett elkerülni a falu néven nevezését, és a tanítványok általában miért viseltettek komoly ellenszenvvel iránta, és mindaz iránt, amit képviselt. Továbbá ez az elem fontos kapcsolatot kínál az igazi "Da Vinci-kóddal" és egy kritikus luciferi irányzattal is, ami számos eretneket ösztönzött, és ösztönöz akar mind a mai napig.

Leonardo hagyatéka

A keresztényeket talán teljesen elborzasztaná, ha megtudnák, milyen mértékben eretnek mindaz, amit Clive Prince kollégámmal felfedeztünk Leonardo da Vinci állítólag "vallásos" festményein. Először is, ott látható egy óriási, Jézus és a "szeretett" tanítvány alakjai által képzett "M" forma Az utolsó vacsorán, ami jelzi, hogy ő valójában nő: nem más, mint Mária Magdolna. Azután ott van a határozottan homoszexuális felhang Keresztelő Szent János című festményén, azon két festmény egyikén (a másik a Mona Lisa volt), amelyek halottas ágya mellett díszelegtek 1519-ben.

A különös Szent János nem túlzottan kedvelt darab a művészettörténészek körében, és ennek az oka könnyen érthető. A festményen látható fiatalember sokatmondóan pillant a nézőre; csinos fiú, buján aláomló, göndör fürtökkel, sima válláról hanyagul lelógó szőrmével. A jelek szerint ez az alak mély és valószínűleg sötét titkok tudója - huncut mosolyából ítélve tudása olyan vén, mint a bűn. (A Maestro egy sokkal kevésbé ismert munkája, Bacchus című vázlatrajza félreérthetetlenül fallocentrikus: azon szintén egy fiatal férfi mered a szemlélőre, ő azonban meztelen, pénisze pedig eltéveszthetetlenül - és lenyűgözően - ágaskodik. Mint láttuk, Bacchust közvetlenül társították Dionüszosszal és Pánnal, a vad erdőségek, még vadabb tivornyák és szégyentelen szexrítusok isteneivel, és Leonardónak erről a pogány istenségről készített, kidolgozottabb munkáján szembeötlő annak a Keresztelő Jánossal való hasonlósága. Valójában talán mindkettő a mester saját fiatalkori énje után lett megmintázva: Leonardo köztudottan szerette ábrázolni önmagát műalkotásaiban.)

A Keresztelő Szent János csaknem mintha "homokosként affektálna", miközben jobb mutatóujját a teste előtt a mennyország felé emeli, amit jellegzetessége miatt Clive-val a "János-mozdulatnak" kereszteltünk el. Habár ez a gesztus számos középkori és reneszánsz műben azért jelenik meg, hogy jelezze a mennyország, vagy általában véve a spiritualitás "magasabb (rendű) dolgainak" fontosságát, Leonardo munkáiban azonban mindig vagy Keresztelő Jánosra utal, vagy ténylegesen ő teszi ezt a mozdulatot - akit a művész egészen nyilvánvalóan kivételes tisztelettel övezett. Leonardo a Keresztelő iránti hódolatát ravasz célzások és félig-meddig rejtett szimbólumok hirdetik, sokszor akár a Szent Család rovására is. Habár Clive és jómagam másutt már részletesen bemutattuk Leonardo eretnek - "johannita" szimbolizmusát,87 röviden érdemes itt is összefoglalnom annak főbb elemeit, hogy jobban megvilágítsam az érvelésemet.

Az utolsó vacsorán az egyik tanítvány hevesen, az eltéveszthetetlen "János-mozdulattal" lendíti ujját Jézus arca elé, noha Krisztus a jelek szerint nem vesz róla tudomást, és szelíden mered le a széttárt kezeire - amik közt nem látható boroskehely, amint azt az ember várhatná. Vagyis: sehol a "Szent Grál". Mit jelenthet itt ez a gesztus? Vajon - amint azt Clive-val indítványoztuk - egy velős és akár egyenesen ellenséges "Emlékezz Jánosra!" felszólítást? De miért kellene Jézust emlékeztetni saját előfutárára, a vad prófétára a pusztaságból - saját unokabátyjára -, aki látszólag a lába elé hullt, és kijelentette róla, hogy ő "Isten báránya"? És miért érezhető a burkolt intés (vagy egyenesen fenyegetés) a gesztusban? Ha az olvasó úgy vélné, túlzás, amit belemagyarázunk ebbe, Leonardo más műveinek tanulmányozása meglepőnek, sőt egyenesen sokkolónak bizonyulhat.

A Szűz és gyermek Szent Annával és Keresztelő Jánossal vázlata (vagy előrajza), ami ma a londoni Nemzeti Galériában van kiállítva,88 egy szemlátomást maszkulin vonásokkal bíró Szent Annát ábrázol, amint erős "János-mozdulattal" int lánya, a Szűz felé, aki nyilvánvaló és teljes önfeledtséggel, halványan mosolyog. (Felvetették, hogy Szent Anna valójában Szent Erzsébetet, Keresztelő János anyját akarta ábrázolni.) A gyermek Szent János kifejezéstelen arccal bámul fel a kisded Jézusra, aki mintha szinte kitekeredve nyújtózna előre anyja ölében, a jelek szerint azért, hogy

megáldja őt. Ám a kis Krisztusnak furcsán kígyó- vagy féregszerű a teste (szelvényszerűen felosztott torzóval), és látszólag édesanyja kezének meghosszabbítása, szinte mintha valami kesztyűbáb volna. És bár feltételezhetően azért nyúl János álla alá egyik kezével, hogy a fejét felbillentve a másikkal megáldja őt, nem kell túlságosan megerőltetnünk a képzeletünket, hogy felismerjük: azzal a kézzel ugyanilyen erővel meg is támaszthatja a fiú fejét, hogy jobbjával ütést mérjen rá. Azoknak, akik elutasítóak az efféle eretnek értelmezések irányában, hadd javasoljam az óvatosságot és az előítélet-mentes, nyitott elmét, valamint egy a Leonardo reprodukcióit tartalmazó könyv gondos átlapozását. Meglepő, hogy a "műveletlen", azaz nem művészettörténész szemmel vizsgálódó mi mindent találhat ott - mint például amilyen az, alábbi, új felfedezés.

Az előítéletektől a lehető legteljesebben megszabadított elmével, és egy gyermek naivan tiszta és természetes tekintetével nézzünk vázlatrajzra, különösen a fákkal borított dombra a jobb felső sarokban, János göndör fürtökkel fedett feje fölött. Valójában a "domb" kettős célt szolgál, mivel gondos aprólékossággal kidolgozott növényzete egyúttal egy szakállas, csukott szemű férfi levágott fejének határozott körvonalát alkotja. (Amit ha egyszer sikerült meglátnunk, többé nem tudunk nem észrevenni. Néhány barátunk bevallotta: azóta folyamatosan azt várják, hogy a reprodukción látható alak bármelyik pillanatban kinyitja a szemét.) Miért ábrázolt volna Leonardo egy levágott fejet? A válaszhoz nyomra vezető jelként szolgálhat annak az ifjú János feje feletti pozíciója - a bibliai beszámoló szerint Keresztelő Jánost Heródes király börtönében fejezték le. Azért lett letartóztatva, mert elítélte és élesen kifogásolta a római bábkirály illegális házasságát, és azért vesztette életét, mert a király felesége, Heródes meggyőzte a lányát - aki megnevezetlen marad az Újszövetségben -, hogy kérje nevelőapjától János fejét.

Mint látni fogjuk, a vázlatrajz döbbenetes, félig rejtett témája Leonardo más műveiben is felbukkan - még a vázlat alapján készített, befejezett festményen is, habár az átmenet közben ez a háttérben lebegő fej eltűnik. Már a képre vetett futó pillantás is elárulja, hogy A Szűz és a gyermek Szent Annával jelentősen átalakult a kísértő emlékű vázlatrajz megszületése óta. Mária még némileg esetlenül ül anyja ölében, Keresztelő János azonban teljesen eltűnt; helyette egy bárány látható. Az Újszövetségben azonban

Jézus, nem pedig János, akit a bárány szimbolizál, hisz emlékezetes módon épp maga a Keresztelő nevezi őt annak. Leonardo festményén a bárányt szemlátomást közvetlen veszély fenyegeti, mivel a kisded Jézus erőszakosan csimpaszkodik a füleibe - csaknem mintha szándékosan le akarná tépni a fejét -, miközben egy pufók végtagjával nyeső mozdulatot tesz a kis állat nyaka előtt, a lefejezés vizuális illúzióját keltve ezzel. De vajon miért akart volna Jézus élete bármely pontján ártani a szentnek, aki beharangozta az ő isteni mivoltát a világnak?

Vannak azonban egyéb, sokkal sértőbb példái is ennek a johannita szubtextusnak Leonardo munkáiban. A mágusok imádása című befejezetlen munkájában a Szűz és gyermeke foglalják el az előteret a kép alsó részén, ahol a cím sugallta módon a Bölcsek ("háromkirályok") látogatásukkal tisztelegnek előttük. Ám mint a nagy firenzei eretnek művész minden más munkája esetében, úgy itt is kifizetődik a tüzetesebb vizsgálat. A Szent Családot imádó hívek rútak és visszataszítóak: aszott bőrükkel és koponyaszerű fejükkel oly soványak, vének és rondák, hogy szinte vámpírok vagy hullarabló ghoulok benyomását keltik, amint karmaikat Mária és Jézus felé meresztik. Ráadásul a három híres ajándék közül csak a tömjén és a mirha van jelen a képen: az arany, a szent királyság és a tökéletesség szimbóluma hiányzik.

A kép felső részét, a Szűz feje fölött és mögött a hívek egy második csoportja foglalja el. Ezek az alakok éles kontrasztban állnak a Mária és gyermeke körüli "élőhalottakkal" - elevenek, fiatalosak, vonzóak, és szemlátomást egy fa gyökereit tisztelik. Bármily bizarrnak tűnjék is, ebben valós üzenet rejlik: a kérdéses fa egy szentjánoskenyérfa, amit a katolikus ikonográfia hivatalosan is Keresztelő Jánossal társít - és mintha csak megerősítené az üzenetet, a törzs közelében egy fiatalember a jellegzetes János-mozdulatra emeli ujját. Egy másik alak a kép jobb alsó sarkában ólálkodik, csaknem brutális nyerseséggel elfordulva Máriától és Jézustól. Ez elismerten a művész önarcképe, és itt szentségtörő módon hátat fordít Isten megtestesülésének és a szeplőtelen fogantatásnak. Az utolsó vacsorán pedig - Szent Júdás modelljeként - Leonardo szintén a hátát mutatja Krisztusnak. Fanyar humort találunk itt - Júdás ugyanis a veszett ügyek védőszentje!

Sokkalta durvább szentségtörés rejlik azonban a Sziklás Madonna festményen (a louvre-beli verzión; a londoni Nemzeti Galériában kiállított változat kevésbé nyilvánvalóan eretnek). A kép elkészítésére eredetileg egy vallási szervezet adott megbízást, amely kétségtelenül többet és mást kapott a megállapodásban kikötött feltételekhez képest - habár a jelek szerint nem ismerték fel, valójában mit is kaptak a pénzükért. A festmény az egyik egyházi legendának azt a jelenetét ábrázolja, amelyben a kisded Jézus kimondottan azért találkozik Egyiptomban a hasonlóan kiskorú Jánossal, hogy felruházza őt a joggal és hatalommal, amellyel az a későbbiekben megkeresztelheti őt. A tényt, hogy a Jézus Krisztuson való bármiféle rítus elvégzéséhez az illető személynek nagyobb autoritással kellett rendelkezni őnála, ilyen nehézkes és nyakatekert módon kellett kimagyarázni (habár a felkenést végző Magdolna esetében természetesen az evangéliumok írói egyszerűen kihagyták a nevét a szövegből, és véletlenszerűvé, sőt: gyakorlatilag szinte értelmetlenné és céltalanná tették a cselekedeteit).

A festmény a Szüzet ábrázolja, karjaival látszólag Jánost átölelve, aki behódolóan térdel Jézus előtt, az pedig megáldja őt. Krisztus itt Uriel arkangyal oltalma alatt jelenik meg. Valami azonban nincs rendben: Uriel ugyanis hagyományosan János védelmezője, és nem Jézusé, Máriának pedig nyilvánvalóan a saját fiát kellene ölelnie, nem pedig Jánost. Ám ha feltesszük, hogy a gyerekek valójában helyesen, a saját szokott védelmezőik mellett helyezkednek el, akkor egyszeriben minden értelmet nyer, és Leonardo lelkes johannitizmusa ismét átragyog a részleteken. Mert hiszen akkor János az (immár helyesen, Uriel szárnyai alatt), aki megáldja Jézust (most Mária ölelésében), és utóbbi az, aki behódolóan térdel János előtt...

Leonardo a Mária státuszával kapcsolatos érzéseit is egészen egyértelművé tette. Ez a festmény azért kapta a Sziklás Madonna nevet, mert a kép felső térfelét csaknem teljes egészében a sötéten derengő sziklák látszólag véletlenszerű alakjai uralják. Leonardo munkáiban azonban semmi sem igazán véletlenszerű, különösen abban az esetben, ha lehetősége adódik nevetségessé tenni Krisztust és az édesanyját. A sziklák közül ugyanis gyakorlatilag szinte közvetlenül a Szűz fejéből felemelkedve egy pár tekintélyes here látható, azok felett pedig egy hatalmas, egyenesen felmeredő -

csaknem az ég hátterére is kirajzolódó - fallosz, amit duzzadó központi véna, a csúcsán pedig pimasz módon "kilövellő" gazcsomó tesz teljessé. Nyilvánvaló, hogy amint ebben a fényben szemléljük, a Sziklás Madonna soha többé nem bír már azzal az ájtatos és vallásos aurával, mint azelőtt. Ezt a döbbenetes "betoldást" a művész feltehetően a Mária, az édesanya állítólagos szűzi státusza elleni brutális és kíméletlen támadásnak szánta, amit talán épp a festményt megrendelő papi szervezet - a Szeplőtelen Fogantatás Testvérisége - inspirált.

De vajon miért hódolt Leonardo ilyen egyértelműen János előtt, miközben így megvetette Jézust és az anyját? Mi lehet János titka, ami ekkora tiszteletet és odaadást váltott ki - és miért kellene eretneknek lennie?

A Keresztelő: a mítosz mögött

Különös, hogy az egyház nem Keresztelő Jánost ünnepli az első keresztény vértanúként - ez a tiszt ugyanis az ifjú Szent Istvánt illeti. Miután Heródes letartóztatta, majd Herodes és az ő megnevezetlen leánya kérésére lefejeztette Jánost, az. Újszövetség még azután is hallgat arról, hogy vajon utolsó leheletével Jézus Krisztust idézte-e, mint ösztönzőjét és Megváltóját. Mint ahogy arról sem hallunk, János kinek a nevében keresztelt...

Ez a különös, ám implicit tartózkodás János részéről, hogy elismerje Jézus feljebbvalóságát, drámai ellentétben áll azzal az újszövetségi jelenettel, ahol János szemlátomást egész életének ad értelmet azzal, ahogy Krisztus lábaihoz hull, nyíltan kijelentve róla, hogy ő a kiválasztott, az Isten báránya, akinek ő [János] még a saruját se méltó megoldani. Jézust ezután mégis megkereszteli a Jordánban, és Isten megjelenik egy galamb formájában, kihirdetve Fia isteni mivoltát. Mindez ragyogó és igazán inspiráló, ám sajnos csaknem egészen bizonyosan teljes és tökéletes ostobaság.

Ha Jánoson valóban erőt vett is volna pusztán már Jézus látványa, az mindenesetre elég múló és átmeneti állapot lehetett, mivel nem sokkal utána, miközben a börtönben sínylődött, üzenetet küldött neki két tanítványával, az alábbi kérdéssel: "Te vagy-e az eljövendő,

vagy mást várjunk?"[89] Ám míg a Jordán partján lezajlott jelenetet lelkesen olvassák újra és újra a pulpitusról világszerte, addig a papság taktikusan hallgat János később feltámadt kétségeit illetően.

Ami azt illeti, ma már tudjuk, hogy habár Jézust Jánosnak kellett megkeresztelnie - mivel ezrek sereglettek össze, hogy csatlakozzanak a mozgalomhoz, megbánják bűneiket és rituálisan megmerítkezzenek -, a valóságban minden bizonnyal soha nem hangozhatott el semmiféle "Ó, te olyan csodálatos vagy, én pedig olyan méltatlan!" jellegű, meglehetősen émelyítő kijelentés a Keresztelő szájából. Mostanra ugyanis elismert tény, hogy Jézus és János riválisok voltak, mint ahogy kultuszaik követői is. A bibliai jellemzés ellenére, miszerint János egyfajta őrült sivatagi szent remete volt, aki csak futólag tűnt fel a történetben, hogy támogassa Jézus küldetését, ettől eltekintve azonban "nem sok vizet zavart", valójában ő és mozgalma igenis óriási hatással bírt. A Keresztelő követőtábora Egyiptomtól - ahol Alexandria kikötőjében valóságos főhadiszállással rendelkezett - egészen a törökországi Efezusig terjedt. Tulajdonképpen helyesebb volna egyenesen egyháznak nevezni ezt. Valójában a mozgalom puszta léte és mértéke teljesen elképesztette Pált Efezusba és Korintusba tett első látogatásakor, különösen amikor a johanniták közül többen azt mondták neki: sosem hallották, hogy János megjövendölte volna bármilyen Messiás eljövetelét, erről a Krisztusról már nem is beszélve. Jézus csoportja volt az, amely inkább emlékeztetett egy kultuszra, és a legvalószínűbb, hogy a johannitáktól kivált, szakadár mozgalomkém jött létre. Továbbá Jézus az, akit még csak meg sem említ a kor egyetlen világi krónikása, a romanizált zsidó történetíró, Josephus Flavius A zsidók. története című klasszikus munkájában, míg a Keresztelő hírnevéről fé nyes beszámolót találunk. Valójában most már szerepel a műben egy meglehetősen ömlengő hangvételű, Jézust ünneplő passzus, ám mint kiderült, ez csak egy szerzetes középkori betoldása, és kifejezetten azért íródott, hogy leplezze a Krisztust körülvevő kínos csöndet.

Nyilvánvaló, hogy János soha nem csúszott-mászott Jézus lábainál: mivel az Újszövetség ebből a szempontból alig tekinthető többnek a győzedelmes Jézus-szekta propagandájánál, ez csupán egy arcátlan koholmány. Ám mivel az evangéliumok írói nem kívántak túl sok

energiát pazarolni Jánosra vagy a népszerűsítésére, attól is visszariadtak, hogy ténylegesen keresztény mártírt, vagy ami azt illeti - még e gyomorforgatóan negédes Jézust üdvözlése mellett is - egyáltalán bármilyen keresztényt csináljanak belőle.

Mindazonáltal valamennyi fáradságot mégis vettek, hogy újraformálják a Keresztelő szerepét, ám sajnálatos módon eközben maradandó zűrzavart okoztak: az íráskutatók ma meg vannak győződve róla, hogy az Újszövetség bizonyos passzusai eredetileg valójában a Jánosnak, és egyáltalán nem Jézusnak ajánlott evangéliumokból származnak. Elkülönítették például János evangéliumának a nyitó passzusát (habár a név itt valószínűleg csupán véletlen egybeesés), mint a "János-irodalomhoz" tartozó részt. Továbbá Szűz Mária Magnificat néven ismert híres hálaimája Istenhez, amit a Biblia szerint akkor mondott, mikor megtudta, hogy Krisztussal áldott, eredetileg Erzsébet imája volt - Keresztelő János anyjáé. Hasonlóképpen, mikor Heródes leméészároltatta az újszülötteket, azzal eredetileg egy kékvérű János fenyegetésétől igyekezett megszabadulni, aki felnőve veszélyeztette volna a hatalmát. (Habár az egész történet még ezzel együtt is csupán fikció volt - egyetlen korabeli krónikás sem jegyzett fel semmi efféle atrocitást.) Más szóval, Jézus késő I. századi követői egyszerűen átvették a Keresztelőről írt evangéliumokat, és alapjában véve megváltoztatták a hős nevét. Ugyanakkor azonban János evangéliuma egyúttal az is, amiről kijelentették, hogy a szerzője nem más lehetett, mint Mária Magdolna...

Keressük fel ismét azt a furcsán zavaró falut, Betániát, ahol Jézus két "szeretett tanítványa": Magdolna és az ifjú Lázár/János élt Márta nevű nővérükkel. Habár Mártát általában a világi foglalatosságokkal, a mindennapi házimunkával társítják, a Morton Smith professzor által 1958-ban, Mar Sabában talált kompromittáló levélmásolat kijelenti, hogy a karpokratiánusok hite szerint "Mária, Márta és Szalómé" volt, akik titkon gyakorolták és továbbörökítették a szent nemi rítusokat. Alexandriai Kelemen azonban, aki hevesen szidalmazta a "mocskos eretnekeket", burkoltan bár, de szintén erősen célzott arra, tudta, hogy Jézus és belső köre valóban végzett efféle rítusokat. Kelemen azon ügyködött, hogy mindezt a szőnyeg alá söpörje, és szándékosan megváltoztassa a kereszténység alapvető tantételeit, hogy azok jobban megfeleljenek annak,

amilyennek a saját nézetei szerint lenniük kellett volna, és ennélfogva amilyeneknek mindörökké lenniük kell - még ha ez azt is jelentette, hogy ténylegesen át kellett formálnia mind a kereszténység üzenetét, mind pedig maga Jézus jellemét.

Volt még valami Betániát illetően, amit az evangéliumi írók igyekeztek eltitkolni. Itt zajlott ugyanis Keresztelő János tömeges keresztelése, habár az Újszövetség nagyon igyekszik azt sejtetni, hogy a két júdeai Betánia közül János bázisa a másik helyen állt ("Ez Betániában történt, a Jordánon túl, ahol János keresztelt.").90 Talán ezzel kísérelték meg elkülöníteni a "jézusi" Betániát az ő riválisától, Keresztelő Jánostól?

De vajon a Keresztelő állt-e egyáltalán valamiféle közelebbi kapcsolatban a kérdéses betániai családdal? Egy efféle asszociáció aligha kedveltette volna meg a települést Jézus tanítványaival, akik állandó összetűzésben álltak János követőivel, noha magát Krisztust is nyilvánvalóan mágnesként vonzotta a hely, még ha csupán azért is, mert két "szeretett társa" ott élt. Lázár feltámasztásának és a felkenésnek a bibliai beszámolói azonban időben jóval János halála után következnek, mikor Jézus már "átcsábította magához" a Keresztelő híveinek jó részét. Krisztus vajon a rituális beavatást végző Magdolnát és Lázárt/Jánost is átállította a saját kultuszához?

A sorok között olvasva fel lehetne hozni azt az ellenvetést, hogy a Keresztelő egyfajta szent terrort képviselt mindennel szemben, aminek bármi köze volt a bűnökhöz, ezért hát soha nem szennyezte volna be magát egy kétes külhoni papnővel való bárminemű kapcsolattal. Ám az igazi János szintén tartogat némi meglepetést a számunkra.

Az újszövetségi beszámoló burkolt sejtetése ellenére, miszerint a Keresztelő csupán egy helyi szent ember volt, aki a júdeai vad pusztaságban magányosan töltötte napjait és éjszakáit, ahol igen mértékletesen, szinte aszkéta módjára csupán "sáskán és vadmézen" élt, az ő támaszpontja valójában a pompás egyiptomi kikötővárosban, Alexandriában - feltehetően annak virágzó zsidó kolóniájában - állt. Mozgalma, amelyet "nemzetközi követőtáborként" írtak le,91 egy Apollos nevű alexandriai közvetítésével Efezusba is eljutott. Amint azt A templomosok titkában megjegyeztük, ez volt

"gyanús módon az egyetlen hivatkozás Alexandriára az egész Újszövetségben".92 Ez a város adott otthont a pompás Szerapeumnak is, a nagy múzeum-és templomkomplexumnak, amit az új istennek, Szerapisznak szenteltek, akinek hitvese a sokkal nagyobb tiszteletben álló Ízisz lett . Szerapisz egy folyami isten volt, akit legáltalánosabban Dionüszosz/ Bacchus/Pán istenekkel társítottak - mindegyikük a vadon, a természet és a bujaság istenei, akik Leonardo műveiben csaknem teljesen felcserélhetőnek tűnnek a Keresztelő alakjával. (i. sz. 395-ben János fejetlen holttestének állítólagos hamvait eltemették Alexandriában, a Szerapisz híres régi temploma helyén épített új, nagyszerű bazilikában.)

A Keresztelő megszokott képe egy dagályos frázisokat pufogtató, apokaliptikus szónoké - olyané, aki igazi sztár lehetne a Monty Python'és Life of Brian ("Brian élete") című filmben ábrázolt vallási próféták fórumán -, és egy fanatikus puritáné, a jóval későbbi skót prédikátor, a kénköves pokollal fenyegetőző, és "a nők gyalázatos uralma" ellen mennydörgő John Knox stílusában. A Keresztelő - a maga teveszőr ruházatával, sivatagi visszavonultságával és állandó sürgetésével a tömegek felé, hogy bánják meg bűneiket és keresztelkedjenek meg - kétségtelenül úgy tűnik elénk, mint az archetipikus "igaz tanító", aki helytelenít minden földi gyönyört és normális emberi kapcsolatot. Ez a megközelítés azonban igen helytelen volna, habár a személyét illető igazságot csak az életével kapcsolatos nem bibliai forrásokból kiszemezgetett bizonyítékmorzsák összeillesztésével tudjuk megközelíteni.

János máig fennmaradt kultuszának tagjai, a gnosztikus mandeánusok szerint - róluk többet később - a Keresztelő házasember és családapa volt, egy sokat üldözött vallás vezetője, amely egyaránt rendelkezett papokkal és papnőkkel. Mivel úgy fest, az ifjú Lázár/János eredetileg szintén a Keresztelő tanítványa lehetett, feltehetően a szekta egyik szertartásvezető papja volt. Ebből következően azt is feltételezhetjük, hogy a nővére magas rangú mandeánus papnőként szolgált...

A szekta szent könyvei elbeszélik a két messiási titán, János és Jézus összecsapását a Jordán partján. A szövegek kijelentik, hogy Jézus könyörögni kezdett Jánosnak, hogy keresztelje meg őt, és mikor az végül beleegyezését adta, a sötét istennő, Ruah (aki

hasonlatos a zsidó Szentlélekhez) fekete keresztet vetett a víztükörre, ezzel jelezve rosszallását. János ezután az alábbi hivatalos megtagadással küldi el Jézust: "Változzék botod ganajozó rúddá!" Világos, hogy semmilyen szeretet nem veszett el köztük, az Újszövetség által festett kép ellenére, amely egy gyomorkavaróan alázatoskodó, a Messiás lába előtt szolgalelkűen csúszó-mászó Keresztelőt ábrázol. A győzedelmes Jézus-szekta elég magabiztosnak érezte magát nem csupán ahhoz, hogy - mint láttuk - eltulajdonítsa a Keresztelőnek szentelt evangéliumokat, de ahhoz is, hogy kiforgassa azok szavait, és átírja a két vezető közötti valódi viszonyt, hogy Krisztus messze magasabb rendűnek tűnjön fel. Úgy tűnik azonban, hogy a valódi életben nem ez volt a helyzet - valójában épp az ellenkezője.

A mágus rehabilitálása

Ha létezik olyan újszövetségi karakter, akit a korai egyház igazán megvetett, az nem is annyira János vagy Magdolna, mint inkább "első eretnekük", Simon mágus, aki állítólag Krisztust majmolta. Ám ha ez igaz, az ő utánzó tehetségének sikeressége mindenképp elismerést érdemel. A francia okkult történész, André Nataf szerint "Krisztus riválisaként Simon, a Mágus egy páratlan történelmi karakter."93 Nataf megjegyzi: "Még a saját életében legendás hírnévre és státuszra tett szert: »életre keltette a szobrokat, képes volt meghengergőzni a tűzben anélkül, hogy megégették volna a lángok, és még repülni is tudott«..."94

Az Apostolok cselekedetei, amely egyértelműen igyekezett e tekintetben csökkenteni a kárt, úgy tüntette fel őt, mint aki megpróbálta pénzért megvásárolni Szent Pétertől a Szentlelket, utóbb pedig egy drámai mágikus viadalban életét vesztette. Ő testesítette meg mindazt, amit a keresztények gyűlöltek (és gyűlölnek mind a mai napig), azt állítva, hogy Jézushoz hasonlóan képes gyógyítani és feltámasztani a holtakat. És mivel nyilvánvalóan igazi látványosságként szerepelt mint ördögűző es kuruzsló, igazán megbocsátható, ha az ember azt gondolja róla, hogy bizonyára a sátántól kapta a hatalmát...

A Mágust Romában a "Faustus"- "a kegyelt" néven is ismerték, és ő kölcsönözte később nevét az elbizakodottan ambiciózus reneszánsz legendának, dr. Faustnak, akinek az ördöggel való lepaktálása olyannyira előre megjósolhatóan balul sült el: sikoltva zuhant alá a pokol mély bugyraiba, mikor elérkezett a kitűzött óra, hogy a lelkével fizessen világi sikereiért. A Mágushoz hasonlóan dr. Faust is a csodálatos Trójai Helénával társult (vagy helyesebben, Simon úgy tekintett asszonyára, mint Heléna reinkarnációjára; lásd alább). A fausti paktum legfontosabb aspektusa azonban az, hogy elsősorban nem anyagi gazdagságra vagy nemi gyönyörökre törekedett, hanem tudásra - ennélfogva pedig hatalomra. Mint látni fogjuk, a tudás tiltott gyümölcseinek keresése jelentette (és jelenti ma is) az igazi luciferizmust.

A Simon mágust illető szokásos keresztény nézetet Rollo Ahmed az alábbiakban foglalta össze: "Fordított értelemben imitálta a kereszténységet, megerősítve a gonosz örökkévaló uralmát."[95] Azt is állította magáról, hogy isten - amit még a messzi Rómában is komolyan vettek, ahol ténylegesen szobrot emeltek neki. És ami szinte még rosszabb: "a szektája tárt karokkal fogadta a nőket, és úgy tartotta, hogy a világteremtő őserő legalább annyira női [természetű], mint férfi."[96]

Epiphanius szerint[97] Simon a szexuálmágia megátalkodott gyakorlója volt, és egy "Heléna, a szajha" nevű fekete nővel vándorolt, akiről úgy hitte, nem csupán a világszép trójai Heléna, de egyúttal a nagy görög istennő, Athéné reinkarnációja is - éppúgy, ahogyan Magdolnát idővel kezdték Ízisszel társítani -, és a gnosztikusok "első gondolata".

Mindazonáltal Simon, a szamaritánus vagy varázsló (mágus) egy másik szerepet is játszott, aminek az evangéliumi írók még az említésétől is gondosan tartózkodtak, miközben igyekeztek a nevét olyan fanatikus hévvel befeketíteni, ahogy csak tudták. Az i. sz. III. századi Kelemen elmélkedései azonban - ha mégoly ártatlanul és naivan is - ismét egy döbbenetes beismerést tesz ezzel kapcsolatban:

Simon Alexandriában tökéletesítette mágiában való jártasságát, minthogy Jánost követte... akin keresztül vallási doktrínákkal is foglalkozni kezdett. János volt Jézus előfutára...

Jánosnak az összes tanítványa közül *Simon volt a kedvence*, azonban mesterük halálakor épp nem tartózkodott Alexandriában, ezért Doszitheosz, egy tanítványtárs lett kijelölve az iskola új vezetőjévé [saját kiemeléseim].98

Itt tehát azt látjuk, hogy a látszólag puritán Keresztelő János kedvenc tanítványa nem más, mint Simon mágus, vagyis pont az az ember, akit az egyház olyannyira gyűlölt és megvetett, hogy őt tekintették az eretnekség igazi mintaképének. Ráadásul varázsló és szexmágus... Érdekes, hogy a János belső körére való hivatkozások között szerepel egy Heléna (Helen) nevű tanítvány - feltehetőleg Simon vándorló koinonosza, vagyis szexuális partnere. Az újszövetségi beszámoló tehát egyszeriben ismét csak hibásnak tűnik, egészen a szándékos elferdítésig.

Simon hírneve nem igazán volt valami irigylésre méltó, mint ahogy ma sem az. Természetesen a hírhedt bigott katolikus Montague Summersnek bőven akadt mondanivalója ezzel kapcsolatban a maga sajátosan meg nem alkuvó és keresetlen stílusában, például "a boszorkányság egész történetének egyik leghíresebb alakjának" titulálva őt, akinek "ördögi praktikáit - nem túl meglepő módon - Szent Péter hatástalanította. A Mágus (az ember, aki a Biblia szerint notóriusan igyekezett pénzért megvásárolni a Szentlelket) még a nevét is kölcsönözte a simónia bűnének - ami ironikus módon Péter egyháza papságának utóbb egyik kedvenc korrupciós módszere lett. Azonban talán legnagyobb bűneinek mégis azt tekintették, hogy Keresztelő János hivatalos utódja, továbbá szexmágus és a női princípium csodálója volt. Amint azt Tobias Churton megjegyzi The Gnostic Philosophy (2003) című munkájában: "...úgy tűnik, Simon mágus éppoly humoros alak volt, mint Aleister Crowley két évezreddel később, egy igazi mágus hajlamával az ironikus szimbológia iránt."

Simon mágust azonban gyűlölték is, mivel féltek tőle. Karl Luckert szavait idézve mérföldkőnek számító Egyptian Light and Hebrew Fire (1991) című munkájából:

Ezt a "minden eretnekség atyját" most nem pusztán Krisztus egy opponenseként, de egyúttal kiváló versenytársaként - vagy talán

egyenesen potenciális szövetségeseként - kell tanulmányoznunk a korai keresztény egyházban...

Közös egyiptomi örökségük tényéből levezethetd a Simon mágus jelentette fenyegetés valódi ereje. A veszély felért még annak lehetőségével is, hogy összekeverhették személyét magával Krisztus alakjával...99

Jézushoz és Magdolnához hasonlóan a jelek szerint Simon is nagyon szerette volna visszatéríteni a zsidóságot az istennőimádat egy az egyiptomi rendszeren alapuló formájához. Luckert így folytatja: "[Simon] saját missziójának tekintette, hogy helyrehozza azt, ami... valahol bizonyosan rossz útra tért; nevezetesen az egész női Tefnut-Mahet-Nut-Ízisz dimenzió elidegenedését a maszkulin istenségtől."100

Akkor hát feltehető, hogy Simon hite legalább részben tükrözte mestere, a Keresztelő nézeteit - ami csaknem elképzelhetetlen ötlet, legalábbis a keresztény propaganda elkerülhetetlen hátterében szem lélve. Maga Simon írta Great Revelation című munkájában:

Az univerzális Eónoknak két kiáradása van... az egyik fentről jelenik meg, mint a Nagy Erő, az Univerzális Elme, ami mindent elrendel és irányít és férfias; a másik pedig, a Nagy Gondolat, a nőies, mely minden dolgot létrehoz. Ezért egymással párosodva egyesülnek, és megjelenítik a Közbenső Távot... ebben van az Atya... Ő az, aki férfi-női hatalomként állt, áll és fog állni a már korábbról létező Végtelen erőben...101

Simon egyiptomi stílusú nemi egyenlősdije fényében - mágikus tudományát először Alexandriában tanulta - különösen érdekes, hogy nagy ellenfele épp Szent Péter volt, aki Mária Magdolnát is gyűlölte, és "a nők minden fajtáját", és aki azután létrehozta a (szintén nőgyűlölő) római katolikus egyházat.

A Keresztelő mozgalmának valódi természete - ám ismét: talán csupán a kiválasztott kevesek belső körének - egy újabb gondolatot vet fel az ifjú János/Lázár szeretett tanítvánnyal kapcsolatban, akinek későbbi titulusai közé tartoznak az Evangélista és az Isteni (vagy Szent) jelzők is. Amint azt a néhai okkult történész, Francis X.

King megjegyezte a Crowley on Christ című könyvhöz írt előszavában:

Mellesleg a Szent Jánosra alkalmazott héber "kedesh" szó, amiről [Aleister] Crowley szarkasztikus módon ki jelentette, hogy "az isteni"-ként kellene visszaadni, és a múltban "súlyos félrefordítás" áldozata volt, rendesen a "szodomita" [sodomite] szóval ültetik át angolra.102

(Még a rituális mágiát űző, szélsőséges showmant, a "világ leggonoszabb emberének" nevezett Aleister Crowley-t is általában bízvást lehet idézni. Habár sok mindent állítottak róla, amik legtöbbje fizikailag képtelenség, annyi mindenesetre bizonyos, hogy alapos ismeője volt az ősi nyelveknek és szokásoknak.)

Mint az előző fejezetben láttuk, a kedeshim női ruhába bújtatott és aprólékos gonddal kisminkelt férfi prostituáltak voltak, akik a nagy Jeruzsálemi Templom kapuiban kínálták szolgálataikat a zarándokoknak a női "templomi szolgákhoz" hasonlóan. Habár a szó a "szent/isteni" jelentést is hordozza, nyilvánvaló, hogy a két jelentésnek egyazon szokásból kellett származnia. És mivel az ifjú János Lázárként társítható nővérével, a szexuális beavatás papnőjével János evangéliumában ismételten összetűzésbe kerül Péterrel, és talán ő a meztelen fiatalember is a marszabai levélmásolat idézett passzusában, érdekes eltűnődni rajta, hogy talán a szó mindkét értelmében kedesh lehetett. Hogy Péter mennyire gyűlölhette ezt a testvérpárt...!

Bizonyos problémáknak azonban már jóval azelőtt létezniük kellett, hogy Péter egyáltalán megjelent volna a színen. Nem túl nehéz elképzelni a feszültséget János csoportjában a két karizmatikus, tehetséges és ambiciózus, kultuszvezetői babérra vágyó tanítvány, Jézus és Simon mágus között. Valójában a puszta tény, hogy Simon kapcsolatban állt a Keresztelő mozgalmával, bizonyára aggasztotta és ellenszenvvel töltötte el Krisztus saját odaadó híveit, ahogy egyre nagyobb méreteket öltött a két szekta közötti rivalizálás. Talán nem túlzás azt sugallni, hogy Jézus felkenését az ő Krisztussá, a kiválasztottá tételét úgy rendezték meg a kulisszák mögött, hogy legalábbis részben nagyon is publikus legyen - ily módon is gondoskodva róla, hogy az esemény híre bizonyosan eljusson a

Mágushoz. Az, hogy valaki elnyerte "a Krisztus" titulust azokban a napokban, mikor még a kisebb római hivatalnokokat is felkenték vagy felszentelték [angolul: "christ-ened"] tisztségükre, meglehetősen komoly szándékról és nagy elszántságról tanúskodik - egóról már nem is beszélve. És talán távolról sem Simon "majmolta" Krisztust, hanem épp fordítva: lehet, hogy Krisztus "utánozta" a Mágust, aki kettejük közül valószínűleg az idősebbik lehetett, és kétségtelenül János kedvence - sőt talán egyenesen korai szerepmodell is.

Halálos riválisok

Meglehet, hogy Jézus Krisztus vallási "nagykorúságát" János egyik tanítványaként kezdte, hamarosan azonban gunyoros szakadárrá vált. Ez eléggé radikális kijelentésnek tűnhet, hihetetlen módon azonban a bizonyíték ott található magában az Újszövetségben, ahol azt olvassuk, hogy Jézus az alábbi ellentmondásos szavakat ejti ki: "Bizony mondom nektek: asszonyok szülöttei közt nem született nagyobb Keresztelő Jánosnál. De aki a mennyek országában a legkisebb, az nagyobb nála." Egyfelől Jézus látszólag kijelenti, hogy senki nem lehet nagyobb Jánosnál, másfelől azonban leszögezi, hogy a saját követői közül a legutolsó is nagyobb nála. Amint azonban felismerjük, hogy az "asszonyok szülötte" nem azt jelenti: "mindenki", amint azt ma a nyugati hívek joggal feltételezhetik, hanem valójában egy ősi közel-keleti sértés, ami annyit tesz: "apátlan" vagy "fattyú" (a szó szerinti és átvitt, becsmérlő értelemben egyaránt), talán egyenesen "gazember", "csirkefogó", akkor a passzus egyszeriben más értelmet nyer - még ha nem is igazán megnyugtatót. (A jelentését megerősíti a tény, hogy János követői, a mandeánusok hasonló inzultust alkalmaznak az általuk gyűlölt Krisztusra, "egy nő fiának" nevezve őt.) Jézus tehát itt teljesen nyilvánosan, a legsúlyosabb módon gúnyolódik a Keresztelővel - talán a személyes sértettség valami mély forrásából fakadóan, mivel őt mamzerként, vagyis törvénytelen (házasságon kívüli) gyerekként ismerték. Egy másik alkalommal, mikor Krisztus azt mondja: "És senki sem tölti az új bort régi tömlőbe"[104] - ami látszólag egy elég ártatlan axióma - valójában talán János magasabb korát és (vallási tanítóként) elcsépelt, lapos és idejétmúlt mivoltát gúnyolja, mivel a borostömlők abban az időben állatbőrből készültek, hasonlóan a Keresztelő viselte hírhedt ruhákhoz. Más szóval a kijelentése szerint

János képtelen volt bármi újat, frisset és érdekeset tanítani - hallgatólagosan magában foglalva persze, hogy ő, Jézus viszont igen.

Az elgondolhatatlan

Vajon miért utálta Leonardo a Szent Családot olyannyira, hogy még egy eretnek szörnyű halálát is kockáztatta azzal, ahogy égbekiáltó és szentségtörő szimbólumokat rejtett el műveiben? Miért ábrázolta a kis Jézust úgy, mintha szemlátomást épp készülne letépni a Keresztelőt szimbolizáló bárány fülét, miközben a lába annak sebezhető nyaka előtt nyeső mozdulatot tenne? Ott van azután a tanítvány Az utolsó vacsorán, aki a jellegzetes János-mozdulattal int Jézus önfeledt arcába, mintha csak azt sziszegné: "Emlékezz Jánosra...!"

Talán rejlik egy nyomra vezető jel a Szent Márk evangéliumából kitörölt passzusok egyikében, amely azután Kelemen naiv levelében újra felbukkant a marszabai leletben. Arról a részletről van szó, amely látszólag leleplezi a "szeretett női tanítvány" kilétét: "És a húga az ifjúnak, akit Jézus szeretett, és az ő [Jézus] anyja, és Szalómé ott voltak, és Jézus nem fogadta őket."

Könnyen lehet azonban, hogy ebből a három sorból levonható egy második, sokkal jelentősebb következtetés is. A részlet megemlíti Szalómét. Jézusról ismeretes, hogy volt egy ilyen nevű női tanítványa: valójában a gnosztikus Tamás evangéliumában megjelenik egy bizarr kis epizódban, amelyben ő és Jézus vallási eszmecserét folytatnak, miközben mindketten a nő ágyán hevernek, eléggé intim helyzetben.105 A nevét az Újszövetség is megemlíti a női tanítványok felsorolásakor, ám mindössze egyszer.

Természetesen van egy másik Szalómé is, aki kapcsolatban áll a bibliai eseményekkel, habár a közhittel ellentétben az evangéliumokban mindvégig szándékosan megnevezetlen marad. Valójában Heródes mostohalányát, aki ellejti a király előtt a hétfátyoltáncot, és a Keresztelő fejét kéri érte cserébe, csupán Josephus A zsidók története című munkája nevezi meg - ami igen különös, mivel ha Josephus tudta, kiről van szó, akkor bizonyára az evangéliumok íróinak is ismerniük kellett a kilétét. Ám valamilyen

oknál fogva nem csupán kerülték a nevének akár csak említését is, de az Újszövetség "szerkesztői" (vagy inkább cenzúrázói) úgy döntöttek, hogy még azt a máskülönben elég ártatlan szakaszt is eltávolítják a szövegből, ami végül Morton Smith professzor kezében kötött ki a marszabai levélmásolat részleteként - amelyben Jézus belső körének tagjaként említik, méghozzá Krisztus anyja és Magdolna barátnőjeként. De vajon miért ítélték Szalómé puszta kilétének ismeretét olyan potenciálisan végzetesnek a keresztény ügy számára, hogy az egész Újszövetségből is teljesen kihagyták a nevét?

Talán némi visszhangra találunk ezzel kapcsolatban az ő legendás (sajnos azonban nem bibliai eredetű) hétfátyoltáncát illetően. Amint azt Barbara Walker kiemeli, "...a hétfátyoltánc szerves részét képezte a szent drámának, ami bemutatta az utódként megjelölt király halálát, az alvilágba való alászállását és az istennő általi visszaszerzését,aki a hét alvilági kapu mindegyikénél levetette ruházatának egy-egy darabját."106 Ez az asszociáció a szent hetes számmal ismételten megjelenik Mária Magdolna "hét ördögében", amit állítólag Jézus űzött ki belőle - és amit az evangéliumok írói előszeretettel megemlítettek bármely adandó alkalommal. Láttuk azonban, hogy sem nekik, sem a tizenkét tanítványnak fogalmuk sem volt sem a felkenés, sem az azt végző személy igazi jelentőségéről, így hát a szent dráma - ismét csak - meghamisítottá és elutasítóan szexistává vált. Mivel a női hatalom is a részét képezi, a szent hetes vagy sztriptízzé, vagy démoni megszállottsággá alakult. Jézus megértette ezt, de mikor hagyták valaha is a Szent Péterhez hasonlók, hogy mesterük kívánságai saját istenteremtő ambícióik útjába álljanak?

János rituális kivégzésének koncepciója azonban elkerülhetetlenül felvet több kulcsfontosságú kérdést, amelyekre a válasz - ismét csak - sokkoló ellentétét sugallja annak, ahogyan a keresztények a jóról és rosszról általában vélekednek. Vajon maga János olyan mértékben "beavatott" volt az eseményekbe, hogy ismerte szerepe természetét és az elkerülhetetlen véget, ami rá várt? És ha igen, belenyugvással fogadta-e ezt a nem épp irigylésre méltó végzetet?

Láttuk, hogy a tudósok ma azt sugallják: nem valószínű, hogy a bibliai jelenet, amelyben a Keresztelő behízelgő és talpnyaló módon

Jézus lábához hull, "Isten bárányának" nevezve őt, valaha is megtörtént, mivel a két férfiról ismeretes, hogy egymás riválisai voltak. Mivel pedig az Újszövetség lényegében a Jézus-kultusz követőinek propagandája, kézenfekvő, hogy hamis színben, az alacsonyabb rangú "bagatell" szektavezetőként kívánták feltüntetni Jánost - függetlenül attól, hogy a valóságban mennyire tiszteletet parancsoló és akár felsőbbrendű lehetett is. Létezik azonban egy másik, talán ugyanilyen érvényes magyarázat is.

Ebben a hipotetikus szcenárióban János tényleg Krisztus lábaihoz hull, hogy elismerje őt, "az eljövendőt" [szó szerint: aki jönni/követ ni fog] - amely kifejezés éppoly kétértelmű, mint mai megfelelője, hiszen egyaránt jelentheti a kiválasztottat, akiről a próféciák szólnak, vagy azt, aki János utódjaként és szellemi örököseként követi őt. Több ezernyi követője közül János Jézus Krisztust jelöli ki annak az egynek, aki továbbviszi a munkáját a zsidók és nem zsidók között egyaránt, talán az egész nemzetközi szervezetet vezetve annak régi alexandriai főhadiszállásáról, Egyiptomból. Megkereszteli a nála fiatalabb férfit, hogy ezzel megpecsételje küldetése kezdetét - tudván, hogy Magdolna hasonlóképpen kitűzi majd a pillanatot a Krisztussá felkenéssel, mikor közel a vég. Ebben a forgatókönyvben az idősebb ember esetleg szándékosan provokálja Heródest valamilyen módon, hogy börtönbe juttassa magát, és rituálisan kivégezze őt a királyi família, vagy talán egyszerűen Szalómé intézi el az egészet. Ám azután valami történik. Valami sokkoló és traumatikus.

Míg a börtönben sínylődik, Jánosnak a jelek szerint egyszer csak megváltozik a véleménye Jézussal kapcsolatban, és (tanítványai útján) üzenetet küld, az alábbi kérdéssel: "Te vagy az eljövendő, vagy mást várjunk?"107 Jelentős módon azonban, úgy tűnik, olyasvalami ébreszt benne komoly kétségeket, ami Jézus tetteivel kapcsolatban jutott a fülébe, mivel szavait az alábbiak előzik meg az evangéliumban: "Közben János a börtönben hallott Jézus tetteiről. Elküldte tanítványait, hogy kérdezzék meg:"108 Közvetlenül ezután - és erre válaszként - történik, hogy Jézus hangsúlyozza a Keresztelőnél való feljebbvalóságát, mondván: "Mit mentetek ki látni a pusztába? [...] Miért mentetek ki? Prófétát látni. Igen, mondom nektek, prófétánál is nagyobbat..."109 És ekkor teszi azt a fentebb idézett alattomos megjegyzést is Jánosról, azt a csaknem hihetetlen, nyílt sértést: "Bizony mondom nektek: asszonyok szülöttei közt nem

született nagyobb Keresztelő Jánosnál..."[110] Mint láttuk, az "asszony szülötte" egy sokat használt, szinte közhelyszerű sértés volt a Közel-Keleten (és az mind a mai napig), amely jelentése: apátlan vagy "fattyú" - a szó mindkét értelmében, a mai brit használatnak megfelelően. Vajon most, hogy a régi próféta tömlöcben ült, és közeledett az utolsó szent király (rituális?) lemészárlása, lehetséges, hogy utódja megragadta a ritka alkalmat, hogy inzultálja és lealacsonyítsa őt? Jézus tényleg köznevetség tárgyává tette volna Keresztelő Jánost? Azt is láttuk, Krisztus hogyan gúnyolódott azzal, hogy nem töltenek új bort régi tömlőbe - minthogy akkoriban a palackok állatbőrből készültek, mint a Keresztelő ruhája, amit köztudottan viselt -, ami megint csak az ő kárára tett szellemes megjegyzés. Tehát Jánost - aki a börtönben sínylődve várta, hogy beteljesedjen előre eltervezett végzete egyszeriben eltöltötte a végzetes bizonyosság, hogy rossz utódot választott magának? Mint látni fogjuk, az ő tényleges választottja nagyon is különbözött Jézus Krisztustól...

Számos egyéb kérdés is akad, amelyek többsége mélyen nyugtalanító. Miért vagy kiért akarta Szalómé a Keresztelő fejét vétetni valójában? Úgy fest, az öreg próféta halála semmi esetre sem jelentette a Keresztelő történetének végét, és még a fizikai maradványainak is igen viszontagságos sorsot kellett elszenvednie a későbbiekben.

Súlyos gyanúk

Természetesen rendkívül nehéz az információmorzsából összerakosgatni egy kétezer éve zajlott dráma részleteit, János halálának bizonyos mozzanatai azonban még ma is komoly gyanakvásra adnak okot. Ő egy magas státuszú politikai fogoly volt, mégis, a jelek szerint egy sztriptíztáncosnő futó szeszélye miatt kellett meghalnia, aki kifejezetten a Keresztelő fejét kérte. Mivel Júdeában a lefejezés nem számított a kivégzés általános módjának - a zsidók inkább halálra kövezték a bűnözőket és a törvényen kívülieket, míg a rómaiak a sokkal kegyetlenebb keresztre feszítést alkalmazták -, János halála határozottan valamiféle rítus érzetét kelti. Mi célból, vagy kinek akarta Szalómé igazából János fejét?

A Keresztelő halála után Jézus missziója igazán elkezdődött, ám amint gyógyítói és ördögűzői képességének híre ment, Heródes király attól kezdett félni, hogy János szelleme szállta meg őt: "Ez Keresztelő János - mondta szolgáinak -, feltámadt, innen van benne a csodatévő erő."111 Legyen bár mégoly bizarr és sokkoló, Heródes tulajdonképpen akár jogosan is vélhette ezt - legalábbis Jézus saját hitét illetően. Ugyanis amint azt a bibliakutató tudós, Carl Kraeling írta az 1950-es években, "János becsmérlői - kihasználva a halála nyújtotta alkalmat - azt kezdték sugalmazni, hogy az ő testetlenné vált szelleme szolgált Jézus segítőjeként a fekete mágia csodás tetteiben, ami önmagában nem kis engedmény János saját hatalmát illetően."112

A keresztényeknek a mágia szó puszta megemlítése is ellenszenves és visszataszító. Krisztus azért jött, hogy elsöpörje az okkultizmus minden istenkáromló és haszontalan díszes kellékét, amik oly erősen társultak a pogány kultuszokhoz. Ez az interpretáció azonban egy modern kivetítés csupán: a korai keresztények, bár természetesen pogányoknak nevezték ellenségeiket, és hevesen szidalmazták őket, valójában éppúgy foglalkoztak az okkulttal - talán még jobban, ha tekintetbe vesszük Jézus csodatételeit. A hit kényelmes és biztonságos világán kívül a nyers valóság az, hogy a korai keresztények Jézus nevében varázsigéket mondtak, és maga Krisztus sem idegenkedett olyan praktikáktól, amelyekért a modern fundamentalista csoportok szerint kétségtelenül kiátkozás járna.

Még jelentősebb, hogy a karpokratiánusok vezetőjét, Marcust (lásd jelen fejezet elejét) az elborzadt Ireneus püspök az alábbiakkal jellemezte:

A mágikus csalások tökéletes adeptusa, aki praktikáival számos férfit és nem kevés nőt eltérített [az igaz hittől], és rávette őket, hogy csatlakozzanak hozzá, mint a legnagyobb tudás és tökéletesség birtokosához, aki a felsőbb láthatatlan, és szavakkal kifejezhetetlen birodalmaktól megkapta a legnagyobb hatalmat.113

Felidézhetjük, hogy a karpokratiánusokról az a hír járta, hogy szexuális természetű beavatási titkok birtokosai, amik saját állításuk szerint Mária Magdolnától, Mártától és Szalómétől származtak - és amikről Alexandriai Kelemen hallgatólagosan

elismerte, hogy azok hitelt érdemlően magának Jézusnak a rítusai voltak. Ha Krisztus eredetileg jóváhagyta, sőt egyenesen akár támogatta és ösztönözte a nemi rítusokat, akkor mi a helyzet a Marcus és követői által űzött mágiával?

Morton Smith Jesus the Magician (1978) című könyvében kijelenti: Jézus népszerűsége abban rejlett, hogy okosan alkalmazta az egyiptomi mágiát. Útja során, ha áthaladt valamely falun, először is ördögűzésből és a betegek meggyógyításából álló drámai "show-műsorral" felkeltette a helyi lakosok érdeklődését és kíváncsiságát, majd a saját tanításaival folytatta, és így "akasztotta horogra" az embereket. A homokba firkálása, a vízen járása és hasonló mutatványai Smith állítása szerint a vándorló egyiptomi varázslók fő erősségei közé tartoztak, akik hipnózisos - és elképzelhető, hogy narkotizáló - technikákat is alkalmaztak. De vajon Jézus ambíciója túlment-e azon, hogy bezsebelje néhány isten háta mögötti falu földműveseinek ámuló "jééé!" és "nahát!" elismeréseit? Lehet, hogy Keresztelő János hatalmas nemzetközi birodalmára is szemet vetett?

Máté 11:18 szerint a zsidók úgy hitték, hogy Jánosnak "ördöge van", habár ez nem feltétlenül jelentette azt, hogy megszállta egy, hanem sokkal inkább hogy ő kerített egyet hatalmába, és az okkult "csatlósként" vagy "famulusként" szolgálta őt, hasonlóan a közel-keleti dzsinnhez.[114] Ismét csak: annak gyakorlata, ami tulajdonképpen a fekete mágiával egyenértékű, nem igazán fér meg kényelmesen a Keresztelőről kialakított és elfogadott képpel, most azonban már tudjuk, hogy a valós, élő személy nagyon is különbözött attól - házasember volt és többgyermekes családapa, továbbá Jézus esküdt ellensége, akinek kedvenc tanítványa az egyház által olyannyira gyűlölt Simon mágus, az ismert szexmágus volt.

Mindezek fényében talán már nem olyan döbbenetes, hogy Jánosnak "ördöge volt" (vagyis szellemszolgája). Tradicionálisan egy efféle kétes segítőre vagy famulusra egy meggyilkolt ember valamely testrészének megszerzésével lehetett szert tenni, habár mágikus szempontból megközelítve a legoptimálisabb hatalmat azzal nyerhette az illető, ha ő maga végzett az áldozattal... Ez a felállás különösen érdekesnek tűnik a Keresztelő saját kivégzése esetében. Vajon valamiféle rituális gyilkosság történt, egy véráldozat, ami

szükséges volt ahhoz, hogy utat engedjen az újonnan érkezett áldozati királynak, és előkészítse számára a terepet? Mi lehetett a rejtélyes Szalómé tényleges szerepe és célja azzal, hogy János fejét követelte?

Morton Smith Heródes fenti szavait az alábbi módon fogalmazza át: "Keresztelő János feltámadt a halálból [Jézus nekromanciája, avagy halottidézése révén; most tehát ő és Jézus egyek]. És ennélfogva az [alsóbbrendű és alantas] erők [mivel Jézus-János képes irányítani azokat] működnek [a csodatettek során] általa [azaz: az ő parancsára]."115

Jézus nem idegenkedett attól, amit mások tétovázás nélkül nekromanciaként definiálnának: a zsidók kereken elítélték és kifogásolták - mint a démonokkal való üzérkedés példáját -, mikor feltámasztotta Lázárt. Még ha az eset csupán egy rítus volt is, és nem szó szerinti újjáélesztés, akkor is egy sírboltban zajlott - az "igazhitű" ortodox zsidóknak visszataszító és elgondolhatatlan módon. Közvetlenül ez után az esemény után határozták el a zsidók, hogy kelepcébe csalják és elbuktatják Jézust.

Vajon (az oly régóta az isteni szeretet és igazságosság esszenciájának tartott) Jézus, vagy legalábbis valamelyik követője volt-e, aki ténylegesen megszervezte a Keresztelő halálát? Az ausztráliai teológus, Barbara Walker kétségtelenül így hiszi, mivel a Jézus-kultusz volt az egyetlen olyan jelölt, amely "profitálhatott" a halálából.116 De vajon pusztán politikai orgyilkosság történt-e, hogy megtisztítsák az utat Jézus hatalomátvételéhez? Hiszen végtére is János követői, a mandeánusok mind a mai napig azt vallják, hogy Jézus "elbitorolta" és egyenesen "megrontotta" a Keresztelő követőtáborát. Ám ha ez egyúttal rituális gyilkosság is volt, elképzelhető, hogy az a sötét vágy motiválta, hogy egy testrésze birtoklása révén rabul ejtsék és leigázzák a lelkét? Krisztus kapcsolata a királyi palotában feltehetően Szalómé lehetett, noha az sem kizárt, hogy egy másik, az Újszövetségben szintén megemlített női tanítvány, Johanna - Kuzának, Heródes intézőjének a felesége - is bűnrészese és felbujtója volt. Herodes utasítására Szalómé János fejét követelte - habár valódi kilétét az evangéliumok írói gyanús módon eltitkolták.

Az, hogy bárki egyáltalán eltűnődhet egy efféle szcenárión - hogy Jézus Krisztus belekeveredhetett (talán szántszándékkal) a Keresztelő meggyilkolásába, arról nem is beszélve, hogy netán mélyen érintett volt a fekete mágiával egyenértékű rítusokban - sokaknak kétségtelenül mélységesen sokkoló lehet, még a keresztény hívek közösségén kívül is. Különös módon azonban a fenti teória jó része már hosszú évek óta a nyilvánosság számára is hozzáférhető: például Morton Smith Jesus the Magician című munkája először 1978-ban jelent meg, Barbara Thiering pedig az 1990-es évek elején tárta a közönség elé azt az elképzelést, miszerint a Jézus-mozgalom állhatott János halála mögött. Mindebből azonban szinte semmi nem szivárgott ki a nagyvilágba, leszámítva az "alternatív kutatók" kultikus köreit, és talán a nyitottabb és előítélet-mentesebb (általában amerikai) teológusok némelyikét. Habár Miss Thiering elismerten furcsa könyvére nehéz idők jártak, minthogy jórészt elvetették, mint "fantasy" ponyvát.

Ugyanez a megkövesedett, szemellenzős tudatlanság övezi a keresztény közösségeket a gnosztikus evangéliumokkal kapcsolatban is, amelyekről az átlagos hívőt még ma is a teljes sötétségben tartják. De miért is törődnének ezekkel a rég elveszett szövegekkel, mikor a teológusok mindenféle gunyoros megjegyzéseket tesznek eredetiségük "kétes" mivoltáról, és még olyan központi kérdéseken sem hajlandóak akár csak eltűnődni, mint például azon, ahogy ezek a szövegek bemutatják Jézus és Magdolna kapcsolatát, az éles szóváltásokat Péterrel, és a nők apostoli státuszát a korai keresztény mozgalomban?! Nyilvánvaló, hogy a mai híveknek nagyon is érdekükben áll, hogy ignorálják a gnosztikus szövegek festette kényelmetlen képet. Csupán addig tudják azonban fenntartani ezt a fennhéjázó álláspontot, míg; egyre több ember saját maga el nem olvassa az apokrif iratokat.

Ha Jézus Krisztust Isten megtestesülésének hiszik, akkor úgysem lesz semmiféle ezzel ellentétes bizonyítéknak semmilyen hatása, leszámítva talán az ellenszenv és felháborodás keltését. A hitet nem lehet érvekkel kimagyarázni, és sok szempontból - függetlenül attól, milyen volt a történelmi Jézus valójában - mostanra olyannyira archetipikus státuszt szerzett a Jóság és Szeretet végső megtestesüléseként, hogy talán a legjobb, ha az ember eleve nem bonyolódik semmiféle vitába ezzel kapcsolatban. Azonban bár

egyetérthetünk Jeffrey Burton Russell szerzővel, aki így ír: "bármely olyan vallás, amely nem jut megállapodásra a gonosszal, méltatlan a figyelmünkre",117 mikor szembesülünk a Jézus-ellenes johanniták, például a mandeánusok létezésének tényével, akik hagyományosan elítélték és a lehető legszélsőségesebb módon csalónak bélyegezték Krisztust, fel kell tennünk néhány igen kemény kérdést. Nem az univerzális gonoszságokról, mint amilyen a kínzás vagy az éhezés, hanem Jézus jóságának egész koncepciójáról, amit olyan széles körben elfogadnak Nyugaton még a nem keresztények is, mintha az kőbe vésett szent igazság volna. A kereszténység fősodrához tartozó hívőknek azonban épp a johanniták a gonoszak, rendellenesek és "eltévelyedettek", mint amilyen a Keresztelő kedvence, Simon mágus volt, akire a kereszténység hajnalától fogva kiabálnak kígyót-békát.

Mindazonáltal természetesen elsődleges és alapvető fontosságú dolog felfedni a nagy történelmi tévedéseket - függetlenül attól, milyen kellemetlenek lehetnek esetleg saját kulturális és vallási bizonyosságaink számára -, mivel csak ezáltal haladhat tovább az emberiség. És ha ez azzal jár, hogy újra meg kell néznünk és radikálisan felülvizsgálnunk Jézus Krisztus jellemét, motivációit és tetteit, akkor azt rendíthetetlenül tennünk kell, mivel a régi előítéleteket, de még a jó és rossz alapkoncepcióit is komoly revízió alá kell majd vonnunk. Minthogy a korai keresztények oly előszeretettel bélyegezték ellenfeleiket a sátán eszközeinek, talán ideje helyreállítani a mérleget - különösen, mivel azok üldözése és elnyomása, akik más hiteket vallottak, kitörölhetetlen szégyenfoltként és sebhelyként maradt az emberi pszichén.

Negyedik fejezet - A sátán zsinagógái

Miután Constantinus milánói ediktuma hatásosan kiátkozta az új római katolikus egyházon kívül a kereszténység minden egyéb formáját, az eretnekek, mint például a karpokratiánusok, állhatatosan kitartottak saját hitük és lelkiismeretük mellett, amihez vagy óriási bátorság, vagy az őrültséggel egyenértékű

vakmerőség kellett, attól függően, hogy az illető mennyire szimpatizált a mártírhalál gondolatával. Legtöbbjüket gyorsan és kíméletlenül eltörölték a föld színéről, ám az évek múlásával bizonyos eretnek hiteknek sikerült rejtve megmaradniuk, puszta létükkel is apránként gyengítve Róma biztonságát és önelégültségét. Talán nem véletlen, hogy e "gonoszságok" közt általában szerepelt a nőiség előtti valamiféle hódolat, olyan haragot és gyűlöletet provokálva Péter szervezetéből, amely szégyenletes becstelensége mind a mai napig visszhangzik. Különösen egy adott térség okozott állandó fejfájást a pápának - Franciaország déli része, amely terület jórészt magában foglalta Languedoc és Provence tartományait.

A hófödte, éles csúcsoktól hasított magas, kék égbolt alatt gyönyörű, ám kérlelhetetlenül zord ez a barlangoktól himlőhelyes táj, amely a középkorban biztos menedéket nyújtott számos nem ortodox vallási nézeteket tápláló "eretnek", például a katharok számára. Az ő összejöveteleiket az egyház a "sátán zsinagógái" néven emlegette. Amint Jean Markale kommentálja Montségur and the Mystery of the Cathars (1986) című könyvében, a barlangokban "ördögök tanyáznak, akik boszorkányok társaságában ülik ott szombatjaikat. Azok ugyanis az egyedüli teremtmények, akik nem félnek belépni az efféle helyekre. A barlangok a tiltott világot képviselik - következésképpen egyúttal egy vonzó és csábító világot."[1] Hogy vajon valóban éltek-e boszorkányok is azokban a barlangokban, jelen témánk szempontjából mellékes: a terület egésze már a XIII. század rettenetes eseményei előtt is a pogányság és eretnekség melegágyaként híresült el, azt követően azonban az egyháznak nem kevesebb volt, mint a sátán birodalma.

Itt kapott erőre a XII. és XIII. században egy keresztény kultusz, melynek tagjai - bár a helybéliek les bonshommes ("jó emberek", vagy "jó nép") néven emlegették őket - a római egyház szemében "luciferiek" voltak. A katharok[2] (maga a kathar szó jelentése: "tiszta") Bulgária gnosztikus szektája, a bogumilok utódjaiként megkísérelték újra feltalálni, amit ők a Krisztus által ösztönzött romlatlan, egyszerű életnek és vallásgyakorlatnak tekintettek, megtagadva Rómát, a korrupt "babiloni szajhát", annak teljes hivalkodó pompájával és papi hierarchiájával. Tartózkodtak a speciálisan felszentelt egyházi templomépületek használatától, és inkább a szabad természetet vagy a magánházaikat választották

istentiszteleteik helyszínéül - hiszen végtére is Krisztus sem épített semmilyen templomot, és nem is buzdította ilyesmire a híveit sem. Továbbá aszketikus életstílust követtek, egyszerű "halas-vegetáriánus"3 étrendet fogyasztottak, és még azt is csak módjával. Célul tűzték ki, hogy perfceti vagy parfaits ("tökéletesek") válnak belőlük: olyan férfiak és nők, akik lemondtak minden földi örömről, beleértve a szexet. A nemzés ugyanis különösen gyalázatosnak tűnt a szemükben, mivel meghosszabbította a lélek kapcsolatát a gyűlölt anyagi világgal.

A katharok - hamisítatlan gnosztikusokként - igazán gyűlölték az anyagi világot, és ez az a pont, ahol a legtöbb modern olvasó búcsút mond nekik (kivéve a zavaros elméjű new age-hívőket, akik hajlamosak egyfajta barátságos útitársakként tekinteni és tisztelni őket). Bár ezek az eretnekek kétségkívül fennköltek és lényegében véve nagyon is decensek voltak egy olyan társadalomban, amelyet át- meg átszőtt a leggyalázatosabb korrupció és képmutatás, a földi létezés iránti utálatukat végső soron visszataszító módon a végletekig fokozták. Például alapjában véve intézményesítették az anorexiát az endura - a lassú éhhalálig tartó böjtölés - formájában, ami hitük szerint majdnem olyan "jó" halálnak számított, mint a vértanúság - habár hamarosan bőséges lehetőségük adódott, hogy kielégíthessék a szellemi világba való átmenet utóbbi módja iránti vágyakozásukat. (A katharok úgy hitték, hogy "jó" halál nélkül újjászületésre vannak kárhoztatva, míg végül sikerül mártírként végezniük, és végre-valahára megmenekülniük az anyag fogságából, visszatérve a tiszta Szellem és Fény birodalmaiba.)

Természetesen csak viszonylag kevés jutott el a "tökéletesek" fokozatáig: a "köznépük", a credenti ("hívők") kialakították a maguk különös és jellegzetes verzióját a becsületességről (mint életvitelről). Egyesek például előnyben részesítették a házasságon kívüli szexet, mivel akkor csupán egyetlen bűnben (a közösülésben) kellett vétkezniük kettő - a nemi érintkezés és (valószínűleg) nemzés - helyett. Amint azt Markale megjegyzi:

A katharoknak... vétkezni annyit tett, mint behódolni a világ előtt. Nem tettek különbséget a bocsánatos és a halálos vétkek között; számukra minden vétek egyformán súlyosnak számított.

...Minden nemi egyesülésnek velejárója volt a hús, és ez annak lehetőségét kockáztatta, hogy a végtelenségig meghosszabbítja a sátán művét... [E tekintetben] nem tettek különbséget a legitim és törvénytelen szex, a szabad szerelem, a homoszexualitás, házasságtörés, vérfertőzés vagy akár az állatokkal való fajtalankodás között.[4]

Rengeteg pletyka keringett a credentik szexuális túlkapásairól - hiszen végtére is, ha az embert ugyanúgy elítélték a szokott heteroszexuális aktusért, mint egy homoszexuális kéjelgésért, vagy akár egy kecskével való kalandért, miért ne engedte volna meg magának, hogy bármilyen feltámadó vágyát kielégítse? És ha a gyereknemzés olyan gonosz dolognak számított, miért ne alkalmaztak volna szodómiát védekezésként? Bár akár jogosan, akár alaptalanul, de mindig is keringtek vad történetek bármely zárt és heterodox szektával kapcsolatban, az emberi természetből kiindulva csaknem bizonyos, hogy ezekben a pletykákban kellett lennie legalábbis némi igazságnak.

Mivel számukra bármi anyagi dolog heves utálat tárgyát képezte, a katharok még a Miatyánkot is átköltötték; saját verziójukban a "mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma" helyett az "adj nekünk ma anyagon túli kenyeret [táplálékot]" szerepelt.[5] Az egyetlen olyan ima szavaiba való belekontárkodás, amit a közhit szerint egyenesen maga Jézus adott nekünk, jócskán túllépte az ortodox kereszténység határait (annak ellenére, hogy létezik rá bizonyíték, miszerint a Miatyánk, más néven az Úr imája eredetileg Keresztelő Jánostól származik, és egyáltalán nem Krisztustól).[6]

Nyilvánvalóan ez önmagában is épp elég rossz, volt, már ami a teljhatalmú egyházat illeti - magát a vegetarianizmust "az ördög lakomájának" tartották,[7] és természetesen az, hogy az egyházi hierarchiát elutasították, mindenképpen automatikusan eretnekké minősítette őket -, ám a katharok hite és életstílusa jóval tovább ment ennél.

Gnosztikusokként hitték, hogy Jézus a Fény Fia, nem pedig Istené. Ő és a sátán mindketten Isten, az Atya gyermekei, egy olyan istenség két manifesztációja, amely egyaránt jó és gonosz. Két Jézus létezett: az egyik anyagi, aki Mária Magdolna szeretője volt,[8] és egy

másik, a tiszta szellem, akit soha nem lehetett megfeszíteni - ami miatt a katharok nem voltak hajlandóak elfogadni a feszület szimbólumát, habár megvolt a maguk saját keresztváltozata, a rosace, amely "a szoláris Krisztust jelképezte".[9] Valójában Jean Markale szerint létezik rá bizonyíték, hogy a katharok azért építették fellegváraikat szédítően magasba, a tűszerűen kihegyesedő sziklák csúcsára, mert ily módon is igyekeztek minél közelebb kerülni a Naphoz és a csillagokhoz - ami az egyház számára aggasztó asszociációkat hordozott az ősi pogány rítusokkal. A katharok az örök pokol koncepcióját is elvetették, amelynek fenyegető ereje pedig régóta a Vatikán legerősebb fegyverét jelentette a hívek kordában tartásához: ők úgy hitték, hogy senki nem reménytelen, hogy még az ördög is megmenthető.

Mindezek tetejében azonban a papság nagy többsége szemében azért voltak megszámlálva ezeknek az eretnekeknek a napjai, mert a birtokukban állt egy titkos János evangéliuma, ami állításuk szerint Krisztus beavatási tanításait tartalmazta. Egy efféle könyv puszta létezése is rendkívüli veszélyt jelentett egy olyan szervezetre nézve, mely már régóta biztonságban érezte magát a gnosztikus evangéliumok befolyásától. Ám a pápa emberei nagy többségének a fentiekkel kétségtelenül egyenértékű szörnyűséget jelentett az a tény, hogy a katharoknál női prédikátorok is hirdethették az igét - és ami még rosszabb, ugyanazon a tájon vándoroltak, ahol a legendák szerint egykor nem más tanította az embereket, mint maga Mária Magdolna.[10]

Igazi "Lucifer-hívek"?

Nagyon is megjósolhatóan a fanatikus Montague Summers tiszteletes hevesen kikelt a "Cathari" ellen, kijelentve: "Nyíltan imádták a sátánt, megtagadták a szentmisét és a passiót, és elutasították a szent keresztségit valami tisztátalan saját ceremóniák kedvéért",[11] és egy megnevezetlen inkvizítort idézett ördögimádatuk bizonyítékaként. Nyilvánvaló, hogy Summers nem használható objektív és pártatlan forrásként, azonban még a XX. században is remek betekintést kínál azok megrögzött gondolkodásmódjába, akik minden erejükkel igyekeztek elpusztítani a katharokat. (Továbbá "felbujtókként" és "terroristákként" is elítéli

őket, ami még a kor legátlagosabb nem kathar nézeteivel is feltűnő ellentétben áll. A nem közéjük tartozó helybéliek ugyanis csodálták és még támogatták is őket, akár a saját magukat fenyegető szörnyű veszélyek árán is. Ezenfelül a katharok esküdt pacifisták voltak.) Ám vajon Summers vádjai nem az igazság valami elferdített verzióján alapulnak-e? Lehet, hogy a katharok nem sátánisták, hanem valójában Lucifer hívei voltak?

Az eretnekséggel kapcsolatos igazság kiderítésében az egyik fő problémát az jelenti, hogy nem sok feljegyzés maradt fenn róluk az ellenségeik beszámolóitól eltekintve, ám elszánt és kitartó kutatók mégis össze tudtak rakosgatni- a darabkákból a hitükkel kapcsolatos olyan információkat, amik kétségtelenül kevés jóindulatot válthattak ki az ortodoxia híveiből. Amint azt Yuri Stoyanov megjegyzi The Hidden Tradition in Europe (1994) című klasszikus művében:

A katolikus feljegyzésekben felbukkannak bizonyos "Lucifer-párti" szekták leírásai, amelyek hitében a hagyományos kathar dualizmus - az anyagi világ gonosz demiurgosza [teremtője] és a transzcendens jó Isten - fordítva jelent meg, és ahol Lucifert tisztelték, azt várva, hogy visszakerüljön mennyei trónjára, míg Mihály és a többi arkangyal annak rendje és módja szerint a pokolba száműzetne.12

Stoyanov azonban óvatosan hozzáteszi még: "Hogy vajon az ilyen baloldali dualizmus valóban a katharizmus dekadens formáiból származva létezett-e, vagy az inkvizítorok képzelete alkotta meg azt, mindmáig vita tárgyát képezi."13 És természetesen Lucifer itt azonos a sátánnal.

Az egyik kutató, aki számára nem létezett vita - és egészen másként értelmezte "Lucifert" -, a rejtélyes Ótto Rahn volt, aki valósággal megszállottja lett az utolsó kathar erődnek, a Pireneusok előhegységében álló Montségurnak, ahol 1244-ben megközelítőleg kétszáz perfecti vesztette az életét a lángok között, miután jó tíz hónapon át sikerrel állta a keresztesek ostromát. Rahn sok hónapot töltött az 1950-es években azzal, hogy alaposan átfésülje a környéket olyan nyomra vezető jelek után kutatva, amelyek összekapcsolhatnák a katharokat a Szent Grállal. Összebarátkozott a helybéliekkel - habár annyi bizonyos, hogy nem nyűgözte le

mindannyiukat[14] -és némileg talán elferdítette a tényeket is, hogy illeszkedjenek a saját hipotéziseihez.[15]

Rahn Lucifer's Court című 1937-es könyvében[16] úgy okoskodik, hogy az egymással kölcsönös kapcsolatban állónak tekintett csoportok - a katharok, templomos lovagok,[17] a trubadúrmozgalom, és így tovább - egyetlen közös gnosztikus vallás részei voltak, amely (az általuk "Luciber" néven is ismert) Luciferre, vagy annak egy európai ekvivalensére, például Apolló napistenre összpontosult. Rahn "Lucifer udvarának" középkori felvirágzását az északi germán mítoszokkal is összekapcsolta, igyekezvén megalkotni egy inkább európai, mintsem közel-keleti gyökerekkel rendelkező vallást.[18] Rahn hipotézise szerint ami ezeket a csoportokat összeköti, az nem más, mint a Szent Grál, mivel azt egymástól függetlenül a katharokkal és a templomos lovagokkal is társították.

Rahn disszertációjának témája a XIII. századi poéta, Wolfram von Eschenbach, a Parzival szerzője. Noha ő a Grál-románcok legjelentősebb germán költője volt, saját állítása szerint dél-európai - languedoci és spanyol - forrásokat használt fel munkájához. Az ő Grálja nem egy felismerhetően keresztény szimbólum - például a Krisztus vérével megtöltött nagyszerű kehely, mint a későbbi történetekben -, hanem egy kő, ami ha nem is közvetlenül Luciferhez, de mindenesetre legalábbis bukott angyalokhoz kapcsolódik (habár maga Wolfram nem világos és egyértelmű ebben a kérdésben).

A Grál keresése

Az 1930-as évek elején Rahn összebarátkozott egy Maurice Magre nevű,[19] a rejtélyes titkos társaság, a Polaires Testvérisége [Fraternity of the Polaires] egy tagjával. Ez az okkult csoport előszeretettel társíttatta magát egy ősi északi tradícióhoz. Saját állításuk szerint kapcsolatban álltak Agartha, a "láthatatlan beavatási központ" ismeretlen "mestereivel", Magre azonban hamarosan drámai módon búcsútmondott a csoportnak. Egyesek úgy hiszik, Rahn is Polaire-tag volt, ami nem lehetetlen, miyel kezdétben szinté kultikus tisztelettel övezte Magre-et, aki eredetileg arra buzdította őt, hogy inkább végezzen kiterjedt "terepszemlét" és

kutatást Languedoc tartományban, mintsem beletemetkezzék a Bibliothéque Nationale archívumaiba.

Magre német barátját számos helybélinek bemutatta, akik közül az egyik, bizonyos Arthur Cassou - "egy vén ariége-i bölcs"21 - elbeszélte neki a nemesi kathar hősnő, Esclarmonde legendáját, azt állítva, hogy a hősnő Montségur eleste előtt valami biztos helyen el rejtette a Grált.

Rahn hitte, hogy Eschenbachot a fenti kathar történet inspirálta romånca megírására, hőse, Parzival (aki nevének jelentése "jól átdöf") és Carcassone hősi vicomte-ja, Trencavel ("jól vág") közötti hasonlóságokra hivatkozva. Más karakterek jó egyezést mutattak az adott korban és helyen élt valós személyekkel; például Anfortas, a Halászkirály22 Ramon-Roger de Foix-val. És természetesen mi más is lehetne a fiktív "Montsalvage" ("Mount Haven", azaz "biztonságos hegy" vagy "menedékszirt"), mint Montségur erődje? Továbbá Montsalvage-t egy "mentő forráskút" védelmezte, amit Rahn öszszekapcsolt Fontesorbes forrásával, míg a Montsalvage-t körülölelő erdő, amely a történetben "Briciljan" néven szerepel, bizonyára a Priscillienként ismert erdőség. Rahn győzedelmesen jegyzi meg: "Igen: csakis Montségur kathar erődje az Ariégois Pireneusokban, csak ez lehetett a Grál sérthetetlen temploma."23

Rahnnak a Grál több rúnaírással díszített kőtábla egyike volt, habár részletesen is kifejtette: "a Grál háromszoros [természetű]: a tudás könyve, egy szimbolikus kupa, amely ezt a tudást őrzi, és egy kő..." Hite szerint egy zöld kőről van szó, hasonlóan a hermetikus tanok mestere, Hermész Triszmegisztosz (a "háromszor hatalmas") legendás smaragdtáblájához, amelyre a legnagyobb okkult titkokat vésték. Rahn egy 144 fazettából álló - tizenkétszer tizenkettő, a tökéletesség száma -, csiszolt smaragdnak látta, vagy 144 kisebb kövecskének, amikbe smaragdbetűket véstek. Ez a kő Lucifer koronájából hullt ki, mikor a földre zuhant - egyenesen Montségurra.

Amint azt Arnaud d'Apremont a Lucifer's Court francia kiadásának előszavában írja:

Na már most, ha az átlag halandó számára Lucifer azonos is az ördöggel, a sátánnal, Rahn esetében korántsem ez a helyzet. Utóbbi szemében Lucifer valójában Luciber volt, a fényhozó ("fényhordozó"), Abellio, Belenos, Baldur, Apolló... Egy rendkívül tiszta és fényes figura. Rahn... azt szerette volna, ha őrá is "fényhozóként", egy Luciferként tekintenek.24

Majd hozzáteszi: "Nincs ott semmi, amit ne írhatott volna Rahn a kathar, vagy Rahn a pogány." Maga Rahn azt állította, hogy mivel a kő Lucifer koronájából esett ki, az egyház igényt formált rá, "hogy keresztènnyé tegye azt".25 A közhit szerint a kő csaknem teljes halhatatlanságot adományoz: talán a prózai és a tényekhez túlságosan ragaszkodó Rahn azért kereste, mert Führerének szánta ajándékba - mely esetben igen hálásak lehetünk a tényért, hogy a jelek szerint sosem sikerült megtalálnia.

Rahn hitte, hogy:

...az Ó- és Újszövetség, még ha különböző "antiistenekről" beszélnek is, közös és egyedülálló tudással bírnak. Az Ószövetség elátkozza a "hajnal szép csillagát"; az Újszövetség kinyilatkoztatja nekünk az [apokrif] János Apokalipszisében, hogy egy bizonyos "király és az alvilág angyala" görögül "az Apollyon nevet viseli".

Magyarázatként pedig hozzáfűzi: "Apollyon, a mélység angyala és e világ hercege, valójában a fényes Apolló isten." Tehát összekapcsolja a kettőt, arra a tényre hivatkozva, hogy a Hajnalcsillag görög neve a Phosphorous (vagy "Fényhozó"), amit "Apolló - vagyis láthatólag a Nap,26 a legnagyobb fényhozó - hű társának, beharangozójának és képviselőjének ismernek, és magát Apollót összekeverték a »reggel gyönyörű csillagával«, a Nappal." Természetesen az egyház mindenképpen a sátán szinonimájának tekintett volna egy ősi (vagyis pogány) napistent.

Rahn hitte, hogy a katharok elleni keresztes hadjárat "a kereszt és a Grál" közötti háborút képviselte, és hogy a perfetti őrizték Lucifer hatalmát a zöld kő formájában. Mindez persze feltehetően csak egy túlfűtött, romantikus képzelet terméke; okkal hihetjük azonban, hogy a katharok valóban birtokában voltak egyfajta Grálnak, habár az valószínűleg nem egy kő, sem egy kupa alakját öltötte magára...

Egy szentségtelen Grál

Mi (vagy mi volt) a Szent Grál a középkori beszámolók szerint? A legkorábbi történet Chrétien de Troyes Perceval (vagy Le conte del Graal) című befejezetlen műve, amit valamikor az 1180-as években írt - nem tudni azonban, hogy idő előtt meghalt, vagy egyszerűen csak abbahagyta az írást. A történet egy grál (vagy graal) körül forog, amit az alábbi jelenet mutat be: "Még két ifjú jelent meg gyertyatartókat hordozva, őket egy szőke szűz követte, aki egy ékszerekkel kirakott aranygrált tartott kezei között." A kérdéses tárgy csak később, a történet kibontakozásával válik a Grállá, és az egyedüli jelentősége, hogy konkrétan ez a Grál áll az események középpontjában. Ráadásul még csak nem is szent ez a grál: habár a történet keresztény háttérben játszódik (hogyan is lehetne másképpen?), Chrétiengraalja nem kap semmilyen külön vallási fontosságot, és nyilvánvalóan nem kapcsolódik Jézushoz. Egyszerűen csak egy tárgy, ami mágikus tulajdonságokkal bír.

Kevés rejtély övezi Chrétien graaljának természetét. Habár a későbbi írók mintha nem ismerték volna a kifejezés jelentését, egyértelmű, hogy Chrétien nem érezte szükségét semmilyen további, bővebb magyarázatnak, mivel feltételezte, hogy a hallgatóságának ismert ez a név, vagyis tudják, mi az a graal. Nem túl romantikus módon a kérdéses szó valószínűleg az ófrancia gradal egy változata, ami egyfajta lapos tálat vagy tálalóedényt jelent. Egészen konkrétan így írja le: scutella lata et aliquantulum profunda, vagyis "egy széles és kissé mély tál" - más szóval olyasvalami, mint egy mai mélytányér vagy tálca. Ezt a konklúziót támasztja alá az a tény is, hogy mágikus úton ételt teremt elő (ebben a verzióban még csupán a Halászkirálynak, későbbi változatokban azonban már az egész udvarnak). Mágikus vagy misztikus tulajdonsága teszi tehát fontossá, nem maga a tény, hogy egy grál. (Mint ahogy egy mágikus teáskanna történetének a jelentősége is abban a tényben rejlene, hogy mágikus, nem pedig abban, hogy teáskanna.)

Chrétien története népszerű volt és befejezetlen, ami ellenállhatatlan kihívást jelentett más költőknek, hogy megalkossák a saját verziójukat a befejezésről, így hát a mítosz - és maga a grál - gyors evolúciós folyamaton esett át. A fókusz Percevalról (Parszifálról), a grálkeresés hőséről hamarosan áttolódott Sir Gawainre (feltehetően

mivel Chrétien története egy olyan mellékcselekmény közepénszakad félbe, amelynek utóbbi a főszereplője), majd Galahdre, egy Újonnan feltalált, bosszantóan tökéletes alakra, aki alapjában véve úgy tűnik, mintha egy alig leplezett Jézus volna.

Gyorsan végbement a Grál átalakulása Krisztus kupájává. A Perceval egy névtelen, Chrétien eredeti műve után egy évtizeden belül íródott folytatásában a szerző egybeolvasztotta azt más - Andrew Collins brit író szerint27 feltehetően az i. sz. VIII. vagy IX. században keletkezett - teljesen független legendákkal, amik azt beszélték el, hogyan hozta Arimateai József a Jézus vérét tartalmazó kupát Britanniába. Ezt valószínűleg az az elképzelés inspirálta, miszerint a Grál egy (tároló) edény, a szerző pedig valami hasonló után keresgélt, hogy összekapcsolhassa azt Jézussal.

Ezt az irányvonalat követte Robert de Boron is Joseph d'Arimathie című, az 1190-es években vagy az 1200-as évek legelején írt művében. Itt válik a tárgy a Szent Grállá -sangreallá: Robert tisztában volt a szójátékkal ("San greal" és "Sang real"),28 habár az ő verziójában utóbbi "igaz vér"-t jelentett ["királyi vér" helyett]. A Grál-történet e verziójának egy jelentős és befolyásos tolmácsolása volt a Queste del San Graal, a cisztercita szerzetesek által 1215 és 1235 között összeállított hatalmas artúri ciklus részlete (amelyben elsőként jelenik meg Galahad).

Mindez nyilvánvalóan a Grál kereszténnyé tételét, valamint a Grál-történetek keresztény erkölcsi tanmesékké alakulását jelzi. Hogy ez vajon egy tudatos és szándékos kísérlet volt-e az eredeti mű eretnek elemeinek tönkretételére, vagy egyszerűen csak a középkori irodalom és művészet keresztény gondolkodásmóddal való teljes átitatódásának természetes folyománya, lehetetlen eldönteni. (Arima-teai József legendáiból nem hiányoztak teljesen az eretnekség apró részletei, mivel a történet azt is állította, hogy József magával hozta Jézus titkos tanításait is, amit ő később a családtagjaira hagyott. Emellett a Grál felkutatásának küldetése sosem vesztette el igazán gnosztikus ízét, hiszen a hősnek saját erőfeszítései révén kellett utat találnia az istenihez; ám lehetséges, hogy ez csupán az egyház kárcsökkentése volt.) Ez az irányvonal volt az, ami azután Mallory klaszszikus La Morte d'Arthurját, és még a

Stephen Spielberg/Harrison Ford kultuszfilmjét, az Indiana Jones és az utolsó keresztes lovagot is befolyásolta.

Mindez azonban igen eltérő attól az iránytól, amit a Grál-történetnek egy másik jelentősebb újramesélése vett: Wolfram von Eschenbach Parzivalja, amely i. sz. 1200 és 1210 között iródott, vagyis nagyjából a "Krisztus kupája" koncepcióval párhuzamosan keletkezett. Erdekes volna tudni, hogy vajon Wolfram ismerte-e, és ha igen, szándékosan hagyta-e figyelmen kívül Chrétien történetének keresztényesített folytatásait.

Némi felbolydulást keltett az 1190-es és 1220-as évek között született Perlesvaus, mivel az anonim szerző - valamilyen egyházi személy - azt állította, hogy történetét egy könyvben találta a glastonburyi apátságban, habár a legtöbb tudós úgy véli, hogy ezzel az írói fogással egyszerűen csak hihetőbbé akarta tenni művét. A keresztényesített verzió és Wolfram románca között elhelyezkedő mű egyértelműen a Robert de Boron-féle egybeolvasztott Grál/Arimateai József történeten alapszik, és a felszínen ugyanazt a keresztény erkölcsi tanmesét követi, mint elődje. Tartalmaz azonban néhány igen érdekes eretnek elemet - például a levágott fejekre helyezett hangsúlyt, alkímiai hivatkozásokat, és Gawain párhuzamosan futó küldetését annak a kardnak a felkutatására, amely lefejezte Keresztelő Jánost.

A Parzivaban a Grál kőként szerepel. Hogy Wolfram miért változtatta át így Chrétien tálját vagy tálcáját, nem tudni - felvetették, hogy egyszerűen csak félreértette az eredeti francia szót (más hibákat is ejtett a fordítás során, például a "szeletelőtál"-at "szeletelő kések"-ként tolmácsolta). Az ő Grálja azonban rendelkezik azzal a tulajdonsággal, hogy képes csodálatos módon ételt és italt előterem teni, ezért mégiscsak ott a kapcsolat az eredeti tálalóedénnyel. Wolfram számos egyéb mágikus képességgel is felruházza a Grált - azok, akik megpillantják, egy bizonyos ideig halhatatlanokká válnak, és a mennyország utasításait és tanításait tartalmazó feliratok jelennek meg rajta.

Ám ha ismeretlen is az ok, amiért Wolfram "kővé változtatta" a Grált, azt legalább tudjuk, hogy honnan származott az ötlete: az Alexander című középkori germán költeményből, ami maga Nagy Sándor

népszerű legendáiból eredt (ezeknek számos változata keringett közszájon a középkorban). Tudjuk, hogy Wolfram ismerte az Alexandert, és a Parzival több elemét egyértelműen ez a mű ihlette. Ami a legfontosabb, Nagy Sándor kap egy csodálatos követ - amely változtatja a súlyát, és egyes verziókban megfiatalító hatással is bír - , és ez egyes latin másolatokban egyenesen lapis exilis ("kis kő" vagy "kavics") néven szerepel. Feltehetően ebből keletkezett azután torzulással a lapsit exillis, Wolfram meghatározása a Grálról. Így tehát maga Wolfram is összeolvasztotta Chrétien történetét egy különálló legendával.

Továbbá Wolfram összekapcsolja a Grál eredetét - a földre hullt, vagy ide "hozatott" - a "semleges angyalokkal", vagyis azokkal, akik az Isten és Lucifer közötti háborúban nem álltak senki pártjára, habár némileg homályos, hogy vajon ezek a semleges angyalok, vagy egy másik szellemcsoport volt-e a felelős a földre hozataláért (lásd alább). Ám akárhogyan is, mióta az angyalok távoztak, a Grált egy lovagrend védelmezte, amit kifejezetten és minden félreértést kizáróan a templomos lovagokként és a Grál-királyokként írtak le.

Wolfram nem csak azt állította, hogy ismeri a történet helyes befejezését, de azt is, hogy hozzáfért egy még a maga Chrétien által használt forrásműnél is hitelesebb verzióhoz - bár amennyiben Chrétien a Peredurra alapozta saját történetét, akkor ez az állítás nyilvánvalóan hamis. Wolfram kijelenti, hogy az ő változata a "pogány" Flegetanis műveiből származik, Provence-i Kyot [Guiot de Provins] közvetítésével:

Élt egyszer egy Flegetanis nevű pogány, akinek tudása messze földön híres volt. Ez a tudós Salamon fia volt, az izraeliták törzsének leszármazottja az ősidőkig visszamenően, míg a keresztség nem vált pajzsunkká és oltalmunkká a pokol tüze ellen. Ő írt a Grál csodálatos tetteiről. Flegetanis, aki úgy imádott egy borjút, mintha az volna istene, atyja révén lett pogány. Hogy űzhet így gúnyt az ördög ilyen értelmes emberekből, hogy ő, kinek a hatalma a legnagyobb, és aki minden csodát ismer, nem választja és nem is választotta el őket dőreségüktől? A hitetlen Flegetanis ugyanis képes volt leírni nekünk minden egyes planéta égi recesszióját [hátrálását] és visszatértét, és hogy melyik mennyi ideig kering pályáján, míg teljesen körbeér. A bolygók mozgása minden emberfiát befolyásol. A

pogány Flegetanis saját szemével látta az égi konstellációk rejtett titkait - és mély tisztelettel szólott róluk. Kijelentette, hogy létezik valami, amit Grálnak hívnak, ennek nevét minden nehézség nélkül ki tudta olvasni a csillagokból. "Egy csoport hagyta itt azt a földön, majd felemelkedtek a magasba, a csillagok fölé, mintha ártatlanságuk visszahúzta volna őket. Ezután a tiszta életre nevelt keresztény utódok kapták a feladatot, hogy megőrizzék azt. Azok az emberek, akiket a Grál magához szólít, örökké méltóak." Így írt Flegetanis erről a kérdésről.

A bölcs Kyot mester nekilátott, hogy felkutassa ezt a történetet a latin könyvekben, hogy megtudja, hol lehetnek olyan emberek, akik alkalmasak a Grál őrzésére, és fegyelmezett életvitelt folytatnak. Elolvasta Britannia és egyéb helyek, Franciaország és Irország különböző tájainak krónikáit; ám Anjou volt az, ahol sikerült megtalálnia a történetet.[29]

Mint láttuk, az eredeti Grál egy nagy tál vagy tálca volt, de vajon mi inspirálta Chrétiennek ezt az ötletét?

A Perceval a Mabinogion néven ismert, híres walesi mesegyűjtemény részét képező Peredur, Son of Efrawg című kelta népmese modelljére készült. Maga a Grál ötlete az ebben a mesében szereplő levágott, tálcán hordozott férfifejtől származik.

Peredurt megvendégeli egy kastély lordja, egy nyomorék lovag, akiről utóbb kiderül, hogy a nagybátyja:

Azután látta, amint két ifjú lép be a hallba, majd átvonultak a termen, és eltűntek egy oldalsó szobában. Egy hatalmas lándzsát hoztak magukkal, amelyről patakokban folyt a vér, és a tokjáról lecsorgott a padlóra. És mikor valamennyien látták, hogy az ifjak imigyen jöttek, mindegyikük felkiáltott és jajveszékelni kezdett. Így aztán senkinek nem volt könnyű elviselni őket. Mindennek ellenére a házigazda nem szakította meg társalgását Peredurral. Nem árulta el vendégének, hogy mi volt ez az egész, és nem is kérdezte róla. Rövid csendet követően azután íme, két szűz lépett be. Ők egy nagy tálcát hoztak, amin egy levágott fej pihent, körülötte bőségesen patakzó vérrel. Erre mindannyian sikoltozni és kiáltozni kezdtek. Így aztán mindenkinek nehezére esett akár csak egy házban maradni

velük. Végül azután felhagytak a zajongással, és leültek. Ittak, míg csak a kedvük tartotta.30

A tény, hogy Chrétien történetének hiányzik a vége, leleplezi, hogy a folytatások írói nem ismerték a Peredurt, mivel mind a keresztény szerzők, mind Wolfram Olyan befejezést készítettek, amelyek meglehetősen különböznek a kelta eredeti verzióétól. Valójában a Grál-románcok: hagyományos misztikumának jó része abból ered, hogy igyekeztek magyarázattal szolgálni azokra a csodás elemekre, amelyek az eredeti walesi történetben tulajdonképpen teljesen feleslegesek. Nevezetesen ott a Grál természetének rejtélye, valamint a kérdésé, amely feloldozná a Halászkirályt a bűbáj alól.

A Peredurban ezek koherens részei a teljes cselekménynek. Akkor és ott, az első alkalommal nagybátyja kastélyában, Peredur elmulasztja megkérdezni a levágott fej egykori tulajdonosának nevét, és azt, hogy mi végre a különös felvonulás, emiatt (legalábbis átmenetileg) letér a sors által neki szabott útról. Miután számos egyéb, ettől független (a Grál-küldetés során legyőzendő veszélyek alapjául szolgáló) kalandot él át, Artúr király udvarában felkeresi őt egy rémséges, fekete bőrű nő - a Grál-történetek "förtelmes hölgyének" eredetije -, aki szemrehányást tesz neki:

Peredur, nem üdvözöllek, mert nem érdemled meg. Vak volt a sors, mikor kegyeibe fogadott és hírnévvel ajándékozott meg. Mikor a sánta király udvarában jártál, és mikor saját szemeddel láttad a fegyvernököt, aki az éles lándzsát hordozta, amely hegyéről patakokban folyt alá a vér, egészen addig, ahol a fegyvernök a nyelet markolta - és amellett más csodálatos dolgokat is láthattál, mégsem kérdeztél sem azok jelentéséről, sem azok okáról. Pedig ha kérdeztél volna, a király meggyógyult volna, és a birodalmában béke uralkodna. Ehelyett azonban viszály és háború dúlja, a lovagok száma egyre fogy, az asszonyok özvegyen maradnak, a leányok pedig támasz nélkül, és mindez temiattad!31

A Peredurban a "jelentés és az ok", amit a főhős elmulaszt kideríteni, sokkal közvetlenebb jelentőséggel bír, mint a későbbi Grál-románcokban: a halott ember, akinek a fejét a tálcán hordozzák, Peredur kuzinja, akit Caer Loyw boszorkányai gyilkoltak meg, és ők bocsátottak rontást az egész királyságra. Peredur feladata, hogy

bosszút álljon. Valójában a próféciák előre megjósolták, hogy így lesz, ám mivel nem sikerült megtudnia, hogy a lefejezett ember a saját vérrokona, a prófécia beteljesülése kétségessé válik. Mikor azonban meg tudja azt, és megöli a boszorkákat, az átok is megtörik. A történet saját keretei között mindéz tikéletesen érthető és logikus.

A Grál-románcokban azonban ezek az elemek elkülönülnek a cselekménytől, és transzcendentális jelleget öltenek. A "fel nem tett kérdés" a maga jogán külön misztikus küldetéssé válik, és pusztán az is megtöri a gonosz varázst, ha beszélnek róla. (A Percevalban a kérdés: "Kit szolgál a Grál?" - mivel a történet befejezetlen maradt, már sosem tudjuk meg, mi lett volna rá a válasz -, a Parzivalban pedig "Drága bácsikám, mondd, mi bánt?")

A Peredurban a tárgy, amelyre Chrétien de Troyes a magagraalját alapozta, egy tálcára tett levágott fej. Ezt az a konklúzió is alátámasztja, hogy az ő graalja valamiféle lapos, tányérszerű edény lehetett. Chrétien azonban úgy döntött, kihagyja a "Grál prototípusának" jelentősebb elemét - a levágott fejet -, és a világiasabb részt, a tálat helyezi előtérbe. Nyilvánvaló, hogy Chrétien szándékosan határozott úgy, hogy eltitkolja vagy megváltoztatja a Grál e fő aspektusát, de vajon miért?

A levágott fej motívuma elég általánosnak számít a kelta mitológiában és folklórban, ezért aligha jelentős, ha a Peredurban is megjelenik. Keresztény kontextusban azonban egy levágott fej egy tálcán nyilvánvaló asszociációt hordoz Keresztelő Jánossal, és a jelek szerint ez a társítás volt az, amit Chrétien vonzónak talált. Ám ez esetben annál különösebb, hogy a történetnek épp azt a részét rejti el, amely látszólag kezdettől fogva lebilincselte, és ami nagyon is egyértelmű volna a tálcán.

Ha Chrétien szándékosan igyekezett eltitkolni a levágott fejet, arra magyarázattal szolgálhat a Keresztelővel való kapcsolat és a történelmi johannita eretnekség léte. (Ha Chrétien maga is johannita volt, és a Percevalt kimondottan azért írta a Peredur mintájára, hogy egy johannita művet készítsen, akkor továbbra is kérdés, hogy vajon hol szerzett tudomást János eretnek kultuszáról. Chrétien, amint azt neve is sugallja, az észak-franciaországi Troyes városában

született, amely nem csupán a tudomány központja volt, de együttal itt állt az udvara Champagne grófjának, aki a templomosok megalapítását "szponzorálta". Troyes területén jött létre Európa első templomos preceptóriuma.*)

* A templomos lovagrend alárendelltebb közössége vagy ennek háza és birtoka - a ford.

A Krisztus Szegény lovagjainak és Salamon Templomának Rendje, vagy ismertebb nevükön a templomos lovagok rendkívül gazdaggá, hatalmassá és arrogánssá váltak, különösen Franciaországban. Következésképpen a XIV. század elején kíméletlenül elnyomták őket, a szentségtörés vádjai és azok - elismerten a borzalmas kínvallatások segítségével kicsikart - megvallása közepette. Állítólag egy Baphomet nevű levágott fejet imádtak, és azt is beszélték, hogy lábbal tiporták és megköpdösték a feszületet. A templomosok titkában megvizsgáltuk ezeket az állításokat, és döbbenten fedeztük fel, hogy valóban lehet némi valós alapjuk. A templomosok ugyanis a jelek szerint találkoztak "János Keleti Egyházának" tagjaival - a Keresztelő követőivel, vagyis a mandeánusokkal, akikről már esett szó. A Summershez hasonlók szerint azok "megfertőzték" a keresztény lovagokat eretnekségükkel, habár úgy fest, csak egy belső körük vált ilyen "szennyezetté". A közkatonáik - a templomosok túlnyomó többsége - egyszerű keresztény harcos-szerzetesek voltak, akiknek gyakorlatilag szinte fogalmuk sem lehetett feletteseik hitéről vagy praktikáiról. A mandeánus "fertőzés" kontextusában szemlélve a kereszt lábbal tiprásáról és leköpdöséséről szóló pletykák - a levágott, szakállas fej imádásáról már nem is beszélve - egyszeriben tökéletesen érthetővé válnak, legyen szó bár kínzással kicsikart vallomásokról, vagy sem.

Johannita szempontból tekintve Chrétiennek a Peredurra mint történetmodellre eső választása csak még nagyobb jelentőséget nyer. A Grál "titka" a lefejezett ember személyazonosságában rejlik: az ő halála hozott a birodalomra pusztulást és terméketlenséget, amit az ő igazi kilétének felismerése és halálának megtorlása fordít majd visz-szájára. (Talán még az a tény sem jelentéktelen e tekintetben, hogy a halott férfi a főhős kuzinja: állítólag Jézus és János szintén unokatestvérek voltak.)

Az érveléseknek ez a láncolata nemigen lehetett kézenfekvő Chrétien hallgatóságának, hacsak nem ismerték az általa felhasznált forrást, mely esetben a megoldás ügyes módja lett a johannita üzenet "kódolt" továbbadásának. Talán épp ez az, ami miatt Chrétiennek nem sikerült befejeznie a történetet, vagy az is lehet, hogy miután eltávolította a mindennél fontosabb elemet, a levágott fejet, megakadt, és nem talált megfelelő finálét. A Peredur eseményei akörül forognak, hogy a hős kitalálja, kinek a fejéről van szó.

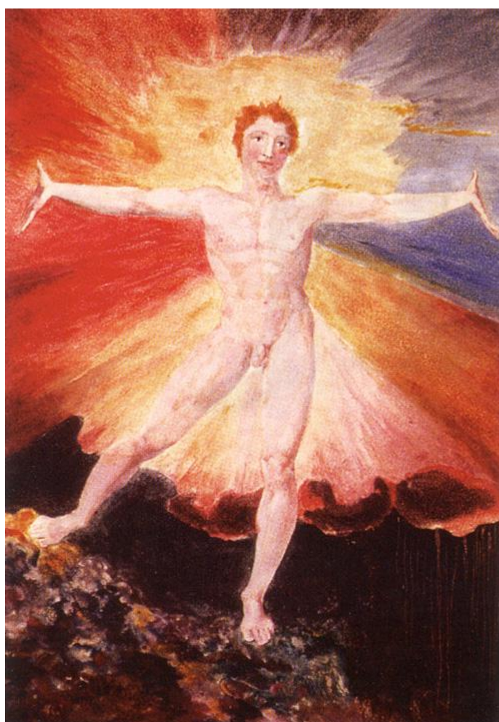
Mindez a johannita eretnekség teljesen elvész a keresztény "irányzatban": a Grál kifejezetten keresztény szimbólummá alakul, a kül detés pedig keresztény spirituáhs fejlődési folyamattá. Ez az ágazat vált azután a légismertebbé. Wolfram mindazonáltal jórészt hű maradt az eredeti johannita vonalhoz.

Azonban bár Wolfram művében konkrét hivatkozások is találhatók Jézusra, mint Krisztusra és a hagyományos keresztény tanításokra és doktrínákra, azok száma a kor és kultúra mércéjéhez képest feltűnően csekély - talán csak a legszükségesebb minimum, hogy a szerző elkerülje a gyanúkeltést. Számos tudós megjegyezte, hogy Wolfram szándékosan a lehető legkisebbre csökkentette az egyház és a papság szerepét, egészen addig a pontig, hogy eltávolított bizonyos szereplőket és szituációkat, amelyek a Percevalban megjelennek.

Hagyományosan ezt azzal az elképzeléssel igyekeznek magyarázni, hogy Wolfram kifejezetten a lovagi kasztot (amelynek maga is tagja volt) megcélzó morális tanmesét szándékozott írni, nagyobb spiritualitásra bátorítva őket. Ezért hát azt próbálta megmutatni, hogy ők hogyan változtathatnak a dolgaikon anélkül, hogy szükségképpen a papsághoz kellene folyamodniuk. Ám míg ez lehet igaz, vagy sem, a jelentős pont számunkra az, hogy az egyház Wolfram általi marginalizálása olyan nyilvánvaló és szembetűnő, hogy a tudósok szükségét érezték, hogy magyarázattal szolgáljanak rá (noha nekik persze nincs okuk arra gyanakodni, hogy Wolfram titkon megpróbált egy eretnek üzenetet közvetíteni).

A gonoszság élő megtestesülésének tartott kígyó, amint sikeresen elcsábítja Ádámot és Évát, és ráveszi őket, hogy egyenek a tiltott gyümölcsből. Ám a gonosz megismerése közben egyúttal a jót is megismerik, és felgyullad bennük a tudásszomj luciferi szelleme, ami azután minden emberi fejlődés hajtóereje lesz

William Blake Örömteli nap című képe magába sűríti az emberi lét örömét, méltányolva az örökös kihívásokat, amelyekben az igazi Lucifer nagy kedvét leli

Széth, az ősi egyiptomi isten, a pusztító és megtorló – de vajon nem ő volt-e az izraeliták Jahve istenének modellje is egyben?

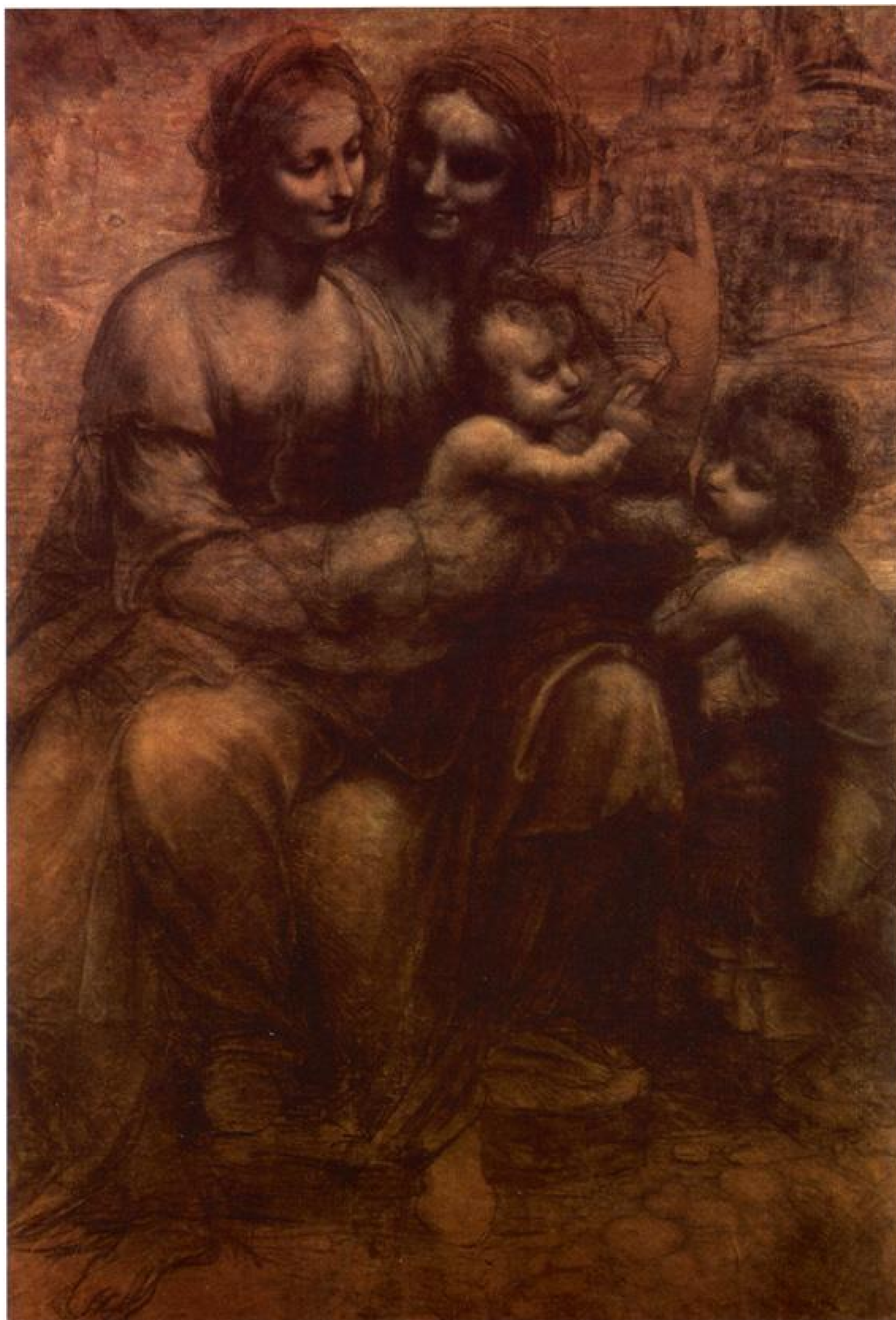

Az egyiptomiak mágikus gyermekistene, Hórusz, a gonosz Széth kihívója és legyőzője. Hórusz a legközelebbi egyiptomi megfelelője Lucifernek, a fényes „Hajnal gyermekének", aki kihívást intézett Jahve ellen, és vesztett – legalábbis ezt tanították nekünk...

Diana Lucifera, a római istennő – az illuminátor, vagyis megvilágosító. Az egyház gyűlölte és félte az ősi pogány istennőket hatalmuk miatt, és amiért vigaszt és inspirációt nyújtottak az átlagnőknek

Da Vinci vázlatrajza a *Szűz és gyermek Szent Annával* című képhez készített előtanulmány. A kisded Jézus itt vajon megáldja Jánost, vagy csak megtámasztja a fejét egy ökölcsapás előtt? Leonardo, a luciferi művész számos műalkotásán elrejtett a Keresztelő felsőbbrendűségére utaló, mélyen eretnek üzeneteket. Figyeljük meg a kép jobb felső sarkában, a táj hátterében elrejtett levágott fejet!

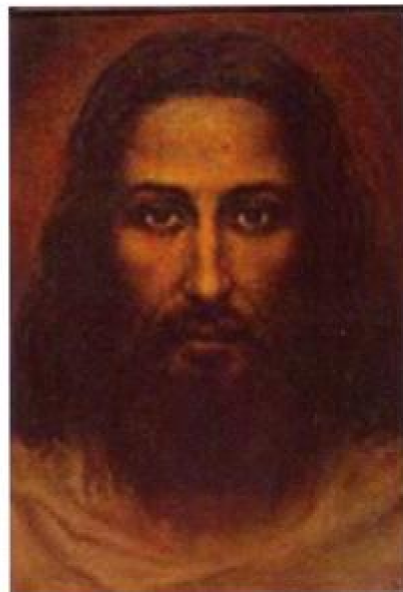
D. G. Rossetti Mária Magdolna-portréja egy lángvörös hajú, szenvedő szépséget ábrázol. A franciaországi hívei előtt „Mária Lucifer" – a fényhozó – néven ismert nő vörös haja a szexuális energiát fejezi ki, ami talán a legfőbb oka lehetett, hogy a vörös hajú nőket boszorkányoknak hitték

Pán, a természet csodálatos istene, amint a bölcsesség szent kígyóját dédelgeti. Érett, szarvas és patás megjelenésében ő vált a keresztény ördög modelljévé

A torinói leplen látható képmás arcának rendkívül részletgazdag fotónegatívja. Vajon azért viselkedik úgy a kép, mint egy valódi fényképnegatív, mert *tényleg az*?

A leplen megjelenő alak portréja. De vajon valóban Jézus Krisztus-e ő, vagy inkább a nagy luciferi művész és illuzionista, Leonardo da Vinci, amint alul látható?

Goya híres Boszorkányszombatja pompásan felidézi a kecskebakszerú ördögöt imádó boszorkánygyülekezet vészjósló iszonyatosságát. Sajnálatos módon a boszorkányszombatokról fennmaradt képszerú beszámolók döntő többsége a kínvallatott "boszorkányok" (valamint kínzóik] képzeletének terméke csupán

Senki nem tudja pontosan, hány úgynevezett "boszorkányt" kínoztak meg és égettek el máglyán Európában az üldöztetésük legalább háromszáz éve alatt. A becslések ötmillió és százezer között ingadoznak. A vádlottak többsége azonban teljességgel ártatlan volt az ördöggel való lepaktálás vádjában

Dr. Dee kóbor asszisztense, Edward Kelley és egy "búntársa" igyekeznek megtudni a jövőt egy mágikus úton újjáélesztett holttesttől. A luciferi merészség gyakran vezethet veszélyes vagy visszataszító tettekhez - ez az ára annak, hogy elbűvölnek minket az extrém lehetőségek

Sir Isaac Newton, az alkimista és úttörő természettudós, egy személyben megtestesítője a felvilágosodás korának, amikor Lucifer ragyogó fénye végre elkezdhette felszámolni a babonaság sötétjét

Másrészt számos olyan hivatkozást találunk, amelyek kereszténynek tűnnek, ám sokkal érthetőbbé válnak johannita megközelítésben. Ilyenek például: a "megkeresztelt ember" kifejezés sűrű használata a Grál őrzőinek leírásakor (habár nagyon ritkán, esetenként "keresztények"-nek is hívja őket, mint például a Flegetanisszal kapcsolatos fenti idézetben); a némileg kitérő és köntörfalazó könyörgés "Őhozzá, akit a festők még mindig a Bárányként ábrázolnak, a kereszttel patái közt", és így tovább.

Tobias Churton a Wolfram munkáját befolyásoló szabiánus "arab" hatás mellett érvel32 - egészen váratlanul, mintegy derült égből még az egyik nagy szabiánus tudós, Thabit ibn Qurra neve is felmerül a Parzivalban. Ilyen befolyás a mór Spanyolországon keresztül érkezhetett, így hát Wolfram Flegetanisnak és Toledónak szóló invokációja értelmet nyer. Ha elfogadjuk, hogy egyenlőségjel vonható a kérdéses kor szabiánusai és a mandeánusok közé (amely kapcsolatot Churton elvet), akkor a johannita elemek forrása mindjárt világossá válik.

Ám amennyiben Wolfram tudatában volt a Grál-történet rejtett johannitizmusának, miért nem változtatta át magát a Grált kővé (habár mint azt fentebb megjegyeztük, megőrizte az összefüggést az ételről való gondoskodás képességében)? Vajon ez, is értelmezhető johannita elemként?

Wolfram a Trevrizent nevű szereplővel magyaráztatja el a Grál eredetét Parzivalnak:

Mikor Lucifer és a Szentháromság háborúzni kezdtek egymással, azoknak a méltó, nemes angyaloknak, akik nem foglaltak állást, alá kellett ereszkedniük a földre ahhoz a kőhöz, ami mindörökké romolhatatlan. Nem tudom, Isten megbocsátott-e nekik végül, vagy elátkozta őket: ha úgy tartotta kedve, visszafogadta őket. Azóta a Kő azok gondjára van bízva, akiket Isten erre a feladatra kijelölt, és akikhez elküldte az Ó angyalait."33

Ám azután a történet végén Trevrizent beismeri:

Hazudtam neked a Grálról, és arról, hogy is állnak a dolgok vele kapcsolatban, hogy eltérítselek tőle. Hadd vezekeljek hibámért [...] Azt hallottad tőlem, hogy a száműzött angyalok Isten teljes támogatásával voltak a Grál mellett, míg vissza nem fogadta őket a kegyeibe. Isten azonban szilárd és állhatatos az efféle dolgokban: igazából soha nem ért véget a háborúsága azokkal, akikről azt mondtam neked, hogy bocsánatot nyertek. Aki Istentől remél jutalmat, ellenségének kell lennie ezeknek az angyaloknak. Ők ugyanis örök időkre átkozottak, és maguk választották a saját kárhozatukat.

Tehát az "Isten megbocsátott nekik"-től a "Nem tudom, mi történt velük"-ön át eljutunk az "Isten megátkozta őket"-ig. Felvetették, hogy ez a visszájára fordulás bizonyára annak az eredménye, hogy Wolframot megcenzúrázta a helyi papság a korábbi kommentárjaiért. (A Parzivalról úgy tartják, több részletben íródott, amik elkészültük után azonnal nyilvánosságra jutottak, ezért utasítást kaphatott egy korai szakaszban kiszúrt bármilyen "doktrinális hiba" kijavítására.)

Bármi legyen is az oka, ez a csavar az elítélt és elátkozott angyalokhoz tartozó tárggyá teszi a Grált, akikkel az istenfélő embereknek "ellenséges viszonyban kell állniuk" - talán nem olyan nagyon komolyan, mint Luciferrel és démoni hordáival, de csaknem annyira.

Így hát bár Wolframnak nem sikerül közvetlenül összekapcsolnia a Grált Luciferrel, jogosan állíthatjuk, hogy indirekt módon a bukott angyalokkal való asszociáció révén mégis ezt teszi (akik - ha Isten valóban elátkozta őket - végül nyilván a pokolban kötöttek ki, ami által úgyis mindenképp az ő [Lucifer] sátáni létformájának lettek kitéve).

A középkori szimbolizmusban Keresztelő Jánost kétségtelenül a Hajnalcsillaggal társították, habár az emögötti gondolkodásmód kézenfekvő és konvencionális - a Hajnalcsillag harangozza be a Nap érkeztét, mint ahogy a Keresztelő Krisztus előhírnöke. A XIII. században Jacobus de Voragine azt írta híres Arany Legendájában [Legenda Aurea] Keresztelő Jánosról (Granger Ryan és Helmut Ripperger angol fordításában):

Mert az Atya angyalnak nevezi őt, és azt mondja róla: "Íme, elküldöm angyalomat, és ő előkészíti az utat a színem előtt." Ám az angyal egy tisztség és nem egy természet neve; ezért hivatása miatt neveztetik angyalnak, mivel ő minden angyal tisztségét és szolgálatát végezte. Először a szeráfokét [Seraphim]. A szeráfokat általában tüzesnek tartják, mivel lángra lobbantanak bennünket, és bennük még izzóbb odaadással ég Isten szeretete; az egyházban pedig azt mondják Jánosról: "Illés, a próféta tűzként felemelkedett, és szavai fáklyaként égtek", mivel Illés szellemében és erejével jött el. Másodszor a kerubokét [Cherubim]. A keruboknak a tudás teljességét tulajdonítják; és Jánost a hajnal csillagának hívják, mert ő vetett véget a tudatlanság sötét éjének, és ő hirdette a kegyelem fényének kezdetét. [A továbbiakban a szöveg még más angyali csoportokhoz is hasonlítja Jánost, a fentiek szerint...][34]

Látjuk tehát az ideák finom, ám erőtlen asszociációját, amelyek a Hajnalcsillag révén összekapcsolják Jánost és Lucifert, ám ez messze kevés ahhoz, hogy ténylegesen egyenlőségjelet vonjon kettejük közé, mint ahogy a középkorban néhányan tették. A templomosokról írt könyvében azonban Michael Lamy így idézi Jacobus de Voragine utolsó mondatát: "Jánost Lucifernek, vagy a Hajnalcsillagnak nevezik..."

Az adott kontextusban Lamy verziója teljesen értelmes. Jacobus angyalokhoz hasonlítja Jánost, és egy angyala történő hivatkozás nélkül a kerubok és a Hajnalcsillag közötti kapcsolat non sequitur. Ótt van továbbá a korábban említett ideák másik, noha kínzóan közvetett és másodlagos társítása: a Hajnal- és Esthajnalcsillag természetesen valójában egy és ugyanaz - pontosabban szólva maga a Vénusz bolygó. A Hajnalcsillagot Luciferrel kapcsolták össze, az Esthajnalcsillagot pedig a Vénusz bolygóval, amit viszont az eretnekek Mária Magdolnával társítottak.[35] Tehát amennyiben elfogadjuk Lamy különös fordítását, mely szerint János maga Lucifer, akkor talán a Lucifer fejéről lehulló kő története nem is olyan nagy melléfogás.

Akárhogyan is, az inkvizíció szerint a katharoknak birtokában állt Keresztelő János feje... Kétségtelen, hogy az összes lehetséges "Grál"-típus közül ez lehetett az, amit az egyház igazán szeretett volna megszerezni az eretnekektől.

A katharok saját álláspontja Jánossal kapcsolatban némileg zavaros: elődjeiktől, a bogumiloktól vették át azt az elképzelést, miszerint a Keresztelő "démon" volt, elég szürreális módon "az antikrisztus előfutára".36 A katharok szent könyvében, a János könyvében (Liber Secretum vagy Titkos könyv) Jézus bejelenti, hogy Keresztelő János a sátán követe (a fizikai világ uráé), akit azért küldtek a földre, hogy szabotálja az ő [Jézus] küldetését. Ám természetesen ez csupán egy eltúlzott változata annak, ami máris ott szerepel a standard Újszövetségben: mint láttuk, Jézus a jelek szerint legalább kétszer kereken és nyilvánosan megsértette a Keresztelőt. A katharok nyilvánvalóan felismerték, hogy ők esküdt ellenségek voltak, ám nyilván feltételezték - amint valójában a legtöbb keresztény tenné -, hogy Jézusnak egyértelműen és mindörökké a "jó" oldalon kell állnia.

Nos, akármit hittek is a Keresztelőről, talán mégis valamely másik gnosztikus csoporttól örökölték meg a fejét, és megtartották, hogy megőrizzék annak mágikus leigázottságát. Ez talán még a mesés "kathar kincsnek" is a részét képezte, amit állítólag négy perfecti kimenekített Montségurból az utolsó napot megelőző éjszakán, mikor a társaik feladták magukat a kereszteseknek. Ha így történt, azzal egyúttal magukkal vitték a johanniták legszentebb "Grálját" is: és meglehet, ezért viseltetett oly sok templomos igazi baráti érzülettel az irányukban, az ezzel ellentétes pápai rendelkezés dacára.

A katharok Montségur alatti mártírhalálával a színpad immár készen állt a pápai álláspont megváltozásához: ettől kezdve az eretnekség szorosan kapcsolódott az ördögimádathoz., a boszorkányság szörnyűségeivel együtt. A frissen megalakult inkvizíciónak nem kellett tűkön ülve tétlenkednie: a helyzet tárva-nyitva állt egy még nagyobb szabású "keresztes hadjárat" előtt.

Kezdetét veszi a terror

Colin Wilson így kommentálja az eseményeket The Occult (1973) című könyvében: "A kereszténység inkább ragályos kór volt, mintsem vallás. A félelemhez, hisztériához és tudatlansághoz vonzódott."37 Ez a definíció azonban nagyban függ a kérdéses

kereszténység konkrét megnyilvánulásától. A kóbor kathar prédikátorok nyugalma, feddhetetlen becsületessége és intellektuális képességei figyelemre méltóan szemben álltak a katolikus főpapság dekadens életstílusával és a falusi plébánosok gyakran döbbenetes tudatlanságával, akik alig voltak alkalmasak bármi többre a mise szövegének felolvasásánál, és a szokott hivatalos rítusok, például a halottak eltemetése feletti elnöklésnél. Ám aztán jött Dominic de Guzmán, egy fanatikus spanyol pap, aki célul tűzte ki, hogy saját fegyvereit fordítja a katharok ellen - és eközben gyakorlatilag szinte apokaliptikus borzalmat szabadított legalább százezer szegény, szerencsétlen nyomorultra, és iszonyú szenvedést és nehézségeket hozott több millió további átlagember nemzedékeinek sorára. Új rendje, a dominikánusok (vagy domonkosok) zászlaja alatt létrehozta a Szent Hivatalt, más néven a "szent" Inkvizíciót, amely szónak minden decens emberben ugyanazt a tömény borzongást és ellenérzést kellene kiváltania - ám manapság ritkán teszi -, mint a rettenetes "Gestapo" kifejezés. Ezek a szervek nem is nagyon különböztek egymástól, azt leszámítva, hogy utóbbi csak egy igen kurta manifesztációja volt a gonoszságnak, legalábbis az inkvizíció hosszas uralmához képest. Valójában utóbbi még ma is működik, azonban immár a jóval enyhébb érzelmi töltetű "Congregatio pro Doctrina Fidei" [The Congregation of the Doctrine of Faith; CDF], vagyis a Hittani Kongregáció néven.38

Dominic alább idézett, 1200-as években a kathar lakosokhoz intézett beszéde némileg sejtetni engedi a közelgő iszonyatot:

Hosszú évek óta édes szavakat daloltam nektek, prédikálva, esedezve, siránkozva. Ám az én országom népe azt mondja, ahol az áldás hiábavaló, uralkodjék ott az ököl joga. Most ezért felszólalunk ellenetek, vezetők és prelátusok, akik sajnos összegyűltök majd ez ország ellen... és számos ember kard általi vesztét okozzuk, leromboljuk tornyaitokat, ledöntjük falaitokat, és szolgaságba taszítunk titeket... az ököl ereje uralkodik majd, ahol a kedvesség és áldás hasztalan maradt.39

A fenti figyelmeztetés megingathatatlan keménysége ellenére a "kard általi halál" hamarosan kétségtelenül kivételes luxusnak tűnhetett a csatlósai által ezreknek kiszabott borzalmasabbnál borzalmasabb halálnemekhez képest.

A Simon de Montfort-ral szoros kapcsolatban álló Dominic végül létrehozta főhadiszállását Toulouse-ban (miután Carcassone túl ellenségesnek bizonyult az irányukban), ahol 1216 decemberében megalapította a Prédikáló Barátok Rendjét, vagy más néven Domonkos [Dominikánus)-rendet. Három évvel később ő és szerzetesei már ismét úton voltak: Toulouse-ban túl forróvá vált a talpuk alatt a talaj. Feladva Languedocot, mint túlságosan kemény diót, a dominikánusok szétterjedtek, és különböző helyeken telepedtek meg, beleértve Párizst, és természetesen Spanyolországot. Dominic 1221-ben bekövetkezett halála idejére az általa elindított mozgalom már tekintélyes erőre kapott, több mint száz rendházzal rendelkezett - a sikere pedig biztossá vált, mikor a domonkosokkal szimpatizáló pápa, IX. Gergely 1233-ban megkezdte uralkodását.

Egy évvel később két inkvizítor lett hivatalosan kinevezve Toulouse-ban, a kathar hátország központjában - ami azelőtt túl ellenségesnek mutatkozott ahhoz, hogy a dominikánusok megvethessék ott a lábukat. Most azonban visszatértek, és ők voltak a megbízott "felügyelők", magától a pápától rájuk ruházott új és rettenetes hatalommal. Ám az inkvizítorok semmi esetre sem örvendhettek teljes sikernek, amint azzal Guillaume Pelhisson is szembesült, miután néhány élő eretneket elevenen elégettetett, ráadásul pedig "bizonyos elhunyt személyek maradványait is... elvonszolták és elégették".40 Az emberek ugyanis fellázadtak és rátámadtak az inkvizítorra, csúnyán helybenhagyva őt. A felbőszült Guillaume vérmesen jegyzi meg: "Megverték, megsebesítették és megölték azokat, akik üldözték őket... számos gonosz tettet hajtottak végre ezen a területen az egyház és a hívő emberek ellen."41

Egy nem túl épületes történet jól illusztrálja a testek - ha nem is lelkek új mestereinek fanatizmusát és emberi mivoltukból való teljes kivetkőzését. 1234-ben Dominicot kanonizálták - amint azt Michael Baigent és Richard Leigh megjegyzik The Inquisition című 1999-es könyvükben: "Kevés szentnek tapadt ennyi vér a kezéhez"42 - és míg a toulouse-i dominikánusok arra készülődtek, hogy megünnepeljék az eseményt, hírt kaptak egy haldokló nő eretnekségéről. Halálos ágyán fekve ez az asszony a jelek szerint az utolsó kenet kathar verziójában, a Consolamentumban részesült. Az inkvizítorok, köztük Toulouse püspöke az ágyához siettek, ahol is a katharizmussal

átitatva, eretnekségéhez csökönyösen ragaszkodva találtak rá. "A püspök... Jézus Krisztus jogán haladéktalanul eretneknek bélyegezte. Továbbá a lelkész kivitette ágyastul a gróf rétjére, ahol tüstént elégették."43 Baigent és Leigh szárazon megjegyzik: "Így koronázták meg Toulouse dominikánusai az újonnan szentté avatott Dominic ünnepnapjának megülését igazi emberáldozattal."44

Röviddel ezután a dominikánusokat a felháborodott lakosság kiűzte Toulouse-ból, ám a városon és a környező vidéken állt bosszújuk olyan embertelenül kegyetlen és gonosz volt, hogy visszamaradt utórezgései mind a mai napig visszhangzanak az elszegényedett tájon, amely még mindig bizalmatlan a római egyházzal szemben. Először is, hogy leszögezzék: hatalmuk még a sír biztos menedékén is túlér, az inkvizítorok előásatták sírvermeikből a prominens eretnekek csontjait és oszló holttesteit, és nyilvánosan elégették azokat "Isten és az áldott Szűz, az Ő Édesanyja, valamint Szent Dominic, az Ó szolgája tiszteletére, [aki]... a lehető legboldogabban vitte végbe az Úrnak ezt a művét."45

A korai inkvizítorok egyik legfanatikusabb (ennélfogva legelvetemültebb) tagja, egykor maga is kathar hívő, az "eretnekek pörölye" néven is ismert dominikánus barát, Robert "le bougre" ("a bolgár") volt. Egymaga több ezer embert küldött máglyára Flandriában és Franciaországban, 1239-ben egykori hittársai közül 183-at vettetett tűzbe Mont-Aimé-ben en masse, "Istennek szánt tüzes engesztelő áldozatként". (De talán még Jahve a legmogorvább hangulatában sem követelt volna ilyen felajánlást. Ráadásul nincs feljegyzés arról sem, hogy az ördög ilyesmit kívánt volna.) Ez a konkrét borzalom a miatt a tény miatt külön említésre méltó, hogy a helyi püspök a Consolamentum vigaszát kínálta az áldozatoknak haláluk előtt.46

Habár a múltban is előfordultak az eretnekek kivégzésének (vagy száműzésének izolált esetei, az inkvizíció most olajozott, igen buzgó gépezetnek bizonyult, amely egész közösségeket szállított futószalagon a pokolba. A régóta fennálló egyházi tradíció miatt azonban, mely értelmében nem szabad ténylegesen és direkt módon eretnek vért ontani, többé-kevésbé leleményes és eredeti módszereket és eszközöket agyaltak ki a vádlottak kínzására és kivégzésére, hogy minimálisra csökkentsék a vérontást. Ilyen volt

például a hüvelykszorító és a kínpad. Baigent és Leigh velős megfogalmazásában: "Az efféle eszközöket szemlátomást kimondottan azért eszelték ki és készítették el, hogy maximális fájdalmat okozhassanak minimális piszok és rendetlenség okozása mellett."47

Az inkvizítorok imáira a tűz volt a válasz. Az egyház nézőpontjából ez a megoldás több előnnyel is bírt. Először is viszonylag vértelen. Azután egyedülállóan alkalmas a rettegéskeltésre: a sebezhető, érzékeny húsa közelében nyaldosó lángoknak a puszta gondolata is azonnali, atavisztikus és heves félelmet vált ki az emberből, a tényleges megsülés pedig kielégítően gyötrelmes - különösen ha lassan égő, nyers ágakból és nedves fából rakják a tüzet, vagy megfelelő távolságra az eretnekek talpa alatt. Végül pedig nagyon tisztító erejű, ami mintegy kipurgálja az eretnekség mocskát. Utólagos megfontolásként azzal is érvelhetünk, hogy a tűz megtisztítja az eretnek lelkét, habár a legtöbb esetben elhitették velük, hogy a rájuk váró egyetlen lehetséges sors a pokol örök tüze. A minden képzeletet felülmúló szenvedést az életben még annál is sokkal rosszabb követheti - beleérve annak a vigasztalan spirituális elhagyatottságnak a kilátását, amit a Krisztus szeretetétől való örök megfosztás jelent. Még a nácik vagy Pol Pot csatlósai is megelégedtek a puszta halálos agónia keltésével.

A katharokat azonban viszonylag hamar elintézték, amely folyamat (mint láttuk) a 210 perfecti eleven elégetésével tetőzött be Montségur fellegvára alatt, 1244-ben. Habár a katharizmus kisebb, elszigetelt csoportjai fennmaradtak - és ilyen vagy olyan formában mind a mai napig fennmaradhattak -, az inkvizíció a tőle telhető minden rosszat elkövetett, és diadalt aratott. Ám ezzel együtt is, épp csak kezdett belelendülni a dologba. Dominic emberei kiszemeltek egy sokkal régebbi és elterjedtebb ellenséget, egy sokkal hevesebben gyűlölt, valódi és ősi tekintélyű ellenfelet - a nőket.

Talán nem szabadna meglepődnünk azon, hogy Péter egyházának papjai ilyen fáradhatatlan és fanatikus hadjáratot folytattak a nők ellen hiszen végtére is már Magdolna is azt panaszolta Jézusnak, hogy "gyűlöl engem, és minden asszonyt" - ám az eszelős vadság és kegyetlenség, amivel tették mindezt, még ma is megrendítő erővel hat az emberi lélekre.

Az ürügyük minderre természetesen a boszorkányság volt, nem csupán a gonoszság és eretnekség, de egyúttal ördögimádás - a szándékos elszegődés és igazodás a sátánhoz, amit állítólag gyakran ténylegesen magával a sötétség fejedelmével kötött, vérrel aláírt paktum pecsételt meg.

Annak története, hogy az inkvizíció hogyan bánt (el) a vádlottakkal, erős gyomrot kíván, azonban mégis szembe kell néznünk vele, ha valaha is szeretnénk teljes mértékben megérteni az üldöztetés természetét és a bigottság és gyűlölet iszonyú potenciálját. A nácik rémuralma a zsidók felett és Sztálin atrocitásai mintegy húszmillió48 ember ellen a sajátjai közül - habár szörnyen hitvány és megvetendő - mégis csupán töredékét képezi az ember ember elleni embertelenséget bemutató tablónak. A középkori egyház pusztítása kínálja a hiányzó láncszemet a szadizmus történetében - az ember vadállati brutalitását a nő ellen.

Ez az a pont, ahol illő, hogy Alphonse Joseph-Mary August Montague tiszteletes belépjen a történetbe - ha másért nem, hát elrettentő és tanulságos esetként arról, hogy még egy tanult és intelligens bigott hívő is milyen ijesztően határtalan kapacitással bír, hogy elhiggye akár a legcímeresebb és legveszélyesebb ostobaságokat. És mégis: ő nem a középkori inkvizíció kénköves pokollal fenyegetőző hivatalnokaként tekint ránk a történelem lapjairól (habár kétségtelenül örömét lelte volna benne): Summers szinte kortársunk, hiszen 1948-ban hunyt el. Szánalmat nem ismerő és fanatikus ellensége volt mindennek és mindenkinek, ami vagy aki akár csak csipetnyit is "eretnek" volt, vagy a katolikus hitnek akár legapróbb részletét meg merte kérdőjelezni. Sokat fogom őt idézni, mivel bár a kiegyensúlyozott modern olvasókat talán csábítja majd, hogy végigkuncogják a szavait, pusztán "tenyérbe mászóan" túlzó, fontoskodó és önelégült stílusa miatt, valójában azonban nagyon is komoly elrettentő példa. A XX. századi Summers ugyanis ugyanolyan gondolkodásmóddal és érzelmi reakciókkal rendelkezett, mint szellemi testvérei, a középkori inkvizíció szerzetesei és papjai, szinte jottányi eltérés nélkül. Vérfagyasztó módon még hírhedt könyve, a The History of Witchcraft (1925) 1960-as évekbeli újranyomásában, a borító fülszövegében is ez olvasható:

Nem szégyellte a XVII. és XVIII. századi komoly és mértéktelen túlkapásokat, épp ellenkezőleg: élénken védelmébe vett mindent, amit az egyház valaha tett, hogy gyökerestől kiirtsa a boszorkányságot és eretnekséget.

Érdekes módon Summers megjegyzi: "Mindazon eretnekség, és az eretnekek titkos társaságai, amelyek a középkorban megmételyezték Európát, gnosztikusok voltak..."49 Pont mint Mária Magdolna és Keresztelő János. És ami azt illeti, mint maga Jézus is.

Nem véletlen, hogy az inkvizícióval összeütközésbe kerülő első "boszorkányok", akiket a boszorkányszombatokon való részvétellel vádoltak, valójában kathar nők és az ő szolgálólányaik voltak, méghozzá Toulouse és Carcassone térségéből. 1335-ben hatvanhárom embert kínoztak meg, hogy vallomásokat csikarjanak ki belőlük. A legrangosabb közülük Anne-Marie de Georgel volt, aki kijelentette - látszólag a többiek nevében is beszélve -, hogy hitük szerint ez a világ a mennyország Istene és az anyagi világ Ura közötti csatatér, és mivel úgy vélik, hogy utóbbi fog győzedelmeskedni, őt támogatják. Ez a vádló papok szemében nyilván sátánizmusnak tűnhetett, azonban természetesen pusztán gnoszticizmusról van szó - habár ami őket és a későbbi Summerst illeti, a kettő között nem sok különbséget láttak. Egy másik fiatal nő beismerte azt a "rettenetes" bűnét, hogy felszolgált "a katharok vacsoráján".50

Természetüknél fogva tisztátalanok

Az eredeti boszorkányüldözők történetének és Summers gondolatainak mélyére hatolva egy tébolyult világ teljes iszonyata tárul elénk. Ám még ennél is többről van szó: egy eleven rémálomról, ahol a kínzók és gyilkosok a legfőbb jó nevében cselekednek, és a "gonosz" vádlottak az esetek legnagyobb részében teljességgel mentesek bármiféle igazi bűntől. Valóban olyan idők voltak ezek, mikor a sátán a földön járt - a szeretet Istenének álcázva magát.

Bár kétségtelenül sokan lesznek olyanok, akik tiltakoznak a boszorkányüldözéseknek az elsősorban a lankadatlan nőellenes erőszak gaztetteiként való lefestése ellen, mindazonáltal semmi kétség nem fér hozzá, hogy a boszorkányhisztéria "egy pontba

fókuszálta a szexisták gyűlöletét egy férfiak uralta társadalomban".51 Nem kerülte el az inkvizíció figyelmét, hogy a gyűlölt katharok a nemek spirituális egyenlősdijének egy csaknem teljesén egyedülálló formáját gyakorolták, és hogy az ő befolyásuk segített felvirágoztatni Dél-Franciaországban a világi művészetek sorát, ideértve a fortélyos trubadúrdalokat és a Hölgy kultuszát - ami egyértelműen az ősi istennőimádat újjáélesztése volt. (A trubadúrok ragaszkodása az egyes nők szeretetéhez a legtöbb ember számára teljesen újnak számított - a klasszikus ókori világban nem volt semmi, ami akár csak távolról is hasonlított volna erre.) Languedoc és Provence területén bármerre tekintettek, az egyház emberei bizonyára sápadoztak az elfogadhatatlan "apostolok apostola" keltette elkerülhetetlen visszhangok hallatán - Mária Magdolnáén, akinek emlékét oly nagy igyekezettel próbálták bemocskolni, és akinek a kultuszát feltett szándékukban állt elpusztítani.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a nőkről (függetlenül attól, hogy vádolták-e őket boszorkánysággal, vagy sem) általánosan úgy tartották - az egyházi patriarchátus legalábbis mindenképpen -, hogy természetüknél fogva szennyezettek és tisztátalanok. Ebben a tekintetben elfogadták a rabbinikus hagyományt, amely állítása szerint Éva először csak azután menstruált, hogy fajtalankodott a kígyóval - elsőszülöttjére, Káinra általánosan úgy tekintenek, mint akit a kígyó nemzett, nem pedig Ádám. Ma az ortodox zsidók nem hajlandók kezet fogni egy nővel, ha épp menstruál, a vidéki közösségekben pedig Európa-szerte még mindig úgy tartják, hogy egy menstruáló nő megsavanyítja a tejet, megecetesíti a bort és kicsorbítja a kések élét. Szent Jeromos így mennydörgött: "Semmi nem olyan tisztátalan, mint egy havivérzéses nő; amihez csak hozzáért, azt is tisztátalanná teszi." A VII. században Theodor canterburyi püspök megtiltotta a menstruáló nőknek, hogy részt vegyenek az úrvacsoraosztáson, vagy hogy egyáltalán beléphessenek a templomba - és ugyanígy tett a meaux-i francia zsinat is. Még a XX. században is megesett, hogy egy skót orvosi tankönyv idézte a régi rigmust: "Oh! Menstruating woman, thou'rt a fiend/From which all nature should be closely screened."52 [Szabad fordításban: "Ó, menstruáló nő, mily ördögien gonosz lényed, az egész természetet gondosan védeni kellene tőled!"] Amint azt Barbara Walker kihangsúlyozza, a vallásos nőket különösen arra utasították, hogy

utálják és megvessék a saját testüket, a remetenőknek szóló szabályra hivatkozva: "Hát nem dögletes nyálkából és sárból álltok-e? Nem vagytok-e mindig tisztátalansággal telve?"53

A "boszorkányság" hitványsága és a menstruáció közötti társítást csak megerősítették - már ami a világ Montague Summerseit illette - az olyan gnosztikus csoportok, mint például a (korábban már tárgyalt) ophiták és karpokratiánusok elismerten szélsőséges rítusai. Epiphanius alább következő passzusát olvasva tanulságos felidézni, hogy a karpokratiánusok azt állították, a szexuális természetű (az ophitákéival rokon jellegű) titkaikat egyenesen Szalómétől, Mártától és Mária Magdolnától kapták - és hogy Szent Kelemen hallgatólagosan beismerte, hogy tudja: igazat mondanak.

...a szerencsétlen nyomorultak elvegyülnek egymással... miután szenvedélyes orgiában közösültek... A nők és a férfiak a kezükbe veszik a férfiak magját, majd felállnak... az alábbi szavakkal ajánlva fel az Atyának, minden Természet Elsődleges Létezőjének azt, ami a kezükön van: "Íme, eléd hozzuk ezt az áldozatot, ami maga Krisztus igazi Teste".

... [Majd] elfogyasztják, magukhoz véve szégyenük úrvacsoráját, és azt mondják: "Ez Krisztus Teste, a húsvéti áldozat, amelyen keresztül a mi testünk is szenved, és megvallani kényszerül Krisztus szenvedéseit." És amikor egy nő épp menstruál, hasonlóképpen cselekszik saját vérével. A tisztátalan vérfolyást, amit összegyűjtenek, ugyanúgy magukhoz veszik, és együtt elfogyasztják. És azt mondják: ez Krisztus vére. Mert mikor azt olvassák a Jelenések könyvében: "Tizenkétszer hoznak gyümölcsöt, vagyis minden hónapban teremnek, a fa levelei meg a népek gyógyulására szolgálnak",54 úgy értelmezik ezt, mint a női ciklus havonkénti ismétlődésére tett utalást.55

Kétségtelen, hogy az esti ima és vacsora egykor sokkal színesebben zajlott, mint manapság. Azonban, mint azt hamarosan látni fogjuk, a feketemise hívei újraélesztették a sperma és menszesz szakramentumát, habár meglehet, nem is voltak tudatában, hogy valójában egy eredeti keresztény rítust elevenítettek fel (már amennyiben a karpokratiánusoknak, Simon mágusnak és Alexandriai Kelemennek valóban igazuk volt). Talán egyszerűen csak

megbotránkoztatni és sokkolni akartak szavaikkal. Ám akárhogyan is, efféle rítusokat találunk a keleti tantrában is, ahol szintén úgy hitték, hogy a nemiség és nemzés élő szubsztanciáinak elfogyasztása magasabb rendű spiritualitás, mint egy halott isten elfogyasztása, még akkor is, ha az a szentségi kenyérré (ostyává) és borrá lényegül át, vagy ha azok képviselik Őt - "noha a színeik szimbolikája ugyanaz maradt".56 (Érdekes módon a katolikusok és a későbbi protestánsok egyaránt kannibáloknak bélyegezték a boszorkányokat.)

A tantra hívei számára a szertartást végző papnőket - akiktől megkívánták, hogy menstruáljanak, hogy részesülhessenek a lunáris erők extra áradásának áldásos hatásaiból - a vörös szín szimbolizálta. Vajon ezért ábrázolták hagyományosan sűrű vörös hajzuhataggal Mária Magdolnát azon tény ellenére, hogy valójában egyiptomi vagy etióp - vagy akár (a legáltalánosabb feltételezések szerint) júdeai - származása miatt a haja valószínűleg inkább rendkívül sötét, vagy egyenesen fekete lehetett? És arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a Közel-Keleten a vörös hajszínű nőket boszorkányoknak tartották, és mint olyanokat, gyakran meg is égették őket.

Régi keletű közhit volt, hogy a démonok menszeszből születnek - beleértve a halálos pillantású legendás baziliszkuszt is. Nem minden kultúra vetette így meg azonban a havivérzést: "maga a tabu [taboo] kifejezésünk is a polinéz tupua szóból ered, aminek eredeti jelentése »szent, mágikus«, és kimondottan a menstruációs vérre alkalmazták."57 Továbbá még egyes európai parasztok is hitték, hogy gyógyító erőkkel bír - az ezzel átitatott és a mezőn vagy szántón szétszórt rongydarabokról úgy tartották, hogy az nagyobb termékenységgel áldja meg őket. Nagy általánosságban azonban a nyugati közfelfogás borzadással, de legalábbis viszolygással tekintett - és nagymértékben még ma is így tekint - a dologra.

A XX. század végén a katolikus és anglikán egyházi hierarchia egyaránt azon az alapon érvelt a női papok felszentelése ellen, hogy egy menstruáló nő "beszennyezné" az oltárt. Walker fanyarul jegyzi meg: "Ez ugyan nem zárná ki eleve a menopauza utáni nők felszentelését, ám az ő esetükben is találtak különböző kifogásokat."

Majd hozzáteszi: "Az »élet szent vére« egykor valóban női volt és igazi; most pedig maszkulin és szimbolikus csupán."58

A középkorban az egyház tilalom alá helyezett a nőiséggel társított bizonyos területeket, beleértve a forrásokat, ligeteket és barlangokat, amelyek mindegyike kitörölhetetlenül összekapcsolódott az istennőkultusszal, és amiket - nem túl meglepő módon - boszorkányok és démonok törzshelyének minősítettek és elítéltek. Minden ehhez hasonló helyet a cummus diaboli [vulgárisan fordítva "ördögi pina"] kategóriába soroltak, és ebből következően minden istenfélő nép kerülte azokat.

Miután a katharokat és a hozzájuk társuló eretnekeket hatékonyan leradírozták a térképről, az inkvizíció őrült étvágyának újabb "táplálékra" volt szüksége, és ugyan miféle eretnek lehetett rosszabb vagy visszataszítóbb a magukat nyíltan sátánimádóknak valló boszorkányoknál? Milyen kapóra jött az is, hogy a vádlottak nagy többsége nő volt! Amint Mary Daly írja Beyond God the Father (1973) című könyvében:

A nőket megvető egyház szellemisége - amint az a szentírásban, Pál apostol leveleiben és Mózes öt könyvében látszik -, az atyák gyűlölete kifejeződik a katolikus kánonban és az aszketizmus, a cölibátus és boszorkányság doktrínáiban, tönkretette a férfiak nők iránti tiszteletét és megbecsülését, és legalizálta a nők megégetését, vízbe fojtását, kínzását...

A nők és feladataik a gyűlölet tárgyává váltak a keresztény misszionáriusok szemében, az istenfélő aszkétákban és szerzetesekben pedig a gúnyos megvetés és a félelem váltakozott velük kapcsolatban. A papnő és az anya valami tisztátalan dologgá vált, az ördögivel lett társítva, bölcs tanai pokoli bűvigékké, főzőtudománya mérgek kotyvasztásává, sőt: a puszta létezése is a bűn forrásává változott az ember számára. Ily módon a nő, mint anya és papnő, boszorkánnyá torzult...59

Hagyjatok fel a reménnyel mind, ti...

A Kivonulás könyvéből vett idézet tekintélyére hivatkozva: "Jósnőt ne hagyj életben* [Kiv 22:17] - habár az eredeti szövegben szereplő kasaph szó valójában "látót" vagy tisztánlátót jelent, ami ironikus módon ugyanabba a paranormális kategóriába tartozik, mint a kizárólagosan férfi próféták - a Szent Hivatal nekikezdett a véres küzdelemnek, számtalan embert letartóztatva, kivallatva, megkínozva és meggyilkolva.60 De mivel is vádolták őket?

* Az angol bibliaszövegben a jósnő helyett a "witch" ["boszorkány"] szó szerepel - a ford.

Sokan közülük egyszerűen ronda öregasszonyok voltak, kétségtelenül szenilisek és kellemetlenek, vagy olyanok, akik összetűzésbe keveredtek a szomszédaikkal. Folyamatos motyogásukat ördögi varázsigék mormolásának vették - vagy akár egyenesen az ördöghöz intézett közvetlen imának. Ellenben egy kivételesen csinos és tetszetős lányt szintén gyakran vádoltak boszorkánysággal, sokszor épp az irigy kukkolói vagy egy kikosarazott udvarlója, különösen ha az illető pap volt (vagy később az lett). A boszorkányság beárulása jelentette a végső lépést a zaklatások és megfélemlítések során: és amilyen az emberi természet, sajnos a csábítás túlságosan, tragikusan erős volt ahhoz, hogy veszni hagyjanak egy remek, kínálkozó alkalmat egy régi sérelem megtorlásához, mikor az inkvizíció emberei az adott városba vagy településre érkeztek.

Egy nőt azért tartóztattak le, mert civakodni kezdett a szomszédjával, aki azután látott egy kígyót a kertjében. Ha a lovak megbokrosodtak, ha a vetés tönkrement, ha a tej nem alvadt meg, hanem makacsul folyós maradt, ha a gyerekek megbetegedtek, a nők elvetéltek, vagy bármi más baj történt, mindig kéznél volt egy boszorkány, akit hibáztathattak. Egy másik nőt azért nyilvánítottak bűnösnek és égettek meg, mert jelenetet rendezett egy vendéglőben egy részeg alakkal, aki - mily különös! - utóbb egész éjjel ébren volt és okádott. Egy harmadik szegény szerencsétlen azért találta szembe magát a máglya lángjaival, mert meglátták, amint lehúzta a harisnyáját - röviddel azután pedig a (leselkedő) szomszédja lesántult. Két skót "boszorkányt" felakasztottak, mert kezelni mertek

és meggyógyítottak egy betegeskedő gyereket. Amint azt Barbara Walker megjegyzi:

A kenti Joan Cason 1586-ban azért jutott bitóra, mert száraz volt a zsúpszalma a háza tetején. A szomszédjának, akinek beteg lett a gyereke... azt mondták, hogy a gyereket megbabonázták, és ezt bebizonyíthatja, ha lop egy kevés nádat a boszorkány házának tetejéről, és tűzre veti azt. Ha az szikrázik és ropogva lángra kap, garantált a boszorkányság. A teszteredménye pedig pozitív lett..61

A különböző szemszínű, vagy vörös hajú nőket azonnal kiszúrták, mint ördögimádókat: a korábban már tárgyalt szimbolizmustól eltekintve ennek talán az is lehetett az oka, hogy a város hajúak általában szeplősek is voltak, és ezeket gyakran "boszorkányjegynek" tartották. Az inkvizítorok tényként híresztelték el, hogy a boszorkányok bizonyos speciális jegyeket viselnek a testükön ott, ahol az ördög megérintette őket szentségtelen paktumuk megerősítéseként, és amely pontok teljesen érzéketlenek a fájdalomra. A kínzómesterek feladata részben épp abból állt, hogy levetkőztessék és gondosan átkutassák a vádlottakat az "ördögszemölcsök" végett, jókora tűket döfködve a húsukba, ami - bár természetesen jelentős fájdalmat okozott - hivatalosan még csak nem is tartozott a kínzás kategóriába. Majd egy trükkös kézmozdulattal kicserélték a "boszorkánytűt" egy behúzható hegyű eszközre, és íme, lássanak csodát, máris meglett a keresett boszorkányjegy! Természetesen a boszorkánytű tökéletes alkalmat kínált mindenféle erőszakos nemi visszaélésre, ám ismét csak: ezt a kínzómester szórakozásának tekintették, és nem a "kérdőre vonás" vagy a tulajdonképpeni kínzás részének.

1593-ban, az egyik boszorkányper alkalmával, ahogy a börtönőr - természetesen kellően alapos munkát végezve - átkutatta egy női "boszorka" testét, felfedezett egy "kis húscsomót, amely oly módon állt ki mintegy félhüvelyknyire, mintha igazi ördögszemölcs volna". Ezt "mikor először megpillantotta, nem akarta egyből elárulni, mivel az egy olyan titkos hely közelében nőtt ki, amit nem volt illendő látni; végül azonban mégsem akarván elhallgatni egy ilyen különös esetet",62 másoknak is megmutatta. Mindannyian egyetértettek - a házasemberek, és mindenki -, hogy ez valami teljesen új és sosem látott dolog, és csaknem egészen bizonyosan démoni eredetű. A nőt

annak rendje és módja szerint elítélték, és máglyán elégették. Ez az "ördögszemölcs" természetesen csupán a csikló volt. Még az orvosok is egyetértettek abban, hogy egyetlen erényes nő sem rendelkezne efféle szervvel[63] - ami a predesztináció elméletének meglehetősen "érdekes" alkalmazása.

1661-ben Lille-ben Antoinette Bourignon, az állítólagos boszorkány tanítványai beismerték:

Az ördög megjelöli őket, amely jegy mindig megújul, valahányszor az illető személyekben feltámad a vágy, hogy otthagyják őt. Az ördög erre egyre szigorúbban megfeddi, és új ígéretekre kötelezi őket, továbbá új jeleket rak rájuk a fogadalmuk biztosítékaként, hogy a kérdéses illetők továbbra is hűek maradjanak hozzá.[64]

A XX. század önjelölt inkvizítora, Summers tiszteletes a legcsekélyebb irónia nélkül fejtegeti mindezt, "egy boszorkány azonosításának a leglényegesebb pontját... a sátán igazi jelét és pecsétjét..."[65] Igaza bizonyítása feletti buzgalmában azonban Summers rendkívül alapos módon források széles skáláját kínálja, amiktől a kiegyensúlyozottabb elmék különösen iszonyodnak. Idézi például Robert Hink, "Aberfoill minisztere" Secret Commonwealth (1691) című munkáját, amiben a szerző megjegyzi:

Láttam egy foltot, amely mint egy kicsiny anyajegy, kérges és barna színű; mikor egy nagy tűvel beledöftek (a tomporba, orrba és szájpadlásba egyaránt), míg az [a jegy] megdőlt és kicsordult, a férfi és női boszorkányok sem fájdalmat nem éreztek közben, sem nem véreztek, és annak a pontos idejét sem tudták, mikor történt velük mindez...

Summers lélekszakadva tudatja velünk, hogy "ez a folt olykor egy varangy vagy denevér teljes alakját öltötte magára; vagy... egy vadnyúl nyomáét, egy békalábét, egy pókét, egy deformálódott állatkölyökét vagy egérét".[66] Figyeljük meg a "békalábat" - ami igen bizonytalan leírása, ha létezett egyáltalán ilyesmi -, vagy azt a bizonyos "deformált állatkölyköt", ami gyakorlatilag szinte bármilyen alakot jelenthetett: valójában, mivel a legtöbb ember valamiféle anyajeggyel vagy egyéb apró testi hibával születik, ki mutatkozna kifogástalannak?

(Summers azzal is érvel, hogy az eretnekeknek különösen visszataszító volt a bűze, amint az valóban igaz is lehetett - a rettegés ugyanis egy kifejezetten csípős szagú izzadságfajtát produkál. Ezenfelül az inkvizíció börtönében eltöltött akár egyetlen éjszaka is kellemetlen szagúvá tette akár a legillatosabb személyt. Természetesen azonban Summersnek a katolikus papok gyakran a szentség illatát árasztották, aminek bizonyítékaként a legteljesebb komolysággal jegyzi meg: "Magam személyesen is ismertem egy buzgón hívő papot, aki olykor ténylegesen tömjénillatot árasztott".67 Kétségtelenül igen különös dolog volna, ha a legtöbb pap nem árasztana "olykor-olykor" tömjénillatot! Az ember nevethet ezen, ám az efféle infantilizmus a jó és kedves emberek illatoznak, a rosszak és gonoszak viszont bűzlenek - túlságosan is emlékeztet a sok millió intelligens német honpolgár által beszedett göbbelsi antiszemita propagandára ahhoz, hogy bármi más lehessen, mint vérfagyasztó.)

Summers "ugyanazt a szaktekintélyt" idézi az efféle "boszorkányjegyek" előfordulási helyét illetően: "A férfiak esetében gyakran láthatóak a szemhéjak, az ajkak, a hónalj alatt, a vállakon, az ülepen; a nőkön ezenkívül a melleken és a szeméremtesten."68 Nahát! Emlékezzünk azonban, hogy akárhol "találták is meg" ezeket a jegyeket, úgy határozták meg a helyüket, hogy egy tövisszerű, általában három hüvelyk hosszú tűt döfködtek a húsba a közvetlen közelében, "míg az meg nem görbült és ki nem csordult". És mindezt hivatalosan még mindig nem tekintették kínzásnak!

Summers kifejti, hogy a "kis szemölcsöt vagy bimbót", amit ily módon egy boszorkány vagy varázsló testén találtak, és ami állítólag a "famulust" - kísérő szellemet, vagy egy démontól megszállt teremtményt, például macskát vagy varangyot - tápláló tejet termelt, gondosan meg kell különböztetni az ördög érzéketlen (és jobbára észrevétlen) jegyétől. Ez a jelenség valamilyen oknál fogva kizárólag Anglia és New England területére szorítkozott - azokban a napokban, mikor a szigorú protestáns egyházatyák zökkenőmentesen átvették az inkvizíciótól a boszorkányüldözési hisztériát. (Természetesen Montague Summers elveti a protestáns ördögűzés eseteit, mint pusztán a szegény, nyomorult falusiak hagymázas képzelgéseit, míg persze a történetek katolikus verziói mindig hiteles spirituális hőstettek.)

1597-ben, Burton-on-Trent városában az Elizabeth Wright nevű öregasszonyt:

Levetkőztették, és hátul a jobb válla környékén találtak valamit, ami igen hasonlított egy juh tőgyére, amit a bárányok szopnak, két cseccsel, mint két nagy szemölccsel; ezek közül az egyik a hónalja mögött nőtt ki, a másik egy tenyérnyivel feljebb, a válla magasságában. Mikor kérdőre vonták, hogy mióta vannak neki ilyen csecsbimbói, azt felelte, hogy születése óta.69

Szegény öregasszony anyajegyei vagy testi hibái gyakorlatilag megpecsételték a sorsát.

Ha nem találtak (és a visszavonható tűkkel sem tudtak koholni) egy nyilvánvaló boszorkányszemölcsöt, még akkor is igen kicsi volt a vádlott esélye a megmenekülésre. Mikor Jorg Abrielnek, a bajor boszorkányvadásznak nem sikerült megtalálnia a terhelő bizonyítékként szolgáló jegyet, egyszerűen kijelentette, hogy a nő úgy néz ki, mint egy boszorkány, majd addig kínozta, míg az végül beismerő vallomást tett.70

(Az ördög bélyegeire egyébiránt úgy is tekinthetünk - ahogy Summers és a hozzá hasonlók kétségtelenül így is tettek -, mint a stigmák sátáni majmolására. Gyakran megfigyelték, hogy Jézus keresztre feszítésének ezek a jegyei megjelentek egyes katolikus hívek oldalán, fején, lábán és kezén, és a stigmatizáltságot rendszerint a szent életűséggel társítják. Például Pio atyát, a Ferences-rendi kapucinus szerzetest [meghalt 1968-ban, 81 évesen], akinek állítólag ötven éven át minden áldott nap vér fakadt a kezén rejtélyes módon megjelenő sebekből, és számos csodatettet hajtott végre, II. János Pál pápa 2002. június 16-án szentté avatta. A stigmatizáltság jelensége azonban felvet pár érdekes kérdést: például mivel lehetetlen a tenyéren átvert szögekkel megfeszíteni egy embert, amint azt a legtöbb vallásos festmény ábrázolja - ugyanis a puszta testsúlytól átszakadna a bőr és a hús, az áldozat pedig a földre esne -, miért van az, hogy a stigmák általában mégis a hívek tenyerén jelennek meg?)

Az inkvizíció számára azonban a sátánbélyegek mind közül a legsúlyosabb bűnt bizonyították: a boszorkányszombaton való

részvételt, ahol a vádlott magával az ördöggel kötött paktumot. Az efféle ügyeket illetően az elfogadott nézet szerint a helyi boszorkánygyülekezet egyes tagjai éjjel surrantak ki - hátrahagyva a hitvesi ágyban a békésen alvó, rémséges tetteikről talán mit sem sejtő, gyanútlan házastársukat -, miközben a seprűik már a helyükön várakoztak. A boszorkák egyesével megindultak egy távoli vagy rejtett helyre, például egy tisztásra az erdő mélyén, vagy egy barlanghoz (lehetőleg olyanhoz, ami eredetileg egy istennőnek lett szentelve), ahol összegyűltek, ettek-ittak és tivornyáztak, ráadásul mindezt még csak nem is valamely [keresztény] szent ünnepnapján. Egy korabeli francia író szerint "Puszta komédiázás és tréfálkozás keveredik bennük a legborzalmasabb körülményekkel; a gyermeteg dőreség a visszataszító förtelmekkel".71 A feltételezések szerint itt találkozniuk kellett magával a félelmetes sátánnal is, aki az árnyak közül bukkant elő egy nagy szarvakat viselő, megtermett kecskebak formájában, általában hatalmas hímtaggal amiről olykor még azt is beismerték, hogy mesterséges: egy műfallosz vagy fascinum. Az új boszorkánynak, aki kétségtelenül a félelem és izgatottság keverékének szánalmas állapotában várakozott, a bak ülepére nyomott csókkal, és/vagy akár a sötét paktum saját vérével való megpecsételésével kellett hivatalosan megerősítenie az ördög iránti elkötelezettségét. Ezután megkaphatta a megkülönböztető sátáni bélyeget - habár némelyek természetesen máris rendelkeztek vele, minthogy születésük óta magukon viselték azt. Utána a mulatság orgiasztikus közösülésben tetőződött be, majd a bemocskolódott és kimerült gyülekezeti tagok egyesével hazasettenkedtek, és óvatosan újra visszacsusszantak a hitvesi ágyba. Ám a gonosztett megtörtént, és a lelkükkel immár szó szerint nem ők rendelkeztek.

Olykor, ha a boszorkányszombat [Sabbat] még messze volt - és itt Summers is óvatosan leszögezi, hogy ennek az eseménynek "az égvilágon semmi köze a zsidó szombat [Sabbath] ünnepéhez",72 habár számos középkori ember szemében csaknem egészen bizonyosan mégis összefüggtek, mivel az antiszemitizmus mindennaposnak számított -, a boszorkányok seprőnyélen lovagoltak. Summers beismeri, hogy a repülés illúzióját gyakran hallucinogén kenetekkel idézték elő, amiket a lábukra dörzsöltek, mielőtt lovaglóülésben elhelyezkedtek volna a seprűnyélen. A boszorkány talán nem is ment sehová, legfeljebb csak a képzeletében, ám már ez is épp eléggé megfelelt a vádlóinak. Más

esetekben azt állították, hogy "bizonyos fenevadakon lovagolt a pogány istennő, Diana oldalán",73 ami nagyjából mindent elárul.

Az ördögi paktumról (amiről a későbbiekben részletesebben lesz még szó) elhitették velünk, hogy nem más, mint a remény győzelme a tapasztalat - vagyis más boszorkányok tapasztalata - felett. Hiszen bár az ördög mindenféle tündöklő ígéretekkel kecsegtethet, nem ártott felismerni, hogy ő a "hazugságok atyja" is egyben, és mindig cserbenhagyja még a legodaadóbb és legrendíthetetlenebb híveit is - a végén, mikor igazán döntővé válik a dolog.

Ebben azonban az ördög nem volt egyedül. A megvádolt boszorkányok közül az inkvizíció nagyon soknak megígérte, ha megvallják bűnüket, szabadon távozhatnak, és megússzák egy bírsággal. Mikor azután máglyahalálra ítélték őket, azt rikoltozták, hogy rá lettek szedve. Ismét csak: nem sok választásuk maradt az egyház és maga a sátán között.

Az iszonyat

Lehetetlen akár csak nagyjából is megbecsülni, hogy a vádlottak közül hányan lehettek a status quo luciferi megkérdőjelezői, vagy ténylegesen sátánisták: egyesek nyilván pusztán "tudós asszonyok" és "tapasztalt vajákosok" voltak, helybéli gyógyfüvesek és varázsigéket mondók, míg mások feltehetően egyszerűen a régi termékenységi istennő- és istenkultuszok egy adott formáját követték. Valójában a tipikus boszorkányszombat fent körvonalazott leírásában mintha az elődök Diana és Pán tiszteletére rendezett ünnepei tükröződnének. Egyes "szombatok" talán egyszerűen a modern felnőtt partik akkori megfelelői voltak - vidám mulatozással, italozással és partnercserékkel -, vagy akár még ártatlanabb módon, egyszerűen csak táncos lakomák, távol a papság fürkésző tekintetétől, legalábbis reményeik szerint. Akárhogyan is, az élet elég zord, kegyetlen, rövid és brutális volt azokban a napokban, így hát miért ne engedhették volna ki néhanapján a felgyülemlett gőzt egy eldugott erdei tisztáson az éjszakába nyúlóan?

A józan ész azonban azt diktálja, hogy a vádlottak egy része valóban sátánista volt, és tényleg foglalkozott ártó bűvigékkel és rontásokkal,

ha másért nem is, hát azért, mert ilyen emberek sajnos mindig léteznek mindenütt. A rosszakarat és a babonaság együttesen mindig is megteremti a maga "boszorkányait", habár nem szükségképpen ilyen szervezett formában. És ironikus módon, ahogy egyre terjedt és erősödött a boszorkányhisztéria, kétségtelen, hogy az igazi ördögimádók száma is exponenciálisan növekedni kezdett. Hiszen végső soron hogy is lehetne akár maga a sátán bármivel is rosszabb, mint az inkvizíció? Kit ne csábítana, hogy átálljon az ellenséghez, ahogy az őrület egyre közelebb gyűrűzött, és az ember szinte már a saját bőrén érezhette a máglyarakás perzselő szikráit? Az ellentétes szóbeszéd dacára a sátán talán, talán még hű gazdának is bizonyulhatott, aki anyagi javakkal jutalmazza hű követőit - és akár még a mindennél fontosabb mágikus szabadulással is a tömlöc, kínkamra és máglya fenyegető árnyékából.

Sosem tudja meg senki, hogy a közelmúltban mintegy százezerre becsült vádlott közül pontosan hány lehetett igazi boszorkány, és hányan voltak egyszerűen csak rosszkor a rossz helyen - habár az egyes esetek feljegyzései iszonyúan, szánalmasan világossá teszik, hogy a legtöbbjük csupán ártatlan áldozat volt. Akár a legszégyenletesebb és legégbekiáltóbb ördögimádásról tett saját vallomásaik sem jelentenek semmit.

Weyer, az egyik szemtanú leírta, hogy az elítélteket "a lehető legkifinomultabb kínzási módszerekkel végezték ki, amit csak a zsarnokok ki tudtak találni, meghaladva az emberi tűrőképesség minden elképzelhető fokát. És ez a kegyetlenkedés addig folytatódott, míg akár a legártatlanabb foglyuk is megtört, és végül bűnösnek vallotta magát."[74] Eichstätban 1637-ben egy nő, akit az ördöggel való kapcsolat vádjával letartóztattak, először csak "szívből nevetett" mindezen. Kijelentette, hogy inkább meghal, minthogy beismerjen bármi efféle badarságot, és hogy több mint húsz éve kifogástalan és tisztességes életet él férjével és nyolc gyermekükkel. "Három héttel később belehalt a kínzásokba, ám előtte bevallotta, hogy szerelmes az ördögbe, hogy az ő parancsára meggyilkolta az egyik saját gyermekét, és hogy a szomszédjai közül legalább negyvenöten szintén sátánisták".[75]

Rendszerint a szegényebb eretnekekkel végeztek leghamarabb, míg - ahogy az lenni szokott - a gazdag vádlottak általában megvásárolhatták a szabadságukat, amint azt az alábbi, egy 1459-es franciaországi üldöztetésről készített korabeli beszámoló is világossá teszi:

Ebben az évben Arras városában, Artois megyében egy rettenetes és gyászos balszerencse révén felütötte a fejét egy általános nézet, amit, nem tudom, mi okból, Vaudoise vallásának neveztek. Ez a szekta állítólag olyan személyekből állt (férfiakból és nőkből vegyesen), akik az éj leple alatt az ördög hatalmánál fogva eljártak valami elhagyatott helyre az erdők és pusztaságok mélyén. Ott azután az ördög megjelent előttük emberi formában - azt leszámítva, hogy az arca sosem vált teljesen láthatóvá a számukra -, és egy könyvből felolvasta a gyülekezet előtt az utasításait, tájékoztatva őket, hogyan teljesíthetik a parancsait; szétosztott közöttük egy kevés pénzt és bőséges ételt, ami végül általános dőzsölésbe és kicsapongásba torkollt; ezt követően pedig a csoport minden egyes tagja hazatért szokott hajlékába.

Az efféle őrült tettekben való részvétel vádjával Arras városának számos derék és tiszteletre méltó lakosát elfogták és tömlöcbe vetették néhány bolond nővel és jelentéktelen alakkal együtt. Ezeket olyan rettenetesen megkínozták, hogy némelyikük az összes vádpontot beismerte. Azt is állították továbbá, hogy éji Összejöveteleik során számos rangos személyt is felismertek: főpapokat, földesurakat, városok kormányzóit és tanácsosokat, és rábólintottak azokra a nevekre, amiket vallatóik sugalltak nekik, mialatt kínzással kényszerítették őket, hogy árulják el bűntársaikat. Sokakat az ily módon megnevezettek közül szintén letartóztattak és tömlöcbe vetettek, majd olyan sokáig kínozták őket, hogy végül szintén kénytelenek voltak bevallani mindent, amivel csak vádolták őket. Ezután a szegényebbeket elítélték és könyörtelenül megégették, míg a vagyonosabb és befolyásosabb vádlottak nagyobb pénzösszegekkel kiváltották magukat, hogy elkerüljék a büntetést és az azzal járó szégyent. Sokan közülük még azt is megvallották, hogy vallatóik győzték meg őket, hogy ezt a megoldást válasszák, akik kezességet ígértek nekik életükért és vagyonukért. Igazság szerint voltak ott néhányan, akik bámulatos türelemmel és állhatatossággal viselték a kínzatást, és semmit nem vallottak be az ellenük felhozott

vádakból; ám nekik is komoly összegeket kellett kifizetni a bíráknak, akik megkövetelték, hogy közülük mindazok, akik a súlyos bántalmazások ellenére még képesek voltak elköltözni onnan, száműzessenek az országnak arról a részéről... Nem szabadna hát véka alá rejteni, hogy az egész vádaskodás valójában romlott lelkű emberek cselfogása volt, akik saját kapzsiságukat igyekeztek ily módon csillapítani, továbbá e hamis vádak és kicsikart vallomások révén tönkretenni a tehetős emberek életét, jó hírét és vagyonát.76

A zsarolás lehetősége különösen csábító lehetett, mikor az inkvizíció megérkezett az ember szomszédságába. A boszorkányőrület ideje alatt kétségtelenül rengetegszer előfordult, hogy a hivatalos vádemelés helyett pénzt követeltek - habár igen valószínűtlen, hogy az efféle "tranzakciókat" valaha is feljegyezték.

A kínkamra mélyén

Az inkvizítorok kézikönyve, a Malleus Maleficarum [Boszorkányok pörölye) szerint, amely minden idők egyik leglidércesebb társulásának, Heinrich Kramer (1430-1505) és Jakob Sprenger (1436-95) szerzőpárosnak köszönheti létrejöttét - akiket mellesleg Summers, mindmáig egyetlen angol fordítójuk77 lelkesen ünnepelt és "nagy tudásúaknak" titulált -, a kínvallatást "a kikérdezésnek" kell nevezni. Először csak "könnyedén" kell alkalmazni a vallomás kicsikarására - olykor valóban elég volt csupán megmutatni a vádlottnak a kínzóeszközöket -, habár amit az inkvizíció "enyhe kínzás" alatt értett, arról az áldozatoknak egészen más lehetett a véleményük. Egy constance-i nő például rögtön beismerte, hogy vihart támasztott azzal, hogy vizet öntött egy lyukba, miután "szinte még alig lógatták fel a levegőbe a hüvelykujjainál fogva, és először tették fel neki a legszelídebb kérdéseket".78

A feljegyzésekben gyakran az áll, hogy a vallomásokat önként tették, anélkül, hogy bármilyen kínzáshoz kellett volna folyamodniuk - sine tortura et extra locum torturae - vagyis "kínzatás nélkül és úgy, hogy még a kínzóeszközök sem látszottak". Ám a gyakorlatban ez azt jelentette, hogy az áldozatokat egyszerűen bevitték egy másik szobába, és felajánlották nekik a lehetőséget, hogy tegyenek

vallomást ott helyben, különben visszatérnek a kínzókamrába, és kíméletlenül alávetik őket a "kikérdezésnek".

Egy bizonyos Rebecca Lemp szívbemarkoló leveleket írt a férjének a megkínzása előtt és után, elárulva, hogy még in extremis [halálán] is aggódik a lelke üdvéért. Eleinte, míg a tömlöcben sorvadozott csupán, még magabiztosnak tűnt, azt írva:

Drága szeretett férjem, ne nyugtalankodj! Még ha vádak ezreit szegeznék is nekem, ártatlan vagyok, különben a pokol összes démonai jöjjenek értem, és tépjenek darabokra. Ha porrá törnek vagy ezer darabra vágnak is, akkor sincs mit bevallanom. Ezért hát ne aggódj: a lelkiismeretem és a lelkem előtt ártatlannak tudom magam. Hogy megkínoznak-e? Nem hiszem, hiszen nem vétkeztem semmiben.79

Majd, miután - ötször - megkínozták, ezt írta:

Oh, én szívem választottja, hát el kell tőled válnom, még ha teljesen ártatlanul is? Ha így volna, Istent örökké kísérteni fogják szemrehányásaim. Ezek itt megtörik az embert, és erővel vallomásra bírják, úgy meggyötörtek engem... férjuram, küldj valamit, hogy meghalhassak, különben kínzás közben kell elpusztulnom... Küldj valamit, különben lehet, hogy még az örök lelkem üdvét is veszélybe kell sodornom.80

Vegyük észre, hogy ez a szegény teremtés úgy érezte, nagyobb vétek volna akár még így, teljesen ártatlanul is megvallania a boszorkányság bűneit, mint öngyilkosságot elkövetnie. Sajnos nem ismerjük a további sorsát, azonban csaknem teljes bizonyossággal kitalálhatjuk, mi történt vele, hacsak nem sikerült a férjének valamiképpen becsempésznie valamit, amivel véget vethetett gyötrelmeinek.

Az inkvizíció azt mondta azokról a foglyairól, akik saját kezűleg végeztek magukkal, akik belehaltak sérüléseikbe, és akiket elevenen felfaltak a patkányok - ami gyakran megesett, mivel gennyedő sebeik valósággal vonzották az élősdi férgeket -, hogy az ördög végzett velük, "mivel így rendelkezett az isteni igazságszolgáltatás".81 A maguk részéről az inkvizítorok fel lettek oldozva minden bűn és

büntethetőség alól: ha egy áldozat belehalt a kínzásokba, IV. Orbán pápa nyomatékosan javasolta az inkvizítoroknak, hogy oldozzák fel egymást. Kijelentette, hogy Isten színe előtt ártatlanok.82

Habár összességében véve a legtöbb "boszorkány" nő volt, és ami azt illeti, szegény nő, olykor egyes gazdag embereket is bevádoltak, különösen azokon a területeken, ahol az inkvizíció gyorsan elburjánzott és elveszítette a kontrollt, minthogy minden egyes kicsikart vallomás újabb tucatnyi vádlottat eredményezett, és így tovább.

Másutt minél gazdagabb volt valaki, annál nagyobb valószínűséggel megmenekült. Az alább következő kivonat azonban Johannes Junius polgármestertől származik, aki tehetős ember volt, ám minden vagyonát lefoglalták. A jegyzetet, amit 1628-ban sikerült valahogy kicsempészni Bamberg börtönéből, bár a kutatók számára épp elég ismerősen csenghet, mindazonáltal ma is olyan szívbemarkoló, hogy nem lehet megrendülés nélkül olvasni:

Milliószor jó éjt neked, drága szeretett leányom, Veronika! Ártatlanul kerültem börtönbe, ártatlanul lettem megkínozva és ártatlanul kell meghalnom. Mert akárki bekerül a boszorkányok tömlöcébe, boszorkánnyá kell válnia, vagy addig kínozzák, míg valamit ki nem talál magától, és - Isten könyörüljön rajta - eszébe nem jut valami. Elmondom, hogy zajlott ez énvelem... A hóhér összekötözte a két kezem, és hüvelykszorítókat rakott rám, hogy vér folyt a körmeim alól és mindenhonnan, és jó négy héten át nem is tudtam semmire használni az ujjaimat, amint azt az írásomból is láthatod... Azt követően először levetkőztettek, hátrakötözték a kezemet, és felhúztak a csigára [strappado]. Akkor úgy éreztem, itt a vég; nyolcszor húztak fel és ejtettek a földre, miközben rettenetes kínokat álltam ki. A hóhér azt mondta: "Uram, az Isten szerelmére, könyörgöm, vallj be valamit, legyen bár igaz vagy sem. Találj ki valamit, mert nem fogod kibírni a kínzást, ami reád vár. De még ha el is viselnéd valahogy, akkor sem menekülhetsz"... Nos, drága gyermekem, íme az összes vallomásom, ami miatt meg kell halnom. Mind merő hazugság és kitaláció, Isten engem úgy segéljen! Mert mindezt a kínzástól való félelmemben kényszerültem elmondani, ami a máris elszenvedett gyötrelmek után fenyegetett. Ezek ugyanis nem

hagyják abba a kínzást, míg az ember meg nem gyón valami vétket; "soha nem tett jót, csak boszorkány lehet" - így vélekednek. Senki nem menekül... Drága gyermekem, tartsd titokban ezt a levelet, hogy az emberek fel ne fedezzék, máskülönben siralmasan meggyötörnek, a börtönőröknek pedig a fejüket veszik. Olyan szigorúan tilos az ilyesmi... Több napomba telt, hogy megírjam mindezt; mivel mindkét kezem nyomorék. Siralmas a helyzetem. Jó éjt, kedves, mert jó atyád, Johannes Junius sosem lát téged többé... Drága gyermekem, hatan vallottak egyszerre ellenem... mind hamisan, kényszer alatt, és Isten nevében könyörögtek a bocsánatomért, mielőtt kivégezték őket.83

Észrevehetjük, hogy a "hóhérban" maradt csöppnyi tisztesség, mikor azért könyörgött az öregembernek, hogy süssön ki valamiféle vallomást, habár azt is világosan a tudtára adta, hogy bármit tesz is, a menekülés teljesen reménytelen. És ez a jóravaló ember még súlyos agóniája közepette sem csupán az fenyegető veszélyről ír - már amennyiben a levele az inkvizítorok kezébe jutna - de az őreiről is szót ejt, akiket lefejeznének.

A szokott terv szerint az. áldozatokat addig kínozták, míg beismerték az ördöggel való üzérkedésüket, majd tovább gyötörték őket, hogy kicsikarják belőlük a bűnrészeseik névlistáját is, így aztán a folyamat kezdődhetett elölről - míg végül egész körzetek estek a hisztéria áldozatául. Az egyik nő azt mondta vallatójának:

Soha meg sem álmodtam volna, hogy kínzás által az ember eljuthat addig a pontig, hogy olyan hazugságokat mondjon, amiket én mondtam. Nem vagyok boszorkány, sosem láttam az ördögöt, és mégis bűnösnek kellett vallanom magam, és beárulnom másokat.84
Mikor egy pap arra unszolt egy másik nőt, hogy vonja vissza az ártatlan falusiak elleni vádjait, az meggyőző erővel így felelt neki:

Atyám, nézze a lábam! Úgy égnek, mint a tűz, oly gyötrő a fájdalom. Annyit sem bírtam már elviselni, hogy egy légy rájuk szálljon, arról nem is beszélve, hogy ismét a kínzásra adjam magam. Százszor inkább meghalnék, mint hogy még egyszer át kelljen élnem azt az iszonyatos kínt. Senki emberfiának el nem tudom mondani, milyen rettenetes az a fájdalom valójában.85

Az egész procedúrát szándékosan úgy tervezték, hogy az áldozat rettegését és fájdalmát egyaránt maximumra fokozza. Kétségtelen, hogy a cellájuk falához láncolt vádlottak közül nem egy hallhatta a kínkamrában vonaglók sikolyait és könyörgéseit - ám akárhogyan is, valószínű, hogy a rabok mindenképp elszenvedték azt a traumát, hogy látniuk kellett cellatársaik megkínzatásuk utáni nyomorúságát, mikor visszavitték őket föld alatti börtönükbe. Ezt követően a vádlottat durván bevonszolták a kínzókamrába, ahol megmutatták neki a kínzóeszközöket, amiket bármelyik pillanatban használatba vehettek. Majd szembe kellett nézniük magával a kikérdezéssel, ami történhetett a strappado alkalmazásával (mint a fenti idézetben, Herr Junius esetében), amely során a vádlottat a hátrakötözött karjainál fogva a levegőbe emelték, majd egy-két lábnyi magasságból váratlanul visszaejtették a földre. A vállak és a kar egyéb ízületei eközben rutinszerűen kificamodtak. A további "eljárások" közé tartozott, hogy csípőfogókkal húsdarabokat szaggattak ki az áldozat testéből, a láb- és kézfejét péppé zúzták a "csizmában", a kínpadon eltörték a combcsontját és/vagy elszakították az izmait, szénserpenyő felett megsütötték a kezét vagy lábát - mindezeken felül a korbácsolást és ütlegelést is rutinszerűen alkalmazták. Az egyik nőnek lángoló kénkövet nyomtak a nemi szervéhez, miközben a strappadón csüngött. A legtöbb nőt megerőszakolták, és még rosszabb dolgokat is el kellett szenvedniük, mielőtt egyáltalán eljutottak volna a kínzókamráig.

És mindez "csupán" a kínzás fizikai aspektusát jelentette. A mentális tortúra részét képezte az egyre fokozódó terror, ahogy rákényszerítették, hogy nézze végig közeli családtagjai - talán tízévesnél fiatalabb gyermekei (akiket a "kisded" kategóriába soroltak) - megerőszakolását vagy megkínzását. A gyerekeket rendszerint minden előzetes bevezetés és indoklás nélkül kínozták az egész gyötrelmes élmény iránti fogékonyságuk miatt, és nem utolsósorban, mivel olyan okokból kellett szenvedniük, amiket a családjuk úgysem tudott volna elmagyarázni nekik. Általában azonban könnyű prédát jelentettek, és hamar meg lehetett őket győzni - így vagy úgy -, hogy sok más személyt bevádoljanak, beleértve a saját szüleiket is. Jelentős mértékben fokozhatta az áldozat agóniáját az az iszonyú tudat, hogy mondjuk a saját nyolcéves gyermeke tanúvallomása alapján került kínpadra, akinek szintén gyalázatos gyötrelmeket kellett kiállnia. Az efféle

vallomásokat elfogadhatónak tekintették a boszorkányperek során, noha semmilyen más per vagy bírói eljárás nem tartotta azokat mérvadónak, még azokban az időkben sem.

A toledói bázisú, hírhedt spanyol inkvizíció feljegyzéseiből kiderül, hogy:

némely áldozat nem vallhatott, míg kínzói étvágya ki nem elégült. Kínzásuk napokon vagy akár heteken át tartott, túl azon a ponton, ahol már teljesen megtörtek, és rimánkodtak érte, hogy árulják el nekik, mit kell mondaniuk, hadd mondják ki végre.86

Mivel az európai inkvizítorok hajlamosabbak voltak a nyilvánvalóbban brutális kínzási módszereket alkalmazni a Britanniában használatos vallatási módszerekhez képest, azt gondolhatnánk, hogy az angol és skót boszorkányvadászok általában véve könyörületesebbek lehettek. Valójában aligha ez a helyzet: Angliában az olyan kínzások voltak napirenden, mint a vízbe merítés ("a boszorkány megúsztatása"), a szoros gúzsba kötözés, az alvásmegvonás ("a boszorkány felébresztése") és hasonlók. Sőt olykor a csőcselék - ha lehet - még irtózatosabb módokat agyalt ki a vádlottakkal való elbánásra. Cattonban (Suffolk) 1603-ban egy nyolcvanéves öregasszonyra rátámadt egy csapat erőszakos férfi, és ütlegelni kezdték. Ide-oda dobálták, puskaport szórtak az arcába, majd erővel rálökték egy különlegesen összeállított támlátlan székre, "amelybe tőröket és késeket szereltek oly módon, hogy hegyes végük kiállt az ülésből, (és] sokszor lenyomták erre a zsámolyra, amitől súlyosan össze lett szurkálva és erős fájdalmakat szenvedett."87 E velős beszámoló által elővarázsolt eleven mentális kép felidézi a náci erőszakos legények igen hasonló jeleneteit, akik lángra gyújtották a vén zsidók szakállait, vagy meztelen, középkorú nőket vonszoltak végig az utcán a hajuknál fogva - amely képek még azután is hosszan kísértenek, hogy a fényképek vagy kamerával készült felvételek eltűnnek az ember szeme elől. Szinte sokkoló azonban ráébredni, hogy bármilyen rettenetesek voltak is ezek a válogatott náci atrocitások - és azok is maradnak a lelki szemeink előtt -, még így sem olyan visszataszítóak, mint ami azzal az ismeretlen nyolcvanéves öregasszonnyal történt a csendes angol vidéken az 1600-as években.

A kínzások hamisítatlan találékonysága és szadizmusa, valamint a tény, hogy a vádlottak döntő többsége nő volt, felfedi az inkvizíció valódi ágendáját, amint azt a valóban démoni szerzőpáros, Kramer és Sprenger kifejezésre juttatta. A Boszorkányok pörölye egyértelművé teszi, hogy - számukra legalábbis - a boszorkányság nemhez köthető bűn volt. Nyíltan ellenséges hangon ecsetelik a nők gonoszságait: azt mondják, "oly gyönyörű rájuk nézni", ám "a puszta érintésük is bemocskol"; hogy "édes a hangjuk", amivel azonban "lépre csalják áldozataikat, és megölik őket... azáltal, hogy kiürítik erszényeiket, elapasztják erejüket, és az Istentől való elfordulásra késztetik őket". Az inkvizítori kézikönyv szerzői szerint a nő vámpír, és "gonoszabb átok magánál az ördögnél is".

A Boszorkányok pörölyét úgy tervezték, hogy hitelesnek és mérvadónak tűnjék, ráadásul a VIII. Incétől kapott pápai bulla kísérte. Ez támogatta a könyvet kampánya során a boszorkányok gyökerestől való kiirtásában - ami gyakorlatilag önmagában felért egy kereszteshadjárattal. Létezik ezzel kapcsolatban egy a Kölni Egyetem teológusainak csoportja által írt támogató levél is, azonban a közelmúltban a szakértők felvetették, hogy az legalábbis részben hamisítvány.88 Továbbá más következetlenségek és belső ellentmondások is azt jelzik, hogy a boszorkányvadászat általánosabb képe többé-kevésbé eltérő lehetett az elfogadott nézetnél. Például Kramer azt állítja, hogy Tirolban az 1480-as évek elején legalább száz nő perében vett részt, akiknek nagyjából fele tűz általi halált halt. A ránk maradt feljegyzések azonban egy másik történetről tanúskodnak: Kramer megérkezett, és már kezdte volna felbujtani aköznépet, hogy beárulják a szomszédaikat. Nyolc nőt valóban bűnösnek nyilvánítottak és megégettek, azonban mind a helyi főherceg, mind a püspök szkeptikus maradt - utóbbi egyenesen "szenilis vén bolondnak" nevezte Kramert, és kiutasította a városból.

A püspök ellenségességének az volt az oka, hogy Kramer ritkán vádolta meg az asszonyokat tényleges boszorkánysággal: összességében véve szerelmi bűvigék használata miatt vetették alá őket a "próbának". Helen Scheuberin esetében a nő promiszkuitása alapján lendült támadásba, és a jelek szerint különösen égett a vágytól, hogy hallja az eset részleteit, míg a püspök képviselője végül arra nem utasította, hogy állítsa le magát. A lakosok olyannyira

elborzadtak ettől az égbekiáltóan kéjenc és perverz raison d'être-től, hogy panaszt emeltek a helyi hatóságnál, amely aztán kiebrudalta őt a városból. Kramer ezután nekilátott, hogy összeállítsa kézikönyvét a nála sikeresebb boszorkányvadászoknak, nemzedékeken át ezrek életét megfertőzve saját szexista, beteges szadizmusával. Készséges hallgatóságra lelt azonban a katolikusok között, akiket mindig is arra bátorítottak, hogy "ajánlják fel Istennek a szenvedéseiket", ám az örömeiket ne, és akiknek minden újabb templomi látogatása újabb találkozást jelentett Krisztus véres és rettenetes kínhalálának képeivel. A patriarchális Isten engesztelhetetlen vérszomja és haragja kétségtelenül sehol nem lehet olyan evidens, mint saját fia keresztre feszítésének igénylésében.

Kramer több korábbi forrásműből is merített, különösen Johannes Dominicus Lectiones super Ecclesiastes (1380) című munkájából, ami a nők "természetes" fogyatékosságait okolja az ördög befolyása iránti nyitottságukért - a kapzsiságukat, bujaságukat és így tovább. Évához hasonlóan a nők vidámak, könnyű szívűek, ennélfogva hamar hatalmukba keríthetik őket a démonok. Dominicus mindazonáltal sosem említette a boszorkányságot.

Ugyanakkor viszont Kramer egy másik forrása, Johannes Nider Formaricusa (1435) nyíltan összekapcsolja az. ördöngösséget a nők állítólagos természetes bűneivel - különösen az engedetlenségükkel, amint azt azok a ritka alkalmak is bizonyították, mikor férfiruhát öltöttek és fegyvert fogtak. Az Istenhez való közelség színlelése különösen kiváltotta a férfiak szemrehányásait és szidalmait. "Az elbizakodottság, megtévesztés és ellenszegülés az ő célpontjai."[89] Kramer kezei közt azonban Nider helytelenül lett idézve: maguk a nők váltak természetüknél fogva gonosszá, különösen pedig az érzékiségre való hajlamuk miatt.

Kramer a legkínosabban nyilvánvaló freudi félelmektől tajtékozva hangsúlyozza a nők férfiellenes bűneit, mint például azt a képességüket, hogy el tudják tüntetni a péniszt (még ha csupán illúzió, a boszorkány igézete segítségével is - ami érdekes kiegészítés, mivel teljességgel szubjektív interpretációt tesz lehetővé egy efféle vád esetében). Talán épp ez az impotenciától való primitív rettegés rejlett amögött, ahogy a kézikönyv külön kihangsúlyozza, hogy az

inkvizítorok tegyenek meg minden szükséges óvintézkedést a boszorkány "gonosz szeme" ellen, például emeljenek válaszfalat maguk és a gonosztevő közé a tárgyalóteremben. (Noha a hatóságok tagjait számos alkalommal biztosították: egyedül ők rendelkeznek a megfelelő hatalommal, hogy ellen tudjanak állni a boszorkány halálos pillantásának, a vádlók közül mégis csak kevesen érezték magukat különösebben bizonyosnak ebben.) A védelem egy másik módját az jelentette, ha egy virágvasárnapkor felszentelt zacskó sót hordtak maguknál; továbbá ha mindennemű szemkontaktust kerültek a boszorkánnyal, és ha a börtönben lehetőleg minél többször keresztet vetettek. Például egy bizonyos Berne-i Péter elővigyázatlan volt, és legurult egy kőlépcsőről - amit természetesen egy boszorkány varázslatának köszönhetett, mivel utána addig kínozta áldozatát, míg az bevallotta azt.90

Azok a nők, akik bitorolták a férfiautoritást, a Boszorkánypöröly listájának élén álltak, mivel eleve feltételezték róluk, hogy bizonyosan boszorkányok. Ugyanakkor a férjeket régóta aktívan arra bátorították, hogy bánjanak a feleségükkel a lehető legdurvábban. Cherubino atya XV. századi Rules of Marriage [A házasság szabályai] című munkája így biztatja a férjeket:

Dorgáld meg őt élesen, bántalmazd és félemlítsd meg! És ha ez még mindig nem válna be... fogj egy botot, és tángáld el vele alaposan, mert jobb a testet büntetni és helyreigazítani a lelket, mint kárt okozni a léleknek, és megkímélni a testet... Majd könnyedén püföld el, ne haraggal, hanem pusztán könyörületességből és a lelke iránti aggodalomból, így aztán az a verés csak tovább növeli érdemeidet.91

Aquinói Szent Tamás megjegyezte, hogy egy feleség alacsonyabb [rangú], mint egy rabszolga, mivel a rabszolga legalább felszabadítható, ám "a nő a természet törvényének megfelelően él elnyomatásban, míg a rabszolga nem".92 A "természet törvénye" itt feltehetően azt jelenti, hogy a nők általában véve gyengébb fizikumúak a férfiaknál, ezért kellene, és kell is zsarnokoskodni felettük. Egy brit férfi számára egészen a XIX. század végéig legálisnak számított ütlegelnie a feleségét mindaddig, míg az ahhoz használt eszköz - szíj, vessző vagy pálca - vastagsága nem haladta meg a hüvelykujjáét. Ez volt az eredeti "hüvelykujjszabály". Walker szavait idézve: "A feleségek nem sok segítségre számíthattak a

jogrendszertől; legálisan ugyanis a kiskorúak és a szellemi fogyatékosok kategóriájába tartoztak, és teljesen a férjük felügyeletére lettek bízva."[93] Valójában femmes couvertes voltak, vagyis olyan nők, akik személyiségét [és személyiségi jogait] törvényesen "lefedte" a férjüké. Ebben a kontextusban üldözték és bélyegezték boszorkánynak a női rebelliseket, Lucifer (de nem a sátán) gyermekeit - bármily ártatlannak tűnjék is mai szemmel, amit azok tettek.

Fortélyos ártás

Egy másik csoport tagjaira azonban úgy tekintettek, mint akik alapjaiban ássák alá a (máskülönben) isteni társadalmat, minek következtében különleges figyelemben és a lehető legkeményebb bánásmódban részesültek. Ők voltak a bábák. Sajnos már maga az elnevezésük ["midwife"] is az angolszász med-wyf szóból ered, aminek jelentése "jósnő, tudós asszony" vagy "boszorkány". Az egyház velük kapcsolatos álláspontját találóan összefoglalja Kramer és Sprenger: "Senki nem árt fortélyosabban a katolikus hitnek, mint a bábák", majd kifejtik, hogy azok megkaparintják az újszülött csecsemőket, és a konyhai tűzhely mellett egy mágikus rítus által az ördög nevében keresztelik meg őket.[94] Nem túl meglepő módon Summers Montague egyetért mindezzel, ő azonban pusztán hangot ad egy olyan nézetnek, ami ma is él és virul, különösen a XXI. századi amerikai fundamentalista körökben, mivel a bábákat mindig is társították nem csupán a születés misztériumaival, de az abortusz végzésével is. Ha Kramer és Sprenger kijelentését az alábbi szerint módosítjuk: "Senki nem okoz több kárt a keresztény hitnek, mint a magzatelhajtók", az figyelemreméltóan modern színezetet kap.

Az ókori világban a bábák igen nagy tiszteletben álltak: Egyiptomban Ízisz. Hathor uralkodott felettük hétszeres megnyilvánulásában, aki minden gyermeket megajándékozott annak hét lelkével. "Egy földi bába egyfajta tündér-keresztanya, aki spirituálisan kötődik minden egyes gyermekhez, akit segített világra jönni"[95] - utóbbi megközelítés persze gyökeres ellentéte a démonizált keresztény bábák meghatározásának. Az ősi Rómában három típusuk létezett; mindhármat a nők templomához társították, és összekapcsolták a görög horaéval, azaz templomi szolgákkal a

földön, ám ugyanakkor az istenek szülésznőivel a mennyben. Az obstetrix a szülés közben asszisztált; a nutrix vagy "tápláló" tanította a szoptatás misztériumait, és segített tejet fakasztani; míg Ceres papnői, a ceraria végezték a szülés körüli vallási rítusokat. Mindannyian a társadalom megbecsült tagjainak számítottak.

Mivel a keresztény világban a nőket sacernak, vagyis érinthetetlennek tekintették szülés után, az azt követő negyven napig nem léphettek templomba. Mivel "tisztátalanná" váltak, ebben az időben csakis más nők foglalkozhattak fizikai és érzelmi szükségleteikkel, ezért aztán a női bábák mind az anya, mind az újszülött jóléte szempontjából nélkülözhetetlenek voltak. A középkori papság azonban gyűlölte őket, főként mivel a személyükben ott visszhangzott az istennőkultuszok érája, mikor a nők még hatalommal bírtak a saját életük felett. Az abortuszt végző bábák megvetésének oka nem a meg nem született magzat iránti részvét volt, hanem mivel az kimondatlanul is egyfajta felhatalmazott női szabadkőművességet jelentett.

Általában a nőkre mindig is gyanakodtak, hogy varázslást alkalmaznak a mindennapi életben. A dominikánus barát, Johann Herolt így mennydörög:

A legtöbb nő megcáfolja katolikus hitét a bűvigékkel és varázslatokkal, és első anyjuk, Éva nyomdokait követik, aki inkább hitt a kígyón keresztül beszélő ördögnek, mint magának Istennek... Bármely nő egymaga többet tud az efféle babonaságokról és bűbájokról, mint száz ember együttvéve.96

A XVI. század előtt a varázsigék és főzetek jelentették az egyetlen ismert gyógymódot - valójában a papság úgy hitte, a betegek meggyógyításának kizárólagos módja az ördögűzés révén történhet. A nagy úttörő doktor, Paracelsus azonban elismerte, hogy a boszorkányok tanítottak neki mindent, amit csak a gyógyításról tudott." Míg azonban egy férfi ördögűzőnek szabad volt a mágikus művészetek segítségével gyógyítani, ugyanezért a nőkre halálbüntetés várt.

Az abortusz mellett a fogamzásgátlást és a szülési fájdalmak bárminemű enyhítését is egyházi átok sújtotta. 1559-ben a

parlamenti előírások elrendelték, hogy a helyi egyházi tisztviselők jelentsék "a bűbáj, varázslás, ráolvasás, megidézés, boszorkányság, jövendőmondás" és hasonlók bárminemű használatát, "*különösen a nők vajúdása alatt*." [Saját kiemelésem.] Hihetetlen módon 1591-ben Eufame Macalyne-t, a skót nemesasszonyt máglyahalálra ítélték egyszerűen azért, mert fájdalomcsillapítót kért egy bábától a szülési kínok enyhítésére. 1554-ben a szülésznőknek kereken megtiltották, hogy bármi módon enyhítsék a szülő nők szenvedéseit, leszámítva az olyan imákat, "amelyek megegyeznek a katolikus egyház törvényeivel és előírásaival".98

A keresztény patriarchátus egészen a XX. századig azt a nézetet vallotta, hogy Isten megátkozta Évát, hogy ő és utána minden nő a történelem során fájdalommal szülje gyermekét, ezért bármi és minden, ami könnyített ezen az agónián, kifejezetten ellene szegült az isteni akaratnak. Mikor egy nő meghalt vajúdás közben, az egyház úgy tekintett erre, mint újabb példájára annak, hogy "a női nem továbbra is Isten folytonos ítélete alatt áll".99

Mikor James Simpson a XIX. században bevezette az éter és kloroform használatát a szülések alatt, ez hatalmas felzúdulást váltott ki szerte a keresztény világban. A papok mennydörögve kifogásolták az eljárást, mint "Isten kívánságának bűnös megtagadását",100 míg a skót miniszterek kijelentették, hogy az efféle fájdalomkontroll "érvénytelenítené a nők elleni ősi átkot".101

Barbara Walker feljegyzi egy New England-i miniszter szavait: "A kloroform a sátán csalétke, ami látszólag a nők áldásaként kínálkozik, végső soron azonban megkeményíti majd a társadalmat, és megfosztja Istent a mély és őszinte segélykiáltásoktól, amiket a fájdalom és megpróbáltatás idején hallat az ember.102 Walker élénken kommentálja az idézetet: "A patriarchális moralitás csak ímmel-ámmal leplezett, szokásos szadizmusával valójában azt mondja ezzel, hogy a női fájdalomsikolyok gyönyörűséget okoznak Istennek, és az embereknek gondoskodniuk kell arról, hogy Isten meg ne fosztassék ettől az élvezettől."103 (Mint láttuk, nem más, mint maga Viktória királynő volt, aki végül hivatalosan jóváhagyta a kloroform szülés közbeni használatát, amivel hatékonyan, egyszer és mindenkorra elhallgattatta legalábbis a brit papságot.)

Ebben a kontextusban különösen érdekes, hogy Kramer és Sprenger kihangsúlyozták, milyen fontos és elengedhetetlen, hogy könnyekre fakasszák a boszorkányt. A sikoltozása kevés volt: azt is látnia kellett az inkvizítornak, hogy áldozata bőséggel ontja a könnyeit. Ha egy boszorkány nem könnyezett a kínzás alatt, különösen bűnösnek számított, és [nyomatékosan] arra sarkallták, hogy sírjon "Krisztus urunk szerető könnyei által, amiket a kereszten hullatott". És természetesen akkor is bűnös volt, ha könnyezett, mivel ezzel bizonyította, hogy az ördög "felruházta őt a könnyek adományával, hogy félrevezesse a bírákat",104 vagyis ezzel bezárult az őrült logika émelyítő kafkai köre. A "hallgatagságot" [azaz: a kínzás néma tűrését] Európa-szerte máglyával büntetendő véteknek tartották, noha gyakorlatilag szinte minden egyebet is, amivel csak egy boszorkányt megvádoltak; Angliában pedig apeine forte et dure - egy nagy súlyokkal megpakolt fatáblával való összezúzás - módszerét alkalmazták.

A boszorkányok mindent elvesztettek. Ingóságaikat és ingatlanukat azonnal elkobozta az egyház, amit felhizlalt a hallatlan mértékű emberi nyomorúságnak e valóban démoni profitja. A vádlottaknak ráadásul a "keresztény könyörületességben" kellett bízniuk, amivel azt a néhány darabka, ételnek minősített penészes kenyeret odalökték nekik a tömlöcben, és az is megszokottnak számított, hogy az inkvizíció külön pénzt követelt a kínzómesterek "szolgálataiért", sőt: még azért a fáért is, amiből a máglyát rakták az elítéltek alá. Ha az áldozat nem volt hajlandó lemondani a pénzéről, vagy nem volt abban az állapotban, hogy megtehesse azt, úgy a családtagjaira hárult az adósság kifizetése.

Még az átlag keresztényt is megfertőzte az igazság egyház általi elferdítése. Habár egykor széles körben elfogadták, hogy a boszorkányság csupán téveszme, Ince pápa uralkodását követően eretnekségnek minősült, ha valaki nem hitt annak valóságában. Bárkit, aki azt merte állítani, hogy a boszorkányság nem igaz, szintén boszorkánynak kellett nyilvánítani. Heinrich von Schultheis inkvizítor kijelentette: "Senki, aki csak egyetlen szóval is ellenzi a boszorkányok kivégzését, nem remélheti, hogy maga ép és sértetlen marad."105

A pokol lángjai

Akár vallott a "boszorkány", akár kitartott ártatlansága mellett, akár jajveszékelt, akár néma maradt, akár bevádolt másokat, akár visszautasította, hogy valljon a szomszédai ellen, általában csak egyféleképpen érhettek véget a szenvedései - további kínokkal, elevenen elégve a máglyán a csaholó, összecsődült tömeg előtt.

Az elítéltek közül sokan olyan súlyosan megsérültek a "kikérdezés" során, hogy oda kellett őket támogatni, vagy kordén szállítani a máglyához: Urbain Grandier atyát (az ő esetét később részletesen is megvizsgáljuk), aki rettenetesen megszenvedett a "csizmában", egy fonott gyékénykosárban cipelték szörnyű végzetéhez, és saját összezúzott lábain kellett felkúsznia a máglyára.

Egyeseknek, különösen a nőknek - mielőtt arra kényszerítették volna őket, hogy megtegyék utolsó szégyenteljes útjukat haláluk helyszínéhez - kitépték a nyelvét, nehogy gyötrőik elleni vádakat kiáltozhassanak a tömegbe. A jelek szerint kevesen törődtek azzal, hogy megkorbácsolták, vagy kínpadra vonták-e őket, ám ugyanezek az emberek elborzadtak volna, ha hírét veszik az áldozatokat ért nemi erőszaknak és becstelenségnek.

Habár más körülmények között alkalmanként megesett, hogy a gonosztevőknek felajánlották a kegyelmet, hogy megfojtják őket a tűzhalál előtt, mindazonáltal kevesen részesültek ilyen enyhítésben, ha boszorkányság vádjával lettek elítélve. Minthogy semmi sem lehetett rosszabb az ördöggel való lepaktálásnál, így aztán az ezért kirótt halálbüntetésnek is az elképzelhető legiszonyatosabb formát kellett öltenie, felkínálva egyúttal a csőcseléknek - amely hisztériája hatékonyan kioltotta a sülő hús förtelmes bűzét - azt a végső gyönyört, hogy végignézhetik egy másik emberi lény agóniájának eleven poklát. Egyes boszorkányokat kibeleztek, mielőtt a cölöphöz kötözték volna őket, és hihetetlen módon olykor még ők is elég ideig életben maradtak, hogy akár egy órányit is szenvedjenek a lángok között.

Rengeteg gyermek vesztette életét a tűzben, mint "ördögfiókák", egy nőt pedig azért égettek meg, mivel "az ördög gyermekének" adott életet. Egy francia nő már a lángok között vonaglott, mikor

megszülte magzatát, és valahogy még sikerült is az élő csecsemőt kivetnie az izzó pokolból. A tömeg azonban tüstént visszavetette azt a tűzbe.

Ahogy az őrület egész rendeket nyelt magába Európában (mielőtt az Atlanti-óceán túlpartjára, az Újvilágba is átterjedt volna), a vádak egyre szürreálisabbá váltak. Egy kis kakast - nyilvánvalóan a sátán eszközét - azért áldoztak fel, mert nem a megfelelő időben kukorékolt (habár valójában a kakasok a nap minden órájában kukorékolnak, amint azt a vádlók is bizonyára nagyon jól tudták). Egy ló pedig azért lelte halálát a lángok között, mert megtanították, hogyan számoljon a patájával a földet kapálva, amit természetesen egyértelműen boszorkányságnak tekintettek. Összességében azonban számos faluban a bűzlő emberi zsír füstje borította be a lakóházak oldalát.

Angliában a boszorkányok kivégzésének kedvelt módja a felakasztás volt, ami önmagában is egyfajta őrületté vált, mikor a fanatikusan ügybuzgó "boszorkányüldöző generális", Matthew Hopkins átvette az irányítást a XVII. században. Skóciában azonban a boszorkányokat általában megégették. Az utolsó közülük 1727-ben ért ilyen véget, habár nem hivatalosan még később is akadtak példák az efféle kivégzésre. Még a metodizmus megalapítója, John Wesley is így nyilatkozott: "A boszorkányság[ba vetett hit] feladása tulajdonképpen a Biblia feladását jelenti."106

Nos, Wesley elégedett volna - hiszen a boszorkányságba vetett hit ma is él és virul, különösen a fundamentalisták körében, akik szemében a liberálisok, a szabadgondolkodók, a más vallások tagjai és természetesen a pogányság hívei semmivel sem jobbak, mint a nyíltan sátánisták. Hivatalosan azonban megváltozott a helyzet, bár Alice Molland 1684-es exeteri kivégzése, valamint Jane Walhern 1712-es herefordshire-i elítélése jelezték a boszorkányok tömeges üldöztetésének a végét. Azonban egy érdekes potenciális utóiratot sugall a Daily Mail 2004. december 9-i számában idézett levél, válaszul egy olvasói kérdésre, amely az essexi Basildon közelében fekvő Pitsea Mount temetőjének egyik sírkövén olvasható felirat jelentéséről érdeklődött. A kérdéses szöveg így szól: "Ann Freeman, meghalt 1879. március 20-án. Itt nyugszik egy gyenge és bűnös féreg, fajtájának leghitványabb tagja, akit Isten kiválasztó szeretete,

szabad és szuverén kegyelme mentett meg." Az essexi Neil Fisher az alábbi választ adta: "...a helyi legendák szerint az elítélő sírfelirat... azt a tényt tükrözi, hogy Ann Freeman volt az utolsó boszorkány, akit Angliában perbe fogtak és kivégeztek..." Majd hozzáteszi: "Az ilyen éles és erőteljes szavak egy emberi lény végső nyughelyén bizonyára valami állítólagos gonosz elkötelezettségről tanúskodnak." A magyarázat kulcsa talán egyszerűen az "állítólagos" szóban rejlik. Akárhogyan is, a jelek szerint Ann megbánta bűneit és "megmenekült", feltehetően a legutolsó pillanatban, és kétségtelenül ez az oka annak, hogy végül megszentelt földbe temették. Mindez felveti azonban a kérdést: vajon még hány "utolsó boszorkány" lehetett, akik peréről vagy készült feljegyzés, vagy nem? Hányuknak kellett még tovább szenvedniük? Ha egy észak-angliai pogány könyvesbolt - amely a keresztény miszticizmus témájában is árult műveket - elleni, keresztény fundamentalisták által elkövetett gyújtóbombás támadás az 1980-as években több halálesettel végződött volna, vajon ők lennének az utolsó boszorkányok, akiket "kivégeztek" Nagy-Britanniában?

Valójában az utolsó nő, akit a boszorkányság elleni (1735-ös) törvény értelmében tartóztattak le Angliában, a spiritiszta médium Helen Duncan volt, az eset pedig 1944-ben történt. Summers számos egyházi ember nevében beszélt (még ma, a XXI. században is), mikor kijelentette: "Álcázzák, ahogy csak akarják, a spiritizmus és a vele rokon babonaságok... nem egy »új vallást« jelentenek... hanem a régi boszorkányságot".107 Mrs. Duncan esete, amit csak tovább komplikálnak a brit titkosszolgálat az ügyben való részvételének bizonyítékai, sajnálatos módon kívül esnek jelen vizsgálódásunk keretein,108 legyen itt elég azonban annyit mondani, hogy Summers jogos kifakadásai a spiritizmus "babonasága" és "sarlatánsága" ellen nem fér meg kényelmesen egy olyan személy esetében, aki minden kérdés nélkül, vakon elfogadja a vallási relikviák eredetiségét és a szentek csodatételeit.

Miután megvizsgáltuk az egyház katharok elleni tömeges irtó hadjáratát, valamint a jó három évszázadon át dühöngő boszorkányellenes, nemileg elfogult fajirtó kampányát, itt az idő, hogy azokkal a férfiakkal is foglalkozzunk, akik a közhit szerint lepaktáltak az ördöggel, és eladták a lelküket az anyagi javakért, tudásért és hatalomért cserébe. Azonban mint a boszorkányok

döntő többsége esetében, lehetséges, hogy őket is pusztán csak félreértették és rosszakaratúan megrágalmazták?

Ötödik fejezet- Paktumok, démoni megszállottságok és szeánsztermek

Míg összességében véve inkább szegény, műveletlen nők estek a boszorkányvadászok áldozatául, mintsem gazdag, tanult férfiak, a történelem bővelkedik az olyan - többségükben csaknem apokrif - történetekben, ahol tudós férfi varázslók és mágusok próbáltak magával az ördöggel alkut kötni. Ám az írástudatlan nőkhöz hasonlóan közülük is sokat magával ragadott az a hisztéria, ami bűnöst és ártatlant egyaránt elborított, és iszonyú elkerülhetetlenséggel kellett megfizetniük a végső árat.

Kétségtelen azonban, hogy léteztek komoly kutatói is minden létező tudásnak - amely döntő részét a hatóságok természetesen tiltottnak nyilvánítottak-, és az információk utáni sóvárgásuk olykor a legsötétebb spirituális kerülőutakra csábította őket. Gyakran magányos, mágiában való jártasságukról híres-hírhedt férfiak voltak ők, akik még magának az ördögnek a megidézésétől sem riadtak vissza, hogy saját vérükkel írjanak alá egy paktumot - ami kétségtelenül a boszorkányság és varázslás egyik legszínesebb aspektusát jelentette.

Az efféle paktumok eredete talán nem nyúlik vissza olyan régmúltba, mint azt képzelnénk: mindössze két olyan történetig, amelyek a keresztény világban egészen az i. sz. V. és VI. századig keringtek. Szent Jeromos, az igen befolyásos egyházatya a felelős az elsőért, Szent Vazul történetéért, amit Reimsi Hincmar mondott el újból a IX. században.[1] Dióhéjban: egy vonzó lány után sóvárgó férfi felkeres egy varázslót, aki elintézi neki, hogy alkut köthessen a sátánnal - alapjában véve a paktum lényege, hogy megkapja a lányt, ha eladja érte a lelkét. A gonosz küldöttei annak rendje és módja szerint meg is jelennek, és elviszik őt uruk színe elé. A sátán a keresztény keresztelői szertartás szentségtörő paródiájaként

megkérdi tőle: "Hiszel bennem?" A tomboló nemi hormonok nyilván teljesen elveszik a férfi józan eszét, mivel szenvedélyesen így felel: "Igen, hiszek." Majd azt a kérdést kapja: "Megtagadod Krisztust?" Mire beleegyezően feleli: "Igen, megtagadom." Az ördög azonban nem hagyja, hogy lóvá tegyék, mondván: "Ti, keresztények, mindig hozzám fordultok, mikor segítségre van szükségetek, később azonban megpróbáltok visszatáncolni és megbánni bűneiteket, Krisztus kegyelmére számítva. Azt akarom hát, hogy írd alá az egyezségünket."

Az alkut meg is kötik; a lány annak rendje és módja szerint reménytelenül beleszeret a frissen elszegődött sátánistába, és igyekszik megszerezni atyja beleegyezését, hogy hozzámehessen a férfihoz. Sajnos azonban mivel annak más tervei vannak lányával - zárdába akarja adni őt -, visszautasítja a kérést. Ám mielőtt belekezdenének egy bűnös szerelmi viszonyba, a fiatalembernek megjön a józan esze, és kitudódik a paktum. Szent Vazul végül épp a kellő időben közbeavatkozik, és a lány tisztességén nem esik szégyenfolt.

A másik befolyásos paktumtörténet - amely mintegy ezer év alatt hatalmas hallgatóságra tett szert Európa-szerte, "létrehozva a Faust-legendát és közvetve befolyásolva a reneszánsz boszorkányőrületet"2 - Teofil, Kis-Ázsia papjának esetét beszéli el, aki visszautasított egy püspökséget, utána azonban el kellett szenvednie az újonnan érkezett püspök általi lefokoztatását. A sorsnak ezen az igazságtalan fordulatán felbőszülve tanácsért fordult egy zsidó varázslóhoz, aki elvitte őt egy távoli helyre, hogy találkozhasson az ördöggel. Teofil beleegyezett, hogy a sátán szolgálatába lépjen, cserébe a korábbi egyházi pozíciója visszanyeréséért: aláírta a paktumot és megcsókolta az ördögöt hódolata bizonyságául. Ezután annak rendje és módja szerint újra gazdaggá és hatalmassá vált, ám...

Amint azt a jelek szerint a paktumot aláírón kívül mindenki tudja, az efféle alkuk minden esetben a legkeserűbb könnyek között végződnek. Az egyezség értelmében a démonok percre pontosan meg is érkeztek, hogy maguknak követeljék az ember lelkét, ám végül legyőzettek. Teofil riadt imáira ugyanis nem más jelent meg, mint maga Szűz Mária, aki félelem nélkül bemasírozott egyenesen a pokolba, hogy visszaszerezze a szerződést, és visszaadja azt a

bűnösnek, aki így megsemmisíthette. A Szűz Istenhez fohászkodott, hogy bocsásson meg Teofilnak, amit az végül el is nyert, így az ördög ismét üres kézzel került ki az alkuból.

Azonban bár kétségtelenül gratulálunk a bűnösnek szerencsés megmeneküléséért, továbbra is felvetődik a gondolat, hogy ismét az ember, és nem a sátán bizonyult a megbízhatatlan üzleti partnernek "Paktum? Milyen paktum?" Továbbá ha az ördög ennyire fortélyos, hogy lehet az, hogy a jelentéktelen halandók mégis oly gyakran túljárnak az eszén? A jelek szerint az a dolog trükkje, hogy az ember aláírja a paktumot, élvezi az egyezség minden előnyét, majd az utolsó pillanatban Szűz Máriához fordul segítségért. És ha a sátán olyan kétségbeesetten igyekszik megkaparintani magának az emberi lelkeket, azt képzelhetnénk, hogy legalább megteremtené a szerződéskötő élete végének mesésen csábító illúzióját ahelyett, hogy a pokol valamelyik bugyrából előugrasztott visszataszító csatlósait küldené az újonnan érkezőért.

Ahogy Teofil története egyre jobban terjedt, amint azt Jeffrey Burton Russell megjegyzi: "előrelendítette az antiszemitizmust és a Mária-kultuszt. Még jelentősebb azonban, hogy bevezette a paktum ideáját."[3] Hasonló legendák kaptak szárnyra: mint például a történet a skóciai St. Andrews egyik tanítványáról, aki találkozott egy "miniszterrel", aki segítette őt az akadémiai tanulmányaiban, a saját vérével aláírt szerződésért cserébe. A szóbeszéd szerint még Sir Francis Drake is hasonló módon tudta legyőzni a Spanyol Armadát. A számos efféle történet bohózatba illő elemének tárgyalásakor Russell elbeszéli egy lovag esetét, aki

megígérte az ördögnek, hogy neki adja a lelkét, ha valaha is sikerül egy Mouffle nevű városba jutnia. A lovag, minthogy tökéletesen biztos volt abban, hogy ilyen nevű helyiség nem létezik, teljes biztonságban érezte magát. Majd a vallásos élet felé fordult, szerzetessé lett, és idővel egészen a reimsi érsek rangjáig sikerült emelkednie. Végül meglátogatta Gent nevű szülővárosát. Ott súlyosan megbetegedett, és a legnagyobb rémületére egy démon jelent meg a halálos ágyánál, hogy elragadja a lelkét - azon az alapon, hogy a város valódi, titkos neve Mouffle.[4]

Az ördögi paktumok koncepciója közvetlenül szerepet kapott a muzulmánok, zsidók és eretnekek démonizálásában - akiket egytől egyig a sátán tudatos ügynökeinek tekintettek. Az egyik szaracén figurát még egyenesen az Abisme ("Pokol") névvel is illették. A muzulmánokat azzal vádolták, hogy többezernyi démont vagy bálványt imádnak - ami persze különösen nevetséges, tekintve, hogy az iszlám az összes létező vallás közül a legmerevebben monoteisztikus. Mindazonáltal a tudatlan szégyenbélyegek továbbra is kitartottak, komolyan befolyásolva a muzulmánokkal, zsidókkal és "boszorkányokkal" való bánásmódot, akiket ráadásul azzal vádoltak, hogy meggyilkolják és ténylegesen megeszik a keresztény csecsemőket. Az egyik mítosz, ami aztán különösen hasznosnak bizonyult Torquemada főinkvizítornak, a "Santo Niňo", a "Szent Gyermek" köré összpontosult, akit állítólag rituálisan megöltek és kizsigereltek a zsidók, hogy olyan varázslatot hajtsanak végre, amely minden kereszténnyel végezne. Ennek nyilván igaznak kellett lennie: hiszen végtére is szinte minden zsidó beismerte azt - mármint kínzás során.5 A boszorkányok mint bébigyilkosok tündérmeséjének egy variációja utóbb szörnyűséges módon bukkant újra felszínre a "sátáni rituális erőszak" hisztériában, ami a fundamentalista szociális munkások között a XX. század végén tombolt, és elmondhatatlan károkat okozott számtalan ártatlan család életében. (Mint a középkori vádak esetében, a tény, hogy valójában egyetlen csecsemő sem hiányzott, és semmilyen megmagyarázhatatlan terhesség nem jött létre, a legkisebb mértékben sem csökkentette a fanatikusok mániáját.)

Mefisztó nevet

Minden démoni paktum leghíresebbike természetesen Faust, avagy doktor Faustus nevéhez fűződik, habár a képzelgések azóta jórészt elhomályosították azt a kevés tényt, ami eredetileg a legendához kapcsolódhatott. Úgy tűnik azonban, hogy létezett egy igazi dr. Faust is, egy nem túl megnyerő, önreklámozó sarlatán, aki - mint a legendák Simon mágusa - azzal hencegett, hogy képes teljesítményben felülmúlni még maga Krisztus csodatetteit is. "Csodái" között szerepelt például az a képessége, hogy elő tudott teremteni ehető vadhúst nem a saját idényében, és egyszer még meg is fenyegetett egy csoport szerzetest egy kopogó szellemmel, amiért

savanyú borral szolgálták ki őt. (Utóbbi esetben feltehetően rossz napja volt.) Ez a patologikusan hetvenkedő alak örömmel terjesztette a pletykákat az ördöggel kötött egyezségéről, azzal támogatva a sötét művészetekben való jártasságának hírét, hogy nyilvánosan kijelentette egy ismert helybélinek:6 "Isten bizony, már azt hittem, hogy a sógorom vagy, ezért megnéztem a lábadat, hogy hosszú, görbe patákban végződik-e." Vagy módfelett arrogáns volt, vagy kétségtelen halálvágy uralkodott benne, mindazonáltal mindez a sátáni színben pózolás pusztán azt eredményezte, hogy kiutasították Ingolstadt városából. Szerencséje volt. 1537-ben vesztette életét "botrányosan",7 habár valószínűleg nem azért, mert démonok szaggatták cafatokra.

Az I. Jakab korabeli hetvenkedő drámaíró, Christopher Marlowe The Tragicall History of Dr Faustus (1604) című színdarabjában a névadó antihős notórius megszállottja lesz a titkos erőknek, kijelentve: "Ez a mágia, a mágia teljesen elbűvölt engem".

Kétségtelen, hogy miként a szellemileg fogyatékos vénasszonyok, akik egymaguk éltek egy fekete macskával, a boszorkányságot emlegető mormogásra ösztönöztek - különösen, ha a szenilitásuk kezdett kellemetlenné válni a szomszédaiknak -, hasonlóképpen a poros könyvekhez és tudományos kísérletekhez vonzódó magányos férfiakat előszeretettel vélték varázslónak. A paktummesék és a Faust-drámák népszerűségét tekintve kétségtelen, hogy tényleg elég izgalmas lehetett az az elképzelés, miszerint egy igazi sátánista él az ember faluja határában. Habár lehetetlen kideríteni, hogy ezek közül a magányos tudósok közül hányan voltak egyszerűen antiszociális könyvmolyok, és hány százalékukat foglalkoztatta ténylegesen a rituális mágia, bizonyos híres nevek köztudottan mélyen belekeveredtek a sötét művészetekbe.

Marlowe Faustusát úgy jellemezték, mint aki "...belekezdett egy ördögi gyakorlatba, és teletömte magát a tudományok színarany adományaival, eltelve az átkozott nekromanciával". A nekromancia (a görög nekosz, "halott", és manteria, "jóslás" szavakból), vagyis a halottak megidézése a múlt, jelen és - különösen a - jövő titkainak kiderítése céljából, különösen félelmetes tevékenység volt, aminek szerves részét képezték a hullák exhumálása körüli horribilis, és természetesen illegális rítusok. Ebbe a tevékenységbe állítólag sokan

belemerültek a tudást keresők közül (habár tekintve a dologgal járó gyakorlati problémákat, a traumatikus modus operandiról már nem is beszélve, valószínűleg ténylegesen csak igen kevesen próbálkoztak vele).

A "fekete művészet"-ként is ismert nekromancia egyaránt lehet a szellemek révén történő jövendölés - és tetszik vagy sem, a spiritizmus egyes formái pontosan ebbe a kategóriába esnek -, vagy a tényleges holttestekkel végzett jóslás, aminek nyilvánvalóan szerves részét kellett képeznie a sírgyalázásnak. Amint azt egy jól értesült honlap megjegyzi:

ez egy ősrégi, univerzális gyakorlat, és csak a magasan beavatott, bátor és céltudatos mágusnak van bármi esélye sikert elérni egy efféle kockázatos vállalkozásban, amit mindig is rendkívül veszélyesnek tartottak, mivel nem csupán magával az ördöggel kötött paktum szükséges hozzá, de úgy vélik, az "asztrális holttest" intenzíven vágyakozik arra, hogy újra élhessen, és magába nyelve az eleven teremtmények életenergiáját, meghatározatlan idő - re képes meghosszabbítani létét, vagyis a mágust, hacsak nem teszi meg a szükséges óvintézkedéseket, komoly veszély fenyegetheti.[9]

A mágus és asszisztense felrajzolják a varázskörüket egy megfelelően hangulatidéző helyszínen, például sírkertben vagy letarolt harasztosban - egy asztrológiailag kedvező éjszakán - és megidézik a holtakat, Isten leghatalmasabb neveit használva az invokációhoz. Nagy csapást jelent, ha akár csak egy pillanatra kilépnek a védelmező mágikus körből, mivel akkor az átmenetileg felélesztett tetem darabokra szaggathatja őket vagy elpusztíthatja a lelküket. Ám még a szent körön belül is ellen kell tudniuk állni a rémálomba illő sikolyoknak és az értelmetlenül zagyváló alakoknak, akiken rothadó bőrfoszlányok lógnak, a szemüregükben pedig tompa, pokoli fény villódzik.

A Bibliában maradéktalanul gyűlölt és megtiltott nekromancia, mint a holtakkal való kommunikáció minden egyéb formája - lásd az endori boszorkány klasszikus esetét -, hosszú és színes múlttal rendelkezik, a különböző kultúrák és nemzedékek hozzáállásának különbségeitől függően.

Mint már indítványoztam, még az is lehetséges, hogy Jézus saját mozgalma is űzött egyfajta nekromanciát, ha - amint azt a bizonyítékok sejtetik - valóban megszerezték a Keresztelő levágott fejét, hogy annak segítségével leigázhassák a lelkét jövendölés [és egyéb mágikus szolgálatok] céljából. Lehet, hogy a modern elme nem így működik, ám az efféle nekromanta praktikák hosszú és gazdag múltra tekintenek vissza.

A Dr. Faustus körbeudvarolt, az anyagi és szellemi élet minden csillogó jutalmával elhalmozott antihősének természetesen az a végzete, hogy végül elárulja gonosz szövetségese. Ám megfutamodása mindentől, ami jó és szent, egyúttal színes erkölcsi tanmese is, ami garantálta a kulturálatlanabb hallgatóság lármás, és hogy azt ne mondjuk, alkalmanként félelmetes szórakozását.

A nagy német költő és filozófus (és egykori varázsló) Johann Wolfgang Goethe (1749-1832) Faustja némiképp árnyaltabb. Neki már harcolnia kell, hogy megtarthassa központi szerepét a különösen karizmatikus Mefisztó szellemességével és varázsával szemben. Utóbbi így szól Istenhez:

Bocsáss meg, én nem értek nagy szavakhoz,
ha mégúgy csúfol is az égi nép;
és pátoszomon lehetne jót kacagnod,
ha ettől el nem szoktál volna rég.[11]

Az utolsó sor csupán nyíltan kimondja, amit a templomba járók bizonyára már régóta sejtettek, bármily titokban és vétkesen is: a szigorú és fellengzős Ószövetségből ítélve a jelek szerint Jahve elvesztette a humorérzékét, már ha egyáltalán volt neki olyan valaha is. A fanyarul elbűvölő és mulattató Mefisztó persze azonnal vonzóvá vált, különösen a modern angolszász hallgatóságnak, akik szemében a szórakoztatás tehetsége és a szórakozás kilátása jelentett szinte mindent. A humorérzékre - még pontosabban, az abszurd humor iránti fogékonyságra - manapság úgy tekintenek, mint a civilizáció kivonatára, a fanatizmus és bigottság ellenszerére, az égi adományra, ami megkülönbözteti az embert a vadállattól, és ami gyakran az egyetlen fényforrás egy komor és sivár életben. Jahve túlságosan is emlékeztet egy unalmas iskolai tanítóra, aki nagyképűen sorolja a szabályokat és regulákat, miközben az egész

osztály egy titkos viccen kuncog: egy dickensi analógiát használva ő a szigorú, merev és nyíltan fenyegető, hidegszívű Mr. Murdstone az eleven, mókás és tiszteletlen Sam Wellerrel szemben.

Goethe Mefisztója - habár megvannak a maga sötét pillanatai - briliáns tagja annak a tiszteletlen hagyománynak, amely az ugrándozó, rendszerellenes udvari bolondoknak máris hosszú sorát eredményezte, és még csak ezután következtek a Mel Brookshoz, a Monty Python's Flying Circus csoportjához és Eddie Izzardhoz hasonlók.

Mivel Isten a jelek szerint úgy döntött, egyfajta mosolytalan és fellengzős Talibánként tálalja magát, ki is hibáztathatna azokat, akik jobban szeretnek a humor felforgató művészetének mesterein szórakozni, és akár általuk informálódni? Vitathatatlan, hogy az összes létező emberi tevékenység és tehetség közül a humor a legigazabban luciferi, szoros versenyben az intellektuális - különösen a tudományos - kíváncsisággal, mint azt hamarosan látni fogjuk.

A valódi sátáni és luciferi közötti dinamika jól tetten érhető a boszorkányságért letartóztatott nő elborzasztó történetében, aki ellen mindenféle egyéb éretlen ostobaság mellett azt a vádat is felhozták, hogy szeretkezett az ördöggel. A nő mindezen csak nevetett:[12] aligha tudott elképzelni bármi mulatságosabbat, minthogy ő gyakorló sátánista volna. Ám igen hamar "meggyőzték", hogy "ismerjen be" mindent és bármit, amit az igazán sátáni inkvizíció csak hallani akart. Valójában egy kortynyi friss levegőt jelentett ő a bűzös boszorkánytömlöcben, míg magába nem nyelte az iszonyat, és bár sajnos nem tudjuk a nevét, attól még ugyanúgy magasztalhatjuk.

Milton sátánjához hasonlóan a gonosz goethei képviselője szintén szexi, hamiskás és vonzó: amint azt a nők régóta tudják, és a "jól nevelt" fickók is gyanítják, a "rosszfiúk" erőteljes, bár nehezen megfogható varázzsal bírnak. Mefisztó pimasz és nemtörődöm módon bejelenti, hogy "csak nézem a gyötrődő földi népet", majd bevallja: "Az emberek jaja szíven üt néha szörnyen, szegényeket még én is mért gyötörjem?" Mindazonáltal aktívan felkutatja a nagyképűsködő és nem túl rokonszenves Faustot. Mefisztó egy

briliánsan furfangos sorban megjegyzi, hogy az ember kétségbeesetten igyekszik megszerezni a tudást, és kielégíteni sóvárgását, mivel nem tudja, mi az, ami máris "szolgál téged furcsa kedvvel". A sátán küldötte igyekszik elérni, hogy megnyerje Faust lelkét: "Port faljon ő, és jókedvűen, követvén kígyó nénikém szokásit." (Sőt Mefisztó azt is elsuttogja: "Bár mindent nem tudok, tudásom nem kevés.")

A jelek szerint Faust máris félúton járt a pokolba, megőrülve a tudományos élet frusztrációjától, amely oly sokat ígér, és végül oly keveset nyújt. Mint számos más magányos gondolkodó és elveszett lélek, ő is így kiált fel: "Kitől tanuljak? És kit kerüljek? Kövessem ösztönöm megint?..." Kétségbeesetten igyekezvén elérni és megvalósítani intellektuális és spirituális céljait, azon mereng, vajon pontosan hová juttatná őt bármiféle fejlődés, és elgyötörten nyögi: "Az istenekhez én, jaj, nem hasonlítok!"

A varázslók igyekeztek rávenni Istent, hogy tejesítse parancsaikat, vagy azért küzdöttek, hogy kivívjanak maguknak egyfajta illuzórikus isteni státuszt, amit viszont csak a legkeményebb személyes harcok árán sikerült fenntartaniuk, és ami mindig szégyenteljes véget ért. Másfelől a gnosztikusok és a misztikusok felismerték, hogy minden egyes személy potenciálisan máris isteni [természetű], és hitték, hogy ez a belső "istenség" csak a mélységes szellemi őszinteséggel, az isteni lét igaz ideáljainak szentelt élettel és a személyes eksztázis energiájával felvértezve tud igazán kivirágozni az emberben. Faust elsiklott a saját isteni mivoltának ténye felett, miközben igyekezett befolyást gyakorolni az istenekre; mindez pedig a katasztrófa tökéletes és biztos receptje.

Mindazonáltal Faust csupán az egyik fele a történetnek: szó szeri nti értelemben "megszállta" őt Mefisztó szelleme - ám csak akkor, miután készen állt elfogadni a paktumot. Más szóval, mint a látszólagos démoni megszállottság számos más esetében is, Faustot csupán akkor tölti el a gonosz, mikor ténylegesen meginvitálja azt. Az okkultizmus világában úgy tartják, hogy "hasonló a hasonlót vonzza", és ebben rejlik a sátáni paktum igazi jelentése. Add fel magad egy szigorú és engesztelhetetlen istennek vagy bigott erkölcsnek, és ez száll meg téged, hogy aztán mellőznöd kelljen mindent, ami fényesebb és jobb: az elméd és lelked épp olyan szűkre

korlátozott és pusztítóan önfelemésztő lesz, mint a forrás, amit magadévá tettél. Ám engedd be a luciferi princípium ragyogó szikráját, és az nem ismer majd korlátokat, mivel annak lényege valójában az emberi potenciál fokozása, minél teljesebb kiterjesztése és értelmessé tétele.

Faust (mint minden reneszánsz antihős), miközben új, erősen túlfűtött intellektusa gyümölcseit élvezi, fatális fogyatékossággal bír - jelen esetben monumentális egoizmussal és önteltséggel, ami kétségtelenül minden elkötelezett varázsló visszatérő jellembeli hibája. Elkerülhetetlen hát, hogy a végén félelmetes elszámolás vár rá, amint azt Mefisztó - elég becsületesen - hangsúlyozza is:

Kövesd csak ős igéjét kígyó nagynénikémnek,
megkeserüli még a te bősz istenszerűséged!

Ám hozzáteszi még a híres szavakat: "Aki él, reméljen!", bár az ember gyanítja, hogy Faust végül nem sok reményre számíthat. Valójában a lelkét jórészt egy erényes nő tiszta szerelme váltja meg, és a pokoli klimax helyett ott a misztikus kórus himnuszainknak édes hangja, és az ima a "Szűzhöz, az anyaság királynőjéhez": "légy]...] Istennő, kegyelmes!"

Goethe intelligens és gyakran humoros műve mindazonáltal szintén hozzájárult a paktum valóságának egyre szélesebb elterjedéséhez, ami azután számtalan boszorkányperhez szolgált hajtóerőként. Ironikus módon az ördögimádások valós és képzelt esetei számos alkalommal a rendházak forró, hagymázas szellemi atmoszférájában születtek.

Bizarr nővérek

A középkori és reneszánsz világban azok közül, akik zárdába vagy kolostorba vonultak, csak kevesen éreztek igazi elhivatottságot a vallásos életre. Gyakran egész egyszerűen nem maradt semmi más választásuk: különösen a lányok kényszerültek fátyolt ölteni, ha a családjuk nem tudta biztosítani a kellő hozományt a kiházasításukhoz, vagy ha túl függetlenek voltak - vagyis: túl nehezen kezelhetőek - ahhoz, hogy a külvilág elfogadja őket. A zárt,

szex nélküli életnek azonban gyakran velejárója volt az acedia, vagy a "mélységes apátia"13 egy fajtája, a szerzetes vagy apáca visszavonult és magányos létének általános tünete. Ebből a termékeny talajból szökkent azután szárba a tömeges hisztéria néhány igen látványos esete, melyek kimondottan a démoni megszállottságba vetett hit köré összpontosultak. Aligha meglepő, hogy az egynemű rendházak valóságos melegágyait képezték a legvadabb fantáziáknak - ami miatt egyesek igen rossz hírbe keveredtek...

A látszólagos tömeges démoni megszállás egyik hírhedt példája a franciaországi Loudunban, Vienne-ben történt 1634-ben. Az eset a XX. században szélesebb körben is ismertté vált először Aldous Huxley The Devils of Loudun (1952) című könyve, majd Ken Russell briliáns, ám megdöbbentően szemléletes filmje, a The Devils (1971)14 révén, amely rendíthetetlen elszántsággal és hátborzongató részletességgel mutatta be a kínzást és a máglyahalált.

A sötét emberi potenciálnak ebben a riasztó történetében az erotománia teljesen hatalmába kerítette a louduni apácákat, ami istenkáromló és obszcén sikoltozások rohamait, valamint a hisztérikus, szemérmetlen földön fetrengést és nemi szerveik leplezetlen mutogatását eredményezte. A nagy felszabadulásban, amit mindez nyújtott, fátylaik és mindenféle frusztációikmögül végre igaz valójukban napfényre bukkantak az elnyomott nők.

A ténylegesen élt Jeanne des Anges nővér vallomása feltárja a vallási élettel való mélységes irtózását, amit rendesen az apácáktól elvárt szerény és igénytelen engedelmesség álcája mögé rejtett, ezenkívül pedig jól illusztrálja azt a korabeli hitet, hogy minden efféle hisztéria a megszálló démonok műve:

Az elmémet gyakran betöltötték az istenkáromló gondolatok és szavak, olykor pedig hangosan ki is ejtettem azokat anélkül, hogy képes lettem volna bármi módon megálljt parancsolni magamnak. Isten iránt folyamatos undort és ellenszenvet éreztem... A démon úgy elködösítette elmémet, hogy alig tudtam megkülönböztetni a saját vágyaimat az övéitől; továbbá erős idegenkedést keltett bennem vallási elhivatottságom iránt, olyannyira, hogy olykor, mikor a fejemben tartózkodott, letépdestem a fátylaimat, és minden

nővéremét is, akikét csak sikerült a kezem közé kaparintanom; a lábammal tapostam és fogaimmal szaggattam őket, miközben megátkoztam az órát, mikor szent fogadalmat tettem... Az esetek többségében nagyon is jól láttam, hogy problémáimnak saját magam vagyok a legfőbb oka, és hogy a démon csupán azokat az alkalmakat kihasználva cselekedett, amelyeket én nyújtottam neki... Amint áldozásra jelentkeztem az úrvacsoraosztáskor, a démon megszállta a fejem, és miután magamhoz vettem a szentelt ostyát, és félig megpuhítottam a számban, az ördög visszaköpte azt a pap arcába.15

A rendfőnökasszony azt állította, hogy a Bálán, Izakaron, Leviathán és Behemoth nevű démonok szállták meg, miközben a gondjaira bízott apácák a vonagló női hús eleven masszájaként hisztérikus sikolyokban törtek ki. Az ördögűző Urbain Grandier atya úgy találta, hogy minden újabb kísérlettel, amivel megpróbálta megszabadítani a nőket a megszálló démonoktól, ezek a rohamok csak egyre erősebbekké váltak. Végül magát Grandier-t is letartóztatta az inkvizíció, és a csizma okozta kibírhatatlan agóniája után máglyahalálra ítélte a szétroncsolt, ám még mindig eleven testét. Szenvedései ellenére Grandier-nek valamiképpen sikerült megőriznie ártatlanságát, és nem volt hajlandó megnevezni egyetlen bűntársát sem, azonban előkerítettek egy "magával az ördöggel kötött", hamisított paktumot, ami végleg megpecsételte sorsát. A paktum szövege így szólt:

Uram és Mesterem, adósod vagyok istenemért; ígérem, hogy míg csak élek, téged szolgállak. Ettől az órától fogva megtagadok minden más istent, Jézus Krisztust, Máriát, és a mennyek minden szentjeit, a katolikus, apostoli és római egyházat, továbbá minden felém irányuló esetleges jóakaratot és értem mondott imát. Fogadom, hogy naponta legalább háromszor imádlak és hódolok előtted, a tőlem telhető leggonoszabb dolgokat cselekszem, és a lehető legtöbb embertársamat is a gonoszságra és romlásba vezetem. Szívből megtagadom a krizmát, a keresztséget, és Jézus Krisztus minden érdemét. Amennyiben pedig mégis meggondolnám magam, és változtatni szeretnék mindezeken, neked adom a testem, lelkem és életem, mint amit tőled kaptam, mivel immár örökre neked ajánlottam azt, minden megbánás nélkül.

Aláírta URBAIN GRANDIER a saját vérével.[16]

A jelek szerint a kínzóiban soha még csak fel sem merült, hogy mivel a megszállások azután is tovább folytatódtak, hogy Grandier-t máglyán megégették, ténylegesen tisztázódott a vádak alól - talán úgy okoskodtak, ha valaki egyszer megszállott lett, mindig az is maradt. Vagy talán egyszerűen figyelmen kívül hagyták Grandier halálának kínos tényét.

(Montague Summers ünnepélyesen részletezi, hogyan kerestek és találtak sikeresen "boszorkányjegyet" Grandier testén: "Két jegyet fedeztek fel, az egyiket a lapockáján, a másikat pedig a combján; mindkettő érzéketlennek bizonyult a fájdalomra, még egy hegyes ezüsttűvel való átdöféskor is".[17] Summers teljes mértékben elhitte, hogy "e sátánbélyegek felfedezése" csaknem "csalhatatlan bizonyítéka" volt az ördögimádásnak, minthogy ezek a jegyek "a sátán saját kézjegyének" letörölhetetlen nyomai.)[18]

Az apácák búja és botrányos jelenetei egyre féktelenebb erőre kaptak, jókora - és a látványt nagyra értékelő - közönséget vonzva magukhoz. Claire nővér

...a padlóra zuhant, közben káromkodva és görcsösen rángatózva minden szégyen nélkül feltárta teste titkos hajlatait, és gyalázkodó, mocskos szavakat sikoltozott. Mozdulatai olyannyira illetlenek voltak, hogy a jelenlévő szemtanúknak el kellett fordítaniuk a tekintetüket. A nővér kezeivel durván megbecstelenítve saját magát, újra meg újra azt kiáltozta: "Gyerünk hát, basszál meg!"[19]

(Ha a hallgatóság tagjai valóban el akarták volna fordítani a tekintetüket, aligha utaztak volna hosszú mérföldeket, csak hogy csatlakozhassanak a nézőközönséghez.)

Óvatosnak kell lennünk azonban, nehogy túl erős modern szkepticizmussal közelítsünk a helyzethez. Surin atya, aki ördögűzőként érkezett Loudunba, maga is megszállottá vált, és mint Jeanne, ő is beszámolt a különös érzetről, hogy mintegy kívülről látta-hallotta magát anélkül, hogy képes lett volna megakadályozni az istenkáromló és obszcén szavak hangos kimondását egyfajta

szentségtelen, testen kívüli tapasztalatként. Lehet, hogy a hisztéria a legintenzívebb szexuális frusztrációból és kolostori tespedésből eredt, azonban hamarosan teljesen önálló életre kelt.

Egy másik gyóntatóatya, aki megszenvedte a gondjaira bízottak tébolyát, Louis Gaufridi volt, a Marseilles közelében álló Accoules papja, akit 1611-ben tömlöcbe vetettek "a legutálatosabb varázslásért", és szintén elítélték, jórészt mivel a helybéli sebészek az ő testén is felfedezték az ördög jegyeit.20 Az ő bevádlója a tizenéves Madeleine de la Palud volt, aki a bírák előtt beismerte, hogy állításai egytől egyig "képzelgések és illúziók voltak, és egy árva szó sem volt igaz belőlük", és hogy egyszerűen csak "Gaufridi szerelme után epekedett". Amint azt Colin Wilson megjegyzi: "Ezután reszketni kezdett az őrült erotikus szenvedélytől, csípője pedig párzó mozdulatokat imitálva föl-le ringott."21 Gaufridit (ennek dacára) elítélték a sátánnal való lepaktálásért, és egy eretnek halálával kellett bevégeznie. Ismét csak: a látens szexuális problémák felerősödtek egy intézményesített cölibátusú, szexgyűlölő vallási szervezet kezei között.

Madeleine vallomása ellenére Gaufridit "meggyőzték", hogy árulja el ördögi paktumának formuláját, mely a feljegyzések szerint így hangzott:

Én, Louis Gaufridi, ezennel minden személyes javamat megtagadom, szellemit és múló anyagit egyaránt, amit Istentől, az Áldott Szűz Máriától és a mennyország szentjeitől, különösen pedig patrónusomtól, Keresztelő Szent Jánostól, továbbá Szent Pétertől, Szent Páltól és Szent Ferenctől kaptam, és testestől-lelkestől Lucifernek adom magam, aki előtt itt állok, minden javaimmal egyetemben, amit valaha is birtokolnék (mindig leszámítva azt a hasznot, amit a szentséget magukhoz vevőktől nyerek). És a fenti feltételek tartalmával egyetértve, aláírtam és megpecsételtem e szerződést.22

Gaufridi állítólagos áldozata, Madeleine egy - ha lehet - még vérfagyasztóbban istenkáromló paktumot látott el kézjegyével:

Teljes szívemből, a lehető legőszintébben és leghatározottabb akaratomból szándékosan megtagadom Istent, az Atyát, a Fiút és a

Szent Lelket; Isten Legszentebb Anyját; minden angyalokat, de legfőképpen őrangyalomat; urunk, Jézus Krisztus szenvedéseit, az Ő drága vérét és érdemeit; és lemondok osztályrészemről a Paradicsomban, és az összes jó és magasztos ihletről, amit Istentől valaha kapnék, és minden értem eddig és ezután mondott ima áldásairól.23

Ha semmi mást, ezek a paktumok annyit mindenesetre elárulnak, hogy az inkvizíció helyi tisztviselői igazán tehetségesek lehettek, és élénk képzelettel bírtak az ördögimádás részleteit illetően. Egyúttal csak még inkább kiemelik a lényeget, nevezetesen, hogy az egyház nélkül egyáltalán nem is létezhetett volna semmilyen ördögimádat, de még csak sátán sem. Az egyik táplálta a másikat.

Gaufridi és Grandier csaknem egészen bizonyosan ártatlanok voltak a sátánizmust illetően, amivel kínzóik megvádolták őket, és ami miatt olyan rettenetes halált kellett halniuk; bár az lehetséges, hogy flörtölésre bátorították a zárda nővéreit - és talán még annál is többre. Mások azonban, mint például Faust, nem feltétlenül lehettek annyira feddhetetlenek habár az, hogy az ember milyen mértékben tekint valakit vagy valamit bűnösnek, jórészt a saját spirituális hátterétől függ.

A kereszt lábbal tiprása

Jeffrey Burton Russell kifejti, hogy a paktum legkorábbi ideája - ami eredetileg két többé-kevésbé egyenrangú fél között köttetett - drámai módon megváltozott a középkorban:

Ekkor már feltételezték, hogy a szerződést kötő személy egy csúszómászó rabszolga, aki megtagadja Krisztust, a lábával tapod a kereszten, a sátán előtt hódol... felajánlja neki az obszcén csókot... Az eretnekek és egyéb gonosztevők Lucifer parancsnoksága alá helyezték magukat, akár történt tudatos és szándékos behódolás a részükről, akár nem.24

Ennek a listának bizonyos elemei a templomos lovagok állítólagos istenkáromló tetteit visszhangozzák - különösen ami Krisztus megtagadását és a kereszt megtaposását és leköpdösését illeti.

Csaknem minden komoly történész elutasítja e vádak valódiságát, és az ember könnyen megérti, miért, tekintve a kínzással kicsikart vallomások gyakoriságát: alapjában véve ezek elfogadhatatlan bizonyítékok. Ám ebben a konkrét esetben vajon valóban értéktelenek? Mint láttuk, "János keleti egyháza", a mandeánusok - akik a mai Törökország területén találkozhattak a templomosokkal - létezésének puszta ténye ironikus csavart ad a történethez. Ha a templomosok belső körét, vagy legalábbis valamely magas rangú csoportját valóban fellelkesítette (a legtöbben, természetesen Summersszel az élen, azt mondanák: "megfertőzte") a johannita eretnekség, akkor kétségtelen, hogy bizonyára valóban leköpdösték és lábbal tiporták a feszületet, és megtagadták Jézust, akit (a mandeánusok nyomán) szélhámos imposztornak, bitorlónak és akár egyenesen cinkosnak vagy bűnrészesnek tekintettek János meggyilkolásában. A beavatottak többségének azonban, akiket a kor szellemének megfelelően teljesen átitatott a buzgó keresztény hit - hiszen végtére is a legtöbb templomos azért csatlakozott a rendhez, mivel Krisztus őszinte híve volt, az efféle cselekedetek bizonyosan továbbra is istenkáromlónak, akár egyenesen ördöginek tűnhettek. A lelkük legmélyén talán tényleg úgy hitték, hogy átálltak a másik oldalra, és ördögimádók lettek. Ez jól tükrözné a katharok koncepcióját a Keresztelőről, mint démonról: mindez nagyon is ésszerű volna, amennyiben tudtak a két vezéralak: elkeseredett rivalizálásáról, mivel feltételezték (és ki ne tette volna?), hogy Krisztus vitán felül mindig és örökké a megtestesült Jóság. Mivel pedig így állt a helyzet, ő volt a fehér kalapos cowboy, aki azért jött, hogy megtisztítsa a várost a banditáktól -, ennélfogva tehát Jánosnak kell lennie a Gonosznak, a sötét ábrázatú, fekete kalapos bárbunyósnak. Ám amint az ismert dal is figyelmeztet: "Nem biztos, hogy így van, de nem ám".

Noha a templomosok hozzájárulása az emberiség fejlődéséhez talán nem a legnagyszerűbb - habár tőlük kaptuk a modern banki rendszert és csekket, valamint ránk hagytak néhány bámulatos gótikus katedrálist -, más eretnekek és Lucifer-hívek sokkal többet hagytak az utókorra, amik valóban időtállónak és értékesnek bizonyultak. Valójában joggal mondhatjuk, hogy az ő intellektuális erőfeszítéseik és törekvéseik nélkül még ma is a sötét középkorban tartanánk. Habár ezeknek a hivatalos és az ismeretlen Lucifer-híveknek az igazi felvirágzása egyaránt csak sokkal később, a

felvilágosodás korában zajlott, a mozgalom máris mélyre fúrta puhatolózó gyökereit a reneszánsz ígéretes, termékeny talajába, ahol a sötét mélyben a mefisztói mágia táplálta őket.

Antikrisztus

Mikor Leonardo da Vinci eltűnődött a festő hatalmán, amely az "Isten unokája"25 státuszáig emelte őt, az egyszerre volt különös és rendkívül merész kijelentés, hiszen az implikációi enyhén szólva is égbekiáltóan eretnekek. A legtöbb akkori és mai ember számára íratlan hitcikkely volt és maradt, hogy Jézus egész életében megőrizte tiszta szűziességét, és semmilyen utódot nem hagyott hátra - ezért hát olyan Istenről beszélni, akinek unokája van, bármily metaforikus értelemben is, döbbenetes istenkáromlás. Ellenvetésként azt lehetne mondani, hogy ez mindössze egy ügyes szófordulat volt, gyakorlatilag minden mögöttes jelentés nélkül, és csupán némi bizonytalan nagyságot semmi többet épp ezért értelmetlen analizálni a kijelentést, netán megpróbálni bármit is belemagyarázni. Hiszen végtére is az, írók rutinszerűen hívták magukat "a Természet gyermekeinek" és hasonlóknak. Houston Stewart Chamberlain Immanuel Kant című 1914-es művében kijelenti, hogy "Minden művészet, minden tudomány és minden gondólat »a Szem leánya«", hozzátéve még: "és így lehet hát, hogy a festő »nipote a Dio«, vagyis »Isten unokája«." Ezzel azonban tökéletesen elvéti a lényeget. A Természet gyermekének lenni egy dolog, ám akár csak a burkolt - és bármily költői vagy metaforikus - sejtetése annak, hogy Jézusnak ténylegesen születtek gyermekei, megfelelt a legszélsőségesebb eretnekség kritériumának. Ám akárhogyan is, ez Leonardo da Vinci, a megátalkodottan egyházellenes eretnek: valójában maga is egyfajta Antikrisztus, úgyhogy mikor bármilyen megjegyzést tesz az istenségről, azt kétségtelenül érdemes megjegyeznünk.

Mi késztette hát Leonardót arra, hogy egy ilyen veszélyesen vitatható és félreérthető kijelentést tegyen, még ha csak saját privát jegyzetfüzeteiben is? Mit értett valójában azon, ahogy felsorakozott "Isten unokái" mellé? Vajon a Krisztus történelmi alakjával való vérségi kapcsolatra célzott volna? (Habár ez az ő Jézus-ellenes, szinte rosszindulatúan johannita szimbolizmusa alapján ítélve

meglehetősen valószínűtlennek tűnik.) Netán burkoltan arra utalt volna, hogy tudta: Jézusnak született egy fia? Vagy pedig lehet, hogy egyáltalán nem is Jézusra célzott - ha mégoly közvetve is -, hanem Jánosra? Kétségtelen, hogy - legalábbis képletesen - Isten fiaként tekintett a Keresztelőre, és aligha van még egy olyan johannita, aki odaadóbban szentelte volna magát az ügynek, ezért inkább megérdemelné, hogy a "fia" legyen, mint Leonardo da Vinci. Akármi motiválhatta is kijelentését, egy istenfélő, hithű reneszánsz korabeli katolikus mindenesetre aligha választotta volna személyes metaforájául, hogy Isten unokájához hasonlítsa magát - valójában épp ellenkezőleg.

Akárhogyan is, valószínűleg kevés luciferibb lelkületű ember élt valaha a Földön, mint Leonardo da Vinci, a maga vakmerő pimaszságával; azzal, ahogy nem volt hajlandó semmilyen módon korlátokat szabni a saját képzeletének és potenciáljának; és a konvencionális tudás - különösen pedig a korabeli egyház által sulykolt, általánosan elfogadott nézetek - folytonos megkérdőjelezésével.

A torinói lepel első kiadásában[26] Clive Prince és jómagam amellett érveltünk, hogy a "torinói szent lepel" - amiről régóta úgy tartják, hogy magának Jézusnak a csodálatos módon megjelent képmását, valamint a keresztre feszítés rettenetes jeleit viseli valójában Leonardo briliáns hamisítványa, aki nem csupán a saját arcát ábrázolta Jézusé helyén, de ráadásul a ma fotográfia néven ismert technika kezdetleges fajtájával hozta létre a képet. Tehát tulajdonképpen azt állítottuk, hogy a torinói lepel nem kevesebb, mint egy jó ötszáz éves fénykép Leonardo da Vinciről...

És ezzel a páratlan luciferi géniusszal (habár sokan némileg egyoldalúnak és elfogultnak tartanák) arra használta ezt az úttörő és "ördögi" technikát, hogy megalkossa a világ első számú keresztény ereklyéjét, ily módon biztosítva, hogy az általa oly mélyen megvetett szervezet papjai gondosan megőrzik majd az utókornak. A luciferi fortélynak ez a konkrét példája - a végső csíny és felültetés, mely épp azt az egyházat igyekezett aláásni, amely évszázadokon át gondosan megőrizte a leplet a hívők számára - igazi inspirációról tanúskodik. Hogy nevethetett magában a Maestro! Da Vinci "szent leple" ráadásul saját külön kódot rejt magában.

A torinói lepel egyértelműen egy korábbi állítólagos ereklye helyettesítőjeként készült, ami egy kínosan nyilvánvalóan festett, hamis mázolmány volt csupán; a "relikviát" a XIV. század második felében tették közszemlére Franciaországban, ám a helyi püspök sem ismerte el eredetinek, sőt: még az érintett művészt is megnevezte![27] Másrészt senki sem vádolhatta Leonardo későbbi verzióját olyasmivel, hogy milyen kirívóan és nyilvánvalóan csak festett hamisítványról van szó: egy kivetített, fotografikus képhez ugyanis nem kellett semmiféle festék.

Még ha - amint azt Clive és jómagam véljük - maga a Vatikán adott is megbízást a reneszánsz Maestrónak, hogy alkosson meg egy tömegeket vonzó ereklyét,[28] a feladatnak, aminek nekilátott, megvoltak a maga veszélyei. Leonardónak még a szokottnál is nagyobb titoktartás mellett kellett alkotnia (habár természeténél fogva is rendkívül zárkózott ember volt): nem lett volna tanácsos nyilvánosságra hozni a módszert, amit egy nem festett kép létrehozásához alkalmazott, hiszen azt sokan boszorkányságnak vélték volna. Valójában a jelek szerint egy camera obscurát, vagyis lyukkamerát használt - amit ő oculus artificalisnak, a "mesterséges szem"-nek nevezett. Az eszközt a következőképpen írta le jegyzetfüzeteiben:

Ha egy épület homlokzatát, vagy egy teret, vagy egy tájat megvilágítanak a nap sugarai, és kicsiny lyukat fúrunk egy erre néző épület falába, amelyet nem világít meg közvetlenül a napfény, akkor a nap által megvilágított összes tárgy átküldi ezen a kis lyukón a saját képmását, amelyek a lyukkal szemközti falon fejjel lefelé fognak megjelenni.[29]

Leonardo állandó veszélyben forgott már pusztán amiatt is, hogy egy egyszerű lyukkamerával kísérletezett: az egyház különös ellenszenvvel viseltetett minden iránt, amit ma a fotográfia korai tudományos kísérleteinek tekintenénk - talán mert egyértelműen démoninak tekintette egy életszerű képmás ecset és festék használata nélküli létrehozását. Bizonyára varázslatnak tűnt a dolog: nem csupán a "primitív" emberekről van szó, akik úgy hitték, balszerencsét hoz, ha lefényképezik őket, mert az "ellopja a lelkület". A középkori és mediterrán hatalmak számára valóban úgy tűnt, mintha az új tudomány az élőlény minden kis nüanszának

"elragadásával" fenyegetne, mintha a varázsló/fotográfus orvul foglyul ejtené célpontja életesszenciáját. Minthogy a démonok notóriusan igyekeztek lelket lopni, miért is különböztek volna tőlük a fényképészek? Egy élethű fotó valójában egy mágikus kép volt, akár az ördögi paktum egyfajta grafikus verziója - a pillanatba fagyasztott, foglyul ejtett és megszállt lélek szimbóluma.

Későbbi honfitársát, Giovanni Battista della Portát még Leonardo után egy teljes nemzedékkel is letartóztatták boszorkányságért, miután olyan "varázslámpás" előadást tartott, amely során a színészek képeit a falra vetítette.[30] Della Porta esetében azonban a bizonyítékokat máris készen felsorakoztatták ellene: ismert hermetikus és alkimista volt ugyanis, és a Titkok Akadémiájának megalapítója, amit a Vatikán feloszlatott. Végül sikerült valahogy kiszabadulnia a börtönből, ám csak a legnagyobb erőfeszítések árán - és így is hajszálon múlt az élete.

Maga a fényképész/alkimista számára is minden bizonnyal mágikusnak tűnhetett az élő képek "befogásának", azaz a fotográfiának már a puszta koncepciója is. Tobias Churton így ír a "Picatrix" vagy Ghayat al Hikam, The Aim of the Wise című asztrológiai és mágikus aforizmáknak az i. sz. 1000 körül összeállított arab gyűjteményét tárgyalva:

A Picatrix fenntartja, hogy a mágia egész művészete a "spiritusz" (olyasvalami, mint a mennyei világ lelkei az intellektus, vagy a görög nous alatt) befolyásának "megragadásában" és a matériába irányításában áll. A módszer a talizmánkészítés részét képezte: az egyes csillagokkal társított képeket bevésték vagy berajzolták az előírt anyagfajtába, méghozzá a legkedvezőbb időpontban (ennek meghatározásában fontos szerepet kapott az asztrológia) és a megfelelő tudatállapotban.* A gyakorlat megkövetelte az asztronómia, matematika, zene és metafizika alapos ismeretét, és egyfajta tükrét képezte a későbbi alkímia gyakorlatának. A talizmánmágia célja az volt, hogy anyagi formába zárja a spirituszt, míg az alkímia épp fordítva: ezt a "szellemi esszenciát" igyekezett kivonni az anyagból annak érdekében, hogy megváltoztassa magát a matériát és a műveletet végző elméjét.[31]

Churton lábjegyzetként hozzáfűzi még a fentiekhez (a * jelhez kapcsolódva): "Talán ez a fotográfia, azaz »fény-írás« konceptuális eredete, a görög photosz = fény és graphe = írás" szavak összetételéből; vagyis a (fény)lenyomat készítése."32 Lehetséges tehát, hogy a torinói lepel valójában egy mágikus talizmán, amit nem Isten Fiának a DNS-e itat át, hanem az "Isten unokája" rangra igényt tartó művészé? Hiszen végtére is igazi emberi vér van a leplen, habár lehetséges, hogy az Leonardo és bizonyos más erre kiválasztott személyek vérének elegye. (Még az is felmerült, hogy női DNS is található a képmáson, ami teljesen összhangban állna a művész-fotográfus androgünök, vagyis hermafroditák iránti megszállottságával. Ez utóbbi tetten érhető Leonardo "Varázstükröt használó boszorkány" című vázlatrajzán is, ami első pillantásra egyszerűen egy fiatal nőt ábrázol, amint önmagát csodálja egy kézitükörben. Ám ha alaposabban szemügyre vesszük, észrevehetjük, hogy a tarkója egy szakállas öregember fejét formázza - feltehetően magáét Leonardóét, aki nem csupán a másik nemet, de egyúttal az életkorskála végét is képviseli, aminek a kezdetén a fiatal nő áll.)34

Leonardo kísérletei a camera obscurák működésével kapcsolatban csak tovább erősítették máris egyre sötétebb hírnevét. Életrajzírója, Maurice Rowden szavait idézve:

Páviában a camera obscuráján dolgozott, hogy demonstrálja azt az elméletét, miszerint minden látványt az a beesési szög határoz meg, amellyel a fénysugár a szemet éri: a kamera lyukszerű nyílásán át a szemközti falra vetülő fordított képmás sokkal szemléletesebb érv volt a szavaknál, és nem csoda, hogy hamarosan elterjedt róla a híresztelés, hogy varázsló és alkimista.35

Természetesen az, hogy Leonardo előszeretettel boncolt holttesteket, amelyek egy részét kifejezetten ebből a célból exhumáltatta, aligha segített az ügyön - mint ahogy a köztudottan nekromanta Giovan Francesco Rusticivel való barátsága sem, akivel hónapokra elvonult és bezárkózott, hogy megalkossák közös szobrukat, a Keresztelő Jánost. A szobor jelenleg a firenzei keresztelőkápolna bejárata előtt áll, és galambok "lőgyakorlatának" céltáblája. (És - mondanunk sem kell - látványosan felvillantja a "János-mozdulatot".)

Leonardo a Keresztelő iránti szélsőséges hódolata mellett nem csupán a természet, de a számok iránti egyfajta vallásos imádatának is tanújelét adta - "Ne olvassa senki a műveimet, aki nem matematikus", írta ridegen -, és természetesen ezek egyike sem tette őt kedvessé az egyházi méltóságok szemében, akik az emberi elme és szellem feletti totális uralom elérésére törekedtek. Az egész idea, miszerint az univerzumot valami más rendszer irányítja, mint amit a Vatikán jóváhagyott, automatikusan anatémának minősült. Ám senki sem irányíthatta Leonardo szellemét. A (mint láttuk, egészen az istenkáromlás pontjáig) tiszteletlen művésznek bizonyára nagy örömére szolgált, mikor megbízták, hogy - természetesen teljes titokban - készítse el a kettes számú "szent leplet": mind a benne lakozó elképesztő eretneket, mind a csintalan iskolás fiút abszolút megbizsergethette a lehetőség, hogy őt kérték fel minden idők legszentebb keresztény ereklyéjének megalkotására.

Mint azt a festményei esetében már láttuk, mindig léteztek azonban komolyabb, és általában véve sokkal mélyebb és sötétebb aspektusai is Leonardo briliáns tréfáinak. E tekintetben tisztán képviselte az egyik fő alapelvét annak a titkos rózsakeresztes mozgalomnak, amely 1519-ben bekövetkezett halálakor hivatalosan még mindig csak a "jövő zenéje" volt, ám amit a jelek szerint mégis jól ismert és helyeselt. Mindenesetre bizonyos, hogy a nagy okkult történésznek, Frances Yates asszonynak semmi kétsége nem volt afelől, hogy Leonardo "rózsakeresztes lelki alkattal bírt",36 ami azt jelenti, hogy az intellektuális törekvések olyan eretnek sokaságát ölelte fel, ami valósággal frontális támadást intézett az ortodoxia ellen. Dr. Yates - akadémikus létére igen bátran - azon is eltűnődött, hogy "talán nem fért volna bele egy mágus szemléletmódjába, hogy egy olyat, személyiség, mint Leonardo, képes lehetett koordinálni matematikai és mechanikai tanulmányait művészi munkájával?"37

A XVII. század elején kezdtek bizonyos dokumentumok keringem az önjelölt szabadgondolkodó értelmiség köreiben. Ezek voltak a Németországban megjelent híres "rózsakeresztes kiáltványok", amik feltárták az alkímiával szoros kapcsolatban álló "mágusok"'38 egy titkos testvériségének létezését (amely állítólag a szabadkőművesség felemelkedésében is segédkezett). A jórészt alkimistákból, mágusokból, hermetikus bölcsekből és kabbalistákból álló rendet bevallása szerint Christian Rosenkreutz ("Rózsakereszt Krisztián")

alapította, aki állítólag igen tekintélyes kort ért meg: 106 évesen temették el egy legendás kriptában, amelyet állandóan egy örökké égő, ám rejtélyes fényforrás világított be. Mivel a "Rosenkreutz" azt jelenti: "rózsakereszt" - aminek nem sok, vagy épp semmi köze sincs a keresztény szimbólumhoz[39] -, úgy fest, hogy a történet a rózsakeresztes "fény" titkos helyeken való továbbragyogásának lehetett a metaforája. Ha egy efféle szervezet valóban létezett Leonardo idejében, annak feltehetően maga is lelkes tagja volt, ám mivel így állt a dolog, valószínűleg nem számított ismeretlennek a mágusok és alkimisták más bizalmasabb, ám alapvetően hasonló jellegű csoportjaiban sem, akik igyekeztek elrejteni és megvédeni titkos tudásukat az inkvizíció fürkésző tekintetétől. A Maestro az ideális rózsakeresztesek egy másik jellegzetes tulajdonságával is rendelkezett - a játékossággal, valamint a trükkök és illúziók iránti érzékkel. Tobias Churton The Gnostic Philosophy (2003) című könyvéhez írt előszavában dr. Christopher McIntosh megjegyzi:

Huizinga, a holland történész Homo Ludens (Játékos ember) című klasszikus művében a játékossággal és annak a történelem során az emberi kultúrában játszott jelentőségével foglalkozik. Jómagam úgy hiszem, a játékosság szelleme egy igen fontos szál, amely végigfut a gnosztikus hagyományon... Churton említ is egy korai példát erre, méghozzá... Simon mágus alakjában.[40]

Elismerve, hogy Churton előző könyve, a The Golden Builders ügyesen helyezte a rózsakereszteseket a tudomány és a vallás közt megjelenő szakadék kontextusába, amely szakadékot igyekeztek megakadályozni egy univerzális tudásrendszer megteremtésével, összekapcsolva benne a vallást, tudományt, filozófiát és művészetet. A rózsakeresztesek sikeresen megvalósították ezt a látomást egy briliánsan megteremtett mitológiában, amelyben erős hangsúlyt kapott a játékosság szelleme.[41]

Következésképpen Leonardo minden szempontból tökéletes rózsakeresztes lett volna: hisz tudományos, művészi és "vallásos" (azaz johannita) irányultságát és érzékenységét csak tovább gazdagította és fokozta a humor és játékosság szellemének esszenciális megértése. Ez pedig olyan elmét teremt, amely mindenben mérhetetlen, gyakran látszólag ellentmondásos lehetőségeket lát meg, és ami felfedezi minden dolog természete

mögött az egyesítő erőt - és ez az Isten a nevetés istene csakúgy, mint Goethe Mefisztója, ám végtelenül hatalmasabb annál, reményteljes és fénnyel teli. És ebben a vonatkozásban az is jelentős lehet, hogy egy XIX. századi párizsi rózsakeresztes szalont reklámozó plakát a Grál őrzőjeként ábrázolta Leonardót...

A Da Vinci-lepel kódjának feltörése ugyanilyen, a megszokottól gyökeresen eltérő érzékelést és nyitottságot kíván - aminek az égvilágon semmi köze a hivatalos akadémiai nézetekhez vagy Leonardo festési technikáinak beható ismeretéhez -, olyat, ami magától észreveszi a Mária feje fölé tornyosuló óriási kőfalloszt a Sziklás Madonnán, az ifjú "Szent János" nőiességét, vagy a test nélküli, tőrt markoló kezet Az utolsó vacsorán.

Azoknak, akik buzgón idézik a maradék "lepelpártiak" (azok 'a hívek, akik minden ellentétes bizonyíték dacára is ragaszkodnak azon hitükhöz, miszerint az állítólagos szent ereklye hiteles és valódi) általában meglehetősen epés legújabb kétségbeesett áradozásait, hadd világítsak rá bizonyos kulcstényezőkre a lepelképmással kapcsolatban, amelyek még egy gyerek számára - valójában, különösen az ő számukra[42] - is bebizonyítanák, hogy a lepel nem lehet más, mint hamisítvány. Először is, az alak szó szerint lehetetlenül magas. Mivel ez állítólag az a gyolcsszövet, amibe Jézus testét tekerték, egy elöl- és hátulnézeti kép is látszik rajta, amik nagyjából összeérnek a fejtetőnél - mégis: a hátulnézeti képen az alak két hüvelykkel rövidebb, mint elölnézeti párján, ami tényleg kész csoda volna. Az illető valójában mintegy 208 cm magas elöl, és 203 cm magas hátul, noha az Újszövetségben sehol nem találunk említést Krisztus bámulatos termetéről (és egyedülállóan furcsa lejtésű homlokáról). Bár igaz, hogy a keresztény Biblia nem sokat törődik a fizikai megjelenéssel, ha Jézus valóban ilyen óriás termetű lett volna, akkor kétségtelenül találnunk kellene legalább valami közbevetett megjegyzést erre vonatkozólag, különösen egy olyan korban, amely a feltűnő magasságot hagyományosan a királyi státusszal társította.[43]

Abszolút semmi kétség nincs efelől: a National Museum of Photography, Film and Television 1999-ben "The Unexplained" címmel rendezett kiállításán szakértői minőségemben Clive Prince-szel együtt ragyogó lehetőségem adódott arra, hogy próbára tegyem

az alak magasságával kapcsolatos elméletünket. (Azelőtt egyszerűen csak számításokat végeztünk.) A múzeum egy hatalmas, máskülönben üres terem közepére állította ki a lepel életnagyságú, átlátszó fénykép-reprodukcióját egy masszív, speciálisan e célból készített kivilágított üvegvitrinben, a talajtól mintegy kétlábnyi magasságban. Ez lehetővé tette, hogy a látogatók felülről láthassanak rá a képmásra, azonkívül hátrébb lépve bármilyen tetszőleges szögből megszemlélhessék azt - ami nyilván sokkal hatásosabb és sokatmondóbb, mint a zarándokok hosszú, tömött sorában nyomorogva előrecsosszogni, hogy mindössze pár hüvelyknyi részletét láthassák az igazi ereklyének, durván szemmagasságban. Épp kapóra jött, hogy Clive pontosan hat láb (kb. 183 cm) magas, így aztán több-kevesebb pontossággal megbecsülhettük a lepelképmás magasságát azzal, hogy a földre feküdt mellette úgy, hogy a fejük teteje pontosan egy vonalban állt. A múzeumi személyzet is segített nekünk ebben. És valóban, az az alak rettentően, szinte lehetetlenül magas... Természetesen vetített képmásként tetszőleges méretet ölthetett, a parányitól a gigantikusig, habár ebben az esetben az ember kénytelen eltűnődni rajta, hogy egy olyan géniusz, mint Leonardo, miért nem korrigált egy ilyen kézenfekvő hibát. Ám vajon tényleg hibáról volna szó - nem lehetséges-e, hogy ezt a nevetséges magasságot szándékosan hagyta így?

Emlékezzünk: arról az emberről beszélünk, aki óriási kőfalloszt festett Szűz Mária feje fölé, és jó ötszáz éven át szárazon megúszta a dolgot; a művészről, akinek látszólagos "Szent Jánosa" valójában nő, és akinek Az utolsó vacsoráján egy test nélküli kéz markol fenyegetően egy tőrt oly módon, amit eddig gyakorlatilag szinte senki észre sem vett. Leonardo tökéletes emberismerő és pszichológus volt, aki jól tudta, sőt egyenesen arra épített, hogy az emberek mindig csak azt képesek észrevenni, amire számítanak, vagy amit látni akarnak. Ha ez nem lenne így, bizony komoly bajban találta volna magát számos mesterművével, gyakorlatilag szinte még azelőtt, hogy a festék egyáltalán megszáradt volna rajtuk. A jelek szerint a "hibák" egy sajátságos fajtáját rejtette el munkáiban, ám nem azért, hogy a nagyközönség is észrevegye azokat, mivel nem állt szándékában, hogy felhívja rájuk az emberek figyelmét, és biztos volt benne, hogy úgyis elsiklanak majd felettük, ám ugyanakkor ékesen szólnak azokhoz, "akiknek van szemük, hogy lássanak".

Ebben az esetben nem csupán egy képtelenül magas Jézus-alakot készített, de ráadásul az ember feje szemmel láthatólag el lett választva a testétől. Valóban, határozott demarkációs vonal található a nyak alsó részén, ami - számos egyéb részlethez hasonlóan - tökéletesen jól megfigyelhető, ha a lepel fényképnegatívját vesszük szemügyre. Ismét csak: ez minden indokolt kétséget felülmúlóan helytálló. Átfuttattuk a képet egy olyan számítógépes programon, amely egyfajta kontúrtérképpé alakította át azt,44 és ebből egyértelműen kiderült, hogy a kép valóban teljesen félbeszakad, pontosan a látható vonal mentén, és az alatt elkülönülve folytatódik a mellkas felső részében. Mi lehet ennek a magyarázata?

Az egyik ok kétségtelenül egyszerűen gyakorlati jellegű. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a fej az elölnézeti kép többi részétől, valamint a teljes hátulnézeti képtől eltérő időpontban készült. Az arc aránya és mérete ténylegesen különbözik a testétől,45 valamint a hátulról látszó fejnél is arányosan kisebb és keskenyebb (ami ráadásul még teljesen 'más szögben is áll).46 A fülek hiányoznak, a haj és az arc közötti különös, üres sávok veszik át a helyüket, ami egy furcsán szerencsés "keretbe" foglalja az egész arcot (a hátulnézeti testtől eltérően).47

Valójában igen gyorsan, a kísérleteinknek már egészen korai stádiumában felfedeztük, hogy ez a különös rövidülés egyszerűen a camera obscurához használt optikai lencse mellékhatása, a fényképészetből jól ismert egyfajta "halszemeffektus". Leonardóról köztudott, hogy saját kezűleg csiszolta a kísérleteihez használt lencséket, sőt: még egy "menő" sötétkék szemüveget is készített magának. (De ismét csak: az ember azon csodálkozik, hogy vajon miért? Miért kellett védenie a szemét az intenzív fénytől és hőtől? Talán kimondottan a lepel munkálataihoz készítette ezt a védőszemüveget? A művelet során ugyanis - amint azt magunk is felfedeztük48 - hasonló "fényképek" készítéséhez a hőmérsékletet és a fényerőt is több mint huszonnégy órán át maximális értéken kell tartani.)49 A lencsék kérdése egy különösen izgalmas felfedezésre vezetett minket: ma már tudjuk, hogy Leonardo legalábbis a torinói lepel képmása arcának elkészítésekor bizonyosan lencsét alkalmazott, mivel annak nyoma tisztán látható az arc holtpontján - az orrnyergen -, a fényképnegatívon sötét, az eredeti pozitívon pedig világos körként. Ez magának a csiszolt lencsének a "fényképe".50

Mivel azonban Leonardóról van szó, a magyarázatok egyetlen rétege soha nem elég. Minthogy maga is igen sokoldalú, megköveteli tőlünk, hogy fogjuk munkára az elménket, szívünket és lelkünket (az abszurd iránti érzékünkről már nem is beszélve): felkavaró ábrázolásai egyenesen a psziché központi magjára hatnak, és olykor furcsán elfacsarodik tőlük az ember szíve. Mint a Mária szüzességét hajthatatlanul kigúnyoló, szatirikus Sziklás Madonna esetében, művei gyakran különösképpen sötétek lehetnek a szó szerinti művészi értelemben, ám egyszersmind fehéren izzik bennük a harag is - és ez az indulat még ma, mintegy fél évezreddel később is tisztán és világosan észrevehető azoknak, "akiknek van szeme, hogy lássanak".

Tekintetbe véve a Leonardo festményein található merész és égbekiáltó johannita szimbolizmust, netán azt is ki akarta fejezni ezzel az egészen nyilvánvalóan "lemetszett" fejjel a torinói leplen, hogy "akit lefejeztek, »felette áll« - morális és spirituális értelemben egyaránt - annak, akit megfeszítettek"? Ez kétségtelenül a legtalálóbb, végső szimbóluma volna az igazi "Da Vinci-kódnak"...

Csaknem bizonyos, hogy a lepelképmáson Leonardo saját arca szerepel (lásd a képmellékletet!). Szerette belefesteni magát műveibe - mint például A mágusok imádása jobb alsó sarkába, vagy Szent Tádé/Szent Júdás alakjaként Az utolsó vacsorán: a vicc ebben kétségtelenül az, hogy Szent Júdás a reménytelen ügyek védőszentje. Még azt is észrevehetjük, hogy Júdás arca igen hasonló a leplen látható alakéhoz, az éles hajvonaltól kezdve a jókora, bütykös orrig.

A Leonardo, mint a lepel hamisítója ideájának több más híve[51] is felvetette, hogy a Jézus iránti tiszteletből használta fel a saját arcát, szó szerint Krisztust utánozva. Azonban még ha egy pillanatra félre is tesszük személyes eretnek nézeteit és hitét, az adott kor és hely nézőpontjából tekintve a dolgot, mindez még akkor is egyszerűen elképzelhetetlen. Krisztus - szentnek és megváltónak hitt - vérével összefröcskölve ábrázolta magát: ilyesmit hamisítani abszolút szentségtörésnek minősült volna. Egy hívő, az egyház igaz gyermeke számára teljességgel lehetetlen lett v6lna ilyen nagy horderejű, példátlan merészséggel bánni a Megváltó arcával és testével. Krisztus összetört és véres testének hamis ábráz6lása nem volt való

sem a kényes gyomrúak, sem bárki számára, aki csak picit is remélte, hogy valaha is meglátja a mennyországot. Másfelől egy szenvedélyes, hétpróbás "antikrisztus" örömmel vette volna az alkalmat, hogy ne csupán halandónak tüntesse fel Krisztust, de egyúttal a saját képére formálja őt - Leonardo pedig pillanatig sem habozott megragadni ezt az egyedülálló lehetőséget. Nem csupán Isten unokájaként gondolt magára, de világos, hogy az iránt is erős ambíciókat táplált, hogy a saját apja legyen! (A törvénytelen művésznek, aki sokat szenvedett saját féltestvéreitől, különösen az örökségek vitás ügyeiben, rendkívüli pikantériával bírhatott, hogy az állítólagos Isten fiaként mutathatta be magát. Sajnálatos módon, ez a konkrét asszociáció elkerülte Sigmund Freud figyelmét.)

Természetesen, objektív szemszögből tekintve a dolgot, Leonardo briliáns sikert ért el a torinói lepellel, habár azt még ő sem tudhatta, hogy a XIX. század végén az ő "mágikus" képe egyszeriben hihetetlen részletességgel tűnik majd elő, mikor először készítenek róla fényképet, és megpillantják a fotónegatívot.52 (Habár valószínűtlennek tűnik, lehetséges volna, hogy maga Leonardo is meg tudta nézni valamilyen módon a lepelképmás negatívját? Tudta-e, hogy a luciferi géniusz micsoda mesterművét alkotta meg - vagy pusztán vaktában lövöldözött, egyfajta "palackpostát" dobva az idő óceánjába az utókornak azzal a reménnyel, hogy egy nap majd felismerik művét annak, ami?)

Ami a rettenetesen összeroncsolt és szögekkel átvert testet illeti, az feltehetően a Leonardo anatómiai tanulmányaihoz felhasznált számos hulla egyikével - zárt ajtók mögött, ostor, kalapács és vasszögek segítségével - végzett "barkácsolás" eredménye. A képmás egy valódi testet ábrázol, ami ténylegesen ki lett téve a súlyos bántalmazásnak: az ütlegelésnek, korbácsolásnak, valamint a kezek, lábfejek és bordák félelmetes keresztüldöfésének. (A fej pedig magán viseli a töviskorona jegyeit, azonban Leonardo, a tökéletesség megszállottja akár még ezt a fájdalmat is vállalhatta eretnek művészete kedvéért. Valójában az arcról figyelemreméltóan hiányzik bármiféle sérülés, és kétségtelen, hogy messze túl higgadt egy olyan emberhez képest, akit állítólag halálra kínoztak.) A testet tényleg függőlegesen feszíthették fel, mivel a szögek ütette sebek a csuklón, és nem a tenyéren nyílnak, ami kíméletlen és hátborzongató gyakorlatiasságról árulkodik. (Hihetetlen módon egyes lepelhívek

még azt is felvetették, hogy senki nem tudhatta volna, hogyan reprodukálja pontosan a keresztre feszítés sebeit. Pedig bárkinek mindössze annyit kellett tennie, hogy felüti az Újszövetséget, ami részletesen leírja, mi történt Jézussal - és máris bátran nekiláthatott némi rettenetes kísérletezésnek.) És bár Leonardo soha nem festett meg semmilyen keresztre feszítést, az egyik jegyzetében található egy elgondolkodtató hivatkozás 1489 körüli dátummal, ami régóta komoly fejtörést okoz a biográfusainak. A kérdéses szöveg egy mintára utal, amit kölcsönkért: "... a csontot, amit Gian de Bellinzona átlyukasztott, és amiből könnyen ki tudta húzni a szeget..."53 A jelek szerint tehát Leonardo kísérletezgetett a keresztre feszítéssel is, a saját bűnös céljaiból.

Jelentős, hogy bár nem beszélhetünk festékről a leplen,54 a sebek körüli területeken viszont igazi vér látható. Valószínűtlen, hogy egy olyan kínosan alapos - arról nem is beszélve, hogy szinte kicsinyesen aprólékos - művész, mint Leonardo, elrontotta volna mesterművét azzal, hogy vér helyett nagy festékpacákkal maszatolja össze a vásznat. (Hasonlóképpen, az ő géniuszával megáldott bármelyik perfekcionista hamisító aligha használt volna közvetlenül a szövőszékről lekerült vásznat egy olyan ereklye megalkotásához, aminek elméletileg legalább 1500 évesnek kellene lennie.) Elmondhatjuk tehát, noha talán kissé hatásvadász módon, hogy legalábbis ebben az értelemben valóban vérrel írta alá a "paktumot", amellyel eladta a lelkét Lucifernek.

A torinói lepel meghamisítása vélhetően da Vinci legnagyobb pillanata lehetett - Lucifer híveként legalábbis kétségtelenül, akár az ördög ügynökét értjük is ez alatt, mint a legtöbb katolikus és minden lepelpárti, akár egyszerűen csak egy merész kísérletező tudóst. A hamisítvány egy döbbenetes tréfa - valóban egy commedia, egy mélységesen komoly kommentár -, ám ebben az esetben egyúttal egy brutális "fityiszt mutatás" is az egyháznak, sőt még a szellemi alapítójának is. Amint első biográfusa, Giorgio Vasari írta: "Leonardo megalkotott... egy olyan eretnek doktrínát, hogy többé már nem függött... semmilyen vallástól", habár a későbbi kiadásokból ezt a passzust - talán nagyon is körültekintően - törölték, és helyette egy rövid és nem túl meggyőző megjegyzést írtak Leonardo halálos ágyán tett bűnbánatáról.55

A lepel a Vatikán által hivatalosan sosem lett szentesítve, bár egy-két alkalommal igen közel került hozzá; az idő túlnyomó részében azonban a kíváncsi tekintetek, a modern élet és a légszennyezés elől gondosan elzárva őrizték. Időről időre kiállítják ugyan a torinói katedrálisban, ahol az öreg Maestro szelleme kétségtelenül kaján örömmel szemléli a keresztet vető, magukban áhítatos imákat mormoló zarándokok vallási elragadtatottságát, akik valójában egy XVI. századi johannita eretnek által készített fényképet imádnak ilyen buzgón.

Az egész ügyet körüllengő merő pimaszság még egy nem kereszténynek is lélegzetelállító, csaknem sokkoló, szó szerinti és átvitt értelemben egyaránt. A lepel képmása, különösen annak a legapróbb részleteket is feltáró fényképnegatívja kiváltja az ember gyomrának azt a jellegzetes, hirtelen összerándulását, ami valami igazán felháborító és égbekiáltó dologgal való szembesülést okoz - mint például, amikor egyszerre a saját szemünkkel győződünk meg arról, mit művelt valójában a Szűz feje fölött meredező sötét sziklákkal. Személyesen szembesülni Leonardo szándékos, briliáns és tudatosan istenkáromló mesterművével: az igazság olyan pillanata ez, amit sokan inkább elkerülnének.

Leonardo nem sejthette meg előre egy másik rendkívüli mellékhatását sem annak, hogy saját arcát használta fel Krisztus modelljéül a torinói leplen - noha kétségtelenül kitört volna belőle a jóízű nevetés, ha képes a jövőbe látni. Habár már azelőtt is előfordult, hogy szakállasan ábrázolták Krisztust, hogy a XV. század végén kiállították volna a nyilvánosság előtt a torinói leplet, ezt a vízválasztó eseményt követően Krisztus képi megjelenítése a populáris művészetben kimondottan abba az irányba változott, hogy minél jobban hasonlítson a "képmásra". Az isteni külsőt egyszeriben standardizálták: innentől kezdve egy szép szál (bár nyilvánvaló okokból sosem olyan magas, mint a leplen látható alak), széles vállú férfit ábrázoltak vöröses, középen elválasztott hajjal, hosszú orral és kísértően gyönyörű, szabályos arcvonásokkal. Más szóval, az általános kulturális ideánk arról, hogyan festhetett Jézus a halálakor, valójában nem mást, mint Leonardo kinézetét tükrözi - ami egy újabb sokkoló győzelme A Da Vinci-kód ötletének. Gondoljunk csak bele: az a rengeteg gipszszobor, a számtalan festett üvegablak és kicsavart test a feszületeken egyáltalán nem is egy I.

századi zsidó rabbit és mágust ábrázolnak, hanem egy XIV-XV. századi itáliai homoszexuális eretnek tudóst, aki ráadásul teljes johannita szívéből gyűlölte Krisztust! Ismét csak: ott az a felkavaró liftezés a gyomorban, ahogy a kollektív tudatalattink alapjaiban megrendül - és finoman megborzong.

Egy nap talán kiállítják majd a "leplet" prominens helyen, ott, ahova tartozik - a fényképészet vagy a tudomány és technika valamely múzeumában, ahol a da Vinci-eretnekség gyümölcseit szabadon méltányolhatjuk azoknak, amik, távol a zarándokoktól, papoktól, gyertyáktól és tömjénillattól. A lepel nem érdemli meg, hogy ájtatos imákat rebegjünk felette - de talán semmi más sem.

Zárt ajtók mögött

Habár az, ahogy a mindenkori hatalmak a kereszténység hajnalától kezdve egészen a felvilágosodás koráig elnyomták a tudományos kísérletezést és intellektuális vizsgálódást, erősen változó és következetlen képet mutat - jórészt az egyes pápák tudás iránti személyes attitűdjétől függően -, mégis joggal mondhatjuk, hogy az egyház általában véve nem nézte jó szemmel, ha valaki túl sokat tudott, gondolkodott és kérdezett. És bizonyosan nem véletlen, hogy a "tudás" szó latin és görög megfelelői - sorrendben a scientia és gnosis - a tudományok azon két aspektusát képviselik, amelyektől a legjobban borzadtak, és amiket a legjobban gyűlöltek és üldöztek. Leonardo sok mindent egyesítve magában abból, amit egyházi átok sújtott - lévén balkezes-homoszexuális-vegetariánus-johannita-fotográfus-aviátoranatómus -, óriási szerencsével, és jobbára magas rangú barátok segítségével nagyon sok mindent megúszott büntetlenül, ám gyakran még ő is jobbnak látta, ha óvatos, és időről időre gyorsan átköltözik egyik helyről a másikra. (Csupán élete végén, 1513-ban hagyott fel végleg a kórházakban, kriptákban és temetőkben végzett megszállott boncnoki tevékenységével, miután X. Leó pápa hangot adott Leonardo anatómiai tanulmányai feletti határozott rosszallásának.)

Azonban, bár az emberi tudás fejlődésében és az eretnek annálék eseményeiben való közreműködése egészen egyedülálló, mindazonáltal Leonardo csupán ragyogó felvirágzása volt egy ősi

hagyománynak, mely zárt ajtók mögött munkálkodott, távol a tudatlanságtól, félreértelmezéstől, a kínpadtól és máglyától. Ezeket a titokzatoskodó, zárkózott tudósokat "alkimistákként" ismerték, ami egyfajta alkalmas gyűjtőfogalomként szolgált mindazokra, akiket ma egyszerűen tudományos kutatókként könyvelnénk el. A tulajdonképpeni alkímia egy meglehetősen összetett mesterség volt, ami gyakran magában foglalt erős szexuális tartalommal bíró misztikus és spirituális gyakorlatokat: ismét csak azt találjuk, hogy a szent szexualitás áll egy kimagasló ezoterikus hagyomány hátterében.56

Az igazi alkimisták gyakran kifejezetten örültek a rossz hírüknek: sokan ugyanis egyszerűen csak idióta sarlatánoknak tekintették őket, akik arra vesztegették el az életüket, hogy a közönséges (nem nemes) fémeket, például ólmot, megpróbálják tiszta arannyá változtatni. Ha szánakozóan legyintettek az emberre, besorolva ezek közé az üresfejű materialista "kotyvasztók" közé, az egyúttal azt jelenthette, hogy békén hagyták, és így nyugodtan koncentrálhatott a sokkal komolyabb kérdésekre, például a legendás "bölcsek köve" utáni kutatásra, amely valójában egy vörös por [feloldva életelixír], és a közhit szerint nem csupán csaknem teljes fizikai halhatatlanságot, de egyúttal mély spirituális tudást és bölcsességet is adományoz fogyasztójának. Manapság - J. K. Rowling regényeinek, a Harry Potter-sorozat köteteinek köszönhetően - világszerte szinte minden gyerek tudja, hogy a szóbeszéd alapján egy bizonyos Nicholas Flamelnek sikerült is rátalálnia erre a mágikus szubsztanciára; kevesen ébrednek rá azonban, hogy ő valóban létezett. Flamel a XIV. századi Párizsban élt és dolgozott szeretett feleségével, Perrenelle-lel, akivel állítólag 1382. január 17-én sikerült beteljesítenie a "Nagy Művet". Ennek eredményeként még mindig keringenek pletykák arról, hogy a páros több száz évig élt.

Bár hazugság lenne kijelenteni, hogy minden pápa egyformán tudás- és tudományellenes volt, már ami a laikusokat illette, mindenesetre a legtöbb alkimista tevékenysége természeténél fogva túlment az elfogadhatóság minden határán. Sokan nem csupán a közönséges fémeket - legyen az bár a saját lelkük, vagy egy kupac minden ihletést nélkülöző ólom - igyekeztek transzmutálni valami tisztább és nemesebb anyaggá, de egyesek megkísérelték áttörni minden tilalmi korláton, és belépni a laboratóriumi lombikban teremtett élet

valóban luciferi világába. Mindenféle történetek keringtek az eredeti "lombikbébikről", amik állítólag apró, szentségtelen homonculusok voltak, és a szokott biológiai nemzés nélkül teremtették őket, kimondottan abból a célból, hogy mágikus szolgákként (servitor) rohangásszanak ide-oda, és elvégezzék uruk és parancsolójuk utasításait. Mondanunk sem kell, a homonculusok - legalábbis az állítólagos esetek túlnyomó többségében csupán a túlfűtött képzelet termékei voltak. Annyit viszont mindenesete elárulnak ezek a történetek, hogy nem csupán ma, a XXI. században vannak olyan tudósok, akiket bűnösnek tartottak és elítéltek, mert megpróbáltak "Istent játszani".

Aureolus Philippus Theophrastus Bombast von Hohenheim (1493-1541), a nagy fizikus és alkimista/varázsló - akit máskülönben egyszerűen Paracelsusként ismerünk - azonban bátran kijelentette: "Szükséges a rossz dolgokat ismerni csakúgy, mint a jókat; mert hiszen ki tudhatná, mi a jó, ha nem tudná azt is, mi a rossz?"57 Az e tekintetben aktívan luciferi tudós azt állította magáról, hogy ténylegesen sikerült megalkotnia több ilyen apró szörnyeteget egy olyan folyamat segítségével, amit az alábbi szavakkal írt le:

Hagyd, hogy egy férfi magja magától romlásnak induljon egy lezárt lombikban, tartsd együtt egy lóhas teljes rothadásával negyven napon át, vagy amíg végül élni, mozogni, nyüzsögni nem kezd, ami könnyen észrevehető. Ekkorra már bizonyos fokig emlékeztet egy emberi lényre, mindazonáltal még áttetsző, és nincs igazi [fizikai] teste. Na most, ha ezután mindennap tápláljuk, és óvatosan etetjük az emberi vér arkánumával, és negyven héten át a ló méhének egyenletes és változatlan melegében tartjuk, ennek köszönhetően igazi, eleven emberi kisdeddé válik, akinek ugyanúgy megvan minden végtagja, mintha egy asszonytól született csecsemő volna, csak épp sokkal kisebb. Ezt a lényt hívjuk homonculusnak: a továbbiakban pedig a legnagyobb gonddal és igyekezettel kell tanítani és idomítani, míg fel nem nő, és nem kezdi tanújelét adni az intelligenciának.58

(A szkeptikusok kétségtelenül kihangsúlyozzák majd, hogy gyakorlatilag szinte garantáltan észlelhetünk némi mozgást az oszló szerves anyagban egy bizonyos idő elteltével - ám az semmiféle okkult dolognak nem tulajdonítható, csupán a férgeknek.)

1658-ban Gian Battista della Porta, a "varázsló", akit letartóztattak, mert képeket vetített a falra egy "mágikus lámpa" segítségével (lásd fentebb), azzal a javaslattal állt elő, hogy megmutatja, "hogyan lehet különböző fajtájú élőlényeket összevegyíteni és összepároztatni, és miként hozhatók létre belőlük új, hasznos élőlények."[59] Della Porta mágikus eszközökkel igyekezett elállítani mindenféle trükkös állati hibridet, részletes instrukciókat írva például arról, "hogyan hozzunk létre csinos kis kutyusokat, amikkel játszani lehet ".[60] Paracelsus azonban nagyobb gyakorlati lehetőségeket látott a kicsiny homunculusokban. Így írt erről:

Na már most, ez az egyik legnagyobb titok, amit Isten feltárt a halandó és gyarló emberek előtt. Ez Isten bámulatos csodája, az arkánum minden más arkánum felett, és megérdemli, hogy titokban maradjon egészen a legutolsó időkig, mikor többé semmi nem lesz rejtve, hanem minden nyíltan megmutatkozik. És bár az ember egészen mostanáig nem tudott erről, az erdei tündérek, nimfák és óriások már rég ismerték, hiszen ők maguk is ugyanebből a forrásból keletkeztek; mivel amikor érett korba lépnek, az efféle homonculusokból lesznek az óriások, a törpék és egyéb csodálatos emberek, akik nagy győzelmeket aratnak ellenségeik felett, és ismernek minden titkot és rejtett tudást.[61]

A fentiekből nyilvánvaló, hogy még a nagy Paracelsus képzeletének is léteztek olyan területei, amiken - mint a régi térképeken - a "sárkányok birodalma" és hasonló feliratok szerepeltek. A szóbeszéd szerint meghagyta végrendeletében, hogy mikor megöregszik, vágják testét apró darabokra, és temessék el azokat a lótrágyába, hogy férfias, életerős fiatalemberként keljen új életre. Sajnos azonban, a szolgái túl korán ásták ki a maradványait, és ezzel tönkretették csodás tervét.

A magát "az orvostan Krisztusának"[62] kikiáltó Paracelsus - aki hosszú nevének egyik tagjából született (arrogánsan fennhéjázó stílusának köszönhetően) a "bombasztikus" szavunk - alkímiát és kémiát tanult a Bázeli Egyetemen. Ezt követően az ásványokat, fémeket és a bányászok foglalkozási betegségeit kezdte tanulmányozni. Mivel hitte, hogy kis dózisban a "hasonló hat a hasonlóra" [avagy: "kutyaharapást szőrével gyógyítjuk"], ma őt

tekintjük a homeopátia feltalálójának, továbbá az "éter, mint érzéstelenítőszer, és az ópiumoldat, mint nyugtatószer" felfedezőjének. Ezenfelül ő írta le elsőként a szilikózist, és "visszanyomozta a golyva okát az ivóvízben található ásványi anyagokra".[63] Kijelentette: "ha a szellem szenved, a test is szenved" amivel egyértelműen úttörője lett annak is, amit ma a holisztikus medicina gyűjtőfogalom alatt értünk. Olyat jelentős befolyással bírt az orvosdoktorok későbbi generációira, hogy sokan még a homonculusokkal kapcsolatos ideáit is komolyan vették.

Laurens de Castelan 1638-ban, "Rare et Curieux Discours de la Plante Appelée Mandragore" című tanulmányában amellett érvelt, hogy bár a legtöbben elutasították Paracelsus teóriáit, az ő homonculusa még mindig lehetett "egy csipetnyi sátáni mágia" - más szóval talán valóban létezett, azonban ördögi praktikákkal hívták életre. 1672-ben a Christian Friedrich Garmann nevű tudós "Paracelsus vegyi homonculusáról" szóló cikkében[64] írt az emberi petesejt fejlődéséről, és annak lehetőségén is eltűnődött, hogy a fogamzás talán az anyai méhen kívül is végbemehet. 1679-ben pedig a skót doktor, William Maxwell azt írta De Medicina Magnetica című munkájában, hogy "mint ahogy a növények sói reprodukálhatják az adott növény mását a lombikban, úgy az emberi vér sója is mutathat emberi képmást - »Paracelsus igazi homonculusát«."[65]

Jelentős lehet, hogy a tehenek méhében szintén lehetségesnek tartották a mágikus, érző lények kitenyésztését. Leonardo vázlatrajzát, amely egy tehén uterusában összegömbölyödött, tökéletesen kifejlődött emberi magzatot ábrázol, mindig is elvetették, mint a da Vinci-féle - feltehetően nők ellen irányuló - fekete humor tipikus példáját. Tényleg lehetett az anyaság szentsége elleni alattomos szúrás a dologban, ám talán ugyanúgy szánhatta a homonculusok mágikus koncepciója iránti szatirikus, vagy akár egyenesen csodálattal adózó művészi kommentárjaként is. Leonardo saját életszerű kreálmányai - legalábbis azok, amelyekről tudunk - egy robot kevéssé hátborzongató formáját öltötték: egy igazi, működőképes humanoid automatonét, amit valamikor 1495 körül épített.[66] A teljes fegyverzetbe öltöztetett masina úgy lett megtervezve, hogy képes volt nyitni-csukni a száját, mozgatni a fejét, felegyenesedni és integetni a karjával, és "az automatikus dobok kísérete mellett talán még valamilyen hangot is kiadott".[67] Leonardo

úttörő munkája a robotokkal közvetlenül megihlette Mark Rosheim "mechanikus emberét" vagy "anthrobotját", akinek műve "a NASA Johnson Space Center nevű űrközpontjának épített elektromos 43 tengelyű Robothelyettesében tetőzött be. A robot a tervek szerint a Freedom űrállomáson való szolgálatra készült. Ezzel tehát Leonardo látomása még a bolygónk szabta korlátokat is meghaladta, hogy részt vegyen az univerzum felderítésében."68

Bár az emberi alkatú mozgó masinák készítését talán nem tekintették túlságosan ördöginek kora kifinomultabb elméi, az egyház előre megjósolható módon ellenszenvvel viseltetett minden efféle tárgy iránt (lásd alább). Ám ami az űrbe való kirepülés megkísérlésének ideáját illeti, annak nem jutott hely a tanulmányaikban - mint ahogy semmilyen tényleges asztronómiai kutatásnak sem. Ugyanakkor Leonardo megtartotta magának a jegyzetfüzeteit, és senkit sem engedett a közelükbe, mivel az egyiken megtalálhatjuk az odafirkantott megjegyzést, amit talán csak emlékeztetőül szánt: "lencséket [szemüveget?] készíteni, hogy közelről láthassam a Holdat", egy jó nemzedékkel előre megérezve ezzel Galilei és Kopernikusz csillagászati merészségét, akik egyikét sem igazán értékelte nagyra az inkvizíció.

Az angyalok nyelve

Anglia leghíresebb bölcse, dr. John Dee (1527-1606) is komoly varázslói hírnevet szerzett magának azzal, hogy tervezett és épített egy robotot - egy mechanikus játék bogarat. Akkorra azonban már egyfajta akadémiai csodává nőtte ki magát - mindössze tizenöt évesen beiratkozott a Cambridge-i Egyetemre, ahol lektorhelyettes, majd annak legújabb egyeteme, a Trinity College tagja lett. Addigra azonban már kezdték rebesgetni róla, hogy a fekete mágia veszélyes játékait űzi.

Dee az összes nagy európai tudományos központ vendégtudósaként minden kínálkozó alkalmat megragadott, hogy megvitassa az asztrológia, matematika, navigáció, teológia és akár a rituális mágia finomabb kérdéseit - ám mint mindig, legtöbb figyelmét első és legfőbb szerelmének, az asztrológiának szentelte.69 Később épp asztrológiai munkássága miatt került nagy veszélybe.

I. sz. 1553-ban a leendő I. Erzsébet királynő házi őrizet alatt állt fanatikus katolikus nővére, Mária királynő parancsára (utóbbi kínzások és égetések sorával kivívta magának a "Bloody Mary", vagyis a "Véreskezű Mária" titulust).70 Erzsébet királynő azért hívatta Dee-t, hogy elkészíttesse uralkodói nővére horoszkópját, hogy megtudja, mikorra várhatja Mária halálát, azonban a királynő bosszúból tömlöcbe vettette az asztrológust, amiért "megpróbált végezni vele varázslás útján". Különös módon abban az időben és egy efféle királynő uralma alatt még egy olyan alak is életben maradhatott, akiről úgy vélték, hogy felségárulás céljából lepaktált az ördöggel: 1555-ben szabadult, majd újra letartóztatták eretnekségért, mely vád alól (csodával határos módon) szintén sikerült győztesként kikerülnie. Dee szemlátomást szerencsés csillagzat alatt született, így tovább élhetett - ám semmi esetre sem örökké.

Mikor 1558-ban Mária meghalt71 és Erzsébet lépett a trónra, udvari asztrológusának nevezte ki Dee-t, és - a "007-es ügynökként" tett számos külhoni útját övező titokzatosság alapján ítélve - talán fő kémjének is, habár mint szinte minden esetben, amikor a hírszerzésről van szó, a kézzelfogható bizonyítékok itt is hiányoznak. A királynő pártfogása alatt Dee karrierje tetőfokára hágott. The Hieroglyphic Mind (1564) című alkímiai traktátusát II. Miksa magyar császárnak is ajánlotta, ily módon biztosítva, hogy hírneve bejárja egész Európát. Shakespeare A vihar című színdarabjában Prospero álarca alatt boldogan mondja:

Tervem közel a megvalósuláshoz:
varázslatom hibátlan; engedelmes
minden szellem, és az idő halad.72"

Ezekben az arany időkben kezdett médiumokkal dolgozni, habár az első alkalmatlannak bizonyult a céljaihoz. A második azonban teljesen megváltoztatta az életét egy hosszú és bizarr okkult társulás folytán...

1581-ben találkozott az okkultista, alkimista, mágus és nekromanta Edward Kelley-vel (vagy "Kelly"-vel)73 - vagyis pontosan egy olyan illetővel, akit minden önmagára valamit is adó varázsló örömmel fogadott volna. Ámbár a jelek szerint Kelley mindig is vonakodott

médiumi tehetségét kihasználni. Ironikus módon, bár maga Dee is rendelkezett némi kezdetleges érzékkel a jövendölésre, mégis képtelen volt teljesen megnyílni a láthatatlan világnak. Kelley lehetett hát a válasz Dee mágikus munkatársért esedező imáira, ám talán az alantas bűneinek híre nem jutott el olyan messzi délre, a surrey-i Mortlake-be, ahol az asztrológus otthona állt. A hamis érmék továbbadásáért büntetésből megnyesett füleit viszont elkerülhetetlenül ki lehetett szúrni, akármilyen mélyre nyomta is fejébe fekete kalapját. Kelley szélhámos ügyvédként sötét múlttal bírt: elítélték földbirtokok adásvételi szerződéseinek hamisításáért, és egyéb félprofi törvénysértésekért. Mikor először bemutatkozott Dee-nek, Kelley a "'falbot" álnevet használta, amit 1582 márciusától novemberéig fenntartott, miközben a művelt udvari asztrológus kegyeibe férkőzött. Dee naplójából hirtelen eltűnik a 'falbot név, és az "E. K." monogram váltja fel. Dee negyedik Book of Mysteries könyve így kezdődik: "Miután kibékültem Kelley-vel...74 - talán ez volt az első az összeszólalkozások és felindulások sorában, amik később megmételyezték kapcsolatukat.

1570-ben Kelley szert tett egy régi alkímiai dokumentumra, ami a fémek transzmutációját taglalta, és úgy beszélik, nyolc évvel később sikerült egyfontnyi (csaknem fél kiló) ólmot színarannyá változtatnia. Habár ezt mindig hatásosan meg lehetett lengetni a királyok és hercegek pénzsóvár tekintete előtt, egy egészen másfajta "aranyat" kínált Dee-nek, aki sokkal inkább sóvárgott az intellektuális és spirituális kincsek után. A huszonhét éves szélhámos úgy lépett be Dee háztartásába, mint egy Mefisztó egy Fausthoz: elbűvölően, meggyőzően, megvesztegetően, akár egy új kígyó az Édenben.

Kelley különféle technikákat és eszközöket alkalmazott a tisztánlátáshoz, többek között egy kristálygömbhöz hasonló "látókövet". Ahogy azt Samuel Butler (1612-80) maró gúnnyal írta Hudibras című költeményében:75 "Kelly minden bravúrját az ördög tükrével vitte végbe: egy kővel, amely sötét bújócskát játszott véle, és valódi megoldást semmire se kínált fénye." Kelley kétségtelenül mesterien tudott "kristálygömbből olvasni", amihez valójában elég volt egy csiszolt felület, az ő esetében egy domború obszidiántükör,76 hogy belebámulva távoli helyekre és időkbe látogasson el, vagy médiumként azon keresztül kommunikáljon nem emberi entitásokkal, mint például Uriel arkangyallal.

(A Keresztelő tradicionális őrangyalaként Uriel talán azt az ideát jelképezte, hogy János koponyáját jövendölés céljára használták. Az is jelentős lehet e tekintetben, hogy a fiatal fiúknak, akiket a Krisztus utáni első évszázadokban tisztánlátókként alkalmaztak, gyakran az "Uriel" nevet írták a homlokukra.)

Az arkangyal pontos instrukciókkal látta el, hogyan készítsen védelmező talizmánt, ami elengedhetetlen eszköz mindazoknak, akik efféle veszélyes játékot űznek, és olyan szellemi entitásokkal érintkeznek, akik nem feltétlenül azok, akiknek állítják magukat. A későbbi években Dee kifejlesztette a "Monas Hieroglyphicát", amit ő a végső okkult szimbólumnak hitt.

A rá következő hét esztendő során Dee és Kelle megszállottként dolgoztak együtt. A bölcs feljegyezte az angyalokkal folytatott párbeszédeit, amelyek során megtanították őt "az ősi énoki nyelvre" - amit a közhit szerint az Édenben beszéltünk a bukás előtt - valamint tökéletesen új mágikus rituálékra. Bár jegyzeteinek jó része talán szándékosan homályos, mások pedig egyszerűen az énoki nyelvtan finomabb részleteit taglalják, akadnak ugyanakkor, amelyek autentikusnak tűnő jóslatokat ismertetnek. Például 1583. május 5-én Uriel felkavaró látomásban részesítette Kelley-t, amelyben a horizontot egy hatalmas hajóflotta sötétítette el. A látomást utóbb a Spanyol Armada 1588-as megjelenésének gyanították, és talán ez késztethette Dee-t, hogy rontást bocsásson az ellenséges bárkákra. Jelentős módon, az Anglia spanyol flottától való megmenekülésének ünnepére vert medálok a csodás fordulat ideáját tükrözik, mivel az alábbi szavak olvashatók rajtuk: "Isten feltámasztotta a szelét, és szétszórta őket". Uriel egy másik jelentős vízióban is részesítette őt egy nőről, akit lefejezett egy "fekete ember" - csaknem bizonyosan Máriáról, a skótok királynőjéről lehetett szó, valamint az őt kivégző fekete csuklyás hóhérról.

Habár közös "munkájuk" lényegét tekintve mágikus volt, Dee azon lelkes vágya izzott mögötte, hogy visszatérítse a kereszténységet egy potens egységbe - ám mivel bármerre is nézett, csak széthúzást, szektás szakadárságot, bigott képmutatást és üldöztetést látott maga körül, ezt a vallási újraegyesítést heterodox módon kellett elérnie. Uriel azt mondta neki: "Ezek azok az idők, amelyekről a próféta kijelentette: nem marad igaz hit a földön. Ezt a hitet újra

helyre kell állítani, az embernek pedig magasztalnia kell Istent az Ő műveiben. *Én vagyok Isten fénye*" [saját kiemelésem].77 Ez az erős gnosztikus hangvétel megismétlődik például a Madimi nevű angyal Dee-hez intézett szavaiban is:

És ím, a feladat, amit Ő kiosztott néked, a bölcsesség. De ím, az anyja még nem szülte világra azt. Mert ha egy nő tudja, mikor jön el az ő ideje, hogy világra hozza gyermekét: sokkal inkább tudja O [Isten], ki minden dolgok szülőanyja... 78

Az angyali anyag jó része színesen és ismétlődően apokaliptikus természetű, és ritkán szalasztja el az alkalmat, hogy kihangsúlyozza a tényt, hogy a két férfi elhivatott és ki lett választva a feladatra. Például: "Prófétákká lesztek, és megszenteltettek az Úr eljövetelére." Ám az obszidiántükörben megjelenő szellemek nem mindig voltak ilyen merev szigorral megáldva. Kelley látott egy fénylő lényt, aki kijelentette: "Van Isten, örvendezzünk! E. K. [Kelley] Nyugodtan táncol. Van mennyország, örvendezzünk! E. K. Most újra levette ruháit.79

Az angyalok átvették az irányítást Dee élete felett. Ő és Kelley a családjaikkal együtt sokat utaztak Európában kommunikátoraik utasításait követve, míg végül 1587-ben a lengyelországi Krakkóba érkeztek. Itt történt azután, hogy az angyali idill végül megsavanyodott. Április 17-én az angyalok arra buzdították a két férfit, hogy cseréljenek feleséget. Ez teljesen elborzasztotta dr. Dee-t - aki aggódni kezdett, hogy az angyalok talán démonokká változtak - , ám mivel ez a rendelkezés egyfajta határozott parancsnak hangzott, végül vonakodva beleegyeztek. Ez azonban (talán minden értelemben) megtörte a varázst. Habár Dee csaknem harminc évvel volt idősebb feleségénél, Jane-nél, odaadóan rajongott érte, és gyakran firkált gyengéd megjegyzéseket naplóiba a nő hangulatáról és egészségi állapotáról. Mindketten mindig is hűek maradtak egymáshoz, és ez az új utasítás - aminek csak kelletlenül engedelmeskedtek - traumatikusnak bizonyult. Habár Dee továbbra is beszélő viszonyban maradt Kelley-vel, nejével otthagyta őt a kontinensen, és visszamenekült Angliába, ahol állítólag örökre felhagyott mindenféle mágikus praktikával, és ahol 1608-ban nincstelen számkivetettként érte utol a vég.

(Sok varázsló halt meg az ismeretlenség homályába veszve és nélkülözve, elkerülhetetlen és könnyű erkölcsi tanmesét kínálva a moralistáknak és fundamentalistáknak, az ember azonban azon tűnődik, vajon nem egyszerűen csak arról van-e szó, hogy a balszerencsés mágusok túlságosan rabjaivá váltak a túlvilági gyönyöröknek és kihívásoknak ahhoz, hogy gondoskodjanak az e világi életük felépítéséről.[80] Ha elragad valakit akár csak a legkevésbé látványos mágia, gyakran figyelmen kívül hagyja a számláit - és annak szükségességét, hogy megtalálja valahogy a módját a kifizetésüknek[81] -, valamint a társas kapcsolatai fenntartását és ápolását. Persze nem csak az okkultizmus, de egyéb tudományok művelői közül is sokan végképp megadták magukat a tanulás bűvöletének, és függővé váltak, ám a moralisták kerülik a kellemetlen tény fel- és beismerését, hogy ők is éhség és nélkülözés közepette, teljes magányban végezték, ráadásul ők még a lelket felzabáló démonokat sem hozhatták fel mentségül.)

Noha Bohémia királyától a lovaggá ütéssel egyenértékű kegyben részesült, Kelley jó szerencséje váratlan véget ért, ámbár mint élete mozzanatainak döntő hányadát tekintve a pontos részletek itt sem ismertek. Talán visszatért korábbi hamisítói pályafutásához, vagy az uralkodó egyszerűen belefáradt az aranycsinálással kecsegtető üres ígéreteibe. Mindenesetre Kelley-t ismételten tömlöcbe vetették, ahonnan - teljes méltatlankodással és képmutató önelégültséggel - üzenetet írt a királynak, amelyben újra arra célzott, hogy képes arannyá varázsolni a közönséges fémeket. Hangvétele már a levél nyitó passzusából is jól érzékelhető:

Noha már kétszer is el kellett szenvednem a láncra veretést és bebörtönzést Bohémia földjén, és ily méltatlan bánásmódban sehol másutt a világon nem részesítettek, mindazonáltal szabad elmém mind ez idő alatt edzette magát azon filozófia tanulmányaiban, amelyet a gonoszok és ostobák megvetnek, ám a bölcsek annál inkább magasztalnak. Sőt a szólás, miszerint csak a bolondok és ügyvédek gyűlölik és vetik meg az alkímiát, már szinte közmondássá lett. Továbbá ahogy az utóbbi három évben rengeteg munkát, időt és költséget fordítottam arra, hogy felfedezzem Fenségednek, ami jelentős profitot és gyönyört kínálhatna, úgy igaz, hogy a bebörtönzésem alatt - mely csapás Fenséged parancsára sújtott engem - teljesen képtelen vagyok tétlen maradni. Ezért hát írtam egy

tanulmányt... Ám ha tanításom nem nyeri el Fenséged tetszését, tudhatja, hogy még mindig tökéletesen eltér ügyünk valódi céljától és szándékától, és végképp csak a pénzét, idejét, fáradságos munkáját és reményét vesztegeti...82

A felháborodott méltatlankodás, alig leplezett vád és bombasztikus fellengzősség fenti elegye nem volt túl tanácsos és szerencsés húzás a részéről. Kelley-t 1595-ben érte utol a vég, miközben szökni próbált a börtönből.83

Ami Dee-t illeti, ő a jelek szerint egyre letörtebb és megkeseredettebb ember lett. A pénzhiány súlyos gondot jelentett, bár Erzsébet királyné állandóan hitegette, hogy egy nap előnyös feltételeket biztosít neki. Ám ez a nap sosem jött el. Majd bekövetkezett az efféle elkötelezett tudós számára abszolút csapás: becses könyvtárát és laboratóriummát földig rombolta a csőcselek, amely azt hitte, hogy szövetkezett a sátánnal, és királyi védnöksége ellenére ez olyannyira nem irigylésre méltó hírnévvel járt, hogy utolsó éveiben gyakorlatilag fillérelvből kellett tengődnie. Végül jött a dupla csapás: a királynő nagy tanácsosa, Lord Burleigh (William Cecil), Dee barátja és patrónusa 1598-ban elhunyt, majd maga a királyi Gloriána is követte őt 1603-ban. Élete utolsó három évében Dee egyetlen sort sem írt naplójába. A szomorú öregember mintha Prospero hanyatlását élte volna át:

Oda már minden varázsom,
ami erőm van, sajátom;
és az nem sok...
...De már
se szellem, se varázs, se báj;
végül még kétségbe esem
és imádkozom kegyesen,
és az irgalom, az isteni,
maga fog még fölmenteni.84

Banális vég ez egy nagy mágusnak. 1609. március 26-án hunyt el végül, hogy találkozzon királynőjével - és talán Edward Kelley-vel is - a túlvilágon.

A XXI. századi olvasók persze könnyen elvethetik a Dee-Kelleyféle angyali ügyleteket mint ostoba illúziókat, a szuggerálhatóság - akár folie á deux - termékét, vagy egyszerűen csak a vágott fülű, gátlástalan szélhámos valami ügyes, a színfalak mögül irányított csalását. Való igaz, nem túl meglepő módon az első angyali üzenet arra buzdította Dee-t, hogy fizessen Kelley-nek évi 30 font járadékot, ami igen tetemes összegnek számított, valamint nyíltan leszögezte: »senki nem léphet be e misztériumok ismeretének kapuján, csakis ez a munkás". Hasonlóképpen az utasítás, hogy cseréljenek partnert, remekül egybevágott Kelley Mrs. Dee iránti sóvárgásának betetőzésével. Ám mint a paranormális jelenségek számos esetében, a leplezetlen szkepticizmus ritkán nyújt teljes választ a kérdésre.85

Amint azt Dee Liber Logaeth című munkájában kifejtette, az énoki (amit Kelley közvetítésével egy Nalvage nevű angyal adott át neki) valóban érvényes nyelvnek látszik: megvan a nyelvtana és mondattana nehéz, ha nem egyenesen lehetetlen lett volna egy Kelley-hez hasonló képzetlen és műveletlen személynek hasonlót kitalálnia, legalábbis tudatosan. A probléma az, hogy még ma, a XXI. században is alig van róla fogalmunk, hogy mire képes az emberi tudattalan, habár a pszichopatológia annálei a mérhetetlen, útvesztőszerűen szövevényes lehetőségek sötét, luciferi világába nyújtanak bepillantást.

Semmi esetre sem dr. Dee volt az egyetlen személy, akinek teljesen új nyelvet nyújtottak át paranormálisnak nevezhető körülmények között. A XIX. század végén Catherine Elise Müller, a svájci Genfben élő spiritiszta médium transzállapotban automatikus írással arab szövegeket produkált, vagy - egy Leopold nevű "irányító" szellem közvetítésével - olyan nyelven beszélt, amiről állította, hogy marsi eredetű. Még elnagyolt vázlatrajzokat is készített a marsi életről, utcákkal, házakkal és a legfrissebb marsi divattal.

Ahogy a híre egyre terjedt, a pszichológia neves svájci professzora, Theodore Flournoy élénken érdeklődni kezdett Catherine iránt - aki ekkor már a Héléne Smith álnév alatt ténykedett -, és öt évet töltött azzal, hogy ott ült a nő szeánszain, és feljegyezte "marsi" áradozásait. Pszichoanalitikus technikák alkalmazásával arra a konklúzióra jutott, hogy a nő abnormálisan képzeletgazdag, a

fantáziái pedig igen élénk színű tényekként bukkannak fel tudattalanjából a transzállapot disszociatív (tudathasadásos) fázisában. Tehát talán nem tudatosan csalt, a tudatalattija viszont igen. Flournoy azonban hozzátette, hogy Catherine kivételes tehetségét új dolgok kiagyalására valószínűleg fokozta az igazi telekinézis (tárgyak mozgatása az elme erejével), és bizonyos mértékű telepátia iránti képessége. Ez a konklúzió túlságosan merész és szubtilis volna a mai médiaéhes, állítólagos "parapszichológusok" számára, akik égnek a vágytól, hogy professzionális leleplezőként és nimbuszrontóként váljanak híressé, és a racionalizmus egy különösen agresszív és bigott formájának egy fajta "televangelistái".

Továbbá, noha egy szanszkritszakértő kijelentette, hogy Catherine "marsi" szavainak mintegy 98%-a visszavezethető ismert, földi nyelvekre, ugyanakkor azt is leszögezte, hogy a belőle kiömlő szóáradat igazi nyelvként viselkedett, autentikus nyelvtani szerkezetekkel. Ha egy viszonylag tanulatlan fiatal nő a XIX. században képes lehetett akár tudattalanul feltalálni egy elfogadható nyelvet, akkor hogy egy XVI. századi varázsló laboratóriumának túlfűtött légkörében Edward Kelly-vel szintén valami hasonló történt.

Amint azt látni fogjuk a Törvénykönyv tárgyalásakor, amit Aleister Crowley, a XX. század nagy rituális mágusa írt 1904-ben, az ihletett vagy "channelling" révén (transzmédiumi úton) közvetített szövegek látszólag mintha egy teljesen más, különálló személyiségtől vagy elmétől származnának, és először is ez az, ami olyan ellenállhatatlanná és lenyűgözővé teszi őket. Természetesen manapság elvben szinte mindent tudunk a tudathasadásról, amely során az illető tudata a jelek szerint szétválik, és látszólag különálló, független személyiségek bukkannak fel. Ennek a jelenségnek a legkézenfekvőbb példái a többszörös személyiségek, ahol egyetlen egyén olyan gyökeresen eltérő gondolkodás- és kifejezésmódokat tanúsíthat, hogy olybá tűnik, mintha más, különböző emberek lennének mintegy "csapdába ejtve" a gazdaszervezet testében. Habár ezt ma tudományosan egyszerűen a klasszikus tudathasadás eseteinek tekintik, bizonyos járulékos jelenségek (ahogy az X-akták ügynöke, Fox Mulder mondaná) mégis az "extrém lehetőségek" kategóriájába sorolják a többszörös személyiségeket: például amíg a

hét személyiségből hat engedelmesen elszenderül, miután a "gazda" bevesz egy erős altató pirulát, az utolsó nem hajlandó engedni, és ébren marad. De hogyan? Más esetekben egy adott személyiség a sok közül cukorbetegségben szenved - amit egy egyszerű vérvizsgálat is megerősít -, míg a többiek nem mutatnak pozitív teszteredményt, mikor rájuk kerül a sor...

A múlt mágikus ténykedéseit elláthatjuk ugyan a "csalás", vagy akár "abnormális pszichológia" címkékkel, ám ez nem jelenti azt, hogy a kategorizálás egyszerű, ám kielégítő aktusával ténylegesen megzaboláztuk vagy akár csak megmagyaráztuk a jelenséget. A paranormális eseményeket puszta természetüknél fogva lehetetlen "leszögezni" és egyértelműen diagnosztizálni, sőt: gyakran még értelmezni sem könnyű őket.

Visszatérés a sírból

Vajon tényleg démoniak lettek volna Dee mágikus operációi, amint azt a laboratóriumát és könyvtárát elpusztító gyújtogató csőcselék hitte? Nem szabad elfelejtenünk, hogy bár talán másképp gondolkodott, elint a mai mérvadó akadémikusok többsége,86 Dee semmilyen mércével sem tekinthető bolondnak.. Frances Yates The Rosicrucian Enlightenment (1972) című alapművében állítja, hogy Dee volt a rózsakeresztes mozgalom egyik megalapítója, és hogy az lényegét tekintve angol, habár Tobias Churton vitatja ezt, mondván: "Germánia és Bohémia épp elég saját mágussal és varázstudóval rendelkezett (még ha nem is olyan univerzálisan briliáns elmékkel, mint maga Dee), hogy elindítsák a saját mozgalmukat." Azt azonban ő is elismeri, hogy az az idő, amit Dee és Kelley Európa beutazásával töltött, "jelentős befolyással bírt az alkímiai-mágikus-apokaliptikus reformáló filozófiára", különösen Monas Hieroglyphica (1564) című klasszikus munkája révén, ami "ismertette a kozmikus egységről alkotott komplex teóriáját, amelynek az volt a célja, hogy minden tudást egyetlen átfogó, kozmikus/spirituális rendszerbe integráljon: ez pedig a rózsakeresztesek erőfeszítéseinek is magától értetődő, hallgatólagos célja volt."87 Churton e szavaival akár Leonardót is jellemezhette volna.

Dee-nek már a nem ezoterikus vívmányai és eredményei is épp eléggé elképesztőek: ő alkotta meg a "Britannia" szót, és azzal, hogy kidolgozta a brit flotta első átfogó, hosszú távú tervét, megpróbálta biztosítani, hogy hazája uralja a tengereket. Ő volt az első olyan tudós, aki euklidészi geometriát alkalmazott a navigációban, és megépítette az ehhez szükséges eszközöket is; a felfedezések korának legnagyobb navigátorai közül többet is ő képzett ki; és pontosan feltérképezte az északkeleti és északnyugati átjárókat anélkül, hogy elhagyta volna surrey-i otthonát.

Dee még a mágikus munkáit illetően is örökké éberen ügyelt a "félrevezetők", avagy alacsony szintű (rosszindulatú vagy egyszerűen csak időt rabló) szellemek elleni védekezésre, amelyek gyakran álcázták magukat angyaloknak. Minden ambivalens helyzetben magához ragadta az irányítást; egy alkalommal például arra kényszerített egy ilyen félrevezető entitást, hogy valljon színt, majd a lángok közéküldte azt, mondván: "Kelley mester, megszűntek a szellemmel kapcsolatos kétségeid?"88

Ám valahányszor testetlen szellemek vesznek részt bármely emberi kísérletben, elkerülhetetlenül is mindig kérdéses marad valamelyest a hitelességük és motivációjuk, még ha angyalként tüntetik is fel magukat. Tulajdonképpen a Kelley-Dee csapat modus operandija közelebb állt a spiritizmushoz - Kelley-re gyakran hivatkoznak az"első médiumként" -, mint a legtöbb azt megelőző okkult munkáé, ami nem épp probléma mentes, habár talán kevésbé nyilvánvalóan az, mint maga az "átkozott nekromancia". Valójában Kelley (egy Waring nevű mágussal együtt)89 állítólag sikeresen feléleszttett egy halottat a sírjából a lancashire-i Walton-le-Dale templomkertjében, és megparancsolták neki, hogy jövendöljön.

Montague Summers természetesen nem habozik azonnal és kereken ördöngösségnek nyilvánítani bármilyen érintkezést a halottakkal. Az olyan állítások apropóján, miszerint a boszorkányok "odarepültek" bűnös éji összejöveteleikre, megjegyzi, hogy "a szentek életét leszámítva a spiritiszta [sic] szeánszok kínálják példáit ennek a rendkívüli jelenségnek."90 Majd jellemének megfelelőbben, kereken leszögezi: "Leplezzék, ahogy csak akarják... a spiritizmusnak és a vele rokon babonaságoknak ez az »új vallása«... nem más, mint a régi boszorkányság új köntösben"91

Ma, amikor a spiritiszták a keresztény vallásnak egy saját értelmezésük szerinti verzióját követik, és számos híres médium ismételten, a legszigorúbban ellenőrzött körülmények között is bizonyságot tett döbbenetes képességeiről, amellett elmondhatatlan megnyugvást és reményt nyújtott sok ezer embernek, nehéz úgy tekinteni a mozgalomra, mint ami bármiféle kapcsolatban állna bármilyen ördögi dologgal. Ám még ha félre is tesszük Summers előítéleteit, a "fizikai médiumok" régi aranykorában ők még valóban sokkal kétesebb ügyleteket folytattak, amiket bizony nemegyszer körüllengett a kénkőszag.

1911-ben a huszonhárom éves brazil Carmine Mirabelli nevű cipőbolti eladót kirúgták állásából, mert a cipők makacsul és teljesen maguktól repkedtek körülötte. Miután annak rendje és módja szerint 19 napra elmegyógyintézetbe utalták, két doktor alaposan megfigyelte őt. Arra a végkövetkeztetésre jutottak, hogy az idegerők rendkívüli többletével rendelkezik - figyelemreméltóan hasonló módon a modern elképzeléshez, miszerint a poltergeist [kopogó szellem] támadásai általában olyan tinédzserek köré összpontosulnak, akik különösen viharos pubertást élnek át. Mirabelli puszta jelenléte is rendkívüli jelenségeket idézett elő: élettelen tárgyak mozdultak meg, és olykor látszólag még cseppfolyóssá is váltak körülötte. A férfi automatikus írással több ívet is telefirkált mintegy harminc különböző nyelven,92 továbbá rendkívüli telepatikus és tisztánlátási képességekről tett tanúbizonyságot - ezenfelül gyakran beszámoltak róla, hogy teleportáció útján, egy szemvillanás alatt változtatta a helyét (alapjában véve hasonlóan a Star Trek sorozat híres sorában nevezetessé vált közlekedési módhoz: "Sugározz fel, Scottie!").

Mirabelli teljesítményei közé tartozott állítólag az is, hogy mintegy hétlábnyi magasságba levitált a földről, amely eseményről fényképfelvétel is készült. Azonban némi vita övezi mindezt: most azt állítják, hogy a fotót manipulálták, hogy úgy tűnjön, mintha a médium a levegőben lebegne - miközben valójában egy létra tetején áll, amit utólag kiretusáltak a képről -, és ily módon szemléltessék, milyen magasra tudott levitálni.

A brazil spiritisztamozgalom (a híres francia médium, Alan Kardec követőinek) vezető alakjaként Mirabelli egy alkalommal állítólag nem

csupán összebilincselt kézzel levitált, de miközben a magasba emelkedett, a teste dematerializálódott, a bilincsei pedig csörömpölve a padlóra hulltak. Ezután egy zárt ajtó mögött találtak rá. A legtöbbet vitatott mutatványa azonban mégis az volt, hogy holtakat materializált - a jelek szerint ráadásul még a gyakorlott nekromanta, Edward Kelley-nél is nagyobb sikerrel és drámaibb hatással.

Mirabelli szeánszain, amiket olykor fényesen kivilágított teremben tartottak, fokozatosan csontvázak öltöttek alakot a levegőben, amiken szörnyűséges módon csüngtek a húscafatok, és a romlás bűzét árasztották magukból... Sikerei csúcsán pedig állítólag végül sikerült teljes, szilárd emberi lényeket is materializálnia. Az egyik esetben az illető, akit látszólag a semmiből varázsolt oda, egyértelműen afrikai származású volt, egy más alkalommal pedig egy halott költő anyagiasult Mirabelli és egy mellette ülő személy közé - aki teljesen érthető módon kővé dermedt a félelemtől, és úgy villogott elkerekedett szeme fehérje, mint egy rettegő lóé. Mindez felvet egy igen fontos kérdést: Mirabelli médiumitása talán tényleg hiteles és eredeti - de vajon vonzó és kellemes-e? Lehet, hogy dicséretes próbálkozása, mellyel bizonyítékot igyekezett szolgáltatni a túlvilági életre, csupán sötét erőket idézett meg? Mint a materializációs (vagy "fizikai") médiumok évkönyveinek számos más esetében, a vele járó színtiszta iszonyat kétségtelenül a visszataszító élőhalottak, vámpírok és ghoulok (hullarablók) rokonságába sorolja a folyamatos létezésnek ezt a formáját. Senki nem szeretne úgy gondolni eltávozott szeretteire, mint akik az enyészet bűzével térnek vissza a sírból egykét órára, vagy ami azt illeti, az a kilátás sem tölt el lelkesedéssel senkit, hogy őrá is hasonló sors vár.

Egyszer, mikor egy koponya, amire Mirabelli épp csak rápillantott, mozogni kezdett, a kiváló pszichiáter, dr. Franco da Rocha megjegyezte:

Mikor felvettem a koponyát, valami furcsát éreztem a kezeim között, egyfajta fluid, képlékeny dolgot, mintha egy hatalmas, gömbszerű folyadékcsepp érintené meg a tenyerem. Mikor tovább összpontosítottam a figyelmemet, olyan felragyogást láttam, mintha egy tükör hirtelen mozdulatával fényes sugarakat villantottak volna át a koponyán.[93]

(Megjegyzendő, hogy a spiritiszták a holtakkal való színlelt kommunikációként írják le a nekromanciát, mivel úgy tartják, hogy a holtakat "normális" körülmények között nem lehet arra kényszeríteni, hogy bármilyen kapcsolatba lépjenek az élőkkel. Maguk a spiritiszták úgy hiszik, ők pusztán meghívják a holtakat, hogy kommunikáljanak velük.)

Mirabelli 1951-ben halt meg, miután elgázolta egy autó. Azonban bár élete során csak kevés kutató tanúsított iránta bármilyen érdeklődést, 1973-ban a Brazilian Institute for Psychobiophysical Research [Brazil Pszichobiofizikai Kutatóintézet; BPP] kinevezett egy csoportot, hogy állítsanak össze egy dossziét az őt kísérő rendkívüli jelenségekről. A team tagjai között szerepelt a brit író-kutató, Guy Lyon Playfair is, aki azután hírét vitte a dolognak Angliában.

Mirabelli fiai, bár olykor erősen szkeptikusak voltak a sparatizmus iránt, hajthatatlanul fenntartották, hogy apjuk bámulatos dolgokat idézett elő "csaknem mindennap, bárhol és bármikor".[94] A családja egyöntetűen tagadja, hogy csalt volna - vagy ami azt illeti, bármi indítéka lett volna ilyesmire.

Theodore Besterman, a Society for Psychical Research [Pszichikai Jelenségeket Kutatók Társasága; SPR] tagja azonban nem tétovázott szélhámosnak bélyegezni Mirabellit, noha maga is szemtanúja volt a látszólagos pszichokinézis (az elme uralma az anyag felett) példáinak az ő jelenlétében, és a saját szemével látta, amint a médium egy 1700 szavas szöveget írt automatikus írással kevesebb mint egy óra alatt, méghozzá franciául - amely nyelvet egyébként nem beszélt. (Értelmes automatikus írásokat produkált továbbá héberül, japánul és arabul is csakúgy, mint "Héléne Smith" az ő állítólagos marsa nyelvén, valamint Kelley az énoki/angyali nyelven.)

A tárgyak rejtélyes mozgását Besterman "rejtett fonalak" használatának tulajdonította, habár sem neki, sem a kutatócsoport többi tagjának nem sikerült megmagyaráznia, hogyan hozhatott létre velük a médium ilyen sokféle különös jelenséget. Besterman szkepticizmusa ellenére azonban Hans Driesch professzor (SPR), és May C. Walker (American SPR) "rendkívül lenyűgözőnek"[95] vélték

Mirabellit, és Guy Lyon Playfair sem találta semmiféle bizonyítékát annak, hogy csalásról lenne szó.

Az utolsó szó talán dr. Felipe Ache-et illeti, aki megkockáztatta, hogy Mirabelli különös adottsága "az idegi erők sugárzásainak az eredménye, amelyekkel mindannyian rendelkezünk, Mirabelli azonban rendkívüli többlettel bír." Más szóval talán mindannyiunkban ott lapulnak látensen ezek a képességek, ám csupán bizonyos ritka, határozott pszichológiai és talán élettani alkattal rendelkező személyek birtokolják azt a bizarr tehetséget, hogy aktiválják ezeket. És ha ez oszló hullák megidézését jelenti, akkor talán hálásak is lehetünk, hogy így van.

A fizikai médiumitás aranykorának évkönyveiből vett másik jelentős eset felfedi, hogy milyen nehéz elkülöníteni a látszólag hiteles jelenségeket a csalásoktól, legalábbis tudatos szinten és a médiumot illetően. És azt is megmutatja, milyen drámai, ám olykor igen kellemetlen volt egykor a szeánsztermek világa.

Eusapia Palladino marad a pszichikai kutatás egész történelmének talán legalaposabban kivizsgált médiuma, legalábbis egy ilyen hosszú és kronológiai periódust illetően. A nápolyi születésű nőt több mint húsz éven át legalább ötven tudós tanulmányozta - olaszok, franciák, lengyelek, oroszok, angolok és amerikaiak -, akik közül sokan komoly nemzetközi hírnévnek örvendtek.

Eusapia élete baljósan vette kezdetét. Édesanyja meghalt röviddel azután, hogy a leendő médium 1854-ben megszületett, az édesapját pedig meggyilkolták, mikor még csak tizenkét éves volt. Talán valamiképpen ez a trauma lehetett az oka annak, hogy a rá következő évben első alkalommal részt vett egy szeánszon, amely során a bútorok feléje mozdultak és a levegőbe emelkedtek.

Majd 1872-ben egy bizonyos Damiani, egy itáliai okkult kutató angol felesége jelen volt egy londoni szeánszon, amelyen bejelentkezett egy önmagát "John King"-nek nevező szellem, és tájékoztatta őt, hogy él egy hatalmas médium Nápolyban, aki az ő lánya, Katie King reinkarnációja, és már maga is a szeánsztermek jól ismert látogatója.

A szellemszerű John King ezután megadta a ház pontos címét, ahol ez a reinkarnálódott médium élt. Damiani a kellő időben utánajárt az információknak, és megtalálta a kérdéses házat - Eusapia Palladinóval együtt. A kutató teljesen le volt nyűgözve, amire meg is lehetett minden oka, és segített pallérozni a nápolyi képességeit.

Rövidesen igazi szenzációt keltett a környéken, ám csaknem húsz évbe telt, mire a tehetsége felkeltette egy helyi tudós professzor, Ercole Chiaia figyelmét - ebből következően pedig a várakozó világét. 1888-ban a kiváló kriminológus - és szélsőségesen szkeptikus - Cesare Lombroso professzornak írt levelében azzal a kéréssel fordult a tudományos világhoz, hogy tanulmányozzák a nő tehetségét. Ez a mozzanat kritikus fordulópontot jelentett Eusapia pályafutásában, aki számára ezután minden megváltozott.

Megkezdődnek a vizsgálatok

1892-ben Lombroso professzor öt tudós kollégájával együtt egy sor ülésen tette próbára a médium képességét, míg végül megelégedett az eredménnyel, és megállapította, hogy a jelenségek hitelesek. Ám ez csupán a kezdet volt: a következő évben különböző szakterületek kiváló tudósainak egy újabb, hétfős bizottságát állították fel Schiaparelli professzor, a Milánói Egyetem igazgatója vezetésével. Egy teljes tizenhét ülésből álló vizsgálatsorozatot követően ők is hitelesnek nyilvánították a médiumot.

Publikált beszámolójukban az alábbi nyilatkozat is szerepelt:

Képtelenség megmondani, hányszor jelent meg egy kéz a semmiből, amit valamelyikünk meg is érintett. Legyen elég annyit mondanunk, hogy a történtek után lehetetlen volt bármi kétséget fenntartanunk. Valóban egy élő emberi kezet láttunk és érintettünk, miközben a médium felsőteste és karjai mindvégig tisztán láthatóak maradtak, a kezeit pedig a mellette ülők fogták.[96]

Enrico Morselli professzor, aki genfi laboratóriumában hosszú időn át tüzetesen tanulmányozta Eusapiát, összeállított egy harminckilenc pontos listát a jelenségekről, amiket a nő közvetlen

közelről megfigyelve, szigorúan ellenőrzött tesztkörülmények között produkált.

Az ismeretlen nápolyi nő nem sokára valódi szupersztár médiummá vált, akinek hírneve bejárta az egész nyugati világot. Tudósok - semmi esetre sem mind hiszékeny ostobák - serege özönlött Nápolyba még olyan távoli helyekről is, mint az oroszországi Szentpétervár, hogy szemtanúi lehessenek az általa produkált különös tüneményeknek. A legtöbbjük igen kritikus hozzáállással tette próbára a képességeit, előzetesen alaposan átkutatva mind őt, mind a helyiséget. Eusapia Rómában, Genovában, Palermóban, Torinóban, Párizsban és Varsóban is látogatást tett - valamint Cambridge-ben, ahol a nem éppen hiszékenységéről híres SPR vendége volt.

Ezen a ponton kezdték a kritikák megkeseríteni Eusapia karrierjét. A szemtanúk egyike dr. Richard Hodgson volt, aki azt gyanította, hogy a nő megrögzött csaló. Habár a kísérlet során neki kellett volna irányítani a nő mozdulatait, valójában ellankadt az ébersége - Eusapia pedig azon nyomban megragadta a lehetőséget, hogy imitáljon egy jelenséget. Az ügy eredményeként az SPR szélhámosnak bélyegezte őt, ez azonban valóságos pártszakadást idézett elő a pszichikai kutatók nemzetközi közösségében. Európa-szerte sokan kijelentették, hogy tudatában voltak: a nő csal, amikor csak tud, ám ha nem kap rá lehetőséget, az általa létrehozott jelenségek továbbra is valódiak.

Talán sokatmondó, hogy Camille Flammarion, a vezető francia asztronómus, aki szintén tesztelte Eusapiát, megjegyezte, hogy miközben a médium egyre feszültebbé vált, a jelenségek is egyre komiszabbak és destruktívabbak lettek. Így írt:

A szófa közelebb mozdult, mikor [Eusapia] ránézett, majd visszahőkölt a lélegzete elől; az összes eszköz és kellék egymás hegyén-hátán az asztalra repült; a tamburindob csaknem a mennyezetig emelkedett; a vánkosok is részt vettek a mulatságban, és mindent felborogattak az asztalon; [az egyik résztvevő] kivetődött a székéből. Ez a bútordarab - egy fekete, diófából faragott súlyos ebédlőszék tömött ülőkével - a levegőbe emelkedett, azután hangos

csattogással az asztallapon landolt, majd lelökődött onnan...97

Mivel a jelentések továbbra is pozitívak maradtak Eusapiáról, az SPR úgy határozott, hogy újra megvizsgálja őt - ezúttal az Everard Feilding, Hereward Carrigton és W. W. Baggaly alkotta rendkívül szkeptikus csoportot küldve Nápolyba. Ám miután tartottak néhány szeánszot a Hotel Victoriában, még ők is kénytelenek voltak beismerni a "vereségüket", és arra a következtetésre jutottak, hogy a jelenségek, többek között a tárgyak mozgása, rejtélyes fények, koppanások és materializációk egy olyan hatóerőnek tulajdoníthatók, amely "teljes mértékben különbözött pusztán a nő kézügyességétől.98

Feilding megindulva írta:

Most először teljes mértékben meg vagyok győződve róla, hogy a megfigyelésünk nem lehet téves. Az élet világosan észlelhető tényeként ismertem fel, hogy egy üres függöny mögül kezeket és fejeket látok előjönni, és hogy az üres függöny mögött eleven ujjak ragadtak meg, amelyeken tisztán érezhető volt a körmök megléte és elhelyezkedése. Megfigyeltem, ahogy ez a rendkívüli nő a függönyön kívül ül, miközben a kollégáim számomra teljesen jól láthatóan fogják a kezét és lábát, és teljesen mozdulatlan, leszámítva a lába alkalmankénti megfeszülését; ezalatt pedig valamely entitás a függönyön belül újra és újra olyan helyzetbe tolta a kezemet, ami neki már egyértelműen elérhetetlen volt.99

Eusapia azonban egy ilyen ragyogó - és ilyen nagyon valószínűtlen forrásból érkező - jóváhagyás és elismerés ellenére azzal folytatta, hogy újra csalt, és ismét tetten érték. Ez 1909-ben, hét hónapig tartó amerikai körútja során történt, mikor az egyik tanulmányozójának sikerült a szekrény függönye mögé jutnia, és észrevette, hogy a nő "egyszerűen kiszabadította az egyik lábfejét a cipőjéből, és lába egy atletikus ügyességű, hátrafelé irányuló mozdulatával kinyúlt, és lábujjaival a gitár és az asztal után kotorászott a kabinetben.

Ám az ellentmondások tovább sokszorozódtak. Még Herbert Thurston, a nagy bűvész és a hamis médiumok veszedelme (és Samri Frikell szkeptikusoknak írt klasszikus Spirit Mediums

Exposed című munkájának társszerzője) is kénytelen volt beismerni, hogy az asztal levitációja a nő jelenlétében "nem tulajdonítható csalásnak, és nem a médium lábfeje, térde, vagy keze segítségével ment végbe".100

A levitáció egy különösen érdekes jelenség. Montague Summers teljes meggyőződéssel hitte, hogy amíg a szentek azzal leplezték le szent mivoltukat, hogy minden segítség nélkül a levegőbe emelkedtek - például a XVII. századi szerzetes, Cupertinói József, akit később kanonizáltak is, rendszeresen repülve tett meg bizonyos távokat a főoltárig vagy a fák tetejéig101 -, addig bárki más, aki hasonló jelenséget produkál, bizonyosan a sátáni erők hatására cselekszik. Ez. azonban igen valószínűtlennek tűnik. Még maga Summers is igencsak megrökönyödött volna, mikor (néhány évvel ezelőtt) játszótéri divattá vált a levitáció, mely során iskolás gyerekek egy csoportja lebegtette valamely társukat egy egyszerű, kitalált pszeudomágikus rituálé segítségével. Semmi kétség afelől, hogy a dolog működik, és hogy igazi emberek lebegtek át barátaik feje felett bármilyen speciális effekt, trükk vagy akár biztonsági háló bevetése nélkül. Az, hogy gyakorlatilag szinte bárki képes fittyet hányni a gravitáció törvényére, ha megfelelő lelkiállapotban van (bármit jelentsen is ez), eltörli a levitáció jelenségének a szentek annáléiban és a boszorkányok történetében való kizárólagos létjogosultságát.

Eusapia Palladino egy másik ritka talentuma azonban visszavisz minket a fizikai médiumitás legkellemetlenebb aspektusaiig, csak nem a nekromanciáig.

Szellemes ektoplazma

Érdekes módon maga Eusapia is beismerte, hogy olykor csalt, ám elmagyarázta - talán nagyon találékonyan -, hogy a szkeptikusok vehették rá erre az akaratukkal, míg ő a mélytransz rendkívül fogékony állapotában volt. Számos csodálója azonban azt vetette fel, hogy a csalások vádjainak legalábbis egy része tévedés eredménye is lehet - hogy mivel az "ektoplazma", ami kiválasztódott belőle, gyakran kezek és lábak alakját öltötte magára, talán ezeknek a gyanús mozgását látták vádlói.

Az ektoplazma egy szürkésfehér anyag, ami állítólag a transzban álló médium minden testnyílásából szivárog, és gyakran nyálkaszerű, mint egy olyasmi váladék, amit a penicillin sikeresebben megszüntethetne, mint egy ördögűző. Az ektoplazma fokozatosan magára öltheti emberi arcok vagy figurák alakját, amit a jelenlévők gyakran saját elhunyt szeretteikként ismernek fel. Úgy tűnik azonban, hogy a jelenség már a múlté: a szkeptikusok szerint azért nem jelenik meg többé a szeánszokon, mert a szélhámos médiumok tartanak tőle, hogy a modern infravörös fényképezés leleplezné a világ előtt mocskos titkaikat. A kiváló asztrofizikus és a pszichikai jelenségek aktív kutatója, a glasgow-i Archie Roy professzor sok évvel ezelőtt azt mondta nekem, hogy mikor sikerült egy adag ektoplazma közelébe jutnia, az "úgy szaglott, mint az izzadság". A semmi esetre sem szkeptikus Roy professzor hozzátette: "Ami nem is túl meglepő, tekintve, hogy hol tartották..."102

A legtöbb ismert ektoplazmáról utóbb kiderült, hogy semmi több, mint visszaöklendezett, vagy más testnyílásokból eltávolított fátyolszövet, ami inkább árulkodik a médium izomkontrolljának erejéről, mint a túlvilági élet bizonyítékáról. Az állítólagos ektoplazma bizonyos felvételei azonban valami másfajta - ismeretlen, vagy legalábbis azonosítatlan - anyagot mutatnak munka közben, amint mozog, és karokat vagy épp arcot növeszt. Ez az egész elég visszataszítónak tűnik, és nem bizonyít semmit, legalábbis a túlvilági létet bizonyosan nem, azonban éppoly könnyen lehet paranormális, mint gyanúsan normális jelenség.

Eusapia Palladino esetében az ektoplazmája hasznos rudakká és emelőkké, úgynevezett "pszeudopodokká" [állábakká, vagy lábszerű nyúlványokká] változtatta magát, amik az infravörös fényképfelvételeken jól látszottak, és tárgyakat emeltek meg asztalt billegtettek. (És jelentős módon még maga Herbert Thurston sem sugallta, hogy ezek valódi rudak és emelőkarok lettek volna, amik valamiképpen a médium testén voltak elrejtve.)

Eusapia számos szeánszán emberszerű fantomok materializálódtak, amik a jelek szerint az ektoplazmából lettek megteremtve, és a vizsgálatot végző személyek ténylegesen látták és érezték azokat. Morselli professzor és kutatótársai a jelenség egy döbbenetes példájának lehettek szemtanúi Genovában 1902. március 1-jén. A

professzor gondosan átvizsgálta a médiumot, rejtett segédeszközök után kutatva, majd szorosan egy kempingágyhoz kötözte őt. A nő végig gúzsba kötve maradt, bár az "elég jó megvilágításban" hat szellemszerű alak jelent meg.

Charles Richet professzor, a világhírű Nobel-díjas fiziológus is csatlakozott a médium általános hitelesítéséhez, mondván: "Több mint harminc igen szkeptikus tudós győződött meg róla hosszú tesztelés után, hogy a testéből élőnek látszó anyagi formák indultak ki."103 Dr. Joseph Venzano egyetértett: az általa 1901. június 16-án tartott szeánszon több szellemkéz is materializálódott, és veregette meg az elképedt és kővé dermedt résztvevőket. Majd a testetlen kezek megfogták Venzanóét:

Mikor a kezem, amit egy másik irányított és emelt fel, hozzáért a materializált formához, azonnal olyan benyomásom támadt, mintha egy széles homlokot érintettem volna meg, amelynek a felső részén sűrű, hosszú szálú és nagyon finom hajat éreztem. Majd, amint a kezemet fokozatosan lejjebb vezették, hozzáért egy enyhén horgas orrhoz, majd még alatta bajuszhoz és hegyes szakállú állhoz.

A tokától azután a kezemet némileg feljebb emelték, amíg az a nyitott szájnyílás magasságába nem ért, majd finoman előrébb tolták, és a mutatóujjam - még mindig az irányító kéztől vezetve - behatolt a szájüregbe, ahol az ujjbegyem hozzádörgölődött a felső fogsorív pereméhez, aminek a jobb végén négy zápfog hiányzott.104

A döbbent dr. Venzano egy elhunyt rokonát ismerte fel az imént érintett arcban. Nem lévén biztos abban, hogy mely fogait vesztette el a kérdéses rokon, utánanézett a fogászati feljegyzésekben - és kiderült, hogy négy zápfogat...

A továbbiakban azonban csak Olaszországban dicsőítették Eusapiát. Miután az USA-ban csalónak nyilvánították, a sorsa megpecsételődött az angolszász nyelvterületen. 1918-ban hunyt el. Mindvégig talány maradt, látszólagos sikerei pedig még ma is élénk vita tárgyát képezik. Ám csalásai, és az általa produkált tünemények bizarrsága ellenére Eusepia olyasmit képviselt, amit a csodák tipikus luciferi sokaságának tekinthetünk: mindig kétséges és zavaros, bizonytalan és félreérthető, és talán gyorsan átcsap a

pozitívból a negatívba, majd vissza. Richet professzor sokatmondó szavait idézve:

...ezúttal jól megfigyelt tényekkel van dolgunk, amik mindazonáltal továbbra is abszurdak; olyanok, amik teljes ellentmondásban állnak a naponta észlelt valósággal; amiket nem csupán a jelen tudomány tagad, de az emberiség egésze is - tények, melyek gyorsak és igen múlékonyak; félsötétben, és csaknem meglepetésszerűen zajlanak mindenféle bizonyíték nélkül, leszámítva érzékszerveink tanúságát, amikről viszont tudjuk, hogy ritkán csalhatatlanok. Miután szemtanúi lehettünk efféle jelenségeknek, minden arra késztet, hogy megkérdőjelezzük őket. Abban a pillanatban, mikor ezek a tények épp zajlanak, bizonyosnak tűnnek a számunkra, és hajlandóak vagyunk nyíltan hitet tenni mellettük; ám amikor újra magunkhoz térünk, mikor érezzük a környezet ellenállhatatlan befolyását, mikor a barátaink kinevetnek minket hiszékenységünkért - nos, akkor teljesen le vagyunk fegyverezve, és kételkedni kezdünk.105 Tényleg csak illúzió lett volna, amit láttunk? Nem lehetséges, hogy csúnyán átvertek minket?... Majd később, mikor a szeánsz percei egyre távolibbá válnak, az a kísérlet, amely egykor oly meggyőző erejűnek hatott, most egyre bizonytalanabbnak és kérdésesebbnek tűnik, végül pedig hagyjuk magunkat meggyőzni, hogy csak egy ügyes trükk áldozatai lettünk.106

Helyénvaló lehet ezen a ponton idézni dr. Margaret Mead szavait is, aki így nyilatkozott az American Association for the Advancement of Science előtt: "A tudományos fejlődés egész története tele van tudósokkal, akik olyan jelenségeket tanulmányoztak, amelyeknek az akkori uralkodó intézmény még a létezését is tagadta."107

A bátorság, hogy olyan területre merészkedjünk, amelyet azelőtt senki még csak fontolóra se vett, az igazi, félelem nélküli Lucifer-hívek védjegye: a kutatóké és alkotóké, akik győzelemben és kudarcban egyaránt folytatják a keresést. De a felvilágosodás korának beköszöntével egy újfajta mágus jelent meg, és bátran szalutált Istennek - ám ezúttal a saját képére teremtettnek.

Hatodik fejezet - Tégy, amit akarsz!

Ahogy a Nyugat a felvilágosodás kora felé araszolt, mikor Locke, Voltaire, Newton, Hume és a hozzájuk hasonlók új, világi vallása, a racionalizmus kezdte átcsábítani az emberi szíveket és elméket a középkori gondolkodásmódból a gyakran kétséges új utakra, egyszerre szabadultak el a luciferi találékonyság és felfedezések, valamint a kvázi sátáni dekadencia hullámai - habár, amint arra Colin Wilson rámutat, a XVIII. század kevés tényleges mágiával büszkélkedhetett.[1] Olybá tűnt, mintha az egyházi hatalmak vasmarkú szorításának oly sok éve után átszakadt volna valamilyen gát, és a szabadjára engedett energiának gyorsan meg kellett találnia a maga új szintjeit és megjelenési formáit, legyenek azok bár a kémia és medicina izgalmas új felfedezései, vagy egy orgiasztikus ál-feketemise hátborzongató díszletei. Ám a papi elnyomás sötét középkora nem ért teljesen véget: az inkvizíciónak még mindig hatalmában állt, hogy kínozzon és gyilkoljon, és a "boszorkányokat" továbbra is egyaránt máglyahalálra ítélték a katolikus és protestáns tudatlanok - az Atlanti-óceán mindkét partján.

Például a massachusettsi Salemben 1692-től kezdve egy teljes éven át tomboló rettenetes boszorkányhisztéria söpört végig nem egy, de huszonhárom közösségen, aminek végeredményeként 141 embert letartóztattak - többek között egy négyéves gyermeket, akit vasra vertek -, tizenkilencet felakasztottak, egyet törvényesen halálra zúztak, és még sokakat traumatizáltak és megfosztottak az egészségüktől, lelki nyugalmuktól és minden vagyonuktól.

Az őrület állítólag akkor kezdődött, mikor Samuel Parris tiszteletes Tituba nevű rabszolgája a vudu rejtelmeire kezdte oktatni tíz- és tizenegy éves lányait, habár ez könnyen lehetett csupán egy kényelmes ürügy. Akárhogyan is, a lányok görcsösen rángatóznikezdtek, és oly módon viselkedtek, amit "kizárólag" démoni megszállottság okozhatott az pedig csakis rettenetes hírt jelenthetett a közösségnek.

Ahogy a lányok elleni vádak terjedni kezdtek a szomszédos településekre, és hisztériájuk tragikus szürete kezdte megtölteni a fogdákat, az egyik vádlott, John Proctor 1692. július 23-án írt egy

esdeklő levelet a salemi börtönből a hatóságoknak, többek között a mára legendássá vált Cotton Mather boszorkányvadásznak:

Ügyünk ártatlansága, valamint vádlóink, bíráink és az esküdtszék ellenségessége végett, akik csak a mi ártatlan vérünk kiontásával érnék be, mivel már a per előtt eleve elítéltek minket, lévén sokkal inkább felbőszítve és ellenünk hangolva az ördög által, bátorkodunk az önök kedvező segítségéért könyörögni, és esedezni Őexcellenciájához írt szerény petíciónk révén, hogy amennyiben lehetséges, kegyelmezzenek ártatlan vérünknek, amely máskülönben kétségtelenül kiontatnék, hacsak az Úr irgalmasan közbe nem lép valahogy. Az elöljárókat, minisztereket, a zsidóságot, és általában az embereket oly nagyon felbőszítették és ellenünk hangolták - amit nem tudunk másnak vélni, mint ördögi káprázatnak és megtévesztésnek, mivel teljesen tiszta lelkiismerettel hisszük és tudjuk, hogy mind ártatlanok vagyunk. Van itt öt személy, akik utóbb boszorkányoknak vallották magukat, és mióta szigorú őrizet alá vettek minket, nyilván közülünk is megvádoltak néhányat, hogy velük tartottunk a szent fogadalomkor [a boszorkányszombaton], amiről jól tudjuk, hogy színtiszta hazugság. A hatvanöt főből ketten fiatalok (hordárok fiai), akik nem vallottak semmit, míg úgy gúzsba nem kötötték őket, hogy már eleredt az orruk vére, és hitelt érdemlően elfogadták és jelentették, hogy ez volt az az alkalom, mikor rábírták őket, hogy vallják meg, amit pedig soha nem tettek. Emiatt mondta az egyik, hogy egy hónapja boszorkány, a másik, hogy öt hete, és hogy az anyjuk tette őket azzá, aki már kilenc hete be van ide zárva. Fiam, William Proctor, mikor kihallgatták, mivel nem akarta megvallani, hogy bűnös, ha egyszer ártatlan, úgy megkötözték, hogy végül vér kezdett patakzani az orrából, és huszonnégy órán át így is hagyták volna, ha az egyikük nem irgalmasabb a többinél, meg nem sajnálja, és el nem oldoztatja már hamarább. Ezek a tettek nagyon hasonlóak a pápisták kegyetlenkedéseihez. Máris tönkretettek minket a birtokainkban [elkobozták a vádlottak minden pénzét és vagyonát], és úgy látszik, még ez sem felel meg a céljaiknak, csak ártatlan vérünket veszik. Ha nem tudják teljesíteni, hogy Bostonban legyen a kihallgatásunk, akkor alázatosan esedezünk, hogy legalább igyekezzenek ezeket a rendőrbírókat másokra cserélni… és azt is könyörögve kérjük, ha nem is mindannyian, legalább néhányan próbáljanak meg jelen lenni a pereinken, azt remélve ezáltal, hogy

talán az önök révén elkerülhető lesz, hogy ártatlan vérünket ontsák! Az Úrhoz értünk mondott imáik reményében, alázatosan maradunk szegény, bánkódó szolgáik,

JOHN PROCTOR stb.3

Figyeljük meg, hogy Proctor úgy jellemzi a helybélieket, mint akiket az "ördög káprázata és megtévesztése révén ellenünk szítottak", ami nyilván homlokegyenest az ellenkezője annak, ahogyan a vádlóik tekintették a helyzetet. Ahogy a gyakorlat megkövetelte a maga rettenetes áldozatait, mint minden ártatlan "boszorkány" esetében, a sátánt épp azok testesítették meg, akik ördögimádással vádolták őket. És az egységesen puritán hallgatósághoz beszélve Proctor azt is kihangsúlyozza - teljes joggal -, hogy "ezek a tettek nagyon hasonlóak a pápisták kegyetlenkedéseihez".

A kegyetlenség nincs tekintettel a vallásra, amint az ördögöt a fundamentalisták belé vetett hite beengedi egy közösségbe, hogy ki tombolja magát; és nem mérsékeli szikrányi humor, személyes lelkiismeret vagy intelligencia sem. Lucifert hiába is keressük Salemben - ám amint megidézték az ördögöt, az szabadon átvehette az irányítást az elmék felett. Attól pedig az emberek olyanná válnak, mint a nyüzsgő méhkas.

Habár Proctor petíciója arra késztette a hatóságokat, hogy vegyék újra fontolóra, milyen kritériumok alapján bánnak a "boszorkányok" ügyeivel, az eredmény túl későn született az ő és rabtársai számára, akiket egytől egyig felakasztottak.

Montague Summers megjegyzi, hogy míg az isteni Salem lakosai böjtöltek, addig a boszorkányok állítólag "aznap a falu egyik házában magukhoz, vették az oltáriszentséget", és hogy "ennek során vörös kenyeret és vörös italt fogyasztottak.4 Majd hozzáteszi: "Ez a »vörös kenyér« kétségkívül rejtélyes dolog"5 - ám korántsem az, ha egy megvádolt boszorkány kétségbeesett kitalációjának tekintjük, aki buzgón igyekezett a sátáni tettek ecsetelésekor minél különösebb fantáziaszüleményekkel kiengesztelni kínvallatóit. Summers azt is állítja, hogy George Burroughs tiszteletes, akit nyolc boszorkány is azzal vádolt, hogy "pokoli összejöveteleik némelyikén ő az egyik főszereplő", "bizonyosan részt vett a ceremóniáikon",6 mivel több

helybéli lakos eskü alatt vallotta, hogy saját szemükkel látták azt. Akkorra azonban az efféle tanúbizonyságok már fabatkát sem értek.

Ahogy a hisztéria teljesen elszabadult, és elvesztett minden kontrollt, a lányok hatalmának rögeszméje már ott tartott, hogy végül túlléptek önmagukon, és a kormányzó feleségét vádolták boszorkánysággal - ami nem volt valami okos lépés. Mikor aztán bírói idézést bocsátottak ki ellenük rágalmazásért, a lányok elmenekültek. A "megszállottságuknak" csodás módon egyszeriben vége szakadt.

Az üldöztetés és igazságtalanság leckéjét azonban nem sikerült jól megtanulnunk: a rá következő évszázadok számtalan szegény néger meglincselésének lehettek szemtanúi,[7] Amerika pedig a XX. században elszenvedte a McCarthy-féle antikommunista "boszorkányüldözést" és a sátánista rituális erőszak vádjainak későbbi járványát, amiért főként keresztény fundamentalista védőnők voltak a felelősek. Arthur Miller klasszikus színjátéka, A salemi boszorkányok (1953), bár a felszínen a salemi boszorkányüldözési hisztériáról szólt, valójában azonban a McCarthy-félék Amerika-ellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottságának allegóriájaként szolgált.[8]

Már láttuk, hogy egy hasonló hisztéria - tömeges téboly - mit művelt Európával, mikor az inkvizítorok boszorkányirtó buzgalma egész közösségeket törölt el a föld színéről, különösen Franciaországban és Németországban. Ám az ördögöt mint olyat, nem is kellett külön megidézni: Hitlernek sikerült a leghétköznapibb germán honpolgárokat is meggyőznie, hogy a zsidók velejükig gonoszak, és hogy bármilyen aljasságot és iszonyatot ki lehet róni rájuk, mivel ők nem is emberek. A kevéssé ismert mételyek azonban gyakran még tanulságosabbak a tekintetben, hogy a derék és jóravaló népeket milyen rendkívüli mértékben képes elvakítani csaknem szó szerint egy hisztériát provokáló gondolat.

A II. világháború alatt a bombázásoktól megőrjített, éhségtől félholt angolok gyakran nekitámadtak bármilyen idegennek a környéken - náci kémnek tartva őket -, méghozzá olyan vad kegyetlenséggel, amit a háború előtti decens énjük valószínűleg sosem tartott volna

lehetségesnek. Esetenként azonban még az idegenek üldözésének kényszerén is túltett egyfajta különös őrület: egy alkalommal a távoli Kelet-Angliában a csőcselék nekitámadt valakinek, aki korántsem egy új arc volt a környéken, hanem egy közülük, egy mindannyiuk számára jól ismert szomszéd. Miközben történetesen épp a helyi polgárőrség tagjaként őrjáratozott, elfogták, felborzolták az idegeit, és kétségbeesett és rémült tiltakozása ellenére, hogy hiszen ő a régi szomszédjuk, agyonlőtték. Beszélt ugyan a tömegnek, emlékeztette őket a kilétére, és még a papírjait is megmutatta nekik, ám azokat olyannyira megszállta a vérszomj, hogy szó szerint nem voltak képesek annak látni őt, aki valójában volt. Másnap, mikor a düh vörös köde eloszlott, az emberek döbbenten szembesültek egy nagyon ismerős, ám nagyon halott ember holttestének, valamint traumatizált családja rémült gyászának szomorú tényével. Senki nem tudott magyarázattal szolgálni arra, hogy mi is történhetett valójában.9

Ő sátáni fensége

Az angol boszorkányvadászok utolsó jelentősebb mulatsága a XVII. században történt, mikor I. Erzsébet utódja, I. Jakab (1566-1625)10 kiterjesztette a boszorkányoktól való saját - fóbiává erősödött - félelmét az országban, ahol máris vallási megosztottság, összeesküvések sora és paranoia dúlt. Elődje, bár nyilvánosan közhelyeket pufogtatott a személyes lelkiismeretről, gyakorlatilag lehetetlenné tette, hogy a katolikusok törvényesen tarthassanak istentiszteletet az országában, és ezért hatványozottan nőtt bennük a harag és neheztelés. A "kereszténység legbölcsebb ostobájaként" ismert Jakab (habár még ez a figyelemreméltóan kétélű bók is vitatható) túlélte az 1605-ös puskapor-összeesküvést, mikor ő és parlamentje egy csoportnyi katolikus fanatikus céltáblájává vált, ami egyébiránt csak arra volt jó, hogy tovább szítsa a vallási intolerancia tüzét, és még terhesebbé tegye a gyanakvástól súlyos légkört.

Még mielőtt Guy Fawkes és hittestvérei megkísérelték volna levegőbe röpíteni az országházat,11 Jakab kiadatta Daemonologie (1597) című munkáját, amely bőséges munícióval látta cl a fanatikusan ügybuzgó boszorkányvadászokat. A könyvben a narrátor,

Episztemon kifejti, hogy a "természetes okok nélküli, törvénytelen bűbájosság" mely kategóriáit kell boszorkányságnak minősíteni:

Efféle bűbáj alatt azokat értem, amiket rendszerint az együgyű feleségek alkalmaznak a megbabonázott [gonosz szavakkal megrontott] jószág meggyógyítására, hogy megóvják őket az ártó tekintetektől [szemmel veréstől] azáltal, hogy... különféle gyógynövényeket fonnak a szőrük közé; meggyógyítják a férgességet, elállítják a vérzést és kikúrálják a lovak nyavalyáit... vagy megszámlálhatatlan hasonló dolgot tesznek szavaikkal anélkül, hogy bármily helyénvaló szert alkalmaznának a sérült részen, amint azt az orvosdoktorok teszik.

Mindez gyakorlatilag lehetővé tette az összes herbalista és hagyományos gyógyító üldöztetését - lehettek bár eredményesek vagy alapvetően ártalmatlanok, akik pusztán a folklór ősi tradícióit folytatták munkájukkal. Még ha a "kuruzslónak" csupán annyi volt is a célja, hogy segítsen, akkor is boszorkánynak számított. (Számos fundamentalista keresztény ma is csaknem ugyanezt a nézetet vallja a gyógyítókkal szemben - kivéve, ha történetesen ugyanabba a felekezetbe tartoznak.) De mégis mit tehettek volna a szegény népek egy olyan korban, mikor egy egyszerű fogfájás halálosnak bizonyulhatott, és a "hivatalos" medicina nem csupán gyakran többet ártott, mint használt, de ráadásul drága is volt, miközben a helybéli javasasszony a maga rejtélyes üvegcséivel és edényeivel igazi enyhülést nyújthatott?

Jakab uralma alatt gyakorlatilag mindenütt hemzsegtek a boszorkányok, mint a későbbi "vörösök az ágy alatt" hisztéria esetében a XX. századi Amerikában. Maga a király élénk figyelemmel kísérte a nagyobb ügyeket, olykor még személyesen is részt vett a pereken. Nem túl meglepő módon ennek a nem hivatalos királyi felhatalmazásnak köszönhetően a törvényszékek hamarosan megteltek kancsal, torz és szenilis öregasszonyokkal, akik útja egyenesen a bitóhoz vezetett.

Skóciában a boszorkányüldözési mánia odáig; fajult, hogy Forresban a nőket összegörnyesztve bezárták egy kátránnyal teli hordóba, legurították őket a Cluny Hill oldalán, majd odalent meggyújtatták

összeroncsolt testüket. Ez különösen nagy elégtétellel tölthet te el Jakabot, aki szentül meg volt győződve róla, hogy 1600-ban egy Forresba tett látogatásakor megátkozták a boszorkányok. Mivel a környéken tartózkodása közben megbetegedett, az egész térséget átkutattatta: találtak is egy boszorkánygyülekezetet, amint épp a király viaszbábuját olvasztották a tűz felett. (Némileg persze gyanús ez a tökéletes időzítés.) Mindannyiukat perbe fogták, elítélték, és legurították a domboldalon, amitől szörnyethaltak. Természetesen az teljes mértékben elképzelhető és lehetséges, hogy az emberek minden rendelkezésre álló eszközzel igyekeztek megölni Jakabot - beleértve a "szimpatikus mágiát", amely során átdöfték vudubabaszerű képmását -, de hogy ez tényleg boszorkánnyá tette őket, vagy csupán ilyen kétségbeesetten igyekeztek megszabadulni a zsarnoktól, már örökre eldöntetlen kérdés marad.

Jakab idővel felhagyott a boszorkányok természetfeletti képességeibe vetett rögeszmés hitével, ám továbbra is makacsul ragaszkodott a nézetéhez, miszerint potenciálisan felforgató hatású antiszociális elemek. Az átlagemberek képzelete azonban lassabban fosztotta meg a boszorkányokat természetfeletti hatalmuktól. Amint azt H. T. F. Rhodes The Satanic Mass (1954) című könyvében megjegyzi:

A boszorkányságot nem tekintették kisebb társadalmi és teológiai veszélynek Európában a vallás átalakulásával [azaz: katolikusról protestánsra változásával]. Furcsa, de tény, hogy az ezzel kapcsolatos hitek és nézetek - ha lehet - csak még kritikátlanabbak lettek.[12]

Thomas Heywood, a Jakab korabeli színműíró és pap Hierarchia of the Blessed Angels (1635) című művében lefestette a boszorkányszombat ceremóniáit, ahol a résztvevők megtagadják az igaz hitet, a keresztséget és az oltáriszentséget, hűséget fogadnak Lucifernek és "ellen"-rítusokkal és ceremóniákkal imádják őt. Ezt a szerző még saját eredeti ötletével is tovább színezi, azzal a megjegyzéssel kiegészítve a fentieket, hogy a boszorkányok fejen állva bálványozzák az istenüket.[13]

Newcastle kortárs hercege a boszorkányokkal szembeni általános attitűd ellentmondásos természetét visszhangozza a szolgája, Hobbes által lejegyzett párbeszédben:

Amire Lordom azt válaszolta, hogy bár a maga részéről nem törődik vele, léteznek-e boszorkányok, vagy sem; mindazonáltal az volt a véleménye, hogy a boszorkányok vallomásai és az emiatti szenvedéseik egy téves hitből származnak, mégpedig abból, hogy paktumot kötöttek az ördöggel, hogy híven szolgálják őt mindazokért a jutalmakért, amiket hatalmában áll megadni nekik; és hogy az vallásuk lényege, hogy őt [az ördögöt] imádják és bálványozzák; amely vallásban olyan szilárdan és hűségesen hisznek, hogy ha bármi a vágyuk szerint történt, úgy vélték, az ördög meghallgatta imáikat, és teljesítette kérésüket, amiért hálát is adtak neki; ha azonban a dolgok a vágyaikkal épp ellentétesen alakultak, akkor nyugtalankodni kezdtek, attól tartván, hogy valamiképp megbántották urukat, és nem úgy szolgálták őt, ahogy kellett volna, és esedeztek, hogy bocsássa meg nekik a vétküket. Továbbá (így mondta Lordom) azt is képzelik, hogy az álmaik valóságos külső események; példának okáért ha azt álmodták, hogy a kéményen át kirepültek a levegőbe, vagy hogy különféle állatok formáit öltötték magukra, nem mást hittek, mint hogy az valóban úgy is történt. És e bűnös nézet miatt iparkodnak úgy olyan szertartásokat végezni az ördögnek, [amelyek által] istenükként imádhatják őt, és úgy döntenek, hogy vele élnek-halnak.14

Hobbes talán kigúnyolhatja a szegény, becsapott ördögimádókat, akik megköszönték istenüknek, ha jól ment soruk, ám megzavarodtak, és aggódva azon tűnődtek, mivel sérthették meg őt, ha a dolgok kedvezőtlen fordulatot vettek; ám mindez ugyanilyen erővel annak is pontos jellemzése lehetne, hogy számos keresztény valójában hogyan tekintett - és hogyan tekint akár még ma is - az Istennel való személyes kapcsolatára.

"Sátán a külvárosban"

Ha az igazi Lucifer eljövendő kora azt jelenti, hogy a nyugati világot elárasztja a fény, akkor - a háború és dögvész szokott borzalmaitól eltekintve - bizonyára létezniük kellett olyan próbálkozásoknak is, amelyek igyekeztek kiaknázni és ünnepelni mindennek az ellentétét, a sátán mentálisan és spirituálisan is elhomályosító sötétségét. Bár igaz, hogy az inkvizíció folytatta a gondolat és a szellem

szabadságának démoni megcsonkítását, akadtak olyanok is, akik igyekeztek közvetlenebb kapcsolatba lépni a pokol fejedelmével.

Mint láttuk, természetesen már a katharok és a templomosok ellen is felmerült a sátánimádás vádja. Ám ahogy teltek az évszázadok, sorra bukkantak elő az árnyak közül az olyan csoportok és személyek, akiknek teljes raison d'être-jét nem csupán az képezte, hogy átadják magukat a rítusoknak, amik a kívülállók szemében felettébb kétesnek és bizarrnak minősültek volna, de az is, hogy nyíltan a gonoszt imádják. Az egyik író szerint e sátánisták közül egykor sokan papok voltak - némelyiküket kitaszították a rendből -, ám jó részük egyszerűen titokban az ellenerőknek dolgozott.

Sötét rítusaik egyik legáltalánosabb elemét a szentmise szertartásának parodizálása jelentette, méghozzá egy élő személy elpusztítása céljából. Amint azt H. C. Lea Materials Towards a History of Witchcraft (1939) című munkájában megjegyezte:

A romlott és erkölcstelen papok rontásra és káromlásra használták a misét, mentálisan megátkozva ellenségeiket, miközben végrehajtották az ünnepélyes formulákat, és azt várták, hogy az átok valamiképpen beteljesül majd azon, akire irányult. Sőt még az elpusztítandó ellenséget jelképező viaszbábuk ősrégi babonájával egybekapcsolva is alkalmazták azt: egy ilyen képmás felett tízszer elmondott mise állítólag biztosította a célszemély tíz napon belüli halálát.[15]

Az ismételt tapasztalati bizonyítékok ellenére az ördögimádókat mégis gazdagabbnak, egészségesebbnek és boldogabbnak tartották, mint a "jó keresztényeket", és talán ez a mítosz táplálta a némileg szánalmas, lagymatag sátánizmus esetenkénti fellángolásait. Pierre de L' Ancre - az elismerten bigott katolikus - Tableau de L' Inconstance des muvais Anges (1613) című munkájában határozottam kijelenti, hogy La plus grande parties des Prestres sont Sorciers" ("A papok többsége varázsló").[16] Azt is hitte, hogy a szegénység űzte őket a fekete mágiához, habár az unalom és a szexuális frusztrációk szintén jelentős tényezők lehettek, amint azt a rendházak hivalkodó, tömeges megszállottsági eseteinél láthattuk.

Mint mindig, a titkos társaságokat vagy legalábbis titokban tevékenykedő csoportokat elkerülhetetlenül is vádolták az elképzelhető legzseniálisabban perverz, vad orgiákkal. És éppily kikerülhetetlenül (különösen a sátánizmust illetően), ezeknek a szóbeszédeknek egy része bizonyosan igazságot takar. Valójában a feketemisét, ahogy azt ma ismerjük - minden bizonnyal kétes dicsőségként -, a XVII. századi alkimista, magzatelhajtó és méregkeverő Catherine La Voisin találta fel, aki megfűszerezte azt mindenféle szexuális szentségtöréssel.

Montague Summers leírja a La Voisin párizsi házában zajló ördögi ténykedést (habár hiszékenysége és lelketlensége elég nehezen olvashatóvá, és még nehezebben kedvelhetővé teszik sorait, tudományos felkészültsége nem minden esetben kérdéses):

1666-ban történt, hogy Guibourg abbé ... éjről éjre... a rejtélyes Catherine la Voisin házában... szokása szerint fiatal gyermekeket gyilkolt meg utálatos rítusához: vagy megfojtotta őket, vagy még gyakrabban átdöfte torkukat egy éles tőrrel, és hagyta, hogy forró, habos vérük a kehelybe csorogjon, miközben azt kiáltozta: "Astaroth, Asmodée, je vous conjure d'accepter le sacrifice que je vous présente!" ("Astaroth! Asmodeus! Könyörgöm, fogadjátok ezt az áldozatot, amit felajánlok nektek!") Egy Tournet nevű pap sátáni miséket is mondott, amelyeken gyerekeket áldoztak fel...18

(Szegény Asera - "Astaroth" -, milyen mélyre zuhant azóta, mikor még Isten hitveseként ünnepelték!)

Ez egyszer azonban valóban úgy tűnik, hogy La Voisin és bűntársai halott kisbabákat használtak fel sátáni rítusaikhoz, bár azokat talán nem külön ezért gyilkolták meg. Amellett, hogy élénken kereskedett ártalmatlan holmikkal, úgymint kozmetikumokkal és szerelmi bájitalokkal, igen jövedelmező mellékfoglalkozásként magzatelhajtásba is kezdett, ami ismét csak kihangsúlyozza az abortusz és fekete mágia közötti - jelen esetben csaknem egészen valódi - kapcsolatot. Ennek az igen ambiciózus és könyörtelen nőnek innen már valóban csak egy kis lépést jelentett, hogy mérget kínáljon olyan feleségeknek, akik sürgősen szerettek volna megözvegyülni, és hogy felöltse az ördögimádás idéző erejű díszes kellékeit.

La Voisin szakértelmét a párizsi társaságok krémje is segítségül hívta - még Madame de Montespan, XIV. Lajos király egyik ágyasa is, aki szeretett volna a (szerinte őt jogosan megillető) hitvesi rangig felkapaszkodni. Mikor La Voisint letartóztatták és iszonyatosan megkínozták, egy valóságos sátánista hálózatra derült fény, ami legalább 246 magas társadalmi helyzetű tagot számlált. Sokan közülük jobbnak látták, ha önkéntes száműzetésbe vonulnak, míg másokat letartóztattak. Az "alsóbb rendek" harminchat vádlottját pedig kivégezték. A terhelő oldalakat eltávolították az archívumokból, és a király megtiltotta, hogy akár említés essék Madame de Montespanról a botránnyal kapcsolatban, bár mindez nem sokat segített a szeretőn: a királynő 1683-as halála után Lajos a jó katolikus Madame de Maintenont választotta új feleségéül.[19]

A sátán nevében végrehajtott gyermekgyilkosságok egyfajta klisévé váltak Franciaországban - aminek a jelek szerint az azt megillető résznél több is jutott a sátánistákból a múltban, noha mostanában Amerika gyorsan kezd felzárkózni mögé. Talán Franciaország, mint az eretnekség hátországa[20] hosszú históriája az, ami ilyen termékeny talajt szolgáltatott ehhez: lehet, hogy az eretnekek végül hinni kezdtek saját rossz hírüknek, és gall vállrándítással elfogadták sorsukat, amely a "született" sátánisták szerepét osztotta rájuk.

A középkor talán legsokkolóbban sátáni alakja szintén egy francia ember volt, nevezetesen Jeanne d'Arc tábornagya, Gilles de Laval, Rais marsallja és bárója,[21] a nemi perverz, aki eksztatikus gyönyört talált a fiatalkorúak kínzásában és lemészárolásában. 1440-ben megvádolták mintegy száznegyven megnevezett gyermek elrablásával és meggyilkolásával, ám egyesek egyenesen nyolcszázra becsülték az áldozatok számát. Nem volt azonban mindig kriminálisan elmebeteg, vagy ha igen, hát jól titkolta: fiatalemberként figyelemre méltó volt abszolút vallásossága és az egyház iránt tanúsított bőkezűsége.

Mindössze huszonnégy évesen már nemzeti hősnek számított, a La Pucelle ("a Szűz"; Jeanne d'Arc) oldalán véghezvitt vitézi tettei miatt; később Franciaország Maréchalja (marsallja) lett. Miután Jeanne-t boszorkányként megégették, és vége szakadt harci hőstettei sorának, Gilles visszavonult vidéki birtokára és megkezdte szexuális sorozatgyilkosként való pályafutását.

A homoszexuális Gilles rendszerint kastélyába csalogatott egy jóképű ifjút, ahol a sarkánál fogva felköttette, ám mielőtt a legény eszméletét vesztette volna, leengedte, és megnyugtatta, hogy semmi iszonyú nem fog történni, hiszen végtére is, "ez csupán egy játék". Mindez színtiszta szadizmus volt, mivel ezt követően a rémült fiút durván megerőszakolta, majd Gilles vagy valamelyik csatlósa elvágta a nyakát, vagy levágta az egész fejét. A holttest azonban továbbra is ellenállhatatlan csáberővel bírhatott a számára, és Gilles nekrofiliával tetézte az iszonyatot, amit az élő fiúra kirótt: felnyitotta a hasát, és a halott belei között ülve maszturbált. Ezt a témát különböző variációkban is kipróbálta, például két fiút kerített, és az egyiknek végig kellett néznie, ahogy a társát megkínozzák és megölik, miközben a saját sorára várt.

Gilles intenzív szadista rohamai olyanok voltak, mint az őrület támadásai: minden egyes borzalom után ájultan rogyott össze, és hosszú órákon át nem nyerte vissza az eszméletét. Szörnyeteg cinkostársai eközben feldarabolták és elégették a holttesteket. Nem végeztek azonban mindig elég alapos munkát, és végül az ő hanyagságuk lett a veszte Gilles eszelős vérszomjának.

Mivel nemtörődöm módon túlköltekezett, Gilles egy idő után égető szükségét érezte a pénznek, az alkímia pedig ígéretes megoldásnak kínálkozott (noha illegális tevékenységnek számított). Egy Francois Prelati nevű mágus elhitette vele, hogy az egyetlen módja az alkímiai aranycsinálásnak az, ha eladja a lelkét az ördögnek, amit ő mindig kereken visszautasított - ám szemernyi lelkiismeret-furdalás sem gyötörte, mikor megtudta, hogy akárhogyan is, de fiúkat kell áldoznia, ha azt akarja, hogy bármi haszna lehessen a mágikus aranyból. A rítusaikat gyakran megkülönböztette a láthatatlan erők ellen felrajzolt körön kívüli és belüli erőszak, valamint egy alkalommal egy zöld kígyószörnyről való látomás.

1440-re a helyi hatóságok és az inkvizíció egy negyvenhét vádpontból álló listát állított össze Gilles ellen (a vádirat negyvenkilenc paragrafus hosszúságú lehetett), amelybe beletartozott a szellemek megidézése, eretnekség, gyermekek elleni nemi perverzió - és a démonoknak bemutatott emberáldozatok. Őt magát (feltehetően magas státusza miatt) nem kínozták meg, szolgáit azonban "kivallatták", ám mintegy ötszáz fős személyzetének

egy tagjától sem kívánták meg, hogy bizonyítékkal szolgáljon a törvényszéken. Gillesnek nem engedték, hogy a saját védelmét képviselje, és ügyvédet sem fogadhatott. Bocsánatért esedezve, és a jelenlevők imáiért könyörögve - akik nyíltan zokogtak állapota miatt -, végül megfojtották, majd a holttestét elégették. Két társát pedig elevenen égették meg. Az egyház fenomenálisan meggazdagodott, miután elkobozta a birtokát és minden vagyonát.

Gilles de Rais rettenetes véres tivornyái komor hátteret szolgáltattak J. K. Huysmans Lá Bas (Down There, 1891) című regényéhez,[22] amely ide-oda csapongva beszéli el egy vámpírszerű szexuális kapcsolat történetét a korabeli Párizsban, ám igazából egy feketemise látszólag autentikus leírása miatt lett híres és emlékezetes. Colin Wilson The Occult című ragyogó művében így ír a kritikus jelenetről:

A ministránsfiúk korosodó, kisminkelt buzik. A kápolna piszkos, sivár és dohos, a falai repedezettek. A kereszten függő Krisztus arcára gúnyos vigyor van festve. Áradni kezd a kánon... a Megfeszítettet szidalmazva: "Elfeledted a szegénységet, amiről prédikáltál, láttad, amint a gyengéket összezúzzák... hallottad a gyávák halálának zaját..." Majd a nők görcsösen vonaglani kezdenek, miként Loudun apácái. Az egyik idősödő ministráns végrehajtja a felláció aktusát [Docre kanonokon, aki] a szent ostyára ejakulál, majd a rángatózó nők elé löki; szemlátomást rá is üríti bélsarát az oltárra. Huysmans nyelvezete nem túl szókimondó, azonban a trágya nyilvánvalóan központi szerepet játszik a misén.[23]

Wilson bölcsen megjegyzi, hogy a feketemisén "a résztvevőknek az a legfontosabb, hogy ha kell, sokkolóan, de felrázzák magukat szokott tompaságukból."[24] Ám ezzel együtt is, a cselekedeteik sosem lépnek túl a burzsoá érzékenység megsértésének gyermekded kísérletén - külön hangsúlyt fektetve a tisztaság minden elfogadott ideáljának tönkretevésére -, és természetesen egy ugyanolyan infantilis támadáson az egyház ellen. Colin Wilson szavaival élve: "Az »istenkáromlások« tökéletesen ártalmatlannak hangzanak bárkinek, aki nem katolikus, és aki nem fogadja el, hogy a Krisztus isteni mivoltába vetett hit megtagadása örök kárhozattal jár.[25] Az efféle sikátori sátánizmust tökéletesen jellemezte a XX. századi brit

filozófus, Bertrand Russell, mikor azt mondta: "Sátán a külvárosban".

A francia "sátánisták" egyik legérdekfeszítőbb alakja Eugéne Vintras (1807-75) volt, aki az 1840-es évek elején megalapította a maga - Oeuvre de la Miséricorde ("A kegyelem műve") néven is ismert - karmelita egyházát. Vintras a felső tízezerhez folyamodott, mozgalmát azonban hamarosan sátánizmussal vádolták, jórészt mivel rítusaik erősen szexuális természetűek voltak. És ami még rosszabb, Vintras belekeveredett egy Charles Guillaume Naündorff (1785-1845) személye köré összpontosuló masszív politikai botrányba. Utóbbi azt állította, hogy ő az "elveszett" XVII. Lajos francia király, akiről a legtöbben úgy hitték, hogy az 1790-es években, a nagy francia forradalom idején, vagy röviddel utána életét vesztette. Naündorff és Vintras nyilvánosan kölcsönösen támogatták egymást, és utóbbi hamarosan egy átlátszó kirakatperben találta magát, ahol csalással vádolták. Miután öt évet töltött a börtönben, Vintras Londonba menekült, mivel Franciaországban egyre forróbbá vált a lába alatt a talaj. Karmelita egyházának egy korábbi tagja, egy bizonyos Gozzoli atya közzétett egy gúnyiratot, melyben mindenféle szexuális kicsapongással és az elképzelhető legzüllöttebb orgiák szervezésével vádolta meg őt - és a jelek szerint Gozzoli különösen élénk és túlfűtött fantáziával bírt. 1848-ban a pápa eretneknek nyilvánította a szektát, és minden tagját kiátkozta, mire teljesen független jogi entitásként megalapították a maguk külön szervezetét, amely a katharokhoz hasonlóan női és férfi papokkal is büszkélkedett.

Ami viszont különösen érdekes, hogy mind Vintras karmelita egyháza, mind Naündorff támogatói mögött egy titkos és rejtélyes szekta állt, ami azután a "XVII. Lajos Megváltói", avagy johanniták néven vált ismertté. Ez az összetett és nehezen megfogható csoport elsősorban a monarchia visszaállítását tűzte ki célul Franciaországban, habár [fő feladatuk szempontjából] kevésbé nyilvánvaló személyeket és ügyeket is támogattak. Úgy tűnik, ezek a konkrét johanniták "rendezték meg" a háttérből az 1846-os La Salette-i csodás látomásokat, amely során a Szűzanya többször is megjelent. Ez feltehetően egy nagyobb léptékű kampány részeként szolgált, amely a nőiséget volt hivatott magasabb rangra emelni - először Mária, az édesanya szerepének hangsúlyozásával, majd

nyíltabban szexuális eszközök kel és az egyház elleni aktív ellenségességgel. Vintras saját összekötőjéül a johanniták felé mentora, az idéző erővel "Szalómé nővérnek" keresztelt Madame Bouche szolgált. Vintras halálával azonban a rend vezetése a botrányos hírű Joseph Boullan abbéra (1824-93) szállt. Utóbbi 1859-ben létrehozta a Lelkek Megjavításának Társaságát a nála sokkal fiatalabb Adéle Chevalier segítségével, akit még a La Salette-i zárdából csábított el. A dolgok az erősen vitathatótól a nyíltan sokkolóig fokozódtak, mikor Boullan az állatok birodalmára is kiterjesztette szexuális rítusait, és futótűzként terjedt a pletyka, hogy ő és Chevalier a saját gyermeküket áldozták fel 1860-ban egy feketemise során. Érdekes módon még csak le sem tartóztatták egyikőjüket sem egy efféle vétek miatt, bár csalás vádjában bűnösnek nyilvánították őket.

Az események azonban tovább bonyolódtak. Miután letöltötte a büntetésül kiszabott házi őrizetét, Boullan önszántából jelentkezett az inkvizíció előtt Rómában, ám még ők sem tudtak találni benne semmi kivetnivalót. Szabadon visszatérhetett Párizsba,[26] ahol Vintras karmelita egyházát az egyre vadabb szexuális szabadosság felé vezette, először is kijelentve magáról, hogy ő Keresztelő János reinkarnációja. Talán ez inspirálhatta Huysmanst, hogy a Lá Bas-ban "Dr. Johannes"-ként ábrázolja őt - ami Boullan egyik álneve volt -, habár helytelen volna feltételezni, hogy ő a színdarab igazi gazembere. Valójában ő és Huysmans barátok voltak; az író a sátánizmus elleni keresztes lovagként ábrázolta Boullant, bár az egyház sokat rágalmazta őt. Mind a mai napig maradtak azonban megválaszolatlan kérdések Boullan személyét illetően. Ahogy A templomosok titkában írtuk:

Római tartózkodása alatt Boullan leírta doktrínáit egy - nyilvánvalóan a borítója színe után cahier rose néven ismeretes - jegyzetfüzetbe, amelyet 1893-ban bekövetkezett halála után a többi feljegyzése között megtalált J. K. Huysmans író. A füzet tartalmának részletei nem ismeretesek - noha "sokkoló dokumentumként" lett jellemezve -, ma pedig a Vatikán könyv- és irattárában van elzárva. Azóta minden, a láthatására irányuló kérelmet elutasítanak.[27]

Lehetséges, hogy Boullan a Vatikán egyfajta agent provocateur ügynöke volt, aki azért szivárgott be egy eretnek csoportba, hogy

aláássa azt? Kétségtelenül igen különös, hogy minden melodramatikus és pikáns szóbeszéd ellenére mindössze csalásért ítélték el, és még az inkvizíció sem talált benne semmi hibát. Ám ha nem vatikáni ügynök volt, akkor talán ismert valami nagy titkot, amivel megzsarolhatta még Szent Péter egyházát is. Könnyen lehet, hogy ez az információ akár az igazi Keresztelő Jánossal, valamint az eredeti keresztények, többek között Jézus és Magdolna nemi rítusaival állt kapcsolatban... A legtöbb átlag keresztény hívőnek mindez valóban sátánizmusnak tűnne.

Orgiák a barlangokban

A titkos és féltitkos társaságok gombamód szaporodtak a XVIII. és XIX. században, talán a romantika új hulláma, a forradalmi politika vagy azon radikális gondolkodás által inspirálva, amely kezdetleges [kereskedelmi] szakszervezeteket hozott létre; valószínűbb azonban, hogy inkább az ivásra és kéjelgésre koncentráltak, egy jó csipetnyi pszeudosátánizmussal fűszerezve az egészet. Angliában a halálosan unatkozók leghíresebb ilyen klubja a Wycombe Barátjainak Rendje, vagy a Medmenham Szerzetesei, a Nyugat-Wycombe Lovagjainak Rendje, vagy - leghíresebb, ám pontatlan nevükön - a Pokoltűz Klub [Hellfire Club] volt.

A társaságot Sir Francis Dashwood (1708-81), egy ismert képviselő és III. György korábbi kincstárnoka valamint postaügyi minisztere alapította: a sikeres angol üzletember tökéletes kivonata. A kötelező itáliai Grand Tour során megutálta a katolikus egyházat, és miután találkozott a legendás "Bonnie Prince Charlie"-val - a száműzött Charles Edward Stuart herceggel -, jakobita ügynöknek szegődött. Később tagja lett különféle rózsakeresztes, neotemplomos és szabadkőműves-páholyoknak. 1738-ban XII. Kelemen pápa betiltotta a szabadkőművességet, és az inkvizíciónak való átadás büntetésének terhe mellett kiátkozta a teljes itáliai testvériséget, Dashwood azonban továbbra is kapcsolatban maradt az olasz páholyokkal. Miközben fiatal utazóként átkelt Franciaországon, egyszer szemtanúja lehetett egy feketemisének, ami kíváncsivá tette, ám csupán az egyház inzultálásának gyermeteg szintjén.

Visszatérve Angliába létrehozta a Dilettánsok Társaságát, a számos olyan londoni klub egyikét, amely a fenomenális alkoholfogyasztásnak és kéjnők hajkurászásának szentelte magát. 1746-ban megalapította a Szent Ferenc Lovagjainak Rendjét, amely London városában, a XVI. századi George and Vulture pubban tartotta összejöveteleit, ami Charles Dickens lázadó első regénye, a Pickwick Papers (1836-7) révén vált híressé. Egy emeleti helyiségben gyűlték össze, amely központjában "örökké égő rózsakeresztes lámpa" állt: egy masszív kristálygömb, ami körül egy farkába harapó aranykígyó tekergett ezüst szárnyakkal - a mélységesen gnosztikus minta megjelent a keresztelőmedencén is, amit Dashwood később a Nyugat-wycombe-i Egyháznak ajándékozott.

Buckinghamshire-ben, West Wycombe közelében történt, hogy. Dashwood és cimborái 1751-ben a Temze partján, Marlow közelében épült Medmenham-apátságban megalapították a hírhedt "Hellfire Club"-ot. Dashwood - költséget nem kímélve - pazarul felújíttatta a hajdani középkori kolostort, kiegészítve a bejárat fölé faragott, mára elhíresült mottóval: "Tégy, amit akarsz!" A hedonizmus e templomát a szépen gondozott kertekben felállított priapusi [fallikus] szobor és Vénusz erotikus szobrának párosa tette teljessé. Ahogy az istennő előrehajolt, az ügyetlen újonc máris kompromittáló helyzetben találta magát, még mielőtt egyáltalán belépett volna az épületbe.

Az apátság pazar ebédlőjét a csend két ősi istene - az egyiptomi Harpokratész és a római Angerona istennő - díszítette, talán annak emlékeztetőjéül, hogy a rend tagjai sosem beszélhetnek a falak között zajló eseményekről a külvilág előtt. Dashwood életében mindenütt pogány istenek voltak: Robert Adam által tervezett házának egy teljes szárnya Bacchus-templomot utánzott, miközben Ariadné, Dionüszosz és egy egész sereg szökdécselő szatír csintalankodott a mennyezeten. További ősi istenségek szobrai díszítették a kerteket, amik egyesek szerint egy meztelen női test meglehetősen szemléletes alakjában lettek elrendezve.

Dashwood 1750-ben kitágíttatta a West Wycombe Hill nevű domb alatti járat- és barlangrendszert, hogy abban tartsák a rend összejöveteleit, habár gyorsan híre ment, hogy azok leginkább az orgiasztikus párosodás formáját öltötték magukra. Amint azt Mike Howard okkult író és Dashwood-szakértő részletezi:

Ezek a barlangok különálló "sejteket" alkottak, ahol a "szerzetesek" női vendégeiket szórakoztathatták... Átkelve a szerzetesek számára "Styx folyóként" ismert föld alatti áramlaton, az ember bejutott a belső szentélybe, egy kör alakú helyiségbe, ahol állítólag az úgynevezett "feketemisék" zajlottak.28

Kocsiszámra érkeztek a vastagon kifestett londoni prostituáltak, hogy istentiszteletet tartó, elmaszkírozott "apácákat" játsszanak, miközben főnemesi származású dekadens hölgyek ajánlották fel meztelen testüket a feketemisék oltárául. A legtöbb ember valószínűleg elvetné Dashwood körének ténykedéseit, mint az unalomTűzésnek egy izgatóan kísérteties környezetben tartott, egy kis könnyed kéjelgésnek és gyermeteg istenkáromlásnak szabad folyást engedő, ám meglehetősen fantáziátlan kísérleteit. A jelek szerint azonban ennél jóval többről lehetett szó. Az egyik vezető "barát", John Wilkes kijelentette: "Semmilyen profán tekintet nem merészelt behatolni a káptalanterem [belső szentély] angol eleuziszi misztériumaiba, ahol a szerzetesek az ünnepélyes alkalmakkor összegyűltek... titkos rítusokat és boráldozatokat tartottak a Bona Dea ["jó istennő"] tiszteletére."29 Míg a Medmenham szerzetesek közül - akik sorába olyan közismert és híres személyek is tartoztak, mint Wales hercege, és talán még az amerikai tudós és államférfi, Benjamin Franklin (1706-90) is - bizonyára sokan (ha nem mindannyian) élvezték erősen korhatáros, pajzán csínytevéseiket, néhányan nyilván ősibb szellemben figyelték meg őket. Jelentős, hogy az úgynevezett "pokoltűz-barlangok" eredete a történelem előtti idők régmúltjáig nyúlik vissza, és a helyiek egyszerűen "pogány katakombáknak" ismerik azokat, a közelükben pedig egy ismeretlen, ősi isten oltára áll. Mike Howard az alábbi konklúzióra jut:

Ahogy az egyik XIX. századi író megfogalmazta: "Maga Sir Francis főpapként celebrált... figyelmét teljesen az egyik áldozati kupából hódolatuk rejtélyes tárgyára csorgatott boráldozat szertartásának szentelve." A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján biztonsággal feltételezhetjük, hogy ez az ő "hódolatuk rejtélyes tárgya" valójában az Istennő volt, és hogy Sir Francis Dashwood és boldog szerzetesei egyáltalán nem sátánisták voltak, hanem a pogány misztériumok követői.30

A feketemise beiktatása azonban - már amennyiben tényleg több volt puszta szóbeszédnél - nem csupán az ősi termékenységistenek iránti hódolatot és ártatlan érzéki örömöket sejtet, hanem a kereszténység aktív utálatát és kigúnyolását is. Mikor Dashwood kifizette a helyi temploma renovációjának költségeit, az eredmény egy "egyiptomi hall" lett, ami "a legkevésbé sem emlékeztetett egy vallási [azaz keresztény] szent áldozati helyre".31 Ám ismét csak azt találjuk, hogy ami alapjában véve az orgiasztikusan fennkölt és merész szellemiség luciferi kitörése és a szexualitás pogány élvezete lett volna, azt szándékosan beszennyezték a faux [hamis] sátánizmussal. A feketemiséről keringő pletykákat talán egyszerűen csak azért támogatták, hogy távol tartsák a kíváncsi tekinteteket; úgy tűnik azonban, hogy egyesek tényleg átadták magukat ennek az ízléstelen és végső soron értelmetlen tevékenységnek. Netán - mint néhány templomos lovag, johannita és más Lucifer-hívek - ők is azt hitték a lelkük mélyén, hogy valóban olyan gonoszak, mint amilyennek vádlóik tartották őket? A kereszténység a kondicionálás rendkívül hatékony formája volt - mint ahogy bizonyos fokig még ma is az -, és a vallás tanításainak kiforgatása a hitben felneveltek közül sokaknak rendkívül komoly lépés, legyen bármily hangos és törékeny is pszeudoluciferi virtuskodásuk.

Az utolsó mágus

Ahogy a felvilágosodás hatalmába kerítette a szíveket és elméket, a tudomány nagy ugrásokkal haladt a fejlődés útján, amit nem csupán egy új világi szabadság segített, de a bámulatosan alulbecsült, előszeretettel fogyasztott tömeges drog is - a koffein. A tea, kávé és csokoládé valósággal beözönlött a Nyugat kávéházaiba és otthonaiba, a személyes energia és vizsgálódás egészen új szintjeit kínálva. Az izgalmas új tehetségek e felvirágzása élén természetesen Isaac Newton állt, aki második helyezést ért el egy közelmúltban a világ legnagyobb hatással bíró embereiről készített felmérés során - Mohamed (1.) után, ám Jézus Krisztus (3.) előtt!32 Úgy tekintik őt, mint a minden bolondságtól mentes, józan racionalisták kivonatát, a par excellence ateista tudóst; azonban - miként Leonardo esetében - semmi sem állhat messzebb az igazságtól.

A Chambers' Biographical Dictionary (1990) Newtont bemutató bejegyzése végén, mintegy mélyen bocsánatkérő utógondolatként találhatunk egy mindössze három és fél sornyi bekezdést az ő vallási és ezoterikus érdeklődéséről, amely így kezdődik: "Newton az alkímiát is tanulmányozta..."[33] Való igaz: amint azt John Maynard Keynes közgazdász megjegyezte, miután elolvasta Newton korábban elveszettnek hitt jegyzetfüzeteit (amelyeknek "nincs tudományos értékük"): "Newton nem az értelem korának első tudósa volt - hanem az utolsó mágusa."[34]

Az 1642-ben született Newton életében több mint egymillió szót írt az alkímia kérdéséről, habár a Királyi Természettudományos Akadémia kijelentette, hogy azok "nem alkalmasak a nyomtatásban való közzétételre". Leghíresebb vívmánya talán a gravitáció törvényének felfedezése, amit 1665-ben vagy 1666-ban tett, mikor a kertjében egy alma lehullása a föld ellenállhatatlan vonzerejét sugallta neki.

Newton a Cambridge közelében, a mocsárvidék határán álló, speciálisan megépített laboratóriumában megszállottan tanulmányozta a teleszkópok felépítését és a prizmák fénytörésének jelenségét, ami visszatükröző teleszkópok megépítésére vezette, habár azokat jelentősen tovább finomította William Hershel (1738-1822) és Rosse grófja (1800-67).[35] Newton csaknem szó szerinti értelemben véve igazi luciferi szellemiség volt, mivel hitte, hogy a fény - ami egy életen át megigézte - testesíti meg Isten igéjét, mintegy visszhangozva ezzel a gnosztikusoknak és ezoterikusoknak a fény, mint egyszerre metafora és tényleges realitás iránti megszállottságát.

Newton egyik szolgálója feljegyezte:

Nagyon ritkán bújt ágyba hajnali kettő vagy három előtt, de olykor egészen ötig vagy hatig is fennmaradt, majd négy-öt órát aludt, különösen tavasszal és ősszel, mikor nagyjából hat hétre elvonult laboratóriumába, ahol éjjelnappal folyamatosan égett a tűz [a kemencében]. Hogy mi lehetett a célja, azt nem sikerült megértenem.[36]

Az írásaiból ma már tudjuk, hogy nagyon igyekezett megalkotni a bölcsek kövét, ami képes a közönséges fémeket arannyá transzmutálni. Talán ez a szokatlan hobbija lehetett, ami arra késztette, hogy egy cambridge-i professzori állás helyett inkább a Royal Mint [angol királyi pénzverde] igazgatói posztját fogadja el azzal a felelősséggel együtt, hogy gondját viseli Anglia aranykészletének.

Az ízig-vérig különc tudósról azt beszélik, hogy életében csupán egyszer nevette el magát - mikor megkérdezték tőle, hogy szerinte mi haszna az [euklidészi] mértannak. Csaknem tönkretette szeme világát, mikor kést bökött a szemgolyója mögé, hogy optikai effektusokat idézzen elő. Megkínzott és erősen introvertált homoszexuálisként a jelek szerint kizárólag fiatalabb férfiakkal bonyolódott romantikus kapcsolatba, akik közül az egyik ideg-összeroppanást váltott ki belőle. Az ószövetségi Dániel könyvének apokaliptikus értelmezéseitől megszállottan, terjedelmesen és behatóan írt a témában, és vehemens antikatolikus puritánként egyfajta modern prófétának tekintette magát. Amint azt F. E. Manuel The Religion of Isaac Newton (1974) című könyvében írja:

Minél többet foglalkozunk Newton teológiai, alkímiai, kronológiai és mitológiai munkásságával a tudományos vívmányai mellett, annál nyilvánvalóbbá válik, hogy legragyogóbb pillanataiban Isten cselekvő akaratának utolsó értelmezőjeként és tolmácsolójaként tekintett magára, aki az idők beteljesülésében él.37

Ennek ellenére teológiája inkább volt heterodox mint ortodox: osztotta az árja eretnekség véleményét, amely fenntartotta az elméletet, miszerint Jézus nem volt isteni lény. Elsődlegesen azonban az alkímia iránti szenvedélye hajtotta. Amint azt Michael White Isaac Newton, The Last Sorcerer (1997) című könyvében megjegyzi:

Newtont ahhoz az elképzeléshez való mély elkötelezettség motiválta, hogy az alkímiai bölcsesség ősi időkig nyúlik vissza. A hermetikus tradíció - az alkímiai tudás lényege - hite szerint az idők hajnalán született, és természetfeletti közvetítők révén kapta ajándékba az emberiség.38

Az ezoterikus tudás veleje a Smaragdtábla néven ismert, aminek őrzője a legendás Hermész Triszmegisztosz volt, és a korokon át olyan lángelméket inspirált, mint Nicholas Flamel, és feltételezhetően Leonardo da Vinci. Isaac Newton lefordította a tábla szövegét:

Valóságos, hazugság nélkül való, biztos és teljességgel igaz!,
hogy ami lent van, ugyanolyan, mint ami fent van
és ami fent van, ugyanolyan, mint ami lent van
az Egyedülálló Dolog csodájának véghezvitelére.

És amint minden dolog Egyből lett
az Egyedülálló közvetítésével: úgy minden dolog egy
dologból születik az alkalmazkodás által.

Szülőatyja a Nap, szülőanyja a Hold;
a szél hordozta méhében; bölcsője a Föld.

Az egész világ minden tökéletességének az atyja ez.
Ereje fogyatkozás nélküli azután is, hogy azt a földbe be-
töltötte.

Válaszd el a földet a tűztől, a finomat a durvától,
gondosan és nagy művészettel.

Felszállt a földről az égbe és újból aláereszkedik a
földre és egyesíti így a felső és alsó szférák erejét.

Így juthatsz az egész világ hatalmához
A sötétség menekülni fog előled.

Ez az erők ereje, mert éppen úgy áthat minden
finom dolgot, mint a durvát.

Amint a Nagyvilág, úgy születik a Kisvilág.
Ebből csodálatos összefüggések válnak lehetségessé,
amelyeknek kulcsa ez.

Azért neveztek engem Hermes Trismegistosnak,
háromszorosan bölcsnek, mert az egész világ

filozófiájának mindhárom értelme birtokomban van. Amit a nap művéről mondottam, elvégeztetett![39]*

* Forrás: Szepes Mária: A vörös oroszlán; Édesvíz Kiadó, Budapest, 2000 - a ford.

Könnyű megérteni, hogy még ez a rövid passzus is milyen megszállottá tehette, és akár egyenesen őrületbe kergethette az alkímiai igazságok után kutatók egész nemzedékeit. Newton óva intette alkimista-tudós társát, Robert Boyle-t (1627-91), hogy ne engedjen beavatatlant titkos "melegházi" világukba, "ha van bármi valóságalapja a hermetikus írók figyelmeztetéseinek. A fémek transzmutációja mellet léteznek másdolgok is, amiket senki más nem értene meg, csak ők." [40]

Bizonyos szaktekintélyek[41] azt sugallják, hogy Newton (akit 1705-ben lovaggá ütöttek) talán ténylegesen véghezvitte a mesés Nagy mesés Művet - hiszen végtére is a titokzatoskodás még nem a kudarc bizonyítéka, különösen egy olyan rendkívül privát és személyes tudomány esetében, mint az alkímia. Nézzük csak meg, Leonardo milyen sikert aratott a zárt ajtói mögött, habár természetadta titkolózása nem igazán segített megakadályozni az "ördöngösségéről" terjedő pletykákat.

Andrew Crosse, a brit tudós esetében azonban egy efféle - és még rosszabb - hírnév ára egy ígéretes karrier volt, és annak kilátása, hogy a történelem végig úgy ünnepli majd, mint valami igen különös dolog felfedezőjét, talán egyenesen magának az életnek a megteremtőjét...

Andrew Crosse, aki második felesége bevallása szerint "gyönyörűségét lelte minden különös és csodálatos dologban", 1784-ben született Nyugat-Angliában, és okos, nyughatatlanul vizsgálódó fiatalemberré cseperedett. Crosse-t már tizenkét éves korától megbabonázta az elektromosság - feltehetően mivel édesapja ismerte Benjamin Franklint és Joseph Priestley-t, akik mindketten jeles úttörői voltak ennek az új tudománynak. Néhány elvesztegetett "városi fiú" év után George John Singer kutatótársával megállapodott az elektrokristallizációs kísérleteknél. Ám azután 1837-ben történt valami, ami mind a mai napig elképesztő. Crosse szavait idézve:

Abbéli erőfeszítéseim során, hogy mesterséges ásványokat hozzak létre hosszan tartó, állandó elektromosságnak kitett folyadékokban, oldott állapotban tartva azokat az anyagokat, amelyek szükségesek voltak céljaimhoz, igénybe vettem mindenféle eszköz segítségét, amit csak ki tudtam találni; többek között készítettem egy Wedgwood* - tölcsért (angol porcelánfajta - a ford.) tartó fakeretet, amelyben egy kvartnyi [kb. 1,13 literes] térfogatú tál pihent egy kör alakú mahagóni fadarabon. Mikor ezt a tálat megtöltöttem folyadékkal, egy ugyanilyen oldatba mártott flanelcsíkot függesztettem fel a tál oldalára, a tölcsérben, amely így egyfajta szifonként működve egyenletesen csepegve kivezette a folyadékot a tálból a tölcséren át: ezek a cseppek egy kisebb, a másik alá helyezett üvegtölcsérbe hulltak, amelybe egy a Vezúvból származó, némileg lyukacsos vörös vas-oxid darabot helyeztem. Ezt az érckövet állandóan elektromos feszültség alatt tartottam...

Tizennégy nappal azután, hogy nekikezdtem a kísérletnek, egy nagyítólencse segítségével néhány apró, fehéres színű kinövést vagy kidudorodást fedeztem fel, amelyek a felvillanyozott kőnek nagyjából a közepéből álltak ki. A tizennyolcadik napra ezek a dudorok megnagyobbodtak, és hét vagy nyolc filamentum [szálacska] nőtt ki belőlük, hosszabbak, mint a félgömb, amelyből eredtek. A huszonhatodik napon ezek a furcsa képződmények egy tökéletes rovar alakját öltötték magukra, amely felegyenesedve állt néhány, a "farkát" képező sörtén... A huszonnyolcadik napon ezek az apró teremtmények mozgatni kezdték a lábaikat... Néhány napra rá leválasztották magukat a kőről, és tetszés szerint mászkáltak.42

Mi a csudák lehettek ezek az atkák, vagy apró élőlények? A további próbálkozások csak újfent megerősítették a rejtélyt. Crosse a kísérlet harmadik megismétlése után feljegyezte:

Elmulasztottam a lombik hasába pihenőhelyet rakni ezeknek az atkáknak (mindig elpusztulnak, ha visszapottyannak a folyadékba, amelyből keletkeztek). Különös, hogy egy rendkívül maró oldatban, és oxihidrogén gáz atmoszférájában akár egyetlen atka is megjelent.43

Valóban különös.

Miután a kísérlet megismétlésére tett próbálkozásokban a kitartó és módszeres W. H. Weeks is részt vett - akinek első gondja volt biztosítani, hogy semmilyen rovarpete ne kerülhessen kívülről az eszközökbe -, a dolgok jól haladtak. Ám mikor Crosse elkövette azt a hibát, hogy beszámolt felfedezéséről egy helyi újság szerkesztőjének, valósággal elszabadult a pokol. "Vajon ez az őrült tudós tényleg életet teremtett titkos laboratóriumában?" "Ki ez az ember, hogy Istent játszik?" Noha néhány kiváló tudós, mint például Michael Faraday (1791-1867) tett néhány óvatos lépést Crosse védelmében, Mr. Weeks mindent tönkretett azzal, hogy ünnepélyesen bejelentette: a kísérlet valóban élő teremtményeket "szült".

A megzavarodott és megbántott Crosse visszavonult vidéki laboratóriumába, ahol a társadalomból kitaszítottak között találta magát: a helyi pap egyenesen még ördögűzést is végzett a környéken. Crosse ártatlan és objektív felfedezése a fekete mágia mefisztói kontárjaként tüntette fel őt. Habár visszatért a kutatómunkához - célul tűzve ki, hogy megalkot "egy olyan elemet, ami egyszerre olcsó, erős és tartós",44 és az étel konzerválásán, valamint a tengervíz elektromos árammal történő tisztításán dolgozott -, megtört ember maradt, a köznevetség és a babonás félelem tárgyaként.

Mielőtt 1855 májusában szélütés következtében elhunyt volna, azt mondta: "...az emberi tudás legvégső foka is csupán viszonylagos tudatlanság".45 A sírfelirata pedig így szól:

ANDREW CROSSE,
AZ ELEKTROMOSSÁG KUTATÓJA
emlékének szentelve
ALÁZATOS VOLT ISTEN FELÉ,
ÉS JÓSÁGOS A TEREMTMÉNYTÁRSAIVAL

- talán jogos szúrásként azok felé, akik nagyon is arrogánsnak tekintették őt Isten irányában, és a legkevésbé sem voltak kedvesek hozzá.

Mind a mai napig senki sem tudja biztosan, hogy mik lehettek azok az atkaszerű lények, Crosse pedig jórészt a feledés homályába

veszett, leszámítva talán a rejtélyes eseteket tárgyaló könyveket. Azonban talán egy jóval szenzációsabb formában mégis emlékezhetünk erre az igazi tudósra: 1814-ben Robert Southey költő (17741843) meglátogatta barátait, Mary és Percy Shelley-t, miután magával Crosse-szal beszélgetett a kísérleteiről. A három barát néhány órán át elidőzött a témánál. Shelley-ék pedig még ugyanabban az évben meghallgatták Crosse egyik előadását. Négy évvel később Mary Shelley (1797-1851) megírta első regényét, a Frankensteint egy különc tudósról, aki életet teremt laboratóriumában az elektromosság felhasználásával... Vajon ez annak volt-e egy különösen bizarr esete, hogy az élet követi a művészetet, vagy inkább a Kozmikus Tréfamester komisz támadása? Habár a szkeptikusok kijelenthetik, hogy Shelley regénye ültette cl Crosse fejében az élet teremtésének ideáját, mégis minden bizonyíték azt sugallja, hogy itt egy igazi rejtélyről van szó. Ám akárhogyan is, Crosse esete a klasszikus luciferi mártíré: akit a tudatlan csőcselék üldözött és kitaszított, mert őszintén tanulmányozott egy tudományos anomáliát.

Az özvegy fiai

1717-ben, Keresztelő Szent János ünnepén (június 24-én) megalakult az angol szabadkőművesség Nagypáholya, átemelve egy valóban titkos, a szent tudás megőrzésére törekvő társaságot egy új, félig titkos érába, amely - mondhatják páran - tanúja volt, amint a nemes szervezet csaknem egy felélénkített vacsoraklubbá degenerálódott.

A szabadkőművesek "Láthatatlan Kollégiuma" már 1645-ben létezett,46 ám amennyiben (amint azt egyes szerzők47 állítják) tényleg ők a templomos lovagok jog szerinti leszármazottai, akkor nyilvánvalóan sokkal nagyobb múltra tekint vissza a történetük. Valójában egy nagyjából az 1450-es évekre datálható alkímiai értekezés kimondottan a "szabadkőműves"48 kifejezést használja, és John J. Robinson kutató olyan bizonyítékokra hivatkozik, melyek szerint már az 1380-as években is léteztek szabadkőműves-páholyok.49 Ám ahogy lassan eltelt a XVII. és XVIII. század, Robert Lomas író szerint világossá vált, hogy a szabadkőművesek a mindaddig példátlan tudományos felfedezések és találmányok,

valamint intellektuális fejlődés luciferi kirobbanásának frontvonalán állnak, amely részeként például 1660-ban megalakult a Royal Society, az angol Királyi Természettudományos Akadémia, "a világ legrégibb és legnagyobb tiszteletnek örvendő tudományos társasága".50 A szabadkőműves Sir Robert Moray védnöksége alatt létrehozott társaság célul tűzte ki:

hogy felülkerekedjünk a természet minden csodás művének misztériumán, az emberi élet javára51 ... ez pedig az emberi értelem legmagasabb csúcsa; hogy megvizsgáljuk és végigkövessük ennek a láncnak minden egyes szemét, míg az összes titokra fény derül az elménkben; és igéit saját kezűleg visszük vagy másoljuk az egész Teremtés univerzális, állandó és pártatlan tanulmányozásának megvalósítása felé.52

Mint várható volt, a szabadkőműveseknek is jócskán kijutott a gyalázkodásokból és a kívülállók paranoiájából, különösen a fanatikus katolikusok, a közelmúltban pedig a fundamentalista keresztények részéről, akik vagy a kvázi ördögimádók, vagy a nyíltan sátánisták sötét konklávéjának látják a "testvériséget". A kérdésnek szenteli fundamentalista honlapok tömkelegére vetett futó pillantás is hamar elárulja hozzáállásuk lényegét. Az amerikai tudós és szabadkőműves író, S. Brent Morris szerint heves kirohanásaik általában az alábbi szavakkal kezdődnek: "1889. július 14-én Albert Pike, az univerzális szabadkőművesség pápája beszédet intézett a világ huszonhárom szövetséges főtanácsa előtt, melyben..."53 Majd a továbbiakban idézik Pike állítólagos nyilatkozatát:

Ha Lucifer nem volna Isten, akkor Adonáj, akinek tettei bizonyítják kegyetlenségét, álnokságát és embergyűlöletét, barbarizmusát és tudománytól való irtózását, vajon Adonáj és papjai rágalmaznák őt? Igen, Lucifer Isten, és sajnos Adonáj is az. Mert örök törvény, hogy nincsen fény árnyék nélkül, nincs szépség csúfság nélkül, nincs fehér fekete nélkül; mert az abszolút csak két istenként létezhet: a sötétség szükséges a szoborhoz, a fék pedig a lokomotívhoz.

Ezért a sátánizmus doktrínája eretnekség; az igaz és tiszta filozófiai vallás pedig a Luciferben, Adonáj egyenrangú társában való hit; azonban Lucifer, a Fény és Jóság Istene az emberiségért küzd Adonáj, a Sötétség és Gonoszság Istene ellen.54

Bőven akadtak mások, akik készek voltak elítélni és bűnösnek tartani Pike-ot Lucifer imádásáért. A francia kommentátor, Jules Bois így írt 1902-ben:

Igen meglepő Albert Pike szentségtörő evangéliuma. Ő két részre osztja Krisztus létezését: az elsőben racionális, természetes módon osztályozza doktrínáját (akkoriban a számára Krisztus a "Jó Isten", azaz Lucifer küldötte volt). A másodikban már a misztikus egzaltációt találjuk... mint például abban az állításában, hogy ő maga Isten fia, és egyenlő az Atyával... Albert Pike szerint Jézus aláírt egy paktumot Adonájjal... [ahol] megmérgezte őt az egyedüli istenítés vágya, ami esztelenné, mértéktelenné és embertelenné tette. Attól kezdve Lucifer elhagyta őt, és cserébe hitehagyásáért az emberek a tolvajoknak kijáró kínhalálban részesítették.

Úgy hiszem, ezzel a példával rátapinthatunk Lucifer középpontjára.55

Brent Morris és számos egyéb modern szabadkőműves szerint azonban ez, és minden hasonló kommentár rágalom csupán, ami a "Leo Taxil" (Gabriel Antoine Jogand-Pages) által elkövetett gonosz tréfán alapul. Ő 1897-ben nyilvánosan beismerte megtévesztő csínyét,56 habár a történetnek ezen a részén általában elegánsan átsiklanak azok, akik buzgón igyekeznek sátánistának bélyegezni minden szabadkőművest. Brent megjegyzi, hogy a rabbiknak, püspököknek és Isten egyéb szolgáinak tanulniuk kellett volna "ezekről a visszataszító »luciferi doktrínákról«", ha léteznének ilyenek, és "felfoghatatlan, hogy nem történtek tömeges lemondások".57

Egyes fanatikus katolikusok és fundamentalisták előszeretettel idéznek a Taxil-féle rágalmazással egy füst alatt Madame Blavatskytól is: ez a XIX. századi orosz látnoknő és a Teozófiai Társaság megalapítója talán nem teljesen érdemelte ki sarlatán hírnevét - monumentális irományai azonban mind a mai napig rendkívüli befolyással vannak sokakra, beleértve különféle titkos társaságokat. Például azt írta: "Lucifer jelképezi... az életet... gondolkodást... fejlődést... civilizációt... szabadságot... függetlenséget... Lucifer a Logosz, a Kígyó, a Megváltó."58

Ennek fényében érdemes közelebbről is megvizsgálni Madame Blavatsky írásait, hogy megértsük az általa (is) képviselt ezoterikus tradíciót. Isis Unveiled: A Master-Key to the Mysteries of Ancient and Modern Science and Theology című klasszikus munkájában idézi a Vatikán 1870-es ökumenikus zsinatán elhangzottakat: "Sújtsa EGYHÁZI ÁTOK... aki azt mondaná, hogy az emberi tudományokat a szabadság olyan szellemében kellene űzni, hogy az emberek igaznak tarthassák állításaikat, még akkor is, ha azok ellenkeznek a kinyilatkoztatott doktrínákkal".59 Majd hozzáteszi: "A kereszténység perben áll, és ez azóta így van, mióta a tudomány elég erőssé vált ahhoz, hogy közvádlóként szerepeljen."60 Habár csábítóan - és végtelenül - idézhetőek művei, legyen elég itt még két rövid briliáns részlet tőle: megjegyzi, hogy a régiek "túl felvilágosultak voltak ahhoz, hogy egy személyes ördögben higgyenek"61 és "a pokol és gonosz fejedelme egyaránt a kereszténység találmányai, egyidejűek, annak hatalomra jutásával és zsarnoksághoz folyamodásával..." Majd megvető és szemtelen szóvirágként hozzáteszi: "Mily szomorú degenerációja az emberi agynak!"62

Bár a szabadkőművesek méltatlankodva tagadják Pike állítólagos hódolatát Lucifer iránt - és nincs okunk kételkedni benne, hogy Taxil valóban azért űzte velük ezt a tréfát, mert rossz hírbe akarta keverni őket -, az ember mégis eltűnődik, vajon miért vannak így felháborodva. Mint mostanra már tudjuk, abszolút semmi szükség rá, hogy egyenlőségjelet vonjunk Lucifer és a sátán közé, és akárhogyan is, a fenti idézetek csaknem tiszta gnoszticizmust tükröznek. Valójában egy olyan szervezet esetében, amely ősi és misztikus tudással büszkélkedik, és türelmet hirdet, az ember csak remélheti, hogy titkon mégis tiszteli az igazi Lucifert, akinek tulajdonságai a Királyi Természettudományos Akadémia tökéletes patrónusává tették őt.

Valójában a szabadkőművesek különösen komolyan veszik a vallási toleranciát, amint azt a szabadkőműves íróbarátom, Robert Lomas egy nekem címzett levelének alábbi kivonata is teljesen világossá teszi:

Senki nem követi igazán a szabadkőművesség törvényeit, aki pusztán csak tolerálja azokat, akik vallási nézetei eltérnek az övéitől, vagy akár ellentétesek azokkal. Minden ember véleménye az ő saját,

személyes tulajdona, és mindenki tökéletesen egyenlő joggal bír, hogy fenntartsa azt. Pusztán tolerálni, elnézni egy a miénkkel szembenálló véleményt (amennyiben érdemnek tekintjük és valljuk a türelmünket) annyit tesz, mint feltételezni, hogy az eretnek, és ezzel magunknak követelni a jogot, hogy üldözzük és elítélhessük, ha akarjuk.

A szabadkőműves-krédó sokkal tovább megy ennél. Fenntartja, hogy senkinek nincs semmiféle joga rá, hogy beleavatkozzon a másik vallási nézeteibe. Fenntartja, hogy minden ember abszolút szuverén a saját hitét illetően, és hogy az a hit teljes mértékben távol áll mindazoktól, akik nem osztoznak ugyanazon a hiten; és hogy amennyiben lenne egyáltalán bármiféle joga az üldözésre és elítélésre, az minden esetben kölcsönös volna, mivel az egyik félnek ugyanannyi joga van, mint a másiknak, hogy bíráskodjon a saját ügyében és Isten az egyetlen békebíró, aki jogosan dönthet az, igazukról".63

Robert Lomas kihangsúlyozza, hogy "a szabadkőművességet azért nem kedvelik a szervezett vallások, mert az türelmes minden létező vallási hit iránt. És egyikkel sem kivételez. *Ezért hát a szabadkőművesség nem bátorítja az ördögimádást, de nem is kárhoztatja azt.* [Saját kiemelésem]."64 Természetesen a keresztényeknek ez a kijelentés már önmagában egyenértékű az ördögimádással.

Félretéve a Taxil-csínyt, vajon van a szabadkőműveseknek bármilyen tényleges kapcsolatuk Luciferrel? A Bright Morning Star ("Fényes Hajnalcsillag") Lomas szerint "kulcselem mind az első fokozatban, mind a harmadfokú ceremónián", amely kulcsbeavatások célja, hogy gyökeresen és mélyen megváltoztassa a szabadkőműves egész szemléletmódját. Amint azt egy szabadkőműves-újságban kifejti:

A beavatás folyamata valójában a regenerációé. Ez a legbenső esszenciánk előhívását jelenti, először, hogy megszülessen, majd hogy teljesen kifejlődjön. Része ennek az összes olyan alsóbb princípium elutasítása és misztikus halála, amelyek útját állják a fejlődésnek. Ez az az ösvény, amit három fokozatunk végigkövet.

Az első stádiumban a teljes érzéki és érzékelő természetünket finomítjuk: leszámolunk az anyagi örömök iránti minden vágyakozással, és egyfajta semleges közönyt alakítunk ki a külvilág csábítása iránt.

A második fokozatban az elménket, a gondolkodásunkat fegyelmezzük és nemesítjük, míg az elég letisztult és erős lesz, hogy reagáljon egy spirituális életrendre és bölcsességre. Ezért van, hogy a második fokozatunkban "egy szent szimbólum felfedezése az építmény közepén" a mi személyes centrumunkra vetett első, futó pillantást ábrázolja. Ezt a tudást annak vágya követi, hogy kitöröljünk a szívünkből minden akadályt, ami meggátolná, hogy teljessé tehessük az eggyé válást ezzel a központtal.

A harmadik szint, az "utolsó és legnagyobb próba tétel" magában foglalja az egónk és az univerzális életesszenciától való elkülönültségünk érzetének önkéntes feladását. Amint korlátozott, személyes énünk meghal, egyszerre tudatára ébredünk egy ragyogó hajnalcsillagnak, ami beragyogja belső, mentális horizontunkat.

Ez a szabadkőművesség nagy titka: az instrukciók és fegyelmezett munka révén mindannyian elérhetjük a belső centrumunkkal való tudatos egységet.

És hogy miért titok egy ilyen teória? Mert csupán személyes tapasztalatként lehet megérteni. A tapasztalatra pedig csak titokban lehet felkészülni, titkon lehet realizálni, és mindenki számára felfoghatatlan és átadhatatlan marad, aki nem élte azt át.

A szabadkőművesség szabadon hagyja, hogy saját vallásodat kövesd, annak biztos tudatában, hogy végső soron minden vallás ugyanabba az egy, közös centrumba vezet. Az ösvény pedig felkészítés arra, amit a maga teljességében csak a beavatás révén lehet realizálni.[65]

A szabadkőműveseket támadók közül sokan felháborítónak találják, hogy ők még pogány istenek neveit is használni merészelik, mint például a "végső szabadkőműves guru",[66] Walter Leslie Wilmshurst (meghalt 1939-ben) jegyzeteinek alábbi kivonatában, amely az "özvegy fia" kifejezés jelentését taglalja:

Minden beavatottnak egy közös anyja van. Egyiptomban Íziszneк, az egyetemes özvegynek hívták. Ne tartsatok egy ilyen úgynevezett pogány névtől. A nevek változnak, de a valóság megmarad. Később úgy nevezték... mindannyiunk anyja... [a] szabadkőművességre úgy gondolunk és hivatkozunk, mint misztikus és szeretett édesanyánkra. O is, miként az Istennő, özvegy: Nagymesterének és irányító jobbjának özvegye. Szintén lefátyolozva áll, kívülről [nézve] sötéten és tiltóan, belül azonban ragyogóan és győzedelmesen... 67

Ismét a tolerancia iránti egészséges elismerést látjuk, az Istennő, mint Isten jelentésének gnosztikus alkalmazását, és - "hivatalos" címke vagy sem - mély megértését a megvilágosodás és tudományos vizsgálódás magas luciferi minőségeinek, amiket sajnálatos módon rutinszerűen és egyenesen megjósolhatóan sátáninak bélyegeznek. Mint mindig, szomorú kommentárja ez a bigottságnak és emberi ostobaságnak. Ám Lucifer téves azonosságát és szinonim voltát az ördöggel sajnos elég a modern "sátánizmus" gyakran zavaros tanai is túl sokszor megerősítettek.

A világ leggonoszabb embere

Az ember azt várhatná, hogy egy gyakorló sátánistával68 a HMS Cumberland királyi haditengerészeti fregatt fedélzetén komoly balszerencse kísérte a hajót (habár egyesek szerint a Mexikói-öböl felé tartani már önmagában épp elég rossz dolog). A huszonnégy éves edinburghi hajóstiszt, Chris Cranmer elolvasott egy könyvet a néhai Anton LaVey-től, a Sátán Egyháza megalapítójától, és ráébredt, hogy ő ösztönösen mindig is sátánista volt.69 A történetet örömmel karolta fel a média - az ellenállhatatlan "Az ördög és a mélykék tenger" szalagcím legalább két napilapban megjelent70 -, ám a régi őrség képviselői már annál kevésbé voltak elragadtatva.71 Hiszen végtére is, új vallása kijelenti:

A sátán képviseli az élvezetekben való elmerülést az önmegtartóztatás helyett; a bosszút a "tartsd oda a másik orcád is" helyett; és az összes úgynevezett bűnt, mivel azok mind fizikai, mentális vagy érzelmi kielégülést nyújtanak.72

Egy sátánista szóvivő azonban elővigyázatosan kihangsúlyozta: "Mi nem ölünk gyerekeket, nem mészárolunk le állatokat, és nem művelünk bizarr dolgokat szüzekkel." És a sátánisták számára "az ostobaság nagyon, nagyon rossz dolog".73

(A királyi haditengerészet döntése, mely értelmében Cranmer szabadon gyakorolhatja vallását a fedélzeten, azt jelenti, hogy amennyiben bevetés közben életét veszti, a Sátán Egyházának egy papja törvényesen eltemetheti őt a nyílt tengeren.)

LaVey könnyed stílusa és az intézményesített vallások elleni tiszteletlen gúnyolódásai könnyen elcsábíthatják az embert, különösen azokat, akik már eleget szenvedtek az egyház miatt. Az ilyen alakoknak a térdhajtás évei, és minden gondolat esetleges bűnös mivoltának gondos ellenőrzése után LaVey szavainak kétségtelenül istenkáromló jellege, amellyel a keresztre feszítést jellemezte ("egy sápadt, inkompetens alak csüng egy fán"), lázadó merészségükben nem csupán gyönyörűségesen felszabadítóak lehetnek, de egyúttal mélyen gondolatébresztők is. Hiszen végtére is Jézus egy bukott Messiás volt - egyetlen zsidó sem fogadta el őt megváltójának, mikor oly szégyenteljes véget ért, mint bármelyközönséges bűnöző. És azt is megjósolta, hogy még az apostolai életében visszatér majd...

LaVey a Sátán Bibliájában lírai érzelgősséggel ír uráról, a sátánról, aki szerinte "a haladás szelleme, megihletője minden nagy mozgalomnak, amely hozzájárult a civilizáció kibontakozásához és az emberiség fejlődéséhez. Ő a lázadás szelleme, ami a szabadsághoz vezet, és minden felszabadító eretnekség élő megtestesülése." Eddig mindez tökéletesen érvényes luciferi leírás.74

1969 áprilisának utolsó éjjelén - a Walpurgisnacht nevű ősi boszorkányfesztiválon - az akkor tizenhat éves LaVey ihletet kapott, hogy létrehozza egyházát, miután szemtanúja volt az örömlányok után sóvárgó templomba járó "jó keresztények" álszentségének. Kijelentette: "Akkor már tudtam, hogy a keresztény egyház a képmutatás révén gyarapszik, és hogy az ember érzéki természetét nem lehet elrejteni!... Mivel a hús oltárán való áldozás gyönyört okoz, templomot emelek a fenséges élvezeteknek..."75

Munkája során, a San Franciscoi rendőrség fényképészeként a lehető legszörnyűbb látványokkal kellett szembesülnie, ám még émelyítőbb volt neki az emberek vég nélküli litániája: "Ez Isten akarata!" Valójában Huysmans regényében a feketemisét celebráló paphoz hasonlóan (talán meglepő módon) LaVey sátáni szabadosságát is valódi igazságérzet támasztotta alá: az Istennek az emberi szenvedésről való látszólagos megfeledkezése (vagy az iránta való közönye) ellen emelt vád. A tény, hogy ez a fősátánista nem dagonyázott a rendőrség számára lencsevégre kapott, csaknem elképzelhetetlen emberi lealjasodásban, hanem valójában iszonyodott tőle, ha másról nem is, mindenesetre az ő esetében az igazi gonoszság hiányáról tanúskodik.

Viccelődő, pimasz stílusa tagadhatatlanul vonzó, habár gyakran meglehetősen kamaszos. Azt írja: "Martin Luther a budin ülve álmodta meg a protestantizmust, és tudjuk, mekkora hűhó lett a dologból."76 LaVey azonban halálosan komoly maradt a sátánizmusát illetően, noha gondosan elmagyarázta, hogy az ördög imádása bátorságot és büszkeséget jelent, valamint az ember alapvető egoizmusának és ösztöneinek cinikus elismerését. "Az ember az egyetlen olyan állat, akit folyamatosan emlékeztetni kell a létezésre. Bármilyen szenzáció megteszi.77

A régi vallás (vagy antivallás) LaVey-féle új verziója azonban semmi esetre sem a szabadosságnak emelt és a sátáni invokációk által még sokkolóbbá tett templom volt csupán. A Sátán Egyháza brutálisan viszonyul a gyengékhez és mindazokhoz, akik hívei útjába állnak (habár azt kell mondanunk, hogy a jézusi "boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet" is tekinthető egyfajta cinikus politikus húzásnak - hiszen végtére is épp a szelídek azok az emberek, akik soha nem panaszkodnának, ha esetleg mégsem kapnák meg, amit ígértek nekik!) LaVey így mennydörög a Sátán Bibliája nyitó fejezetében: "Átkozottak a gyengék, mert ők öröklik az igát!" és "Átkozottak a lelki szegények, mert leköpdösik őket!"78

A Sátán Bibliája az "énoki kulcsokról" szóló szakasszal végződik; maguk a mágikus formulák Meric Casaubon John Dee-ről írt 1659-es biográfiájából lettek átemelve, habár az isteni mágus kétségkívül elborzadna, ha látná, mivé lettek a Sátán Egyháza kezei között. LaVey kijelenti, hogy Dee "angyalait" csak azért hitték azoknak, mert

"az okkultisták mind a mai napig betegen fekszenek a metafizikai székrekedésben". Az énoki szavak minősége és a "barbár hangszínezetük" "rettenetes ellenhatást váltanak ki az atmoszférában",79 ám ezzel valójában a pokolra nyitnak kaput...

Amint LaVey egyre nagyobb követőtábort vonzott, természetesen mindenféle pletykák kezdtek keringeni a ténykedéseiről: hogy egy banketten emberi lábat szolgált fel; hogy megátkozta Jayne Mansfield mozisztárt, akit aztán annak rendje és módja szerint lefejezett egy súlyos karambol; hogy igazi démonok jelentek meg a parancsára... Majd elkerülhetetlenül jött a visszacsapás - nem a vallásos ellenzőktől, hisz ők máris régóta és zajosan kinyilvánították véleményüket; hanem a médiától. Némi kutatómunka kiderítette, hogy LaVey soha nem dolgozott rendőrségi fotóriporterként, valamint sosem volt afférja Marilyn Monroe-val (mint azt állította); és bár elítélte Aleister Crowley-t, a hírhedt brit okkultistát, mint "par excellence nagyképű pózolót, aki túlórázik, hogy gonosznak tűnjön",80 a komoly okkultisták között eluralkodott az általános nézet, hogy mindez némileg mulatságos és ötletgazdag húzás volt a részéről.

LaVey 1997-ben halt meg; az emlékét a mai napig viták övezik, mivel társai - sőt még saját lánya is - egyöntetűen igyekeznek besározni a nevét, ami furcsa módon még egy sátánista esetében is lehetséges.

A média gúnyos jellemrése ellenére ("a világ leggonoszabb embere") Aleister Crowley (1875-1947) neve hallatán a "rendes" emberek akkor is, és még ma is általában csak a vállukat vonogatják, habár a legtöbben (legyenek bár rendesek vagy sem) csak nagyon keveset tudnak erről a bámulatos mágusról. Kétségtelen, hogy ő LaVey forgalmat lassító dombocskájához képest intellektuális és spirituális szempontból is maga az Olümposz, habár semmi esetre sem volt abszolút gyönyörűség vagy konzisztensen értékes inspirációforrás, sem mint ember, sem pedig mint szerepmodell.

Crowley - a tehetséges költő, a világ egyik legjobb hegymászója (ő volt Chris Bonnington hőse), nagy tudású író, okkultista, jógi adeptus, és született pornográfus - nevére jórészt annak kapcsán emlékszik a világ, hogy felvette a bibliai "Nagy Fenevad 666" titulust, miután a nagyanyja - a puritán Plymouth-i Hittestvérek tagja - teljes

komolysággal ragaszkodott hozzá, hogy így szólítsa. Ám amint az okkult történész Francis X. King írta a Crowley on Christ (1974) előszavában:

Crowley sokkal több volt egy feketemágusnál, habár egyszer keresztre feszített egy varangyot; sokkal több egy szexuális atlétánál, habár nem egy alkalommal átengedte magát szinte mindenféle testi élvezetnek, a szodómiától kezdve a koprofíliáig...81

"Sosincs unalom, ha Crowley jelen van!"

A különféle mágikus és titkos társaságokkal (többek között a szabadkőművesekkel) való ingatag és szeszélyes kapcsolatai után a szexuálmágia mellett kötelezte el magát (jobban szerette a "magick" szót használni, a szóvégi "-k" toldalékkal), méghozzá a karpokratiánusok vagy Simon mágus lelkesedésével, amit vagy valamely férfi mágus kollégája, vagy sorozatos "skarlát női" egyikével társulva űzött. Eliphas Levi reinkarnációjának hitte magát, és ebből kifolyólag a végső mágikus tapasztalatok elérésére törekedett. Még szent őrangyalát is igyekezett megidézni, ami részben sikerült is neki 1904-ben Kairóban, felesége, Rose médiumitása révén. Francis X. King szavait idézve: "...sokkal több volt ő egy »sátáni okkoluistánál« noha azonosította Aiwass nevű »szent őrangyalát« "a sátánnal, a keresztények ördögével." 82

Mint minden elkötelezett mágus, Crowley is igyekezett engedelmeskedni az ősi parancsnak: Ismerd meg önmagad!, hogy felfedezze és foganatosítsa "Igazi Akaratát". Aiwass-szal való találkozása ennek a küldetésszerű keresésnek a betetőzéseként is tekinthető, mely során egy külső erő formájában konfrontálódott belső énjével. (1920 júliusában azt írta Magical Record című naplójába: "Folyamatosan szolgálni akarom Istent, vagy ahogy mondani szoktam, Legyen meg az én akaratom! Inkább egyévnyi koncentrált [életet] választanék a végén a halállal, mint ugyanezt az adagot fél évszázadnyi eredménytelenségre felhígítva.")83

E mindent betetőző angyali találkozásnak az eredményeként megszületett a Book of the Law, azaz Törvénykönyv, amely - anélkül, hogy ténylegesen megrémítette volna - olyannyira megzavarta

Crowley-t, hogy újra meg újra megpróbálta elhagyni azt. Ám a mű valahogy mindig visszatért hozzá. 1923 szeptemberében felidézte a "kairói mű" kvintesszenciáját, azt írván: "A titok ebben állt: Angyalom e félelmetes szavai lerombolták bennem hamis akaratomat, és Igazi Énem felszabadult minden köteléke alól, és azonnal élvezhettem az elragadtatott örömöt, hogy végre annak tudhatom önmagam, aki igazán vagyok."84

Mikor Book of Thoth (1944) című könyvében a tarot-kártyákról írt, az Akasztott Ember lapját tárgyalva Aiwass alábbi szavait idézte a Törvénykönyvből: "Elképzelhetetlen örömöket adok a földön: bizonyosságot, nem hitet, még az életben; halálkor: kimondhatatlan békét, megnyugvást, eksztázist; és nem követelek érte semmilyen áldozatot."85 Mindig szembehelyezkedett a meghaló és feltámadó Krisztus mint Megváltó koncepciójával. Azt írta: "Mindent számba véve az áldozatnak ez az ideája téves elképzelés."86 Azt is kidomborította: "...A judaizmus barbár, a kereszténység pedig ördögien gonosz babona."87 (Valójában Crowley spirituális szemléletmódja egészen a kairói műig jórészt buddhistának tekinthető, később azonban Aiwass ragaszkodása ahhoz, hogy a létezés "tiszta öröm", komolyan kikezdte azt a koncepciót, miszerint az élet végső soron semmiség.)

A Törvénykönyv harmadik fejezete azonban hangnemet vált, megjósolva - akár még bátorítva is - a tömeges brutalitást, vérontást és pusztulást: "Vége a kegyelemnek! Legyenek átkozottak, akik részvétet éreznek! Ölj és kínozz! Ne kímélj senkit és semmit: rajta hát!" Mindazonáltal, amint azt Tobias Churton kiemeli, ez egy másik hangja Crowley-nak, aki "megveti az edwardi szentimentalitás érzelgősségét és posványát"88 - egy olyan világét, amelyet gyorsan cafatokra szaggatott a közelgő I. világháború tömeges vérontása. "Ez a hangja minden olyan helynek, ahol elhallgatott az Igaz Akarat, ahol az egyén a tömegtől rettegve jár".89

Crowley olykor a legnemesebb magasságokba emelkedett, és mikor ez megtörtént, kevesen kelhettek versenyre színtiszta luciferi érzületével és gondolataival. Például:

...a "megváltás" rossz szó; kimondatlanul is adósságot feltételez. Hiszen minden csillag [személy] korlátlan bőséggel és gazdagsággal

bír; az egyetlen helyes módja a tudatlanokkal való bánásnak, ha ráébresztjük őket csillagörökségük ismeretére. Hogy ezt megtegyük, úgy kell viselkedünk, ahogy szükséges, hogy jó viszonyba kerüljünk az állatokkal és a gyerekekkel: hogy abszolút tisztelettel - akár (bizonyos értelemben) imádattal - bánjunk velük.90

És - az Edward korabeli korlátozott és frusztrált nők fülének valóságos muzsikaként - a Törvénykönyv azzal a harsonaszóval indít, hogy legyen vége a hamis női tartózkodásnak és mértékletességnek, és táruljanak szélesre a szent nőiség kapui. Aiwass/Crowley szavait idézve:

Mi nem hitegetjük a nőket, és nem járatjuk velük a bolondját; nem vetjük meg és nem bántalmazzuk őket. Számunkra a nő Önmaga, egy abszolút, eredeti, független, szabad, önigazolt lény, pont ahogy a férfi is... Nem akarjuk őt szolgaként látni; azt akarjuk, hogy szabad legyen és királynői, akár szerelme küzd a halállal a karjainkban éjjel... akár a hűsége lovagol az oldalunkon a harcos élet ütközetében nappal...

Most viszont nekem, a Fenevadnak ez a szavam: Aszszony, nem csak egy olyan cél esküje alatt állsz, ami nem a tiéd; te magad is csillag vagy, és önmagadban ragyog Önmagad célja. Nem csupán az anyám vagy te, vagy férfiak szajhája; rabszolgája az ő Élet és Szerelem utáni szükségüknek, nem osztozva Fényükben és Szabadságukban; nem! Te a saját gyönyörödre vagy Anya és Szajha; az Ember Igéjeként nem kevesebbet mondok Néked: Tégy, amit akarsz! Így teljesedik be a Törvény!91

Legalábbis ez volt az elmélet. Crowley skarlát nőinek rendszerint súlyos mentális problémái akadtak- például Rose az alkoholizmusba halt bele -, és milyen kár, hogy szerét tudta ejtetni, hogy oly kevés tiszteletet tanúsítson embertársai iránt általában, hangsúlyozottan infantilis exhibicionizmust mutatva például azzal, ahogy a háziasszonyok szalonjának kárpitjára székelt, és (ürülékből gyúrt) "szerelemsütiket" kínált saját vendégeinek. A feltűnő(sködő) imázsával való sokkolás iránti ellenállhatatlan vágya gyakran sajnos egy hároméves szellemi szintjére süllyesztette le az új eón önjelölt mesterét. Ebben, ám csak ebben, LaVey csúfondáros elutasítása - poseur par excellence-nek bélyegezve Crowley-t - fején találta a

szöget. Igazi komiszságának egy másik aspektusát pedig az jelentette (hiszen végtére is sok munka várt rá, ha fel akart nőni a "Nagy Fenevad" titulushoz), hogy előszeretettel átkozott meg embereket[92] az igazi, mély gonoszság és a színpadias, magamutogató arrogancia keverékével, a lélek egyfajta sötét és mocskos hetvenkedésével. ("Sosincs unalom, ha Crowley jelen van!" - írta saját magáról.)[93] Ez az, amit Tobias Churton, a gnosztikus mágus Crowley nagy csodálója "az ő gyakran hülye, gyakran önző, és gyakran elragadó, mágikus énjének" nevez.[94]

Crowley, aki - mint Simon mágus - mindig kész volt magára ölteni a "nevető mester" álcáját, pimasz nyelvnyújtogatással, ám mégis teljesen komolyan gondolva kijelentette: "Szememre vetették, hogy támadást intézek az ellen, amit rendszerint erénynek tartanak. Való igaz, gyűlölöm is, de csak annyira, mint bármit, amit rendszerint véteknek tartanak."[95]

A moralisták gyakran ujjongva dörzsölik össze a kezüket Crowley élettörténete felett - ahogy a viktoriánus úriemberből 1947-re szánalmas, nincstelen heroinfüggő lett egy hastingsi penzióban, "csak még egy utolsó" adagért rimánkodva doktorának[96] - ám ő régóta elismerte ezt az "őrültségben elért eredményt". A látszat ellenére nem egy bukott sámán sajnálatra méltó halála volt ez: ahogy az élete és munkássága iránti igazi csodálat és elismerés egyre nő, úgy válik az is egyre világosabbá, hogy kevés dologban vallott igazán kudarcot a Nagy Fenevad.

A hagyatéka egyszerűen lélegzetelállító. Az írásoknak olyan tárházát hagyta maga után, ami az idő múlásával csak mind nemesebbé érik, és egyre meghittebb ismerete bizonyosan nem szül lekicsinylést - valójában épp ellenkezőleg. Ami jelen témánkat illeti, Crowley igazán különleges örökséget hagyott a keresők jövő nemzedékeire, habár paradox módon bizonyára utálta volna ilyen megvilágításban szemlélni a dolgot. Ám mégis, Aleister Crowley volt az, aki lefektette az önjelölt Lucifer-hívek számára a szabályokat.

Hirtelen nekivágni az ismeretlennek a Hajnalcsillag ragyogó fénye felé puszta természeténél fogva éppoly veszélyekkel teli vállalkozás, mint bármelyik zarándokút. Akár még a legnemesebb ideáktól támogatva is számtalan a buktató - nem utolsósorban annak a

csábereje, hogy csintalanul huncutkodjunk a fekete gyertyák lágy fényében, az orgiasztikus faux sátánizmust ünnepelve. Hiszen végtére is az igazi dolog (bármilyen nevet adjunk is neki) most, és mindig is a nyílt, kriminális őrültség valamilyen formájú megvalósítása lesz - és egy Hitler vagy egy Szaddám Huszein gonosztettei a legtöbb embernek még a legvadabb képzeletén is túltesznek. Az átlagemberek egyszerűen nem valók igazi sátánistának, mert - tetszik vagy sem - az igazság az, hogy helyén van a lelkiismeretük, és intenzív undort vált ki belőlük mindaz, ami undorító. A külvárosi sátánizmus talán érdekes időtöltést kínálhat, ám a mocsokra és sötétségre helyezett hangsúlyával sosem nyújthatja a Fénybe vezető utat. Ám noha mindannyiunknak magunknak kell megtalálnunk a saját utunkat, ennélfogva pedig (bizonyos mértékig) megrajzolni a saját térképünket, Crowley-nak ezek a "szabályai" szilárd alapot kínálnak a helyesen élt élethez.

Mindenki, aki tudja, hogy Crowley kijelentette: "Tégy, amit akarsz! Így teljesedik be a Törvény!", rendszerint és helytelenül úgy veszi ezt, mint az elfajult hedonizmusra való felhatalmazást; valójában azonban a krédó így folytatódik: "A Szeretet a Törvény, az Akarat uralta Szeretet." Majd hozzáteszi: "Minden férfi és nő egy-egy csillag" - amit felhígítva bár, de LaVey alábbi kijelentése is tükröz: "Minden gyermek egy kicsiny reneszánsz ember"97-, kifejtve, hogy az ő rendszerében "a Szentlélek [Szent Szellem] elleni bűn nem más, mint megakadályozni egy másik csillagot abban, hogy a saját Akaratát kövesse". Sajnos nagyon is gyakran megesik azonban, hogy az egyes "csillagok" önmaguk akadályozzák a saját Igaz Akaratukhoz vezető útjukat.

Colin Wilson szavait idézve: "Az ember nem kicsi és gyenge - csak átkozottul lusta."98

Utószó - A Lucifer-kulcs

"A bánat misztériumát már régen megvigasztalták, mikor elment inni egyet az Univerzális tréfával."

Aleister Crowley

Hadd ragyogjon be a fény! Hadd borítsa fénybe Lucifer az elme piszkos kis zugait, az ott megbúvó káprázatokat, illúziókat, képmutatást és vigyorgó iszonyatot! Ahogy a szabadkőműves-beavatottat üdvözlik: "Hadd lássa Fivérünk a Fényt!" Nos, hadd lássa a nővérünk is!

A gnosztikusoknak a fény a minden - mint ahogy Jézus számára a Fény Mária Luciferben volt, az ő "minden"-ében - ezt azonban ki kell egyensúlyoznia a tudott és elfogadott sötétnek. A keresztényeknek Jézus Krisztus "a világ világossága", habár ezt több-kevesebb vehemenciával tagadni fogják nem csak a más vallások, például a judaizmus tagjai, de tagadták, és tagadják ma is a gnosztikus mandeánusok, akik szerint egyedül Keresztelő János érdemelte ki a "Fény főfejedelme" titulust. Ironikus módon e sorok írása idején a keresztények és a mandeánusok egyaránt ugyanazoktól az iszlám fundamentalistáktól szenvednek Irakban.[1]

Hadd áradjon be a fény! Hadd söpörje el a fundamentalizmus minden és bármely formáját - "Az ideálokhoz való elkötelezettségünkből ered az ürügyünk a gyűlöletre[2] - csakúgy, mint a gondolatrendőrséget és a politikai korrektséget. Ehelyett áradjon be a jó humor - a képesség, hogy hosszan és felszabadultan tudjunk nevetni, különösen önmagunkon - és az abszurd iránti magasan fejlett érzék. Váljunk a magunk "nevető mesterévé", akit megrészegít a létezés öröme. Humor és éberség nélkül a szabadság szétmállik, és akkor bizonyosan csak a nagyképűek, fontoskodók, ostobák, vagy ami sokkal-sokkal rosszabb, a gyalázatos diktátorok fognak győzedelmeskedni - a világnak pedig már épp elég jutott az ilyenekből.

2004 decemberében a brit komikus, Rowan Atkinson ("Mr. Bean") határozottan fellépett egy törvényjavaslat ellen, amely tilalom alá akarta helyezni a vallási gyűlöletre való felbujtást, mivel az szerinte a szólásszabadságot fenyegetné. Azt mondta:

A sértés joga fontosabb, mint a sérthetetlenségé. A szólásszabadságot meg kell védeni a művészek és hivatásos szórakoztatók számára, és nem szabad elfogadnunk a vallások és vallási vezetők gúnyolóinak semmilyen korlátozását.

Nyilvánvaló a különbség a rasszista agitátorok viselkedése - akiket a fennálló törvények mellett is lehet üldözni -, és a szatiristák és írók ténykedései között, akik dönthetnek úgy, hogy komédiát vagy kritikát írnak vallási hiedelmekről, gyakorlatokról vagy vezetőkről, mint ahogy megtehetik ezt a politikusokkal is.

Ez az egyik oka annak, hogy szólásszabadságunk van.3

Való igaz, de ahogy a dolgok mostanában zajlanak az Atlanti-óceán mindkét oldalán, talán már nem sokáig élvezhetjük a szólásszabadságot. Törekvő Lucifer-hívekként éberen őrt kell állnunk a nehezen kivívott jogaink és szabadságunk egyre fokozódó eróziója ellen. Használjuk ki a szabad szólás jogát, míg még megvan, hogy biztosítsuk a fennmaradását. Nem elegendő a rejtélyes és nehezen megfogható "demokráciára" számítani, amit a Nyugat oly buzgón igyekszik ráerőltetni másokra. Először meg kell győződnünk róla, hogy az a gyakorlatban is jól működik a parlamentek szülőanyjának földjén és a bátrak és szabadok hazájában. Lucifer-hívek, emeljétek fel a hangotokat, vagy megeshet, hogy hamarosan megtagadnak tőletek minden hangot!

A cselekvő Fény

Lucifer a haladás és intellektuális kutatás istene, és nem csupán a gnosztikusok és eretnekek spirituális megvilágosodása mögötti isteni inspiráció, valamint Isten szeretője annak minden formájában: az emberiség Lucifer szellemének jegyében mászott le először a fáról, és ő azóta is a fejlődés folyamatát jelképezi. Lucifer azonban több lehet a lázadás, megvilágosodás és haladás metaforájánál - a tiszta kreatív és mozgató fényként ténylegesen ő lehet a kulcs magához az élethez...

Az elmúlt tizenöt évben a tudósok (főként Európában és Ázsiában) tettek egy igen jelentős felfedezést. Az élőlények minden sejtjének sejtmagjában megtalálható DNS-molekulák kibocsátanak biofotonokat vagy ultragyenge részecskesugárzást - más szóval fényt. Noha ez szabad szemmel persze láthatatlan, egy német tudósok kifejlesztette új mérőműszerrel jól detektálható.

Amint azt a német tudományos író, Marco Bischof leszögezi Bio photons - The Light in Our Cells (1995) című úttörő munkájában: "A fénynek ez a dinamikus, a DNS-molekulák által állandóan kibocsátott és elnyelt hálója összekötheti a sejteket, szöveteket és szerveket, és a szervezet fő kommunikációs hálózataként szolgálhat, továbbá minden életfolyamat regulációjának legfontosabb példája." Indítványozza, hogy "az agy és az idegrendszer, és talán az egész szervezet holografikus biofotonmezeje a memória és a tudatosság egyéb jelenségei számára is alapul szolgálhat...4

És számunkra, Lucifer-hívek számára izgalmas módon, akik elutasítjuk a "jó" és "rossz" tudomány közti felosztást5 - a határokat az őszinte vizsgálatok és az anyagilag jól támogatott kutatómunkák között, amelyek bár tiszteletet színlelnek a kvantumfizika legvadabb teóriái iránt, ugyanakkor gúny és nevetség tárgyává teszik a halál után is folytatódó tudatosság lehetőségének kutatását - a biofotonok még a nem konvencionális területeken is implikációkkal bírnak. Bischof leírja, hogy "az indiai »prána« fiziológiája hasonló regulációs energetikai jelenség lehet, ami egy gyenge, koherens elektromagneti kus biomezőn alapul."

Lucifer állandóan mozgásban van bennünk: kommunikál a sejtjeink között, felszítja az életerőcsapatokat, életben és csodálatosan tart minket. Minden férfi és nő egy-egy csillag - és most már tudjuk, hogy megvan a magunk saját belső, varázslatos Tinkerbell*-fénye.

* Magyarul - fordítástól függően - "Giling-galang" vagy "Csingiling"; lásd a 2. fejezet 45. lábjegyzetét! - a ford.

Ám azoknak, akik továbbra is ragaszkodnak hozzá, hogy összekeverjék Lucifert a sátánnal, majd átadják magukat az ördögimádásnak egy külvárosi helyszínen a csipkés függönyök mögött, íme egy intő szó. Most lépünk be az "extrém lehetőségek" világába.

Képzeljük csak el!

Colin Wilson - aki távolról sem az a finomkodó vagy prűd alak - a matrózból lett sátánistáról, Chris Cranmerről írt cikkében (lásd 6. fejezet)6 figyelmeztet a sátánizmus nagyon is valós kelepcéire. Idézi

az ünnepelt fotóriporter, Szergej Kordijev és felesége esetét, akik 1959-ben belekeveredtek egy sátánista körbe az essexi Burnhamon-Crouch-ban. Miután átestek a szokásos színes beavatási ceremónián, amit a saját vérükkel aláírt paktum tett teljessé, látszólag minden csodásan alakult a számukra, anyagiak és karrier tekintetében egyaránt. Ám azután arra kényszerítették őket, hogy végignézzék egy lány megerőszakolását - akit azért "büntettek meg", mert elárulta a csoport titkait - egy feketemisén, ahol minden sátánistának innia kellett egy fiatal kakas véréből, amit kifejezetten erre az alkalomra öltek le. Krodijevék, akik mélyen megrendültek, és komolyan megbánták a részvételüket, később kiderítették, hogy a férfi, akinek a lány elárulta a titkaikat, hajszálpontosan a feketemise időpontjában holtan esett össze, "szívroham" következtében. Mikor azután kiléptek a csoportból, rosszra fordult a szerencséjük. Kordijev a csőd szélére sodródott, a felesége összeomlott. Egyik éjjel pedig egy rejtélyes erő nagy pusztítást vitt végbe a férfi stúdiójában, noha semmiféle betörés nem történt. Úgy tűnik, immár egy poltergeisttel is versenyre kellett kelniük.

Colin Wilson másik tanulságos története talán még szenzációsabb. Idézi John Cornwell szerzőt, aki alapos vizsgálatnak vetette alá a jó és rossz kérdését,[7] mely során találkozott egy tanítóval, aki belekeveredett egy sátánista csoportba. A beavatásakor arra buzdították, hogy könyörögjön az ördöghöz, hogy szállja meg őt; ezen a ponton a tanára azt mondta neki: "Ha látni akarod az ördögöt, nézz oda!"

A férfi a mutatott irányba fordult, és meglátott egy emberméretű varjút, aminek nyálkaszerű váladék borította a szárnyát. Majd a bizarr lény kitátotta a csőrét, és véres hím nemi szervek tűntek elő belőle. A férfi a rettegéstől eléjulva összeesett. "Még egy pap segítségével is hosszú időbe telt, mire sikerült visszanyernie a józan eszét."[8]

Valóban vérfagyasztó történet, de bár az ember együtt érez az áldozat páni rémületével, vajon tényleg soha elég csak meg sem fordult az illető fejében, hogy az önkéntes jelentkezése egy ilyen sátáni szektába egy effélé találkozást eredményezhet a pokol valamelyik fajzatával, ha nem egyenesen magával az ördöggel? Mégis, mi az "ördögöt" várt? Még a külvárosi sátánizmus is képes

olykor némi kellemetlen meglepetéssel szolgálni - és nagyon is szelíd és unalmas volna, ha nem így lenne.

Hogy a fenti esetben vajon "pusztán" ördögien ügyes hipnózis történt, vagy valóban a mélység egy kreatúrája jelent meg, aligha számít. A károkozás megtörtént. Valójában még az is lehet, hogy se nem hallucináció volt, se nem egy igazi szörny, hanem egy különös entitás az utolsó határvidékről - a belső űrből.

Az okkultisták és a misztikusok régóta tudják, hogy az emberi elme igazából képes látható és kézzelfogható lényeket, úgynevezett tulpákat teremteni, ha az illető elég sokáig és elég erősen összpontosít rájuk. A speciális képzettség és mentális felkészültség persze sokat segít a dolgon, máskülönben könnyen őrülethez vezethetne a kísérlet.

Egy klasszikus tulpatörténet a XX. század elejének vándor szerzetesétől, Madame Alexander David-Neeltől származik. Miután szenvedélyévé vált a buddhista művészet, ideiglenes tibeti otthonában meglátogatta őt egy helyi festő, aki a "haragvó istenségek" ábrázolására specializálta magát. A nő döbbenten vette észre a festő mögött ezen félelmetes entitások egyikének a ködös alakját. Különösen akkor képedt el, mikor kinyújtotta felé a kezét, és úgy érezte, mintha egy puha tárgyhoz érne, "ami anyaga engedett a finom nyomásnak".[9] A művész bevallotta, hogy részt vett bizonyos rítusokban, hogy megidézze az istent, akinek a körvonalait házigazdája épp az imént látta.

Az esettől lenyűgözött Madame David-Neel elhatározta, hogy megteremti a maga saját tulpáját - egy kövér, vidám szerzetest. Rendkívül alapos lévén, több hónapra visszavonult egy félreeső helyre, hogy az "extrém lehetőségek" e különös gyakorlatára összpontosítsa elméjét, és egy idő elteltével a szeme sarkából rövid villanásokra valóban sikerült is elkapnia egy szerzetesszerű alak körvonalait. Múlt az idő, ő kitartóan folytatta a koncentrálást, a szerzetese pedig fokozatosan egyre életszerűbbé és szilárdabbá vált. Ám azután megváltozott, és már nem az a kövér, vidám fickó volt, akinek a megteremtésére vállalkozott, hanem helyette egy vékonyabb figurává alakult, aki "egyre engedetlenebb és merészebb" lett. Ám egy nem várt áttörés történt (előre kizárva minden olyan

javaslatot, miszerint a magány és megszállottság befolyásolta Madame David-Neel elméjét, aki egyszerűen csak hallucinálta mindezt), mikor egy helyi pásztor benézett hozzá látogatóba - és összetévesztette a szerzetest egy igazi emberrel. Mivel ekkorra már igen rosszindulatúvá vált, mennie kellett, ám a "lebontásának" folyamata újabb hat hónap koncentrált erőfeszítést igényelt a nő részéről. Ha hagyta volna, hogy teremtménye ámokfutóvá legyen, egyre több erőt nyerjen és egyre szilárdabbá váljon, ki tudja, miket művelt volna?

Az évszázadok során bátor és tanult emberek (férfiak és nők) igyekeztek megidézni mindenféle lényeket, az angyaloktól az ördögökig; és közülük soknak sikerült is elővarázsolnia valamit, habár gyakran azt kívánták, bár ne sikerült volna. Hogy a kérdéses entitás vajon saját elméjük és képzeletük terméke volt, mint hallucináció, vagy a pszichéjük kivetülése, mint egy tulpa, netán ténylegesen egy másik dimenzióból érkezett, gyakorlatilag mit sem számít. Az idézés mindenképpen óriási felelősséggel jár, és nem csak a saját egészségünk és lelki békénk szempontjából, de a körülöttünk lévőkéből is, olykor akár hosszú éveken át.

Lucifer híveként azt tehetsz, amit csak akarsz (mivel ez a Törvény teljessége, a Szeretet törvényéé, az Akarat uralta Szereteté), ám a személyes tanácsom mégis az, ha és amikor az ismeretlennel dolgozol, ne kontárkodj bele az okkult művészetekbe! Csináld helyesen! Olvass el mindent, amit csak tudsz, nem csupán a mágiáról, de az elme erőiről is; készülj fel alaposan mentálisan és fizikailag; és állíts fel egy segítő csapatot arra az esetre, ha bármi probléma adódna! És ami a legfontosabb: sose veszítsd el a humorérzéked! Ez a legjobb védelmed a bármilyen forrásból megjelenhető szörnyűségek minden fajtája ellen. Cselekedj úgy, mint egy intelligens gyermek: nyílj meg a lehetőségeknek, de állj készen arra is, hogy félbeszakítod a kísérletet, ha valami balul sülne el. Abban a pillanatban, hogy valami probléma adódna, kapcsold fel a villanyt, menj le a kávézóba, nézz meg egy kabarét, nevess! Vagy - és messze ez a legjobb tanács, ami csak adható - felejtsd el az egészet, és mindenképpen menj el szórakozni és nevetni! Hiszen nincs rá szükség, hogy bármit is meg kelljen idézned.

A luciferizmus, a pogányság, a hedonizmus és ateizmus mind tekinthetők úgy, mint a felvilágosodás korának folytatódásai, a papi elnyomás és nyílt hazugságok sötét évszázadai elleni lázadás, és az az őszinte vágy, hogy megvessük a lábunkat egy szép új világban. Mint minden Új és vakmerő törekvés esetében, itt is elkerülhetetlenül lesznek veszélyek és zsákutcák, és amint eltűnnek a régi bizonyosságok és a vakhit okozta dermedt bénultság, még a súlyos hibák, akár bűntettek lehetősége is felmerül. Ám az ilyen keresők - saját útjukat kutatva a Fény felé - nem sorakoznak fel a gonosz mögé.

A szabályszerű, tényleges sátánizmus azonban veszélyes, mert kibillenti egyensúlyából a pszichét, és olyan témákra és képekre fókuszálja az elmét, amiket rendes körülmények között legfeljebb Hieronymus Bosch színesebb munkáin találhatunk. Természetesen egyéb törekvések szintén kiegyensúlyozatlanná tehetik a pszichét: bármi, amire minden más kizárásával koncentrálunk, a csőlátásnak ugyanazt az intenzitását indukálja, legyen az a számítógépes játékokkal való görcsös időtöltés, vagy kényszeres tanulás egy egyetemi vizsgára. A kulcs az erőszakos és görcsös függés. Mindenki tudja, hogy bizonyos kemikáliák, például az alkohol vagy a kokain tönkreteszik az elmét, testet és szellemet. Maga az elme azonban függővé válhat negatív és addiktív befolyásoktól is, mint például a szerencsejátékok, a turkálókban vásárlás, az internetetés vagy a pornográfia esetében. A sátánizmus azonban aktívan meginvitálja a valódi és vég nélküli rémálmok világát. A gonosz imádására való koncentrálás elkerülhetetlenül egy olyan dolgokra képes elmét hoz létre, amiket a legtöbbünk - nem vallásos, derék átlagemberek - automatikusan elutasítanánk, nem csupán mint immorális és antiszociális, de valójában mint mélyen ízléstelen és visszataszító ténykedéseknek az apoteózisát.

Habár általános dolog némi izgalmat érezni például a viaszmúzeumok nyomasztóbb mellékkiállításain, vagy szájtátva bámészkodni egy közúti baleset helyszínén, netán egy szemléletes filmet nézni Hasfelmetsző Jackről, rendszerint azonban megvannak a határai annak, hogy meddig vagyunk hajlandóak önként foglalkozni a horrorral. Amint átadtuk magunkat a kirobbanó katarzisnak, visszatérünk az élet világias és humoros oldalához, visszanyerve egyfajta emberi egyensúlyt és újra aktivizálva a

lelkiismeretünket - igazolhatóan a saját belső ellenőrző és harmonizáló rendszerünk ez, aminek nincs szüksége semmiféle vallásra vagy politikai krédóra, hogy megregulázza esetleges túlkapásainkat, és lelohassza belső démonaink vadabb lelkesedését. Az igazi sátánisták azonban lényegében véve tudatosan választják az egyensúlytalanságot, miután önként kikapcsolták a lelkiismeretük hangját: valójában ahhoz, hogy urukat és mesterüket szolgálhassák, gyakran találják magukat arra kényszerítve, hogy hidegvérrel megöljenek egy ártatlan lényt.

2005 januárjában a brit média nagy szenzációt keltett a tizenhat éves Luke Mitchell Dalkieth skóciai fiú történetével, akinek a Marilyn Manson "Antikrisztus szupersztár" és a sátánizmus iránti lelkesedése - az iskolai munkafüzeteit olyan mantrákkal díszítette, mint "Sátán, mesterünk, vezérelj minket a pokolba!" - közvetlenül a tizennégy éves barátnője, Jodi Jones meggyilkolásához vezetett. Manson további rajongói közé tartozik Dylan Klebold és Eric Harris is, akik 1999-ben huszonöt társukkal végeztek Coloradóban, a littletoni Columbine Gimnáziumban.10

A sátánizmus veszélyes, mert tápot ad egy személyes gonosz, a nagyon valós és mindenütt jelenlévő ördög létezésébe vetett hitnek. Azonban pontosan ez annak is az egyik fő oka, hogy szintén miért veszélyes a vallás, elsősorban a fundamentalizmus a maga szinte megszállott függésével a gonosz hatalmától, ami ellen az embernek a nap minden másodpercében résen kell lennie. A sátán létezésébe vetett ilyen koncentrált hit - legyen az akár egy sátánistáé vagy egy fundamentalista keresztényé - szélsőséges lehetőségként akár meg is teremtheti őt egyfajta tulpaszerű gondolatformaként, ha mégoly villanásnyi időre is. Vagy amennyiben máris tényleg létezik egy ilyen objektív lény, akkor maga a hit megidézheti őt, hiszen hát nem a félelemmel táplálkozik? És pontosan ez a kulcs: a félelem. Ha az elszabadul, bármelyikünket szörnyeteggé változtathat.

Bizonyos félelmek jók: a félelem és izgalom keverékének adrenalinlökete csalta le szőrös őseinket a fákról a nyílt síkságra, és a sokkal nagyobb és még szőrösebb teremtményekkel való összecsapásra, aminek eredményeként az egyik végül rendszerint elfogyasztotta a másikat. Ez a luciferi félelem - ami szélesre tárja a fejlődés kapuit, ami megszimatolja a levegőben a közeledő

katasztrófát, és ami megépítteti az erődöket, felhalmozza az élelem- és gyógyszertartalékokat, biztosítja az archívumokat és múzeumokat építtet, mielőtt örökségünk a szűk látókörű "filiszteusok" kezére jutna... Létezik azonban egy másik, sokkal sötétebb félelem is, amely éjjel burjánzik, és magába nyel minden humort, ítélőképességet és ésszerűséget, mindent, ami a Fényhez tartozik. Amint azt Lucy Hughes-Hallett megjegyzi a Sunday Times oldalain Joanna Bourke Fear: A Cultural History című könyvének ismertetőjében:

[A szerző] különbséget tesz az (általában vétkesség miatti bűntudatban gyökerein) nyugtalanság és a félelem között (mely utóbbinak azonosítható tárgya van), és demonstrálja, hogyan alakítható át egyik a másikba egy bűnbak kiszemelésével.11

A bűnbakkeresés sötéten összekapcsolja a zsidó holokausztot a nagy boszorkányüldözésekkel - valójában az antiszemitizmus és a nő/boszorkány ellenesség mindig is sok közös vonással bírt attól kezdve, hogy mindkettőt szégyentelen csecsemőgyilkosoknak bélyegezték egészen odáig, hogy mindegyiket a sátánnal való szövetkezéssel vádolták. A káosztól való félelem az, ami arra késztet racionális és decens embereket, hogy más racionális és decens embereket démonizáljanak. A nácik zabolátlan őrületükben kiszemelték bűnbaknak a zsidókat, hogy meglakoljanak a bolsevizmus felemelkedéséért, és az 1918 utáni Németország szörnyű gazdasági nyomoráért, míg a "boszorkány"- hisztéria igazából egy antiszemita gyűlölethullám után kapott erőre a középkori Európában - a kettes számú bűnbakok ők, akiket felsorakoztattak, hogy megbűnhődjenek az ellenséges időjárásért, az éhínségért és pestisért. Istent nem lehetett ilyesmivel vádolni - habár, amint Hughes-Hallett a továbbiakban megjegyzi: "...a jelek szerint sokan könnyebben el tudtak fogadni egy büntető Isten által rájuk mért katasztrófát, mint hogy kiegyezzenek a véletlenszerű balszerencse egy példájával"12 -, így aztán bizonyára megengedte az ördögnek, hogy garázdálkodjon, ahogy csak tőle telik, mintegy annak próbájaként, hogy az igazak ki tudják-e gyomlálni maguk közül a gonosz küldötteit a rendelkezésükre álló minden brutális eszköz bevetésével...

Mint láttuk, a boszorkányirtásnak tartós és komoly figyelmeztetésként kellene szolgálnia a babonaság és az ördögökbe vetett hit táplálása ellen. Ahogy a régi mondás tartja: "Fesd az ördögöt a falra, és megjelenik". Higgy fanatikusan az ördögben, és itt terem, talán az egykor ártatlan szomszédod képében, akit akkoriban kötelességednek éreztél elhurcoltatni, megkínoztatni és megégettetni. És ha azt hiszed, hogy azok az idők már elmúltak, gondold át újra!

Ám puszta nevetség tárgyává tenni a régi boszorkánypereket - jó nagyokat kacagva Kramer és Sprenger nevetséges és műveletlen pózolásain, és a szenilis vádlottak zavaros motyogásain - önmagában is veszélyes lehet, mivel ez valójában egyfajta nyugtalan tagadás, és olyan félig eltemetett félelmekre utal, amelyek könnyen újra kitörhetnek a boszorkánykínzók és -égetők egy új inkarnációjaként. Ahogy Erica Jong Witches (1981) című rendkívüli könyve végén megfogalmazza:

Mikor nevetsz a boszorkány alakján, mikor kikacagod őseinket, amiért gonosznak hitték őt, és mikor megmosolygod azokat, akik figyelmeztetnek minket a boszorkányvadászatok kegyetlen moráljára, annyival is közelebb hozod a boszorkányüldözések egy megújult ostromát.

A zörgő szekéren, bekötött szemmel, kipeckelt szájjal, gúzsba kötve, úton a kínkamra, a bitófa, a máglya felé, a boszorkány próbál elmondani valamit. Próbál figyelmeztetni téged. Halld meg, mit üzen! Lehet, hogy te leszel ő - legközelebb.[13]

Mindannyiunkban ott kavarog egy sereg démon, amiket saját egészségünk és a társadalom jóléte érdekében meg kell fékeznünk, és meg kell tagadnunk tőlük minden erőt és lehetőséget a növekedésre. Nem kell Jézus Krisztus vagy bármely más isten, isten-ember, guru vagy politikai vezető nevében kiűznünk őket, használnunk kell azonban a józan eszünket és lelkiismeretünket, mielőtt a démonok kiszabadulnak a palackból, és tombolni kezdenek.

A jelek mindenütt körbevesznek minket. Az átlag, derék angol népek jogosnak érzik, hogy leköpdösik az elfátyolozott muzulmán nőket; az

amerikai és brit katonák - férfiak, nők, minden méretben - lefotóztatták magukat, ahogy széles vigyorral iraki rabokat kínoznak; tévéműsorokat és színdarabokat betiltanak, mert fenyegetnék a hiteket, amiken olyan neurotikusan csüggünk, mintha az életünk múlna rajtuk, habár elborzasztana minket, ha felfedeznénk, hogy nem is igaz... Más szóval, jogosnak és indokoltnak érezzük, ha komplett fasiszta diktátorokká válunk is, mert mi Mi vagyunk, ők pedig Ők, és a kettő - Isten ments! - sose találkozzék, legfeljebb az inkvizíció ítélőszéke előtt.

Ők és Mi. Mi és Ők. Nácik és zsidók. Vörös hadsereg és értelmiségi. Boszorkányok és keresztények. Zsidók és arabok. Szabadgondolkodók és fundamentalisták, és így tovább, a terror végtelen litániájában, ami csak még több terrort szül... Mi mindig a jó oldalon állunk, ők pedig mindig a rosszon. Mellettünk ott az Isten, ők pedig sátánfajzatok - és már pusztán azzal, ha valaki ellenünk, vagy mellettük érvel, világos bizonyítékát adja a velük való bizalmas viszonynak.

Az ördög rendkívül hasznos, mivel egyrészt bizonyítja Isten létezését, másreszt magára vállalhatja Isten minden abbéli hibáját és kudarcát, hogy megregulázza és megkönnyítse nehéz mindennapi létünket. Teremtsük meg az ördögöt saját képmásunkra, ő pedig cserébe kénytelen lesz megteremteni a poklot a földön.

Ám a történelem zord prizmáján át szemlélve bizonyos, hogy Isten sokkal inkább vallott kudarcot - különösen, ha tekintetbe vesszük állítólagos mindenhatóságát. Míg a sátán csatlósai sikeresen teljesítik a "munkaköri leírásukban" megszabottakat - hiszen végtére is ők csak engedelmeskednek a kapott parancsoknak - azzal, hogy az egész bolygón elterjesztik a terrort, agóniát és halált, addig mit ért el Isten? Való igaz, a hit és a valahová tartozásnak ez az igen vonzó érzése egyfajta belső békével ajándékozza meg az egyes embereket, fokozva ezzel a fizikai és érzelmi egészségüket is, ám a személyes kisugárzás, az önelégültség és ítélkezés aurája nem sokat tett az emberiség egészéért. Tudjuk, hol van a sátán földi pokla - elég csak körülnéznünk -, de hol az Isten mennyországa a földön? Akár még (vagy talán különösképpen) a "szent" városokban, az Úr önjelölt szolgáinak otthonaiban is az egekig száll a bűze [áldozati illat helyett] a korrupciónak, képmutatásnak és a lélek folyamatos

pusztulásának, amely egyre több daganatszerű áttétet képez szerte a bolygón. Hol a modern paradicsom? Talán Washington DC-ben? Salt Lake Cityben? A Vatikánban? Jeruzsálemben? Vagy netán a régi Éden területén, a modern Irakban?

Ha az ezredforduló megtanított nekünk bármit is, hát az nem más, mint hogy csak magunkra és egymásra számíthatunk segítségért, támogatásért, szeretetért, megbocsátásért és gyakorlati (úgymint gyógyászati és közegészségügyi) ellátásért - habár természetesen ezek az ember által emberen tett csodák magukban foglalják az elme még alig-alig megértett, rejtett erőit is, amelyek olykor látszólag paranormális képességekként manifesztálódnak. Veszélyes, ha az ember teljes érzelmi életét és pszichéjét maradéktalanul akár Istennek, akár az ördögnek szenteli, mert igazából nagyon pici a különbség, hisz azok kölcsönösen támogatják, és vég nélkül generálják egymást. Hol lenne Isten, ha nem létezne ördög, akitől a hívei rémüldözhetnének? És hol volna az ördög, ha nem lennének Isten hívei, akiket oly nagy rémülettel tölthetne el? Miként az emberiség kapcsolata a patriarchális modern vallások Istenével, éppúgy maga Isten és a sátán kapcsolata is szimbiotikus, ahol egyiknek a másikba vetett hite tartja életben mindkettőt.

Ha az ember akar egy Istent, vagy ha szüksége van egy Istenre, mindig ott lesz neki az emberiség ragyogó fénye, az élet és haladás kulcsa - Lucifer. Íme, egy istenség, akit megéri "feltalálnunk" kollektív képzeletünk minden kirobbanó erejével. Ám természetesen ő máris létezik: csendesen ül, kreatív és megvilágosító fénye dicsőségesen beragyogja testünk minden egyes sejtjét, és lényünk centrumában várja, hogy megidézzük, és végre istenné tehessen minket. De talán ugyanilyen boldogság lesz Lucifernek, ha száműzzük őt, amint mi magunk is istenivé váltunk - feltéve, hogy nem feledjük, először is mi teremtettük meg őt...

JEGYZETEK ÉS HIVATKOZÁSOK

Bevezetés

1. Eliphas Levi, The Mysteries of Magic, Párizs, 1861, 428. o.

Első fejezet: A Sátán rendhagyó története

1. Prof. Karl W. Luckert, Egyptian Light and Hebrew Fire, New York, 1991, 47. o.
2. Lynn Picknett és Clive Prince, The Stargate Conspiracy: Revealing the Truth behind Extraterrestrial Contact, Military Intelligence and the Mysteries of Ancient Egypt, London, 1999, 9. o.
3. Barbara G. Walker, The Women's Encyclopedia of Myths and Secrets, New York, 1983, 9. o.
4. Alister E. McGrath, A Brief History of Heaven, Malden, MA, USA, 2003, 43. o.
5. Uo.
6. Lásd Lynn Picknett, Mary Magdalene: Christianity's Hidden Goddess, London, 2003; továbbá Lynn Picknett és Clive Prince, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ, London, 1997.
7. Iz 51:3. A legtöbb bibliai idézetet a "New International Version"-ból (1973) vettünk. [A magyar nyelvű bibliai idézetek esetében a Szent István Társulat 1996-os fordítását tekintettük mérvadónak – a ford.]
8. Ez 28:13.
9. 1844.
10. Az "ember" [man] szót a "humán" [human] szinonimájaként használom, következésképpen ebbe a fogalomba a "nő" [woman] is beletartozik. Ezzel semmiképp sem áll szándékomban megsérteni egyik nemet sem.
11. Lk 23:43.
12. Én 1:16.
13. Uo. 4:12.
14. Uo. 4:15.
15. McGrath, 46. o.
16. Ter 3:1.

17. Ter 3:4-5.
18. Uo. 3:6-7.
19. Uo. 3:11.
20. Ter 3:14-15.
21. Aleister Crowley, The Book of Thoth, London, 1944, 86. o.
22. Uo. 100. o.
23. Uo. 96. o.
24. Egyebek mellett a számtalan luxustermék, például kézitáskák nyersanyagaként.
25. Ter 3:16.
26. Marilyn Yalom, A History of the Wife, New York, 2001, 15. o.
27. Ter 3:24.
28. John Milton, Paradise Lost, 1667, IX, 171-2.
29. Jean Markale, Montségur and the Mystery of the Cathars, ford. Jon Graham, Párizs, 1986, 115-16. o.
30. Milton, "The Argument", Paradise Lost.
31. Walker, 384. o.
32. Homer Smith, Man and His Gods, Boston, 1952, 376. o.
33. Walker, 384-5. o.
34. Iz 14:12-15.
35. Assyrian and Babylonian Literature, Selected Translations, 1901, 304. o.
36. Milton, 1:144.
37. Jean Doresse, The Book of Enoch, ford. R. H. Charles, London, 1984, idézi Tobias Churton, The Gnostic Philosophy, Lichfield, Staffordshire, 2003, 48. o.
38. Például, Szt. Jeromos.
39. Raphael Patai, Myth and Modern Man, 1972, 147. o.
40. H. R. Hays, In the Beginnings, 1963, 85. o.
41. Sir E. A. Wallis Budge, Amulets and Talismans, New York, 1968, 144. o.
42. Markale, 210. o.
43. Jel 12:7-9.
44. Uo. 12:4.
45. Ter 6:1-2. Ez a rejtélyes utalás ösztönözte azután az elrugaszkodottabb teóriák némelyikét az isteni űrhajósokról, akik a bennszülött földi nőkkel párosodva hódították meg a bolygónkat.
46. 1 Kor 11:10.
47. Vita Adae et Evae (Adóm és Eva élete), 14:3.
48. Elaine Pagels, The Origin of Satan, New York, 1995, 49. o.

49. Uo.
50. Markale, 117. o.
51. Lásd uo., xix. o.
52. Jeffrey Burton Russell, Satan: The Early Christian Tradition, New Haven, 1981, 86. o.
53. Lk 10:18.
54. Lásd Russell, 129. o.
55. Jack Lindsay, The Origins of Astrology, New York, 1971, 94. o.
56. Russell, 27. o.
57. Uo. 28. o.
58. Joshua Trachtenburg, The Devil and the Jews, New Haven, 1943, 103. o.
59. Lásd Alister E. McGrath, A Brief History of Heaven, Malden, M., USA, 2003, 76. o.
60. 1 Róm 5:11.
61. Walker, 75. o.
62. 1 Kor 15:57.
63. McGrath, 79. o.
64. Walker hivatkozása: G. G. Coulton, Inquisition and Liberty, Boston, 1959, 19. o.
65. Walker, 76. o.
66. Sokan úgy hiszik, hogy ennek előfutára az esszénus kultusz, a főleg a júdeai Kumrán területén élő radikális zsidó szekta volt. Valójában nincs rá semmilyen meggyőző bizonyíték, hogy akár Keresztelő János, akár Jézus kapcsolatban állt volna az esszénusokkal. Ami azt illeti, az életük bizonyos aspektusai eleve kizárják a szorosabb kapcsolat lehetőségét. Egyéb forrásokból - például a Keresztelő követőitől, a modern Irak mandeánusaitól tudjuk, hogy János házasember volt, és gyermekei is születtek, míg az esszénusok rosszallották a házasságot. Jézus saját életvitele pedig valószínűleg egyenesen sokkolta volna az esszénusokat, hiszen még az adott kor és hely nem esszénus lakóit is elborzasztotta az, hogy hajlamos volt bűnösökkel, farizeusokkal és adószedőkkel társulni - a szekta pedig mindezt tisztátalannak és beszennyező hatásúnak tartotta.
67. Russell, 86. o.
68. Ezt a furcsa - arról nem is beszélve, milyen kétségbeesett - magyarázatot valójában egy anglikán lelkész tárta elém Bristolban, az 1990-es évek elején. Azt mondta, tanult ugyan a teológiai

egyetemen az egyéb istenek életciklusairól, azonban elvetette azokat mint "jelentéktelen" és "elhanyagolható" elemeket.
69. Ignatius, levél a trallиánusoknak, 4.2.
70. Russell, 37. o.
71. Jean Daniélou, The Origins of Latin Christianity, London, 1977, 69. o.
72. Idézi Russell, 42. o.
73. Robert M. Grant, Gnosticism: A Source Book of Heretical Writings from the Early Christian Period, New York, 1962, 15. o.
74. Robert McL. Wilson, The Gnostic Problem, London, 1958, 191. o.
75. Milton, 1:145-8.
76. Uo.
77. Russell, 122. o.
78. Lásd a Catholic Encyclopedia "Baptism" címszavát.
79. Walker, 818. o.
80. Uo.
81. Uo.
82. Edith Hamilton, Mythology, Boston, 1940, 70. o. Idézi Walker, 818. o.
83. Lev 4:31.
84. Walker, 818. o.
85. Jean Markale, Montségur and the Mystery of the Cathars, 137. o.
86. Milton, 1:258-9.
87. Uo., 1:263.
88. Tertullianus, Adversus Marcionem, 2.10.
89. Jeffrey Burton Russell, Lucifer: The Devil in the Middle Ages, New York, 1984, 54. o.
90. Lásd például: Tobisa Churton, The Gnostic Philosophy, Lichfield, 2003, 331. o.
91. R. O. Faulkner, The Ancient Egyptian Book of the Dead, 149. varázsige, 144. 0.
92. Walker, 910. 0.
93. Rollo Ahmed, The Black Art, London, 1936, 34. o.
94. Plutarch, Isis and Osiris, xxi-xxvi.
95. Ter 3:8.
96. Luckert, 130. o.
97. Book of the Dead, 307:544-5.
98. Lk 10:18.

99. A létező legjobb bevezetés ezekbe az evangéliumokba: Elaine Pagels, The Gnostic Gospels, London, 1982. Lásd még Picknett, negyedik fejezet.
100.Werner Foerster, Gnosis: A Selection of Gnostic Texts, Oxford, 2 kötet, 1972-4. The Gospel of Philip, 2:79.
101.Russell, 58. o.
102.Jel 12:7-9.
103.Uo.

Második fejezet: Az ördög és minden tettei

1. Jean Markale, Montségur and the Mystery of the Cathars, 196. o.
2. Jeffrey Burton Russell, Satan: The Early Christian Tradition, New York, 1981, 96. o.
3. Jeffrey Burton Russell, Lucifer: The Devil in the Middle Ages, New York, 1984, 76. o.
4. Barbara G. Walker, The Woman's Encyclopedia of Myths and Secrets, New York, 1983, 542. o.
5. Rossell Hope Robbins, Encyclopedia of Witchcraft and Demonology, New York, 1959, 127. o.
6. Walker, 960. o.
7. A. T. Mann és Jane Lyle, Sacred Sexuality, Shaftesbury, 1995, 137. o.
8. Robbins, 127. o.
9. Jeffrey Burton Russell, Witchcraft in the Middle Ages, New York, 1972, 75. o.
10. Robbins, 127. o.
11. Walker, 433. o.
12. William G. Denver, "Asherah, Consort of Yahweh? New Evidence from Kuntillar »Arjund«", Bulletin of the American School of Oriental Research (BASOR), 255. szám (1984), 21-27. o.
13. Lásd Lynn Picknett, Mary Magdalene: Christianity's Hidden Goddess, London, 2003, 152-3. o.
14. Salonon Reinach, Orpheus, New York, 1930, 42. o.
15. Uo. Walker az alábbi műből idéz: Sir E. A. Wallis Budge, Gods of the Egyptians, New York, 2 kötet, 1969.

16. William Powell Albright, Yahweh and the Gods of Canaan, New York, 1968, 121. és 210. o.
17. Walker, 66. o.
18. André Lemaire, "Who or What was Yahweh's Asherah?", The Biblical Archaeology Review, 10. kötet, 6. szám (1984. nov./ dec.), 42. o. Idézi a felirat felfedezését, mely így szól: "Áldja meg Uriyahut Jahve és az ő Aserája [Asherath]".
19. Walker az alábbi műből idéz: Larousse Encyclopedia of Mythology, London, 1968, 74. o.
20. Walker, 66. o.
21. Kiv 23:19 - "A gödölyét ne főzd meg anyja tejében."
22. Raphael Patai, The Hebrew Goddess, Detroit, 1990, 38. o.
23. Walker, 66. o.
24. 1 Kir 14:23.
25. Raphael Patai, The Hebrew Goddess, Detroit, 1990, 50. o.
26. 2 Kir 21:3.
27. 1 Kir 11:4-6.
28. Milton, 1:435-45.
29. Picknett, 134-40. o.
30. Walker, 552. o.
31. Uo.
32. Uo. 416. o.
33. Uo.
34. Geraldine Thorsten, God Herself. The Feminine Roots of Astrology, New York, 1981, 336. o.
35. Rollo Ahmed, The Black Art, London, 1936, 44. o.
36. Patai, 68. o.
37. Uo. 96. o.
38. Robert Briffault, The Mothers, New York, 1927, 2. kötet, 605. o.
39. Jacobus de Voragine, The Golden Legend, London, 1940, 776. o.
40. Henrich Kramer és James Sprenger, Malleus Maleficarum /Boszorkánypöröly/, London, 1971, 66. o. Eredeti kiadás: 1485.
41. Ahmed, 118. o.
42. Péld 8:1-11.
43. Uo. 14:33.
44. Patai, 98. o.
45. Giling-galang vagy Csingiling (eredetileg Tinkerbell) Pán Péter tündértársa volt J. M. Barrie Peter Pan (1904) című klasszikus színdarabjában. Akár tudatosan, akár öntudatlanul, Barrie műve

rengeteg okkult ideát rejt magában. A mágia - például a repülés képessége - megszűnik, mikor a gyerekek felnőnek; az erős hit bármit képes elérni, akár visszahozhatja Giling-galangot az életbe; és Péter így tűnődik: "Irtó nagy kaland lehet meghalni."
46. Uo. 111. o.
47. Walker, 237-8. o.
48. Sir E. A. Wallis Budge, Gods of the Egyptians, 2 kötet, New York, 1968, 2. kötet, 126. és 141. o.
49. S. Angus, The Mystery Religions, London, 1968, 139. o.
50. Walker, 749. o.
51. Ez 8:14.
52. Briffault, 3. kötet, 94. o.
53. Arthur Edward Waite, The Book of Ceremonial Magic, New York, 1977, 186-7. o.
54. John Milton, Paradise Lost, 1:421.
55. Milton, 1:421-78.
56. Aleister Crowley, The Book of Thoth, London, 1944, 105. o.
57. Uo.
58. A definíció forrása: Universal Dictionary, Boston, 1986.
59. Sir James Frazer, The Golden Bough, 1922, 717. és 769. o.
60. Robbins, 512. o.
61. Walker, 765. o.
62. Picnic at Hanging Rock (1975), főszereplők: Rachel Roberts és Anne-Louise Lambert, rendezte: Peter Weir.
63. Leo Vinci, Pan: Great God of Nature (London), 1993, 16. o.
64. Uo. 272. o.
65. Iz 13:21.
66. Uo. 34:14.
67. Lev 17:7, idézi Vinci, 272. o.
68. Idézi Vinci, 14-16. o.
69. Geoffrey Ashe, The Virgin, (London), 1976, 145. o.
70. 1 Kor 10:19-21.
71. Uo. 10:22.
72. Vinci, 43. o., ősi forrásokat idézve.
73. Walker, 58. o.
74. Liz Greene, The Dreamer of the Vine, London, 1980, 31. o. Ez a könyv nagy tetszést aratna A Da Vinci-kód rajongói között.
75. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1926, 91. o.
76. Kramer és Sprenger, 24. o., idézi Walker, 432. o.

77. Euripidész, Medea, 1171-2, idézi Summers, 201. o.
78. Summers, 202. o.
79. Idézi uo. 765-6. o.
80. Bill Mouland, "Timewarp Nouse and the literary treasure buried under the dust", The Daily Mail, 2005. február 24.
81. Patricia Merivale, Pan the Goat-God, Cambridge, Mass., 1969, 64. o.
82. Uo. 488. o.
83. Walker, 70. o.
84. Uo. 1043. o.
85. John Holland Smith, Constantine the Great, New York, 1971, 287. o. Idézi Walker, 1045. o.
86. Valamint Massa, The Phoenicians, Genf, 1977, 101. o. Idézi uo.
87. Uo. 1043. o.
88. Sir E. A. Wallis Budge, Gods of the Egyptians, London, 1969, 1. kötet, 24. o.
89. Assyrian and Babylonian Literature, Selected Translations, New York, 1901, 4. o.
90. Michael H. Harris, History of Libraries of the Western World, London, jav. kiadás, 1985, 30. o.
91. Elizabeth Pepper és John Wilcock, Magical and Mystical Sites, New York, 1977, 159. o. Idézi Walker, 401. o.
92. Jane McIntosh Snyder, Lesbian Desire in the Lyrics of Sappho, New York, 1997, 8. o., idézi Marilyn Yalom, A History of the Wife, New York, 2001, 25. o.
93. David Lance Goines, "Inferential Evidence for the Pre-Telescopic Sighting of the Crescent Venus", www.goines.net/Writing/venus.html

Harmadik fejezet: A nő, akit Lucifernek hívtak

1. Michael Jordan, Mary: The Unauthorized Biography, London, 2001, 171. o.
2. Tobias Churton, The Gnostic Philosophy, Lichfield, Staffordshire, 2003, 88. o.
3. Irenaeus, Adversus Haereses, IXV. 6. Idézi Churton, 79. o., 45. jegyzet. Hozzáteszi: "A verset talán Ireneus tanára, Pothinos írta, akit Ireneus szerint maga Polikarposz tanította, aki viszont személyesen ismerte János apostolt."

4. Uo. 89. o.
5. Érthető módon Ireneus nem igazán szimpatizált a gnosztikusokkal. Egyik szövegük - a Péter apokalipszise - "kiszáradt csatornákként" utal az ortodox püspökökre, akik merev és militarista rendeleteket hoznak, de nem nyújtanak lelkipásztori gondoskodást, sem misztikus megvilágosodást.
6. Churton megjegyzi (90. o.): "Ireneus lelki szemei előtt soha nem úgy jelent meg a kereszténység, mint egy szekta, vagy mint egy vallás a többi vallások között" - ami elég általános nézet a mai keresztények között. Számukra különösen sértő, ha egy szekta tagjaként beszélnek róluk. Már a korai vallás kultuszként való bemutatására is ellenszenvvel tekintenek, habár az technikailag így pontos.
7. Ireneus, Adv. Haer. 1.13.3.
8. Jean Markale, Montségur and the Mystery of the Cathars, 173. o.
9. Benjamin Walker, Gnosticism: Its History and Influence, Wellingborough, 1983, 119. o.
10. Uo. 139-40. o.
11. Uo. 140-41. o.
12. Uo. 141. o.
13. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1926, 22. o.
14. Churton, 88. o.
15. Lynn Picknett és Clive Prince, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ, London, 1997, 318. o.
16. Uo.
17. Walker, 91. o.
18. Magdolna és Betániai Mária azonossága hivatalosan még ma is vita tárgya, számomra azonban meggyőző rá a bizonyíték.
Lásd Picknett és Prince, 63., 78., 139., 305 6.,331 7., 341-2. oldalak, és Lynn Picknett, Mary Magdalene: Christianity's Hidden Goddess, London, 2003, 47-S., 50., 53-8., 60-2., 210. oldalak.
19. Jn 11:32.
20. Uo. 11:25.
21. Walker, 91. o.
22. Uo.
23. Mk 14:51.
24. Uo. 14:52.
25. Walker, 91. o., idéz az alábbi műből: Morton Smith, The Secret

Gospel: the Discovery and Interpretation of the Secret Gospel According to Mark, New York, 1974, 140. o.
26. Uo.
27. Smith, 140. o.
28. Marilyn Yalom, A History of the Wife, New York, 2001, 13. o.
29. Andrew Alexander cikke utolsó szakaszának címe: "America's Real Gift to the World - Moronocracy", megjelent a londoni Daily Mailben, 2004. november 5-én, pénteken.
30. Uo.
31. Mindazoknak ajánlva, "akik az egyház miatt szenvedtek".
32. Lásd Picknett, Második rész, hatodik fejezet: "Fekete, de azért bájos..."
33. Mk 14:3-5.
34. Lk 7:36-50.
35. Mk 14:6-8.
36. Uo. 14:9.
37. Jn 12:1-8.
38. Lk 7:36-50.
39. Peter Redgrove, The Black Goddess and the Sixth Sense, London, 1989, 125-6. o.
40. Uo.
41. ApCsel 2:17.
42. Lásd Picknett, 61-2., 64-6., 82., 147., 231. o.
43. Lk 8:1-2.
44. Uo. 8:3.
45. Lásd David Ayerst és A. S. T. Fisher, Records of Christianity, Vol.1: In the Roman Empire, Oxford, 1971, 144-6. o.
46. Jeruzsálemi Cyril, Catechetical Lectures, 4.36.
47. David Tresemer és Laura Lea Cannon a The Gospel of Mary Magdalene Jean-Yves Leloup-féle fordításához írt előszava, Rochester, Vermont, 2003, xi. o. Saját forrásukként az alábbira hivatkoznak: "James Carroll, Constantine's Sword, New York, Houghton Mifflin, 2001."
48. Pistis Sophia, ford.: G. R. S. Mead, Kila, MT, USA, 1921, Második Könyv, 72:3.
49. G. R. S. Mead, Pistis Sophia, Kila, MT, USA, 1921, Második Könyv, 160.
50. Például lásd Lk 4:38-9, amelyben Jézus meggyógyítja Simon anyósát. "Péter" valójában Simon gúnyneve volt, jelentése: "szikla". Michael Baigent és Richard Leigh felvetette, hogy ez a "becenév"

egyenértékű lehetett Sylvester Stallone "Rocky" karakterével, és Simon jellemének nyersebb, durva oldalára célzott.
51. Mead, Ötödik Könyv.
52. Mk 16:9.
53. Lk 8:3.
54. Uo. 12:27.
55. Susan Haskins, Mary Magdalen, London, 1993, III. fejezet.
56. Leloup, 10:5.
57. Uo. 37. o. (Az eredeti szövegben a 17. oldalon.)
58. Uo. 39. o. (Az eredeti szövegben 18. o.)
59. Pistis Sophia, Első Könyv, 36.
60. Uo. Második Könyv, 72:3.
61. Uo.
62. Uo. 28.
63. Picknett, 67-8. o.
64. Hálás vagyok Clive Prince-nek az erről a kérdésről folytatott gyümölcsöző eszmecseréért és a "hivatalos viszony" analógiáért.
65. Morton Smith, Jesus the Magician, London, 1978, 25. o.
66. Picknett és Prince, 112-13; Picknett 39-41.
67. Che non ha potesta in un medesimo tempo di dire diverse cose.
68. Lynn Picknett és Clive Prince, Turin Shroud: How Leonardo da Vinci Fooled History, London, 2000, 194. o.
69. Timothy Freke és Peter Gandy, Jesus and the Goddess: The Secret Teachings of the Original Christians, London, 2001, 45. o. Lásd még: www.BelovedDisciple.org
70. Uo.
71. Jn 13:23-25.
72. Lásd: www.BelovedDisciple.org
73. Uo.
74. Jn 19:25.
75. Jusino honlapja.
76. Leloup, 37. o. (17. o.)
77. Layton, Gospel of Thomas, 114:18-20.
78. Uo. Gospel of Philip, 48.
79. Jn 13:23-26.
80. Uo. 18:15-16.
81. Uo. 20:2-10.
82. Uo. 21:7.
83. Uo. 21:20-23.
84. Lásd Desmond Stewart, The Foreigner, London, 1981, 108. o.

85. Mk 10:46.
86. Lk 7:44-47.
87. Lásd Picknett és Prince, Első fejezet: "Leonardo da Vinci titkos kódja", és Picknett, Első fejezet, "A kívülállók".
88. A National Gallery Sainsbury-szárnyában, a Trafalgar Square-en, London központjában.
89. Lk 7:19.
90. Jn 1:28. János állítólagos kijelentéséről, miszerint nem ő a Krisztus, ez a passzus így ír: "Ez Betániában történt, a Jordánon túl, ahol János keresztelt." (Saját kiemelésem.) Talán ez is a "gyanúsan heves bizonygatás" kategóriájába esik.
91. G.R.S. Mead, "Simon Magus: An Essay", London, 1892, 10. o.
92. Picknett és Prince, 417. o.
93. André Nataf, The Wordsworth Dictionary of the Occult, ford.: John Davidson, London, 1994, 182. o. Eredetileg megjelent Párizsban, 1988-ban, Les maitres de l'occultisme címmel.
94. Uo.
95. Rollo Ahmed, The Black Art, London, 1936, 53. o.
96. Walker, 938. o.
97. Mead, 10. o.
98. Uo. 28. o. kk.
99. Karl W. Luckert, Egyptian Light and Hebrew Fire, New York, 1991, 299. o.
100. Uo. 305. o.
101. Idézi Mead, 19. o.

102. Francis X. King, szerk., Crowley on Christ, London, 1974, 15. o.
103. Lk: 7:28 6s Mt 11:11.
104. Ez a szakasz megjelenik a máskülönben elveszett gnosztikus iratban, az Egyiptomiak evangéliumában. Hálával tartozunk azonban Alexandriai Kelemennek, aki Stromateis című munkájában (ismét csak ártatlanul) idéz ebből a szövegből.
105. Layton, Gospel of Thomas, 61:23-33.
106. Walker, 885. o.
107. Mt 11:3.
108. Uo. 11:2.
109. Uo. 11:9.
110. Uo. 11:11.
111. Mk 14:2.

112.Carl H. Kraeling, John the Baptist, London, 1951, 160. o.
113.Ireneus, Adv. Haer. I. Könyv. XIII.
114.Egy muzulmán taxisofőr elmondta nekem, hogy az iszlám misztikusok hagyományosan negyven napig böjtölnek és imádkoznak a sivatagban, ami után kellő hatalommal bírnak ahhoz, hogy megidézzék és okkult szolgáikként saját céljaikra használják a dzsinneket. Habár az átlag muzulmánok bizalmatlanok az efféle praktikákkal szemben, a jelek szerint mégsem tekintik azokat gonosz dolognak.
115.Morton Smith, Jesus the Magician, London, 1978, 42. o.
116.Barbara Thiering, Jesus the Man, 84-5. o. és 390-1. o.
117.Jeffrey Burton Russell, Lucifer: The Devil in the Middle Ages, New York, 1984, 307. o.

Negyedik fejezet: A sátán zsinagógái

1. Jean Markale, Montségur and the Mystery of the Cathars, ford. Jon Graham, 2003. Eredetileg: Montségur et l'énigme cathare, Párizs, 1986, 66. o.
2. A katharok részletes hátterének bemutatásáért lásd: Markale; Yuri Stoyanov, The Hidden Tradition in Europe, London, 1994; Lynn Picknett, Mary Magdalene: Christianity's Hidden Goddess, London, 2003, valamint Lynn Picknett és Clive Prince, The Templar Revelation, London, 1997.

3. A katharok csak azért ettek halat mert úgy hitték, hogy azok ivartalanul szaporodnak.
4. Markale, 173. o.
5. Uo. 176. o.
6. Lásd Picknett, 184. o.
7. Emögött az a furcsa érvelés rejlett, hogy mivel Isten a Föld minden állata feletti uralmat ajándékozott az embernek, istenkáromlás volna, ha nem erősítenék meg ezt a felsőbbrendűséget az elfogyasztásukkal. Jelentős, hogy mind a mai napig Európa összes országa közül a katolikus államoknak a legrosszabb a hírük az állatjóléti viszonyokat illetően.
8. Béziers-ben a város mintegy 20 000 lakosa inkább önként a keresztesek keze általi halált választotta, mintsem hogy megtagadják a hitüket, miszerint Jézus és Magdolna szeretők voltak. Mindez

annál figyelemreméltóbb, mivel ez nem olyan hit, ami természetes vonzerővel bírt volna a katharoknak, ezért valószínűtlen, hogy ők találták volna ki. Feltehetőleg ők is egy olyan, vagy azokhoz hasonló titkos evangéliumból szereztek róla tudomást, amiket Nag Hammadiban fedeztek fel 1945-ben.
9. Markale, 160. o.
10. Lásd Picknett, 91., 93-7., 196., 215-16., 221., 232-3. oldalak, és de Voragine, 153-5. o.
11. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1926, 23. o.
12. Yuri Stoyanov, The Hidden Tradition in Europe, London, 1994, 189. o.
13. Uo.
14. Jean Markale szerint Rahnt rajtakapták, amint épp valami feliratot hamisított, minek következtében egy felháborodott helyi történész annak rendje s módja szerint orrba vágta őt!
15. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Rahn náci volt, habár a Languedoc területén végzett korai kutatásai viszonylag érintetlenek maradtak későbbi kellemetlen ideológiájától. A téziseit e helyütt Lucifer szellemében mutattuk be - azaz inkább félelem nélkül hivatkozva bármilyen érdekes kutatási eredményre, függetlenül annak forrásától, mintsem hogy politikailag korrekt módon kiöntsük a gyereket a fürdővízzel együtt. Hiszen végtére is bizonyos pontokban így is igaza lehetett!
16. Otto Rahn, Luzifers Hofgesind: Eine Reize zu den guten Geistern Europas, 1937, franciára fordítva, mint La Cour de Lucifer: Voyage au coeur de la plus haute spiritualité européere, Párizs, 1994. Mélyen hálás vagyok Clive Prince-nek a kitartó munkájáért, amivel lefordította nekem franciából a kulcsfontosságú részeket.
17. A templomosok történelmének és hitének beható vizsgálatáért lásd Picknett és Prince.
18. Természetesen náciként Rahn határtalanul jobban örült volna, ha egy nagy vallás északi (skandináv) vagy germán, mintsem közel-keleti (szemita) gyökerekkel bír.
19. Rahn, Arnaud d'Apremont francia kiadásához írt előszó 15. oldala, fordította Clive Prince.
20. Uo.
21. Uo.
22. Azok számára, akik méltányolják, ami könnyen lehet egyszerűen véletlen egybeesés is - vagy talán kozmikus vicc -,

megjegyezzük, hogy az "Anfortas" pontos anagrammája: "For Satan" ["Sátánnak"]. Természetesen az egész jóval hatásosabb lenne, ha mindez franciául volna.
23. Rahn, 18. o.
24. Uo. 21. o.
25. Uo. 22. o.
26. Uo. 91. o.
27. A részletekért lásd Andrew Collins mindig visszatérő és jelentős könyvét, a 21st-Century Grailt, London, 2004.
28. A klasszikus kifejtését a teóriának, miszerint a "sangreal" valójában azt jelenti: "szent vér", lásd: Michael Baigent, Richard Leigh és Henry Lincoln, The Holy Blood and the Holy Grail, London, 1982. Fiktív verziónak pedig par excellence természetesen ott van Dan Brown bestsellere, A Da Vinci-kód. [The Da Vinci Code, New York, 2003]
29. Wolfram von Eschenbach, Parzival, London, 1980, 232-3. o.
30. The Mabinogion, ford. Gwyn Jones és Thomas Jones, London, 1949, 192. o.
31. Uo. 218. o.
32. Tobias Churton, The Golden Builders, Litchfield, 2002. Lásd még Picknett, Függelék.
33. Wolfram, 240. o.
34. Uo. 396. o.
35. Andrew Collins, 21st-Century Grail, London, 2004.
36. Philippe Devoucoux du Buysson atya, in Dieu est amour, 115. szám (1989. május), idézi Picknett és Prince, 123. o.
37. Colin Wilson, The Occult, London, 1973, 272. o.
38. Michael Baigent és Richard Leigh, The Inquisition, London, 2000, xv. o.
39. Marie-Humbert Vicaire, Saint Dominic and His Times, ford. Kathleen Pond, London, 1964, 146. o. Idézi Baigent és Leigh, 17. o.
40. Walter L. Wakefield, Heresy, Crusade and Inquisition in Southern France 1100-1250, London, 1974, 208. o.
41. Uo. 212. o.
42. Baigent és Leigh, 19. o.
43. Wakefield, 216. o.
44. Baigent és Leigh, 25. o.
45. Wakefield, 224. o., idézi Baigent és Leigh, 26. o.
46. Stoyanov, 178. o.
47. Baigent és Leigh, 28. o.

48. Lásd Lynn Picknett, Clive Prince és Stephen Prior, Friendly Fire: The Secret War Between the Allies, Edinburgh, 2004, 54-61. o.
49. Summers, 20. o.
50. H. T. F. Rhodes, "Black Mass", Man, Myth and Magic, London, 1971, 10. szám, 274-8. o., idézi Lynn Picknett és Clive Prince, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ, London, 1997, 86. o.
51. Barbara Walker, The Woman's Encyclopedia of Myths and Secrets, New York, 1983, 1079. o.
52. Ronald Pearsall, The Worm in the Bud, New York, 1969, 209. o., idézi Walker, 643. o.
53. Vern L. Bulloch, The Subordinate Sex, Chicago, 1973, 176. o., idézi uo.
54. Jel 22:2.
55. Joseph Campbell, The Mask of God: Creative Mythology, New York, 1970, 159. o.
56. Walker, 640. o.
57. Charlene Spretnak (szerk.), The Politics of Women's Spirituality, New York, 1982, 269. o., idézi uo. 644. o.
58. Walker, 644. o.
59. Mary Daly, Beyond God the Father, Boston, 1973, 69. o.
60. Habár a pontos adatokat valószínűleg sosem tudjuk meg, az összes (férfi és női) "boszorkány" számát, akiket az egyház megkínzott és kivégzett, az ötmilliós becsült értékről drasztikusan lecsökkentették nagyjából százezer főre. Ám tekintve Európa akkori viszonylag gyér lakosságát, valamint a tényt, hogy egész falvak lettek megtizedelve, amiknek azután sosem sikerült kiheverni a veszteségeket, ez még mindig igen magas szám. És aligha kell mondanunk, hogy ez a javított, százezres becslés is túl sok.
61. Walker, 1079. o.
62. Barbara Rosen, Witchcraft, New York, 1972, 296-7. o.
63. Walker, 170. o.
64. Antoinette Bourgignon, La Vie extérieure, Amszterdam, 1683, idézi Summers, 71. o.
65. A jegyzeteimben ezen a ponton a hitetlenkedő "Ennek teljesen elment az esze?" bejegyzés állt. Egy idő után felhagytam azzal, hogy hasonló kommentárokat főzzek a szöveghez. Túlságosan időigényes lett volna...
66. Summers, 71. o., az alábbi műre hivatkozva: Delrio, Disquistiones magicae, 1. V. szakasz. 4. T. 2. "Non eadem est forma

signi, aliquando est simile leporis uestigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneae, uel catello, uel gliri."
67. Summers, 45. o.
68. Uo. 226. o.
69. The most wonderfull... storie of a... Witch named Alse Gooderidge, London, 1597, idézi Summers, 75-6. o.
70. Rossell Hope Robbins, Encyclopedia of Witchcraft and Demonology, New York, 1959, 42. o.
71. Ribet, La mystique divine, III. 2. Les Parodies diaboliques: "Le burlesque s'y méle á l'horrible, et les puerilités aux abominations." Idézi Summers, 110. o.
72. Summers, 111. o.
73. Uo. 121. o.
74. Robbins, 500. és 540. o.
75. Peter Haining, Witchcraft and Black Magic, London, 1971, 103. o.
76. Sir Walter Scott, Letters on Demonology and Witchcraft, London, 1884, 166-8. o.
77. A jelek szerint akadnak problémák ezzel a fordítással, habár már készülőfélben van egy másik változat.
78. Heinrich Kramer és Jakob Sprenger, Malleus Maleficarum (Boszorkánypöröly), 1485.
79. Robbins, 303-4. o.
80. Uo.
81. Uo. 18. és 508. o.
82. G. G. Coulton, Inquisition and Liberty, Boston, 1959, 154-5. o., idézi Walker, 1006. o.
83. C. L'Estrange Ewen, Witchcraft and Demonianism, London, 1933, 122-3. o.
84. Robbins, 501. o.
85. Uo.
86. Walker, 1005. o., az alábbi műre hivatkozva: Jean Plaidy, The Spanish Inquisition, New York, 1967, 157. o.
87. Robbins, 509. o.
88. Lásd például: www.nd.edu/-dharley/witchcraft/Malleus.html
89. Uo.
90. Henry Charles Lea, The Inquisition of the Middle Ages, New York, 1954, teljes verzió, 1961, 815. és 831. o., idézi Walker, 1080. o.
91. Terry Davidson, Conjugal Crime, New York, 1978, 99. o.

92. Amaury de Riencourt, Sex and Power in History, New York, 1974, 219. o.
93. Walker, 593. o.
94. Kramer és Sprenger, 1. rész, q.xi: Nemo fidei catholicae amplius nocet quam obstetrices.
95. Robert Knox Dentan, The Semai: A Nonviolent People of Malaya, New York, 1968, 96-8. o.
96. Bulloch, 177. o.
97. Wolfgang Lederer, The Fear of Women, New York, 1968, 150. o.
98. Uo.
99. Walker, 656. o.
100. Uo.
101. Andrew D. White, A History of the Warfare of Science with Theology in Christendom, 2 kötet, New York, 1955, 1. kötet, 319. o.
102. Walker, 656. o., az alábbi műből idézve: George B. Vetter, Magic and Religion, New York, 1973, 355. o.
103. Uo.
104. Uo. 1008. o.
105. Robbins, 108. o.
106. Summers, 63. o.
107. Uo. 256. o.
108. A Helen Duncan-affér egy különösen gondolatébresztő elemzéséért lásd: Manfed Cassirer, Medium on Trial: The Story of Helen Duncan and the Witchcraft Act, Stanstead, 1996.

Ötödik fejezet: Paktumok, démoni megszállottságok és szeánsztermek

1. Jeffrey Burton Russell nyomán, in Lucifer: The Devil in the Middle Ages, New York, 1984, 80. o. (jegyzet): "Hincmar közbeveti a történetet Divorce of Lothar and Teuberga című, 860 körül írt munkájába (MPL 125, 716-25)."
2. Uo.
3. Uo. 81. o.
4. Uo. 82. o. Russell hozzáteszi a 41. számú jegyzetben: "Mivel a mouffle a köznyelvi franciában az angol slob [trehány, ellen szenves alak] megfelelője, a jelek szerint itt némi flamandellenes előítélet rejlik."
5. Jean Plaidy, The Spanish Inquisition, London, 1967, 171. o. kk.

6. Johannes Weir.
7. Goethe, Faust, Első rész, 1808, ford.: Philip Wayne, aki az előszót is írta az 1949-es Penguin-kiadáshoz, 15. o.
8. Olasz formája - a nigromancia - révén vált ismertté, mint "fekete mágia" vagy "a fekete művészet".
9. www.satansheaven.com/necromancy.htm
10. 1 Sám 28.
11. Goethe, Faust, 40. o.
12. Lásd az előző fejezetet.
13. Lewis Mumford, Interpretations and Forecasts, New York, 1973, 302. o.
14. The Devils, 1971, rendezte: Ken Russell, főszereplők: Vanessa Redgrave és Oliver Reed.
15. T. K. Oesterreich, Possession, Demoniacal and Other, New York, 1966, 49-50. o.
16. Grillot de Givry, Witchcraft, Magic and Alchemy, New York, 1971, 118-19. o.
17. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1925, 73. o.
18. Uo.
19. Rossell Hope Robbins, Encyclopedia of Witchcraft and Demonology, New York, 1959, 316. o., idézi Barbara Walker, The Woman's Encyclopedia of Myths and Secrets, New York, 1983, 811. o.
20. Summers, 73. o.
21. Colin Wilson, The Occult, London, 1973, 292. o.
22. "Á Aix, par Jean Tholozan, MVCXI", idézi Summers, 82. o.
23. Uo.
24. Russell, 299. o.
25. Lásd: Houston Stewart Chamberlain, Immanuel Kant, Berlin, 1914.
26. Megjelent 2000-ben kartonált könyvként, az alábbi alcímmel: "How Leonardo Da Vinci Fooled History".
27. Thomas Humber, The Sacred Shroud, New York, 1978, 120. o.
28. Ismeretes, hogy volt egy rejtélyes szobája a Vatikánban, amelyben megépített egy "tükörmasinát". Ennél senki nem is tudna többet, ha nincsenek a projekthez felfogadott német tükörkészítők - idegeneknek kellett lenniük, mivel nem sokat értettek abból, ami ott zajlott -, akik (minthogy meg voltak győződve róla, hogy valamiféle boszorkányos praktikát űz) bezárták őt a terembe, és elmenekültek.

Leonardo olyan hatalmas fizikai erővel rendelkezett, hogy egyszerűen leemelte a nehéz ajtót a sarokvasairól, és kisétált. De vajon mi lehetett az a "tükrökből készített masina"? Amikor Clive Prince és testvére, Keith az 1990-es évek elején kísérleteket végeztek, hogy rátaláljanak Leonardo lehetséges modus operandijára, hamarosan nyilvánvalóvá vált a számukra, hogy a hő és fénysugarak koncentrálására képes bármilyen eszköz nagyon hasznosnak bizonyulhatott a képalkotásban, amit egy nagyon egyszerű lyukkamera - a camera obscura - segítségével ért el a Maestro. Az egyik jegyzetfüzetéből pedig tudjuk, hogy Leonardo készített egy ilyet.
29. Codex Atlanticus.
30. Lásd: Josef Maria Eder, History of Photography, 1945.
31. Tobias Churton, The Golden Builders-Alchemists, Rosicrucians and the first Free Masons, Lichfield, 2002, 34-5. o. Hálás vagyok Clive Prince-nek, amiért rábukkant nekem erre a könyvre.
32. Uo. és ua.
33. BSTS Newsletter, 42. szám (1996. január), 6 8. o., az Avenire 1995. október 7-i számából reprodukálva.
34. Picknett és Prince, 187-90. o.
35. Maurice Rowden, Leonardo da Vinci, (London) 1975, 117. o.
36. Picknett és Prince, 167. o.
37. Frances Yates, Giordano Bruno and the Hermetic Tradition, London, 1964, 435. o.
38. A rózsakeresztes kiáltványok történetét és a mozgalom növekedését részletesen bemutatja Frances Yates The Rosicrucian Enlightenment című munkája (London, 1972), amely az eredeti szövegek teljes fordításait is tartalmazza. Egy másik kiváló könyv ebben a témában: Tobias Churton, The Golden Builders.
39. C. J. S. Thompson, The Lure and Romance of Alchemy, New York, 1990, XXII. fejezet.
40. Dr. Christopher McIntosh, előszó az alábbi műhöz: Churton, The Gnostic Philosophy, xii. o.
41. Uo.
42. Clive Prince és jómagam máig mély lekötelezettjei vagyunk Abigail Nevill meglátásainak, aki mindössze tizenegy évesen arra ösztönzött minket, hogy valóban egy gyermek szemével nézzük a leplen látható képmást - és egyszeriben nagyon sok minden a helyére került. Lásd Picknett és Prince, 136-7., 157., 235., 240., 242., 245., 252. oldalak.

43. Hálával tartozom Steve Wilson kutatómunkájának ezért az érdekes tényért.
44. Hála és köszönet Andy Haveland-Robinsonnak - aki elfogulatlan fél maradt, és teljes tárgyilagossággal tekintett a projektünkre - számítógépes varázslásáért.
45. Amint azt Abigail Nevill megkérdezte, mikor a leplen látható képmás negatívjára nézett: "Miért olyan kicsi a feje, és miért van rosszul a helyén?"
46. A fej hátulnézetben hátrafelé hajlik, a haj pedig élesen elválik az arctól. Elölnézetben az áll vízszintes.
47. Valójában a hajat a jelek szerint kissé retusálták vagy átfestették, ugyanazt a fényérzékeny anyagot használva, aminek köszönhetően a fénykép létrejött. Mikor Clive és Keith Prince felfedezték, hogy az úgynevezett halszemeffektus láthatatlanná teszi a hajat, ők is ezt tették.
48. Természetesen Leonardónak rendelkezésére állt az erős itáliai napsütés, már ha egyáltalán élni akart vele, habár mivel ezt a munkát kétségtelenül a lehető legnagyobb titokban végezte, valószínűleg inkább úgy döntött, hogy a Vatikán zárt ajtói mögött készíti el a leplet (lásd feljebb, a 28. jegyzetet). Számunkra nem álltak rendelkezésre ilyen lehetőségek; a kísérleteinket csupán a berkshire-i szürke és prózai Reading egyik garázsában végeztük egy-két nagy teljesítményű UV-lámpa mellett.
49. Lásd Picknett és Prince könyvét, amely részletes instrukciókkal szolgál, hogyan lehet újrateremteni a lepel összes úgynevezett "csodálatos" tulajdonságát a létező legegyszerűbb módszerekkel. Ehhez szükség van azonban rengeteg fényre - és időre! Mi voltunk az első kutatók, akik nyilvánosságra hozták a lepel újraalkotásával kapcsolatos saját eredményeiket, habár Nicholas Allen professzor nagyjából ugyanebben az időben fejezte be hasonló jellegű és célú fotografikus kísérleteit Dél-Afrikában.
50. Egy ideig bosszantott minket az alkalmazott lencséknek a kísérleti "lepleken" megjelenő képe - amíg észre nem vettük, hogy azok a torinói leplen is láthatók, pontosan ugyanazon a ponton! Ez persze nagy örömmel töltött el minket.
51. Mint például Maria Consolata Corti. Lásd Picknett és Prince, 161-3. és 331. o.
52. 1898-ban egy torinói ügyvéd, bizonyos Secondo Pio elkészítette az első fényképeket a lepelről, amiket az Itália egyesítésének ötvenedik évfordulóján rendezett ünnepség részeként kiállítottak.

Piónak igazi isteni kinyilatkoztatásként hatott, mikor meglátta a lepel képmásának negatívját: az addig inkább közömbös katolikus férfi, miután így megelevenedett előtte a rettenetes keresztre feszítés nyomainak minden apró részlete, hirtelen szenvedélyes híve lett vallásának. Sajnos azonban, mint sok millió társát, úgy őt is rászedte a világon talán valaha élt legnagyobb élettani szélhámos. A torinói lepel ugyanis nem a keresztény hit igazságának a bizonyítéka; valójában épp ellenkezőleg!

53. Serge Bramly, Leonardo: The Artist and the Man, London, 1992, első kiadás: Leonardo da Vinci, Párizs, 1988, 445. o.

54. Habár egyértelmű, hogy a képmást nem festékkel hozták létre, a szöveten mégis található némi pigmentanyag, valószínűleg annak a szokásnak köszönhetően, hogy vallási képeket és tárgyakat helyeztek rá, hogy külön szentséggel "itassa át" és töltse fel azokat.

55. Giorgio Vasari, Lives of the Artists, 1550. Idézve Picknett és Prince, "Faust itáliai fivére" című ötödik fejezete elején.

56. Lásd Picknett és Prince, The Templar Revelation, 198. o.

57. Paracelsus, De Natura Rerum, 1572, 3. könyv.

58. Uo.

59. Giah Ballista della Porta, Natural Magik, 1658, Második Könyv.

60. Uo.

61. Paracelsus.

62. André Nataf, The Wordsworth Dictionary of the Occult, London, 1994, 161. o.

63. Uo.

64. Lynn Thorndike, "A History of Magic and Experimental Science", New York, 1929, VIII. kötet, 629. o., idézi Clara Pinto-Correia "Homunculus: Historiographic Misunderstanding of Preformationist Terminology" című online esszéje; lásd: www. zygote.swarthmore.edu/fert1b.html.

65. Uo.

66. A robot Leonardo - a Codex Huygensben részletezett - anatómiai tanulmányainak eredményeként jött létre.

67. Lásd: www.w3.impa.br/-jair/e65.html.

68. Uo. Ezt az online cikket a firenzei Istituto e Museo di Storia della Scienza, valamint a londoni The Science Museum szponzorálta.

69. Maga Dee az általános nézetek szerint a tökéletes okkultista horoszkópjával rendelkezett; születési képletében a Nap a Rákban áll, az aszcendense pedig Nyilas.

70. Montague Summers nem igazolhatóan leírja "a rehabilitációs munkát, amit Mária királynő oly nemesen elindított". Summers, 22. o.
71. Mindazonáltal Dee meggyőzte Mária királynőt, hogy alapítson egy nemzeti könyvtárat, amelynek azután mintegy négyezer kötetet adományozott saját könyvei közül. Végül ebből az intézményből lett a mai British Museum.
72. William Shakespeare, The Tempest [A Vihar], V. felvonás, 1. jelenet, 1608 körül.
73. Az Erzsébet-kori betűzés közismerten inkonzisztens volt, még a személyneveket illetően is.
74. Lásd: www.johndee.org/charlotte/Chapter6/6p1.html. Ezt az alkímia honlapjának alábbi oldaláról kivonatolták: www.levity. com/alchemy/kellystn.html.
75. Ez három részben jelent meg 1663 és 1678 között.
76. Az ő mágikus tükrük ina megtekinthető a British Museum-ban.
77. A Fama Frateritatisból, idézi Churton, The Golden Builders, 99. o.
78. Meric Casaubon (szerk.), A True & Faithful Relation of what passed for many years between Dr John Dee and some Spirits, London, 1657, idézi uo. Churton megjegyzi: "Casaubon forrásanyagául Dee naplói szolgáltak, főleg az 1583-4 között írottak."
79. Churton, 100. o.
80. A jelentős és nagyszerű 1997-es film, Photographing Fairies (főszereplők: Toby Stephens, Emily Woof és Frances Barber; rendezte: Nick Willing) egészen világossá teszi ezt. A főszereplőnek még egy alaptalan gyilkossági vád ellen sem sikerül megvédenie magát, mert tündérhon oly nagy erővel szólítja őt. "A halál csupán a létállapot megváltozása. A lélek az önvaló friss és eleven kifejeződése. A halottak nem csak por és hamu. Valójában csak egy lépésnyire vannak tőlünk."
81. A brit ezoterizmus "keresztapja", John Michell hiszi, hogy az istenek azért vonakodnak pénzhez juttatni az okkult kutatóit, mert az "hanyaggá" tenné őket!
82. Az Edward Kelley-nek tulajdonított The Stone ofthe Philosophers, amely az alábbi füzetben szerepelt: Tractatus duo egregii, de Lapide Philosophorum, una cum Theatro astonomniae terrestri, cum Figuris, in gratiam filiorum Hermetis nuncprimum in lucem editi, curante J. L. M. C. [Johanne Lange Medicin Candidato], Hamburg, 1676, ford.: L. Roberts.

83. Egyesek szerint 1595 vagy 1597.
84. Shakespeare, Epilógus.
85. Jómagam egy erősen "látogatott" (azaz: kísértetjárta) házban nőttem fel York egyik mellékutcájában. Nagyjából tizenhat éves lehettem, mikor ráébredtem, hogy nem mindenkinek vannak kopogó szellemei! Azok óta a régmúltba vesző idők óta rengeteget kutattam és tanulmányoztam a paranormális jelenségeket, és arra a következtetésre jutottam, hogy bár sokan azért számolnak be szellemekről és hasonlókról, mert szeretnének feltűnést kelteni, vagy talán az a céljuk, hogy a helyi tanács átköltöztesse őket egy jobb helyre, a legtöbben azonban valóban egy másik dimenzióból látnak valakit vagy valamit. A máshonnan, más dimenziókból benyomuló dolgok valóságába vetett hit szolgál The Mammoth Book of UFOs (2001) című könyvein alapjául, míg a paranormális jelenségekbe vetett hit és a titkosszolgálat közötti különös kereszteződés a fő témája Clive Prince-szel együtt írt, The Stargate Conspiracy: Revealing the truth behind extraterrestrial contact, military intelligence and the mysteries of ancient Egypt (1999) című munkánknak.
86. Habár érdekes módon nem mind, és nem minden pontban. Vannak modern tudósok, akik magántanulmányokat folytatnak az alkímia, a gnoszticizmus és a mágia területén, ám akik nyilvánvaló okokból - főleg mivel a munkájukat az Akadémia pénzeli - soha nem állnának ki ezzel a nyilvánosság elé.
87. Churton, The Golden Builders, 100. o.
88. www.johndee.org/charlotte/Chapter7/7p1.html.
89. Gyakran (tévesen) azt állítják, hogy maga John Dee volt a társa.
90. Summers, 6. o.
91. Uo. 256. o.
92. Az automatikus írás a - szándékos vagy önkéntelen - tudathasadás (disszociáció) általános terméke. Az ember keze ilyenkor látszólag önmagától ír, olykor a megszokottól teljesen eltérő kézírással, és olyan üzenetet közvetítve, amely mintha egy másik személyiségtől eredne, és olyan információkat közöl, amiket a tollat tartó személy látszólag semmiképp nem ismerhetett.
93. Guy Lyon Playfair, "This Perilous Medium", The Unexplained, 2934-7. o., kb. 1981.
94. Uo.
95. Uo.
96. Roy Stemman, "The Phenomenal Palladino", The Unexplained,

2241-5. o., kb. 1981.
97. Uo.
98. Uo.
99. Uo.
100.Uo.
101.A komoly vallási elragadtatástól szenvedő Szent Józsefet (160363) az inkvizíció kivallatta, ám azután szabadon engedte. Az együgyűnek és gyermekien őszintének tartott szentet "tátott szájúként" ismerték - a legalantasabb munkák elvégzéséhez sem volt benne elég koncentrációs képesség.
102. Személyes párbeszéd köztem és Roy professzor között az 1980-as évek elején.
103.Stemman.
104.Uo.
105.Az 1980-as évek parapszichológusainak volt egy szakkifejezésük erre a jelenségre: "retrokognitív disszonancia", ami azt jelenti, hogy időben minél inkább eltávolodik a szemtanú az adott élménytől (legyen az akár a leglátványosabb tünemény megtapasztalása), annál hajlamosabb kétségbe vonni azt.
106.Charles Richet, "On the Conditions of Certainty", PSPR 14. o., 35. szám, 1899.
107.Dr. Margaret Mead, idézi Archie E. Roy, A Sense of Something Strange, Glasgow, 1990, 20. o.

Hatodik fejezet: Tégy, amit akarsz!

1. Colin Wilson, The Occult, London, 1971, 372. o.
2. Ironikus módon, mint láttuk, a "Salem" szó a "béke" szemita megfelelője - egyéb variációi közé tartozik a "shalom". A "Jerusalem" jelentése: "a Béke Háza". Shalem volt a héber Esthajnalcsillag, a Shaher, avagy Lucifer, a Hajnalcsillag ikertestvére.
3. Az ő és a Salemben elítélt, kivégzésükre váró boszorkányok szó szerinti esdekléseit lásd: www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/salem/SAL_E&P.HTM.
4. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1926, 146. o.
5. Uo.
6. Uo.

7. Tipikusan, a csőcselék elfogott egy fekete férfit, akit egy fehér nő megerőszakolásával vagy bántalmazásával vádoltak, majd nyilvánosan elkezdték ütlegelni és kínozni: eleven fáklyaként felgyújtották, kivájták a szemét, és/vagy levágták az ujjait, lábujjait vagy nemi szervét. A tömeg tagjait arra ösztönözték, hogy vegyenek részt a kínzásban. Az áldozat végezetül belehalt a sérüléseibe, vagy felakasztották, vagy halálra égették. Mindezt általában a legkevésbé sem tekintették kegyetlennek vagy a kereszténységgel összeegyeztethetetlennek: valójában a fiatalokat egyenesen arra bátorították, hogy nézzék végig az eljárást, és akár aktívan vegyenek részt benne, csaknem valamiféle "felnőtté avatási ritusként.

8. Arthur Miller The Crucible című darabját először a Broadwayn mutatták be 1953-ban, de nem részesült kedvező fogadtatásban. Egy évvel később azonban egy új produkció elnyerte a kritikusok zajos tetszését, modern klasszikussá avatva ezzel a színművet.

9. Raynes Minns, Bombers and Mash, London, 1980, 66. o.

10. Mivel Erzsébetnek nem születtek gyermekei, a trón ironikus módon Jakabra, annak a Máriának (a skótok királynőjének) a fiára szállt, akit még ő végeztetett ki. Jakab Angliában az első király volt ezen a néven, Skóciában azonban VI. Jakabként szerepelt.

11. Helyesebben a Westminster-palotaként ismeretes.

12. Henry T. F. Rhodes, The Satanic Mass, London, 1954, 44. o.

13. Uo.

14. Idézi uo.

15. H. C. Lea, Materials Towards a History of Witchcraft, Philadelphia, 1939, 101. o.

16. Természetesen amennyiben az ember alaposabban kielemzi, hogy a közhit szerint mi történik a mise közben az oltáriszentség átlényegítése során - vagyis, ahogy az áldozati kenyér és bor Jézus tényleges húsává és vérévé változik-, úgy minden pap varázslónak minősül. Ez pedig magas mágia: valójában egyes kommentátorok nem haboztak egyenesen fekete mágiának bélyegezni azt.

17. A Beauregardban.

18. Montague Summers, The History of Witchcraft, London, 1926, 89. o.

19. Uo. 160-1. o.

20. Lynn Picknett és Clive Prince, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ, London, 1997, 108. o.

21. Amit úgy is írnak: "Rays", "Rayx" vagy "Retz".

22. Joris Karl Huysmans, Lá Bas, Párizs, 1891, angolul lásd: Down
There, ford.: Brendan King, London, 2001.
23. Wilson, 448. o.
24. Uo. 449. o.
25. Uo.
26. Richard Griffiths, The Reactionary Revolution, London, 1966, 129-35. o.
27. Picknett és Prince, 226. o., Griffiths, 131. oldalára hivatkozva.
28. Mike Howard, a Talking Stick South vitacsoportnak írt, "The Hellfire Club" című online cikke, lásd: http://easyweb.easynet.co.uk/~rebis/ts-artic4.htm.
29. Idézi uo.
30. Uo.
31. Idézi uo.
32. The Wall Street Journal Bookshelf, 1998. február 19., A20. o.
33. Chambers, Biographical Dictionary, főszerk.: Magnus Magnusson, Edinburgh, 1990, 1077. o.
34. Wall Street Journal Bookshelf, A20. o.
35. William Parsons, Rosse 3. grófja, yorki születésű ír asztronómus.
36. A. Cockren, Alchemy Rediscovered and Restored, New York, 1941, 82. o.
37. F. E. Manuel, The Religion of Isaac Newton, Oxford, 1974, 62. o.
38. Michael White, Isaac Newton: The Last Sorcerer, Addison Wesley, 1997, 49. o.
39. D. W. Hauck, "Isaac Newton the Alchemist", www.alchemylab.com/isaac_newton.htm, 3. o.
40. Uo.
41. Mint például B. J. T. Dobbs, in The Foundations of Newton's Alchemy, Cambridge, 1984.
42. Paul Begg, "The Man Who Created Life", The Unexplained, kb. 1981, 1767. o.
43. Uo.
44. Uo. Valójában az első szárazelemet Georges Leclanché készítette 1868-ban.
45. Uo.
46. Frances Yates, The Rosicrucian Enlightenment, London, 1972, XIII. fejezet.
47. Lásd Picknett és Prince; Michael Baigent és Richard Leigh, The

Temple and the Lodge, London, 1989; és John J. Robinson, Born in Blood, London, 1990.
48. Lewis Spence, An Encyclopaedia of Occultism, London, 1920, 174. o.
49. Robinson, 55-62. o., idézi Picknett és Prince, 165. o.
50. Robert Lomas, The Invisible College, London, 2002, 3. o.
51. Thomas Spratt, A History of the Royal Society, idézi uo., 79. o.
52. Uo.
53. S. Brent Morris, "Albert Pike and Lucifer: The Lie That Will Not Die", rövid közlemény egy (szabadkőműves) közlönyből. Hálás vagyok Robert Lomasnak, amiért a rendelkezésemre bocsátotta ennek a beszédnek a szövegét.
54. "Do Freemasons worship Satan/Lucifer?", lásd az alábbi honlapon: www.geocities.com/endtime_deception/worshipprint.htm, idézi "a világ 23 főtanácsának 1889. július 14-én adott állítólagos instrukciókat. Feljegyezte A. C. De La Rive, a La Femme de l'Enfant dans la Franc Maçonnerie Universelle 588. oldalán".
55. Jules Bois, Le monde invisible, Párizs, 1902, 168-170. o. Hálás vagyok Clive Prince-nek, amiért megtalálta és lefordította ezt nekem.
56. Például: Alec Mellor, "A Hoaxer of Genius - Leo Taxil" (Richmond, Va.,), 1964, 149-55. o.
57. Morris.
58. H. P. Blavatsky, The Secret Doctrine, London, 1888, 171., 225., 255., 888. o. (II. kötet), idézve a fenti, 54. pontban feltüntetett honlap.
59. Helena P. Blavatsky, Isis Unveiled, London, 1876, II. kötet, 2. o.
60. Uo. 292. o.
61. Uo. 482. o.
62. Uo. 507. o.
63. Privát e-mail Robert Lomastól 2004. november 19-én, amely egy szabadkőműves-rítusra hivatkozott.
64. Uo.
65. Uo.
66. Uo.
67. Uo.
68. Chris Cranmer azzal fenyegetőzött, hogy bepereli a Királyi Haditengerészetet vallási diszkriminációért, ha nem engedik, hogy a fedélzeten "istentiszteletet" végezzen.
69. Kihangsúlyozandó, hogy a sátánizmus semmi esetre sem szinonim a modern boszorkánysággal vagy wiccával - utóbbi jórészt

a természetalapú, kereszténység előtti vallás, amely egyaránt tiszteli a [férfi] istenséget és az istennőt. Sajnálatos módon a wicca mint olyan, tárgyalása kívül esik jelen könyv keretein.

70. Mint például Helen Carter, "The devil and the deep blue sea: Navy gives blessing to sailor Satanist", in The Guardian, 2004. október 25-e, hétfő. Hálás vagyok a Meghna Grill NW8 személyzetének, amiért voltak Olyan kedvesek, és a rendelkezésemre bocsátották ezt a cikket.

71. Ann Widdecombe, a katolikus hitre tért korábbi konzervatív miniszter az alábbiakat mondta: "A sátánizmus rossz. Nyilvánvaló, hogy az egyes személyek privát nézete és hite bárhol a világon - beleértve a fegyveres erőket - teljességgel magánügy; remélem azonban, hogy nem kezd terjedni a dolog... Nem kellene felvetődnie semmiféle kérdésnek abban a tekintetben, hogy megengedhetők-e sátánista rítusok a haditengerészet hajóinak a fedélzetén. Maga Isten adott nekünk szabad akaratot, de szeretném azt hinni, hogy ha ma valaki jelentkezne a flottához, és azt mondaná, hogy ő sátánista, az azért kiváltana néhány furcsálló tekintetet." Idézve uo.

72. Uo.

73. Uo.

74. Anton Szandor LaVey, The Satanic Bible, New York, 1969, Bevezetés.

75. Uo.

76. Uo.

77. Uo. 50. o.

78. Uo. 34. o.

79. Uo. 155. o.

80. Uo. 103. o.

81. Francis X. King (szerk.), Crowley on Christ, London, 1974, Bevezetés.

82. Uo.

83. Idézi Tobias Churton, The Gnostic Philosophy, Lichfield, 2003, 302. o.

84. Crowley Commentary on the Book of the Lawjából idézve, amit 1923 szeptemberében írt a neftai Hotel du Djeridben, Tunéziában. Idézi Churton, 310. o.

85. Aleister Crowley, The Book of Thoth: (Egyptian Tarot), York Beach, Maine, 1944, 96. o.

86. Uo.

87. John Symonds és Kenneth Grant (szerk.), The Corefessions of Aleister Crowley, London, 1978.
88. Churton, 319. o.
89. Uo.
90. Symonds és Grant.
91. Aleister Crowlev, The Book of the Law, idézi Churton, 318. o.
92. A véletlen folytán két olyan szentélyt is ismerek, akik rokonait Crowley megátkozta. Ügynököm, Jeffrey Simmons elmondta nekem, hogy apját a Nagy fenevad átka sújtotta, ami szerencsére semmi egyéb hatással nem bírt, mint hogy mindenkiből ellenszenvet váltott ki, aki csak hallott az esetről. Egy másik "megátkozott" személy a Fortean Times szerkesztője, Paul Sieveking édesapja, Lance volt, akire Crowley szintén rontást küldött. Ám az ismét csak sikertelen maradt.
93. Churton, 304. o.
94. Uo. 315. o.
95. Crowley on Christ, 106. o.
96. Azt beszélik, hogy mikor visszautasította, Crowley megátkozta őt, hogy a saját (közelgő) halála után két napon belül kövesse őt a sírba. A doktor ennek megfelelően, a terv szerinti időben ki is lehelte a lelkét.
97. LaVey, 76. o.
98. Wilson, 27. o.

Utószó: A Lucifer-kulcs

1. 2004. december. Becslések szerint megközelítőleg 15 000 mandeánus maradt Irakban, akiket azonban az ENSZ hivatalosan "veszélyeztetett embereknek" minősített. Jórészt nyugton hagyták őket Szaddám rezsimje alatt: a problémáik csupán a megszállás után vették igazán kezdetüket.
2. Howard Blum, The Lucifer Principle, New York, 1995, 330. o.
3. "Mr Bean defends the right to laugh", a Daily Mail, 2004. december 7., kedd. Az indítvány megtiltotta, hogy bárki olyan nyelvezetet használjon, amivel sértheti mások vallási nézeteit. Azok, akik bűnösnek találtattak ebben, a terv szerint hét évig terjedő börtönbüntetésre számíthattak.

4. Marco Bischof, Biophotons - The Light in Our Cells (1995), idézi az alábbi honlap: www.transpersonal.de/mbischof/englisch/webbookeng.htm.
5. Kétségtelen, hogy az egyetlen igazán "rossz" tudomány az, amelyet korlátolt, elfogult és egy titkos ágendával terhelt elmék folytatnak.
6. Colin Wilson, "Devil and the deep blue sea", Daily Mail, 200.1. október 26., kedd.
7. Amiből azután a Powers of Darkness, Powers of Light című könyve született.
8. Wilson/Mail.
9. Francis X. King, "The Word Made Flesh", The Unexplained, kb. 1981, 1693. o.
10. Peter Allen és Grace McLean, "Obsessed with drugs and death, a descent into evil", The Daily Mail, 2005. január 22.
11. Lucy Hughes-Hallett, "Be very afraid", The Sunday Times Culture, 2005. március 6., 51. o.
12. Uo.
13. Erica Jong, Witches, (London) 1981, 172. o.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mint általában, most is rengeteg kedves, támogató és különösen toleráns barát és kolléga vett részt közvetlenül vagy közvetve a jelen könyv létrejöttében és megírásában. Főleg az alábbi személyeknek sikerült valamilyen módon hozzájárulniuk, hogy töretlen maradjon a szerző lelkesedése, és hogy minden dolog sínre kerüljön.

Külön köszönettel tartozom:

Clive Prince-nek, barátomnak és par excellence kollégámnak rendíthetetlen támogatásáért és bátorításáért, valamint mert mindig kész volt rámutatni, ha feleslegesen aggódtam valamin; és hogy a fűszeres thai mártások milyen hatásosak a legtöbb betegség ellen – arról már nem is beszélve, hogy milyen nagyvonalúan megtalált és lefordított nekem különböző francia passzusokat, és hogy előkerítette a nehezen fellelhető referenciaműveket. Ez volt a legjobb évtized, Clive!

Debbie Bensteadnek, amiért először is az igazi Lucifer iránti lelkesedésével arra ösztönzött, hogy megírjam ezt a könyvet; továbbá a méltán híres vendéglátói nagylelkűségéért. Nem hiszem azonban, hogy már ott tartanánk…

Sheila és Eric Taylornak, akik tartós kedvessége és északi vendégszeretete nem ismer határokat. Az általuk nyújtott vigasz és kényelem a stressz és szorongás idején egészen új színben tünteti fel a világot. Az élet hozzájuk hasonló, igazi gazdagítói ritkák, mint a fehér holló.

Craig Oakley-nak, a régi és nagyon megértő barátnak, aki mindent tud azokról az évekről, amik elkerülhetetlenül elvezettek végül ennek a könyvnek a megszületéséhez.

Jeffrey Simmonsnak, ügynökömnek és barátomnak, őszinte támogatásáért.

Nigel Fosternak, akinek kedvessége nélkül a Lucifer titkos története szó szerint soha nem születhetett volna meg.

Robert Lomasnak a szabadkőművességről szóló fejezet megírásához nyújtott nagylelkű segítségéért – ráadásul mindezt a lehető legrövidebb idő alatt!

Graham Philipsnek a jó tanácsaiért, és mert mindig önmagát adja.

Yvan Cartwrightnak szíves vendéglátásáért, humoráért és a saját honlapom miatti kitartó nyaggatásáért. Ígérem, egy napon elkészül majd...

A Constable-nél Krystyna Greennek, Gary Chapmannek és Sarah Moore-nak. Köszönöm nekik türelmüket és jó humorukat – arról már nem is beszélve, milyen szokatlanul engedékenyek voltak a határidők kitolását illetően.

Charles és Annette Fowkesnak, két régi barátnak, akik szívélyességét és bátorítását nagyra értékelem.

Yorkbeli barátaimnak: David Bellnek, Moira Hardcastle-nek és Richard Hardcastle-nek, amiért mindig nyitottak és érdeklődők voltak, és támogattak. És persze a fűszeres forralt bor melletti csacska kuncogásokért, és a közös évekért, amik száma sokkal nagyobb annál, hogysem bármelyikünk számon tartaná...

Az összes tehetséges és rokon lelkű "NoNamer" klubtársnak, hálásan a számos ragyogó eszmecseréért és a sok nevetésért: különösen Andy és Suzie Collinsnak, Ian Lawtonnak és Caroline Wise-nak.

Lou Tate-nek; remek, hogy ennyi idő után ismét kapcsolatban állunk!

Köszönöm továbbá az alábbi személyek segítségét: Jayne Burns; Christy Fearn; Carina Fearnley; "Giovanni"; John Glasscock; Hannah R. Johnson; Octavia Kenny; Jane Lyle; John és Joy Millar.

Külön hálával tartozom a British Library és a St John's Wood Library könyvtárak személyzetének.

ÉS PERSZE A TÖBB ÉVTIZEDES INSPIRÁCIÓÉRT – KI MÁSNAK, MINT COLIN WILSONNAK?!

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

Több száz könyvet írtak már Luciferről, az ördögről/sátánról, a gonoszról és az ezekkel kapcsolatos témákról; az alábbi felsorolás csupán ízelítő az értékesebb szövegek listájából.

(Ahol lehetett, a fűzött kiadás részleteit tüntettem fel. További forrásanyagok is találhatók a Jegyzetek és hivatkozások szakaszban.)

- Ahmed, Rollo, The Black Art, Arrow Books Ltd, London, 1966. Első kiadás: 1936.
- Baigent, Michael és Richard Leigh, The Inquisition, Penguin, London, 2000.
- Baigent, Michael, Richard Leigh és Henry Lincoln, The Holy Blood and the Holy Grail, Jonathan Cape, London, 1982; átdolg. kiadás; Arrow, London, 1996. [Magyarul: Az abbé titka – Szent vér, szent Grál, 2. jav. kiadás, General Press, Budapest, 2000.]
- Birks, Walter és R. A. Gilbert, The Treasure of Montségur, The Aquarian Press, London, 1990.
- Blavatsky, H. P., Isis Unveiled, Theosophical University Press, Pasadena, CA., 1988, eredeti kiadás: 1876. — The Secret Doctrine, Theosophical University Press, Pasadena, 1888.
- Blum, Howard, The Lucifer Principle: A Scientific Expedition into theForces of History, Atlantic Monthly Press, New York, 1995.
- Bramly, Serge, Leonardo: The Artist and the Man, Michael Joseph, London, 1992; az első, eredeti kiadás: Léonard de Vinci, EditionsJean-Claude Lattés, Párizs, 1988.
- Campbell, Joseph, The Mask of God: Creative Mythology, Penguin, New York, 1959.
- Churton, Tobias, The Golden Builders: Alchemist, Rosicrucians and the First Free Masons, Signal Publishing, Lichfield, 2002. — The Gnostic Philosophy, Signal Publishing, Lichfield, 2003.

•Collins, Andrew, Twenty-first Century Grail: The Quest fora Legend, Virgin, London, 2004. [Magyarul: A XXI. századi Grál - Egy legenda nyomában, Gold Book, Debrecen, 2007]
•Crowley, Aleister, The Book of Thoth, Samuel Weiser, Inc., York Beach, Maine, 1944.
•De Troyes, Chrétien, ford. Burton Raffel, Perceval: The Story of the Grail, Yale University Press, New Haven, USA, 1999. Eredeti kiadás: XII. század.
•De Voragine, Jacobus, The Golden Legend: Readings on the Saints, ford. William Grayer Ryan, 2 kötet, Princeton University Press, 1993.
•Drower, E. S., The Mandaeans of Iraq and Iran: Their Cults, Customs, Magic, Legends and Folklore, Clarendon Fress, Oxford, 1937.
•Frazer, Sir James G., The Golden Bough: A Study in Magic and Religion, Macmillan, London, 1922. [Magyarul: Az aranyág, 2. jay. kiadás, Ozirisz, Budapest, 2002]
•Freke, Timothy és Peter Gandy, Jesus and the Goddess, Thorsons, London, 2002.
•Godwin, Malcom, The Holy Grail: Its Origins, Secrets and Meaning Revealed, Bloomsbury, London, 1994.
•Harpur, Patrick, Daimonic Reality: Understanding Otherworld Encounters, Penguin Arkana, London, 1995.
•Haskins, Susan, Mary Magdalen, HarperCollins, London, 1993.
•Huysmans, J. K., ford. Terry Hale, The Damned, Penguin Classics, London, 2001. Első, párizsi kiadása: Lá Bas (Down There), 1891. Institoris, Henricus, The Malleus Maleficarum of Heinrich Kramer and Jakob Sprenger, Dover Publications, New York, 1971.
•James I. és Paul Tice, Demonology, Book Tree, New York, 2002. Első kiadás: London, 1597.
•Jones, Gwyn és Thomas Jones (ford. és szerk.), The Mabinogion, J. M. Dent & Sons, London, 1974.
•Jong, Erica, illusztrálta Joseph A. Smith, Witches, Granada, London, 1988.
•Josephus, Flavius, The Jewish War, ford. G. A. Williamson, Penguin, London, 1970. [Magyarul: A zsidó háború, például: Tálentum, Budapest, 2006]

•King, Francis (szerk.), Crowley on Christ, The C. W. Daniel Company Ltd., 1974.
•LaVey, Anton Szandor, The Satanic Bible, New York, Avon Books (HarperCollins), 1969. — The Satanic Rituals, Avon Books, New York, 1972. — The Devil's Notebook, Feral House, Los Angeles, 1992.
•Layton, Bentley, The Gnostic Scriptures, SCM Press, London, 1987.
•Lévi, Éliphas, The History of Magic, ford. A. E. Waite, William Rider & Sons, London, 1913; első kiadása: Histoire de la magie, Germer Bailliére, Párizs, 1860. [Magyarul: A mágia története, Hermit, Nyíregyháza, 2005]
•Lomas, Robert, The Invisible College: The Royal Society, Freemasonry and the Birth of Modern Science, Headline, London, 2002.
•Luckert, Karl W., Egyptian Light and Hebrew Fire, State University of New York Press, New York, 1991.
•Mann, A. T., és Jane Lyle, Sacred Sexuality, Element Books, Shaftesbury, 1996.
•Markale, Jean, ford. Jon Graham, Montségur and the Mystery of the Cathars, Inner Traditions, Rochester, Vermont, 2003. Eredeti kiadása: Montségur et l'énigme cathare, Éditions Pymalion/Gérard Watelet, Párizs, 1986.
•Mead, G. R. S., Pistis Sophia, Kessinger Publishing Company, Kila, MT, USA, 1921. — Simon Magus: An Essay, Theosophical Publishing Society, London, 1892.
•McGrath, Alister E., A Brief History of Heaven, Blackwell Publishers, Malden, MA, USA, 2003.
•Milton, John, szerk. Christopher Ricks, sorozatszerk.: John Hollander, Bevezetés: Susanne Woods, Paradise Lost and Paradise Regained, Penguin Books, London, 2001. Első kiadás: 1667. [Magyarul: Elveszett paradicsom, pl. Helikon, Budapest, 1967]
•Nataf, André, The Occult, W & R Chambers, Edinburgh, 1991; első kiadása: Les Maitres de l'occultisme, Bordas, Párizs, 1988.
•Pagels, Elaine, The Gnostic Gospels, Penguin Books, London, 1982. - The Origin of Satan, Vintage Books, New York, 1996.
•Patai, Raphael, The Hebrew Goddess, (3. szerk.), Wayne State University Press, Detroit, 1990.

- Picknett, Lynn, Mary Magdalene: Christianity's Hidden Goddess, Robinson, London, 2003. [Magyarul: Mária Magdolna: A kereszténység titkos istennője, Gold Book, Debrecen, 2008]
- Picknett, Lynn és Clive Prince, The Templar Revelation: Secret Guardians of the True Identity of Christ, Corgi, London, 1998. [Magyarul: A templomosok titka: Krisztus valódi kilétének titkos őrzői, Gold Book, Debrecen, 2005] — The Stargate Conspiracy, Warner Books, London, 1999. [Magyarul: A csillagkapu-összeesküvés, Gold Book, Debrecen, 2007]
- Turin Shroud: In Whose Image? How Leonardo da Vinci Fooled History, Corgi, London, 2000. [Magyarul: A torinói lepel - Leonardo da Vinci legnagyobb történelmi csalása, 2. átdolg. kiadás, Gold Book, Debrecen, 2006]
- Pike, Albert, Morals and Dogma, Lightning Source UK Ltd., London, 2004.
- Rahn, Otto, La Cour de Lucifer, Editions Pardés, Puiseaux, 1994. Eredeti kiadása: Luzifers Hofgesind, Verlag für ganzheitliche Forschung und Kultur, Berlin, 1937.
- Redgrove, Peter, The Black Goddess and the Sixth Sense, Paladin, London, 1989.
- Rhodes, Henry, T. F., The Satanic Mass, Arrow Books, London, 1954. Robinson, John A. T., The Priority of John, SCM Press, London, 1985.
- Rowe, Joseph (ford.) The Gospel of Mary Magdalene, Inner Traditions, Rochester, USA, 2002.
- Rudolph, Kurt, Mandaeism, E. J. Brill, Leiden, 1978.
- Russell, Jeffrey Burton, Witchcraft in the Middle Ages, Cornell University Press, Ithaka és London, 1972. — Satan: The Early Christian Tradition, Cornell University Press, Ithaka és London, 1981. — Lucifer: The Devil in the Middle Ages, Cornell University Press, Ithaka és London, 1984.
- Smith, Morton, Clement of Alexandria and a Secret Gospel of Mark, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1973. — The Secret Gospel: The Discovery and Interpretation of the Secret Gospel According to Mark, Gollancz, London, 1973. — Jesus the Magician, Victor Gollancz, London, 1978.
- Stoyanov, Yuri, The Hidden Tradition in Europe, Arkana, London, 1994.
- Summers, Mom ague tiszteletes, The History of Witchcraft, The Mystic Press, London, 1925.

- Vinci, Leo, Pan: Great God of Nature, Neptune Press, London, 1993.
- Walker, Benjamin, Gnosticism: Its History and Influence, The Aquarian Press, Wellingborough, Northants, 1983.
- Walker, Barbara, The Woman's Encyclopedia of Myths and Secrets, HarperCollins, San Francisco, 1983.
- Welburn, Andrew, (bevezetés és kommentár), Gnosis: The Mysteries and Christianity: An Anthology of Essene, Gnostic and Christian Writings, Floris Books, Edinburgh, 1994.
- White, Michael, Isaac Newton: The Last Sorcerer, 4th Estate, London, 1998.
- Wilson, Colin, The Occult, Hodder & Stoughton, London, 1971.
- Wolfram von Eschenbach, Parzival (ford. A. T. Hatto), Penguin, London, 1980. Eredeti kiadása: a XIII. század elején.
- Yalom, Marilyn, A History of the Wife, Harper Collins, New York, 2001.
- Yates, Frances, The Rosicrucian Enlightenment, Routledge & Kegan Paul, London, 1972.

• KÖNYVAJÁNLÓ •

Lynn Picknett és Clive Prince

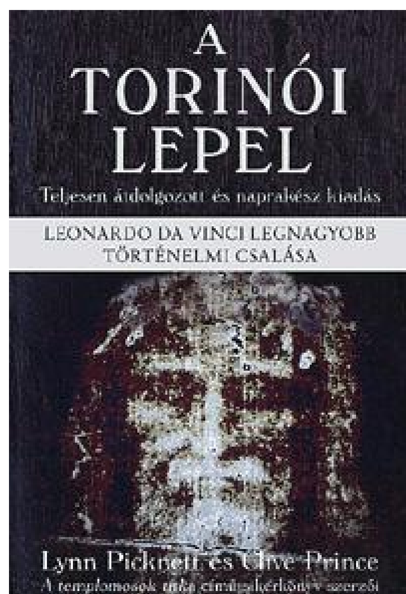
A SION-REND TITKA

A SION-REND központi szerepet kap A Da Vinci-kódban, mint ama földalatti szervezet, amely döbbenetes titkait hatalmas ellenségek fenyegetik, és a heroikus Robert Langdonnek és Sophie Neveu-nek, a két főhősnek kell megakadályoznia, hogy ezek a titkok rossz kezekbe kerüljenek. A zajos ünneplés, döbbenet vagy épp őszinte iszonyat ellenére - az adott olvasó nézőpontjától függően -, ami ezeket a titkokat világszerte fogadta, Brown thrillere alapjában véve csupán újjáélesztett egy régóta dúló vitát. Valójában a rejtélyes Sion-renddel kapcsolatban minden - még a puszta létezése is - heves viták tárgyát képezte az angolul beszélő világban a '80-as évek eleje óta, otthonában, Franciaországban pedig már legalább egy évtizeddel korábban.

Lynn Picknett és Clive Prince

A TORINÓI LEPEL

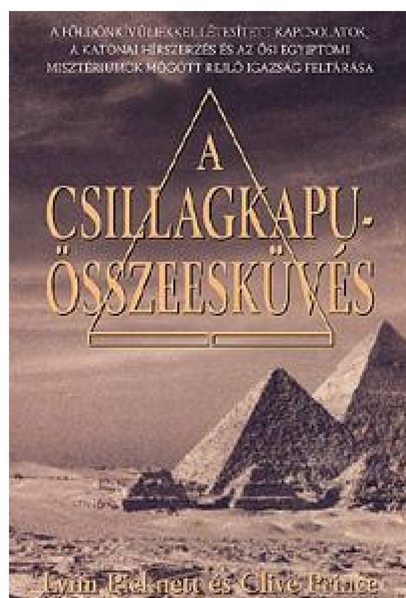
A világ leghíresebb keresztény ereklyéjének szénizotópos kormeghatározása révén 1988-ban kiderült, hogy az valójában csupán egy középkori vagy reneszánsz hamisítvány. Számos kérdés azonban továbbra is megválaszolatlan maradt. Hogyan tudott valaki ötszáz évvel ezelőtt, vagy még régebben létrehozni egy képmást, amelynek fényképnegatívja oly döbbenetesen életszerű? Hogyan készülhetett egy Ilyen kép? És egyáltalán: ki merészelte volna meghamisítani Jézus szent leplét?

Lynn Picknett és Clive Prince elhatározta, hogy utánajár ezeknek a kérdéseknek. Kutatásaik során felfedezték, hogy a csínytevő nem más volt, mint maga Leonardo da Vinci, a reneszánsz művész, tudós, feltaláló – és tréfamester –, kinek újításairól általánosan elfogadott, hogy azok évszázadokkal megelőzték saját korát. A szerzők egyúttal rekonstruálták Leonardo titkos technikáját is – amivel a világon elsőként sikerült újra előállítaniuk a lepel képmását.

Lynn Picknett és Clive Prince

A Csillagkapu-összeesküvés

A FÖLDÖNKÍVÜLIEKKEL LÉTESÍTETT KAPCSOLATOK, A KATONAI HÍRSZERZÉS ÉS AZ ŐSI EGYIPTOMI MISZTÉRIUMOK MÖGÖTT REJLŐ IGAZSÁG FELTÁRÁSA

A Csillagkapu-összeesküvés korunk legveszélyesebb – és legálnokabb – cselszövésének úttörő leleplezése

A könyv feltár egy rendkívüli, hosszú távú tervet, amely sok mindent felhasznál a XX. század végének legizgalmasabb, legradikálisabb ideái közül, és azon hit köré összpontosul, hogy az ősi egyiptomi istenek valóságosan létező, földönkívüli lények voltak – akik hamarosan visszatérnek közénk, és új kort nyitnak az emberiség történetében.

A Lynn Picknett és Clive Prince szerzőpáros a hírszerző titkosügynökségek, a vezető politikusok, a forradalmian új kutatások tudósai, bizonyos "újegyiptológusok", modern new age kultuszok és önjelölt messiások szövevényes hálózatának gyökeréig hatolva feltárja az összeesküvés mögött rejlő sokkoló politikai szálakat. A visszatérő ősi istenekkel kapcsolatos izgalmas elképzelések cukorbevonatát valójában egy nagyon is keserű pirula mázaként tervezték meg – amit a jelek szerint sok millióan gyanútlanul, sőt: örömmel készek lenyelni.

Lynn Picknett és Clive Prince

KRISZTUS ÁLARCAI

Az istennek hitt ember körüli titkok és hazugságok feltárása

Történelmi perspektívából szemlélve az egyetlen dolog, ami minden kétséget kizáróan bebizonyosodott, hogy a Jézus személyével kapcsolatos konvencionális nézeteink tévesek. Az elmúlt két évszázadban történt felfedezések sora megmutatta, hogy az evangéliumi történetek jelentős részét félreértették vagy eltorzították - és pontosan ez az, amiért a hozzánk hasonló kutatók szükségét érzik, hogy megpróbálják kideríteni, mi is történt valójában, és alternatívákat kínáljanak, egyszerűen mert a hagyományos elbeszélésekben oly sok kínos és zavarba ejtő hézag, következetlenség és ellentmondás található.

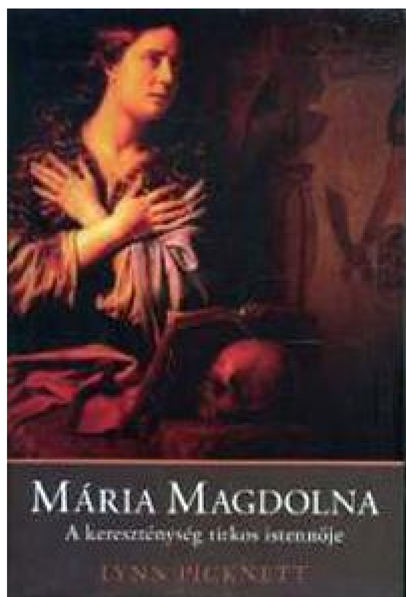
Mind közül az egyik legfelkavaróbb felfedezésünk az volt, hogy a Szentírást tanulmányozó tudósok és a teológusok készséggel elismerik ezeknek az új ismereteknek a többségét, ám csupán az akadémia magas, zárt falai nyújtotta biztonságban. Az átlagos keresztényeket az évek során elárulták, és még ma is csaknem teljes tudatlanságban tartják az evangéliumi történetekben rejlő, gyakran katasztrofális hibákat és tévedéseket illetően, és a bibliakutatók és papok leereszkedően úgy bánnak velük, mintha gyerekek volnának, akik képtelenek feldolgozni a hírt, hogy a Mikulás valójában nem létezik.

Úgy éreztük, szükség van egy könyvre, amely összefoglalja az újszövetségi felfedezések aktuális helyzetét, és rendszerezve bemutatja, jelenleg miről tudjuk, hogy pontos, miről bizonyították be, hogy téves, és mi az, ami még mindig kétséges Jézus életével és küldetésével kapcsolatban.

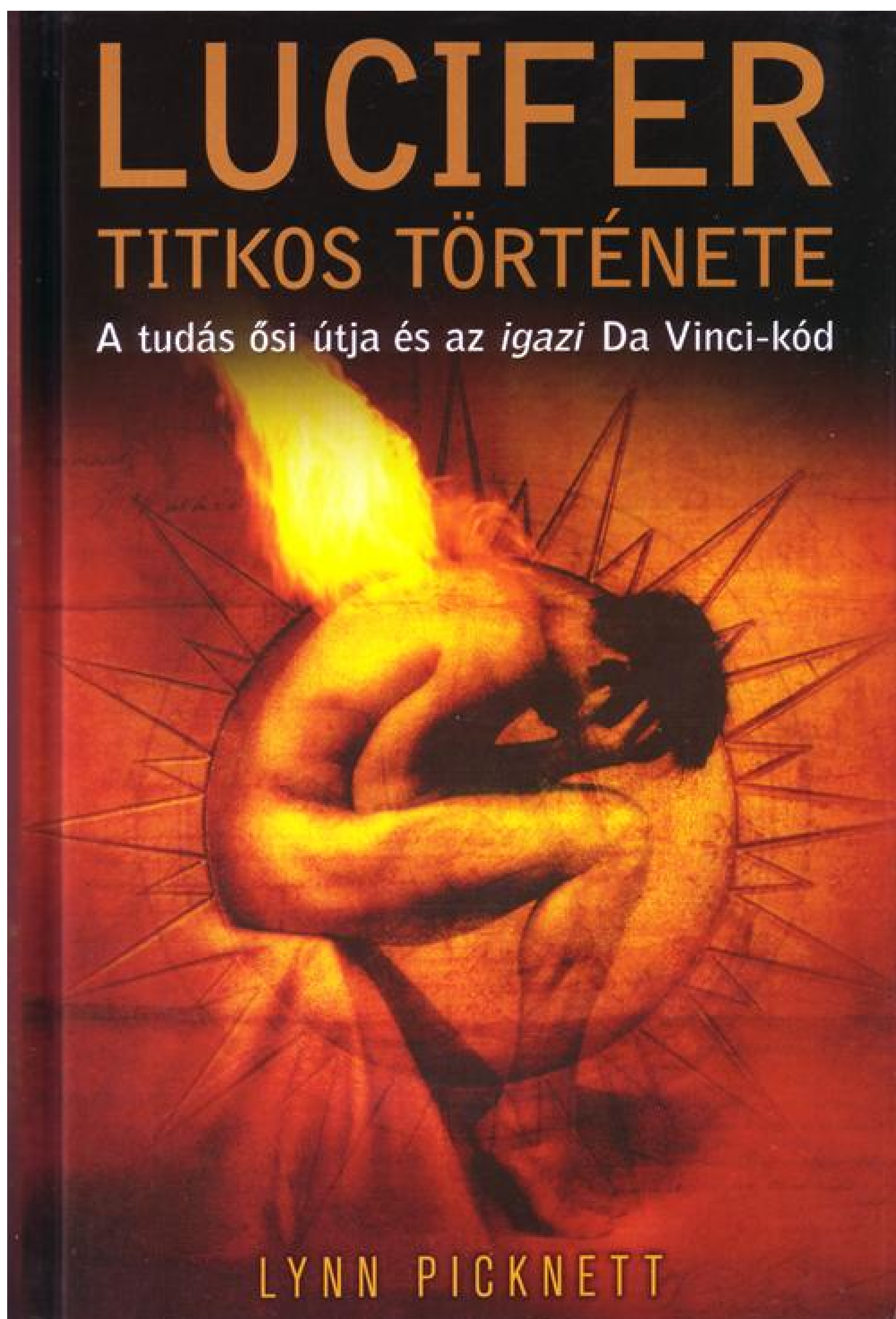
Lynn Picknett

MÁRIA MAGDOLNA

A kereszténység titkos istennője

Mi az igazság a "másik Máriával" – az egész Újszövetség egyik legfőbb női alakjával – kapcsolatban, akinek jelentőségét csak Szűz Mária, Jézus édesanyja múlja felül? Habár csaknem teljes egészében kitörölték a bibliai evangéliumokból, megtért és megváltott "bukott nőként" tüntetve fel őt, Mária Magdolna a titkos gnosztikus evangéliumok legfontosabb szereplője közvetlenül Jézus után. Például a gnosztikus Mária evangéliuma elbeszéli, hogy a keresztre feszítést követően az apostolokat Mária Magdolna lelkes és vidám prédikációja gyűjtötte ismét egybe, a Tamás evangéliuma pedig kijelenti, hogy Jézus úgy nevezte őt: "a nő, aki mindent tud". Az évszázados zűrzavart, tévhitet és az igazság elfedését semmissé téve a Mária Magdolna: a kereszténység titkos istennője még azokat a kortárs keresztényeket is meglepi majd, akik az ő példáját felhozva érveltek a nők papi felszentelése mellett, és azokra a new age hívekre is ösztönzőleg hat, akik az "istennő" feminin archetípusaként ünneplik őt.

LUCIFER
TITKOS TÖRTÉNETE
A tudás ősi útja és az igazi Da Vinci-kód
LYNN PICKNETT